

EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMAS

METINIS PRANEŠIMAS 2017

TEISMINĖ VEIKLA

Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo veiklos apžvalga

Liuksemburgas, 2018

curia.europa.eu

EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMAS

TEISINGUMO TEISMAS
2925 LIUKSEMBURGAS
LIUKSEMBURGAS
TEL. +352 4303-1

BENDRASIS TEISMAS
2925 LIUKSEMBURGAS
LIUKSEMBURGAS
TEL. +352 4303-1

Teisingumo Teismo interneto svetainė: curia.europa.eu

Printed by Court of Justice of the European Union in Luxembourg

Rankraštis parengtas 2018 m. vasario mėn.

Nei institucija, nei joks institucijos vardu veikiantis asmuo neatsako už galimą toliau pateiktos informacijos panaudojimą.

Liuksemburgas: Europos Sąjungos Teisingumo Teismas / Komunikacijos direktoratas – Elektroninių leidinių ir žiniasklaidos skyrius / Europos Sąjungos leidinių biuras

© Europos Sąjunga, 2018

Nuotraukos © Georges Fessy

Nuotraukos © Gediminas Karbauskis

Atgaminti leidžiama nurodant šaltinį.

Be autorių teisių savininkų leidimo draudžiama naudoti arba atgaminti nuotraukas arba kitus dokumentus, kurių autorių teisių savininkė nėra Europos Sąjunga.

Print	ISBN 978-92-829-2839-4	ISSN 2467-0898	doi: 10.2862/71148	QD-AP-18-001-LT-C
PDF	ISBN 978-92-829-2803-5	ISSN 2467-1126	doi: 10.2862/007087	QD-AP-18-001-LT-N
EPUB	ISBN 978-92-829-2775-5	ISSN 2467-1126	doi: 10.2862/197246	QD-AP-18-001-LT-E

TURINYS

<i>Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pirmininko Koen Lenaerts įžanginis žodis</i>	8
--	---

I SKYRIUS / TEISINGUMO TEISMAS

A/ TEISINGUMO TEISMO RAIDA IR VEIKLA 2017 M.	12
B/ 2017 M. TEISINGUMO TEISMO JURISPRUDENCIJA	14
I. Pagrindinės teisės	14
II. Sąjungos pilietybė	18
III. Institucinės nuostatos	21
1. Europos Sąjungos institucijų kompetencija	21
2. Sąjungos teisės aktai	22
2.1. Aktų teisinė forma	22
2.2. Aktų priėmimo procedūros	22
3. Galimybė susipažinti su dokumentais	24
4. Sąjungos deliktinė atsakomybė	27
IV. Sąjungos teisė ir nacionalinė teisė	29
V. Sąjungos teisme vykstantys procesai	31
VI. Žemės ūkis	32
VII. Judėjimo laisvės	33
1. Laisvas darbuotojų judėjimas	33
2. Įsisteigimo laisvė	34
3. Laisvė teikti paslaugas	35
VIII. Sienu kontrolė, prieglobstis ir imigracija	37
1. Prieglobsčio politika	37
1.1. Pabėgėlių statusas	38
1.2. Tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimas	38
1.3. Tarptautinė apsauga migracijos krizės atveju	42
2. Imigracijos politika	46

IX. Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose	47
1. Reglamentai Nr. 44/2001 ir 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo	47
2. Reglamentas Nr. 1259/2010 dėl santuokos nutraukimui taikytinos teisės	49
3. Reglamentas Nr. 650/2012 dėl paveldėjimo klausimų	50
X. Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose	51
XI. Konkurencija	53
1. SESV 101 straipsnis	53
1.1. Patronuojančiosios bendrovės atsakomybė	53
1.2. Vertikalieji susitarimai	54
2. SESV 102 straipsnis	55
3. Koncentracija	56
4. Konkurencijos taisyklių taikymo procedūra	57
5. Valstybės pagalba	59
XII. Mokesčių nuostatos	62
XIII. Teisės aktų derinimas	65
1. Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	65
2. Asmens duomenų apsauga	67
3. Telekomunikacijos	70
4. Elektroninė prekyba	71
5. Įmonių perdavimas	71
6. Maisto produktai	72
XIV. Ekonominė ir pinigų politika	73
XV. Socialinė politika	75
XVI. Vartotojų apsauga	76
XVII. Aplinka	78
1. Atsakomybė aplinkos apsaugos srityje	78
2. Prekyba apyvartiniais taršos leidimais	79
3. Saugomos teritorijos	79
4. Orhuso konvencija	81
XVIII. Bendra prekybos politika	82
XIX. Tarptautiniai susitarimai	85

XX. Bendra užsienio ir saugumo politika	87
C/ TEISINGUMO TEISMO KANCELIARIJOS VEIKLA 2017 M.	92
D/ TEISINGUMO TEISMO TEISMINĖS VEIKLOS STATISTIKA	96
E/ TEISINGUMO TEISMO SUDĖTIS	124
1. Teisingumo Teismo sudėties pasikeitimai 2017 m.	125
2. Vyresniškumo tvarka	126
3. Buvę teisingumo teismo nariai	128

II SKYRIUS / BENDRASIS TEISMAS

A/ BENDROJO TEISMO VEIKLA 2017 M.	134
B/ 2017 M. BENDROJO TEISMO JURISPRUDENCIJA	136
Bendrojo Teismo jurisprudencijos tendencijos 2017 m.	136
I. Teismo procesas	138
1. Sąjungos teismo jurisdikcija	138
2. Akto, dėl kurio galima pareikšti ieškinį, sąvoka	139
3. Šalį atstovaujantis advokatas, neturintis trečiojo asmens statuso	140
II. Institucinė teisė	140
III. Įmonėms taikomos konkurencijos taisyklės	143
1. Įnašas SESV 101 ir 102 straipsnių taikymo srityje	143
2. Įnašas koncentracijų srityje	146
IV. Valstybės pagalba	148
1. Priimtinumai	148
2. Administracinė procedūra	149
3. Visuotinės ekonominės svarbos paslaugos	150
V. Intelektinė nuosavybė	151
1. Apeliacinių tarybų sudėtis po bylos grąžinimo	151
2. Europos Sąjungos prekių ženklas	152
a. Apeliacinių tarybų atliekamos kontrolės apimtis ir pobūdis	152
b. Deliktinė atsakomybė	154

c. Absolutūs atmetimo pagrindai	154
d. Santykiniai atmetimo pagrindai	156
3. Dizainas	158
4. Augalų veislės	159
VI. Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės	160
1. Ukraina	160
2. Tuniso Respublika	162
VII. Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	164
VIII. Sveikatos apsauga	165
IX. Muitų sąjunga	166
X. Dėmpingas	167
XI. Finansų sektoriaus priežiūra	169
XII. Sąjungos institucijų viešieji pirkimai	171
XIII. Arbitražinė išlyga	172
XIV. Galimybė susipažinti su institucijų dokumentais	173
1. Dokumentai, esantys procedūros dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi administracinėje byloje	173
2. Valstybės narės per įsipareigojimų neįvykdymo procedūrą pateikti dokumentai	174
3. Dėl autorizacijos naudoti cheminę medžiagą procedūros ECHA turimi dokumentai	175
4. Dokumentai, susiję su prašymais pateikti kainų pasiūlymus dėl visų viešojo pirkimo dalių	176
XV. Viešoji tarnyba	177
XVI. Ginčai dėl žalos atlyginimo	182
XVII. Apeliaciniai skundai	185
XVIII. Prašymai taikyti laikinąsias apsaugos priemones	186
C/ BENDROJO TEISMO KANCELIARIJOS VEIKLA 2017 M.	190
I. Organizacinės pasekmės, susijusios su tuo, kad pareigas pradėjo eiti du nauji teisėjai	191
II. Su teisingumo vykdymu susijusios pagalbos teikimas	191

III. Administracinės pagalbos teikimas	195
D/ BENDROJO TEISMO TEISMINĖS VEIKLOS STATISTIKA	198
E/ BENDROJO TEISMO SUDĖTIS	224
1. Bendrojo Teismo sudėties pasikeitimai 2017 m.	225
2. Vyresniškumo tvarka	226
3. Buvę Bendrojo Teismo nariai	229

Koen LENAERTS

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pirmininkas

2017 m. raktiniai žodžiai buvo „skaidrumas“ ir „bendradarbiavimas“.

2017 m. balandžio mėn. Teisingumo Teismui globojant buvo sukurtas „Europos Sąjungos teisminis tinklas“ (TEST) tęsiant mėnesiu anksčiau minint Romos sutarties pasirašymo 60-ąsias metines organizuoto Teisėjų forumo, kuriame institucijos nariai ir valstybių narių konstitucinių ir aukščiausiųjų teismų pirmininkai diskutavo tema „Teisingumo tinklas – kokybiško teisingumo garantas“, darbus. Šiuo tinklu, kuris pradėjo veikti 2018 m. sausio 3 d., siekiama sustiprinti Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimą naudojantis daugiakalbe platforma, kuri suteikia jiems galimybę visiškai saugioje aplinkoje keistis informacija ir dokumentais, kad būtų geriau susipažįstama su Sąjungos ir valstybių narių jurisprudencija ir kad būtų sustiprintas Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų dialogas bylose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo.

Norėčiau ypač padėkoti informacinių technologijų, tyrimų ir dokumentacijos, komunikacijos ir vertimo raštu tarnyboms už jų atsidavimą ir veiksmingą darbą palaikant interesą ir entuziazmą, kurio sulaukė ši iniciatyva 67-ioose tinkle dalyvaujančiuose konstituciniuose ir aukščiausiuose teismuose.

Institucijos lygmeniu beveik visiškai įgyvendinti pirmieji du iš trijų Sąjungos teismų sistemos reformos, kurią Sąjungos teisėkūros institucijos patvirtino 2015 m. gruodį, etapų. Nepaisant to, kad reformos, per kurią iki 2019 m. Bendrojo Teismo teisėjų skaičius turi padvigubėti, pirmajam etapui užbaigti vis dar reikia sulaukti vieno teisėjo paskyrimo, dviem papildomiems teisėjams pradėjus eiti pareigas atitinkamai 2017 m. birželio ir spalio mėn. visiškai užbaigtas šios reformos antrojo etapas įgyvendinimas.

Be to, kai jau matyti pirmieji apčiuopiami šios svarbios reformos rezultatai – gerokai sumažėjo proceso Bendrajame Teisme trukmė – Teisingumo Teismas, Sąjungos teisės aktų leidėjo paprašytas, 2017 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamentui, Tarybai ir Komisijai pateikė ataskaitą, kurioje padarė išvadą, kad šiame etape nėra pagrindo Bendrajam Teismui perduoti dalį Teisingumo Teismo kompetencijos priimti prejudicinius sprendimus, tačiau nurodė, kad bus atlikta išsamesnė analizė dėl kompetencijos tarp Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo paskirstymo būtent tiesioginių ieškinių srityje ir Teisingumo Teismui nagrinėjant apeliacinius skundus.

Kiek tai susiję su vidiniais pokyčiais, 2017 m. taip pat buvo reorganizuoti institucijos administraciniai padaliniai; šia reorganizacija siekiama biudžeto apribojimų, nuolat didėjančio darbo krūvio ir sparčios technologijų plėtros sąlygomis užtikrinti, kad būtų derinami svarbūs veiksmai ir tarnybos labiau atsižvelgtų į teisminės veiklos poreikius. Šia nauja organizacine struktūra, kuri pradėta taikyti 2018 m. sausio 1 d., taip pat siekiama, kad institucija taptų atviresnė ir glaudžiau bendradarbiautų su įvairiais, be kita ko, nacionaliniais subjektais.

Kalbant konkrečiai apie institucijos organizacinę struktūrą, paminėtina, kad nuo šiol egzistuoja trys generaliniai direktoratai (prieš tai buvo keturi): Administracijos generalinis direktoratas, Daugiakalbystės generalinis direktoratas – pirmasis toks direktoratas Sąjungos institucijose – ir Informacijos generalinis direktoratas; Tyrimų ir dokumentacijos direktoratas ir Terminologijos projektų ir koordinavimo direktoratas buvo priskirti prie Teisingumo Teismo kanceliarijos.

Statistikos požiūriu 2017 m. metai tebebuvo labai įtempti. Bendras instituciją sudarančiuose teismuose gautų bylų skaičius (1 656 bylos) buvo didesnis nei 2016 m. (1 604 bylos). Šis augimas ypač matyti Teisingumo Teisme, kuriame 2017 m. gautas rekordinis skaičius bylų (739 bylos). Savo ruožtu 2017 m. baigtų bylų skaičius liko pakankamai didelis (1 594 bylos, lyginant su 1 628 bylomis 2016 m.).

Šiame pranešime skaitytojui išsamiai pristatoma institucijos raida ir veikla 2017 m. Kaip ir ankstesniais metais, pagrindinė pranešimo dalis skirta pačiai Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo teisminei veiklai glaustai, bet išsamiai apibūdinti. Analizė papildyta ir iliustruota kiekvieno teismo atskirais statistiniais duomenimis ir trumpa įžanga.

Naudodamasis šia proga nuoširdžiai dėkoju savo kolegoms ir visiems institucijos darbuotojams už stebėtiną ištikimybę ir nuostabų darbą tarnaujant mūsų institucijai, o kartu ir Sąjungos projektui. 2017 m. spalio mėn. Europos Sąjungai įteikta Astūrijos princesės fondo premija „Concordia“ už jos „unikalų viršnacionalinės integracijos modelį“, kurio dėka „šiolaikinėje Europoje ilgai vyrauja taika“ ir visuotinai puoselėjamos tokios „vertybės kaip laisvė, žmogaus teisės ir solidarumas“, turi mums priminti apie būtinybę nenutrūkstamai akcentuoti šių pagrindinių vertybių svarbą ir iš visų jėgų jas saugoti esant vis dar didelei terorizmo grėsmei, migracijos krizei ir užsisklendimui.

I SKYRIUS
TEISINGUMO TEISMAS

A/ TEISINGUMO TEISMO RAIDA IR VEIKLA 2017 M.

Parengė Pirmininkas Koen LENAERTS

Šiame pirmajame skyriuje apibendrinama Teisingumo Teismo veikla 2017 m. Šioje dalyje (A) pirmiausia apžvelgiama teismo raida per praėjusius metus ir jo teisminė veikla. Antroje dalyje (B), kaip ir kiekvienais metais, pristatomos pagal sritis suskirstytos pagrindinės jurisprudencijos tendencijos, trečioje ir ketvirtoje dalyse išsamiai aprašoma kanceliarijos veikla referenciniu laikotarpiu (C) ir praėjusių teisminės veiklos metų statistika (D), o penktoje dalyje pateikiama Teisingumo Teismo sudėtis tais metais (E).

1.1. 2017 m. Teisingumo Teismo sudėtis buvo visiškai stabili, kalbant tiek apie Teisingumo Teismo teisėjus, tiek apie generalinius advokatus; per šiuos metus nė vienas narys nenustojo eiti pareigų ir nė vienas naujas narys nepradėjo eiti pareigų.

1.2. Kiek tai susiję su institucijos veikimu, praėjusiais metais buvo tęsiama Sąjungos teismų sistemos reforma, patvirtinta 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES, Euratomas) 2015/2422, kuriuo iš dalies keičiamas Protokolas Nr. 3 dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto (OL L 341, 2015, p. 14), kurią įgyvendinus iki 2019 m. turi padvigubėti Bendrojo Teismo teisėjų skaičius. Nors pirmajam šios reformos etapui užbaigti vis dar trūksta vieno teisėjo paskyrimo, dviem papildomiems teisėjams pradėjus eiti pareigas po iškilmingų posėdžių, kurie atitinkamai įvyko 2017 m. birželio 8 d. ir spalio 4 d., visiškai užbaigtas šios reformos antrojo etapas įgyvendinimas.

2. Statistikos požiūriu, nukreipdamas skaitytoją į šio Metinio pranešimo skyriaus C dalies įžangines pastabas dėl praėjusių metų duomenų, čia tik trumpai apibendrinsiu pagrindines tendencijas, kurios matyti iš šių duomenų.

Pirmasis svarbus aspektas susijęs su bendru 2017 m. Teisingumo Teisme gautų bylų skaičiumi. 2017 m. Teisingumo Teisme užregistruotos 739 bylos, o tai yra naujas rekordas institucijos istorijoje, viršijantis 2015 m. rekordą (713 bylų). Šį rekordinį skaičių lėmė būtent didesnis prašymų priimti prejudicinį sprendimą skaičius (533 prašymai, t. y. 13 % daugiau, palyginti su ankstesniu 2016 m. rekordu); jį iš esmės galima paaiškinti gautomis panašiomis bylomis (43 bylos) dėl Reglamento (EB) Nr. 261/2004¹, susijusio su oro keleiviams taikoma kompensacija, išaiškinimo. Kartu matyti nuosekli ieškinių dėl valstybių narių įsipareigojimų neįvykdymo augimo tendencija (41 ieškinys 2017 m., palyginti su 31 ieškiniu 2016 m.). Savo ruožtu 2017 m. Teisingumo Teismui pateiktų apeliacinių skundų sumažėjo (141 skundas), palyginti su pateiktais dviem ankstesniais metais (206 apeliaciniai skundai 2015 m. ir 168 apeliaciniai skundai 2016 m.).

Kita svarbi praėjusių metų statistika susijusi su bendru Teisingumo Teismo baigtų bylų skaičiumi: 699 baigtos bylos rodo, kad 2017 m. Teisingumo Teismo produktyvumas buvo praktiškai toks pat kaip 2016 m. (704 bylos). Atsižvelgiant į tai, kad minėtos „oro keleivių“ bylos buvo sujungtos, 2017 m. išlaikytas balansas (697 gautos bylos ir 699 baigtos bylos).

Kalbant apie vidutinę proceso Teisingumo Teisme trukmę, pažymėtina, kad bylų dėl prejudicinio sprendimo priėmimo nagrinėjimo trukmė, nors ir šiek tiek pailgėjo, palyginti su 2016 m. (15 mėnesių, maža trukmė žvelgiant iš istorinės perspektyvos), išlieka trumpesnė nei 16 mėn. (15,7 mėn.), o tai stebėtina maža trukmė, turint omenyje

^{1/} 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 261/2004, nustatantis bendras kompensavimo ir pagalbos keleiviams taisykles atsisakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atveju, panaikinantys Reglamentą (EEB) Nr. 295/91 (OL L 46, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 7 sk., 8 t., p. 10).

tai, kad Teisingumo Teismas pirmą kartą turėjo aiškinti tam tikrus sudėtingus teisės aktus. Apeliacinių skundų nagrinėjimo trukmės pailgėjimą (17,1 mėn., palyginti su 12,9 mėn. 2016 m.) daugiausia galima sieti su tuo, kad 2017 m. buvo užbaigtos sudėtingos konkurencijos bylos, iš kurių – 14 apeliacinių bylų iš didžiulės apimties bylų paketo dėl vonios kambarių įrangos gamintojų kartelių.

B/ 2017 M. TEISINGUMO TEISMO JURISPRUDENCIJA

I. PAGRINDINĖS TEISĖS

2017 m. Teisingumo Teismas priėmė ne vieną sprendimą dėl pagrindinių teisių Europos Sąjungos teisės sistemoje. Kai kurie šių sprendimų aptarti šiame pranešime¹. Šiame skyriuje ypatingą dėmesį reikia atkreipti į **Nuomonę 1/15** ir sprendimus **G4S Secure Solutions** (C-157/15), **Boungaoui ir ADDH** (C-188/15), **Florescu** (C-258/14) ir **Jyske Finans** (C-668/15).

2017 m. liepos 26 d. **Nuomonėje 1/15** (EU:C:2017:592) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo, ar tarptautinis susitarimas, t. y. susitarimas dėl keleivio duomenų įrašo duomenų perdavimo ir tvarkymo, dėl kurio susiderėjo Kanada ir Europos Sąjunga ir kuris pasirašytas 2014 m., atitinka Sutarčių nuostatas ir (pirma kartą) Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos nuostatas. Pagal numatomą sudaryti susitarimą leidžiama sistemai ir tęstiniu būdu perduoti visų oro keleivių, keliaujančių iš Sąjungos į Kanadą ir atvirkščiai, keleivio duomenų įrašo (PNR) duomenis kompetentingai Kanados valdžios institucijai, kad jie būtų panaudoti ir saugomi, taip pat vėliau juos perduoti kitoms valdžios institucijoms ir kitoms trečiosioms šalims siekiant kovoti su terorizmu ir sunkiais tarpvalstybiniais nusikaltimais.

Dėl įvairių atvejų, kai PNR duomenys gali būti tvarkomi pagal numatomą sudaryti susitarimą, Teisingumo Teismas konstatavo, kad jie daro poveikį pagrindinei teisei į privatų gyvenimą, garantuojamai chartijos 7 straipsnyje, ir jiems taip pat taikomas minėtos chartijos 8 straipsnis, nes tai yra asmens duomenų tvarkymas, kaip suprantama pagal šį straipsnį. Kalbėdamas apie galimą šių apribojimų pateisinimą Teisingumo Teismas pažymėjo, kad numatomu sudaryti susitarimu siekiamas tikslas užtikrinti visuomenės saugumą perduodant PNR duomenis į Kanadą ir juos naudoti kovojant su teroristiniais nusikaltimais ir sunkiais tarpvalstybiniais nusikaltimais, yra Sąjungos bendrojo intereso tikslas, galintis pateisinti net didelius chartijos 7 ir 8 straipsniuose įtvirtintų pagrindinių teisių apribojimus, jeigu šie apribojimai neviršija to, kas griežtai būtina.

Dėl galimybės perduoti į Kanadą neskelbtinus duomenis, kaip antai apie keleivio rasinę arba etninę kilmę, politines pažiūras, religinius ar filosofinius įsitikinimus, narystę profesinėje sąjungoje, informaciją apie asmens sveikatą ar lytinį gyvenimą, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog, atsižvelgiant į pavojų, kad duomenys gali būti tvarkomi pažeidžiant chartijos 21 straipsnyje įtvirtintą diskriminacijos draudimą, šių duomenų perdavimas reikalauja tikslaus ir itin svaraus pateisinimo, kuris būtų grindžiamas kitais motyvais nei visuomenės apsauga nuo terorizmo ir sunkių tarpvalstybinių nusikaltimų. Teisingumo Teismas konstatavo, kad nagrinėjamu atveju tokio pateisinimo nėra. Remdamasis tuo jis padarė išvadą, kad susitarimo nuostatos dėl šių duomenų perdavimo bei jų tvarkymo ir saugojimo nesuderinamos su pagrindinėmis teisėmis.

^{1/} Kalbama apie šiuos sprendimus: 2017 m. birželio 13 d. Sprendimas **Florescu ir kt.** (C-258/14, EU:C:2017:448), su kuriuo supažindinama I skyriuje „Pagrindinės teisės“; 2017 m. gegužės 10 d. Sprendimas **Chavez-Vilchez ir kt.** (C-133/15, EU:C:2017:354), su kuriuo supažindinama II skyriuje „Sąjungos pilietybė“; 2017 m. vasario 16 d. Sprendimas **C. K. ir kt.** (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127), 2017 m. kovo 7 d. Sprendimas **X ir X** (C-638/16 PPU, EU:C:2017:173); 2017 m. kovo 15 d. Sprendimas **Al Chodor ir kt.** (C-528/15, EU:C:2017:213); 2017 m. spalio 25 d. Sprendimas **Shiri** (C-201/16, EU:C:2017:805); 2017 m. liepos 26 d. Sprendimas **Jafari** (C-646/16, EU:C:2017:586) ir 2017 m. rugsėjo 6 d. Sprendimas **Slovakija ir Vengrija / Taryba** (C-643/15 ir C-647/15, EU:C:2017:631), su kuriais supažindinama VIII skyriaus 1 skirsnyje „Prieglobsčio politika“; 2017 m. kovo 7 d. Sprendimas **RPO** (C-390/15, EU:C:2017:174) ir 2017 m. gegužės 16 d. Sprendimas **Berlioz Investment Fund** (C-682/15, EU:C:2017:373), su kuriais supažindinama XII skyriuje „Mokesčių nuostatos“; 2017 m. lapkričio 29 d. Sprendimas **King** (C-214/16, EU:C:2017:914), su kuriuo supažindinama XV skyriuje „Socialinė politika“; 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimas **Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation** (C-664/15, EU:C:2017:987), su kuriuo supažindinama XVII skyriaus 4 skirsnyje „Orhuso konvencija“, ir 2017 m. kovo 28 d. Sprendimas **Rosneft** (C-72/15, EU:C:2017:236), su kuriuo supažindinama XX skyriuje „Bendra užsienio ir saugumo politika“.

Tačiau Teisingumo Teismas nusprendė, kad dėl kitų nei neskelbtini duomenų numatomo sudaryti susitarimo nuostatos neviršija to, kas griežtai būtina, kiek pagal jas leidžiama perduoti visų oro keleivių PNR duomenis į Kanadą. Atliekant automatizuotą PNR duomenų analizę siekiama nustatyti pavojų, kurį visuomenės saugumui gali kelti asmenys, dar nežinomi kompetentingoms tarnyboms ir kuriems dėl tokio pavojaus galėtų būti taikomas detalus patikrinimas pasienyje. Šis duomenų tvarkymas palengvina ir paspartina saugumo kontrolę, kurią, remiantis Čikagos konvencijos² 13 straipsniu, turi praeiti visi į Kanadą norintys atvykti arba išvykti iš jos oro keleiviai, taip pat jie turi laikytis galiojančiuose Kanados teisės aktuose nustatytų atvykimo ir išvykimo sąlygų. Dėl tų pačių priežasčių tol, kol oro keleiviai yra Kanadoje arba kol keliauja iš šios trečiosios šalies, tarp šių duomenų ir minėtu susitarimu siekiamo tikslo yra būtinas ryšys, taigi, šis susitarimas neviršija to, kas griežtai būtina, vien dėl aplinkybės, kad juo leidžiama sistemingai saugoti ir naudoti jų PNR duomenis.

Vis dėlto dėl PNR duomenų naudojimo oro keleiviams būnant Kanadoje Teisingumo Teismas pažymėjo, kad atsižvelgiant į tai, jog oro keleiviams, patikrinus jų PNR duomenis, buvo leista patekti į šios trečiosios šalies teritoriją, šių duomenų naudojimas šiems keleiviams būnant Kanadoje turi būti paremtas naujomis tokį naudojimą pateisinančiomis aplinkybėmis. Taigi toks naudojimas galimas, kai yra nustatytos taisyklės, reglamentuojančios tokio naudojimo materialines ir procedūrinės sąlygas, taip, be kita ko, siekiant apsaugoti atitinkamus duomenis nuo piktnaudžiavimo pavojų. Tokios taisyklės turi būti grindžiamos objektyviais kriterijais, kad būtų nustatytos aplinkybės ir sąlygos, kuriomis numatytame sudaryti susitarime nurodytos Kanados institucijos turėtų teisę duomenis naudoti. Siekiant praktiškai užtikrinti visišką tokių sąlygų laikymąsi, iš esmės būtina, kad saugomų PNR duomenų naudojimas oro keleivių buvimo Kanadoje laikotarpiu paprastai, išskyrus tinkamai pagrįstus skubos atvejus, būtų siejamas su išankstine kontrolė, kurią atliktų teismas arba nepriklausomas administracinis subjektas, ir toks teismas ar toks subjektas savo sprendimą turi priimti gavę motyvuotą kompetentingų institucijų prašymą, kurį šios pateiktų vykdydamos visų pirma prevencijos, atskleidimo arba baudžiamojo persekiojimo procedūras.

Be to, tęstinis visų oro keleivių PNR duomenų kaupimas, kuris pagal susitarimą leidžiamas jiems išvykus iš Kanados, nėra apribojimas, kuris neviršija to, kas griežtai būtina. Iš tiesų, kalbant apie oro keleivius, dėl kurių, jiems atvykstant į Kanadą ir iki jų išvykimo iš šios šalies, nenustatyta su terorizmu arba sunkiais tarpvalstybiniais nusikaltimais susijusios rizikos, neatrodo, kad jiems išvykus tarp jų PNR duomenų ir numatytu sudaryti susitarimu siekiamo tikslo būtų ryšys (bent jau netiesioginis), kuris pateisintų šių duomenų saugojimą. Priešingai, oro keleivių, dėl kurių nustatoma objektyvių elementų, leidžiančių manyti, kad net išvykę iš Kanados jie gali kelti tokią riziką, PNR duomenys gali būti kaupiami jiems išvykus iš šios šalies net penkerius metus.

Kadangi ne visi sudaryti numatytame susitarime nustatyti apribojimai neviršija to, kas griežtai būtina, taigi nėra visapusiškai pagrįsti, Teisingumo Teismas konstatavo, kad sudaryti numatytas susitarimas, koks jis yra dabar, negali būti sudarytas.

Bylose, kuriose 2017 m. kovo 14 d. priimti sprendimai **G4S Secure Solutions** (C-157/15, [EU:C:2017:203](#)) ir **Bouagnaoui ir ADDH** (C-188/15, [EU:C:2017:204](#)), Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) turėjo pateikti poziciją *dėl darbdavio taikyto draudimo darbo vietoje nešioti matomus religinius simbolius atitikties Direktyvai 2000/78*³. Šiuose sprendimuose minėta direktyva, be kita ko, buvo aiškinta atsižvelgiant į Chartijos 10 straipsnio 1 dalį, įtvirtinančią teisę į sąžinės ir religijos laisvę.

^{2/} Tarptautinė civilinės aviacijos konvencija, pasirašyta 1944 m. gruodžio 7 d. Čikagoje (*Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 15 t., Nr. 102).

^{3/} 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos Direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendrojo pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79).

Pirmoji byla buvo susijusi su darbuotoja, kuri buvo atleista iš darbo dėl to, kad nepaisydama jos įmonės taisyklės, pagal kurią draudžiama darbo vietoje nešioti visus matomus politinius, filosofinius ar religinius simbolius, ne kartą išreiškė norą ryšėti musulmonišką skarą darbo laiku. Antrojoje byloje darbuotoja buvo atleista iš darbo po to, kai jos darbdavys, gavęs kliento, kuriam ji buvo paskirta teikti paslaugas, skundą, paprašė jos nebedėvėti galvos apdangalo siekiant laikytis būtino neutralumo principo jo klientų atžvilgiu.

Teisingumo Teismas priminė, kad Chartijos 10 straipsnio 1 dalyje garantuota teisė į sąžinės ir religijos laisvę atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (EŽTK) 9 straipsnyje garantuotą teisę, o remiantis Chartijos 52 straipsnio 3 dalimi jos esmė ir taikymo sritis yra tokia, kaip nustatyta EŽTK. Kadangi iš pradžių EŽTK, o paskui Chartijoje sąvokai „religija“ suteikta plati reikšmė, nes į šią sąvoką įtraukta asmenų laisvė išpažinti ir skelbti savo religiją, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad šią nuostatą, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2000/78 1 straipsnį, reikia aiškinti kaip apimančią ne tik *forum internum*, t. y. tikėjimo turėjimą, bet ir *forum externum*, t. y. religijos viešą išpažinimą ir skelbimą.

Pirmojoje byloje, kadangi nagrinėta darbo tvarkos taisyklė susijusi su matomų filosofinių, politinių ar religinių įsitikinimų simbolių nešiojimu, taigi ji taikoma bet kokiam tokių įsitikinimų demonstravimo būdai, Teisingumo Teismas nusprendė, jog dėl to reikia pripažinti, kad pagal šią taisyklę visi įmonės darbuotojai vertinami vienodai, nes jiems, be kita ko, nustatyta bendra ir nediferencijuota pareiga laikytis neutralios aprangos kodo, pagal kurį draudžiama nešioti tokius simbolius. Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas visų pirma nusprendė, kad draudimas ryšėti musulmonišką skarą, išplaukiantis iš tokios darbo tvarkos taisyklės, nėra tiesioginė diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies a punktą. Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ši darbo tvarkos taisyklė gali sukurti netiesioginę diskriminaciją, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalies b punktą, jeigu nustatyta, kad dėl joje įtvirtintos, atrodo, neutralios pareigos iš tikrųjų tam tikrą religiją išpažįstantys ar turintys tam tikrų įsitikinimų asmenys patektų į tam tikru atžvilgiu prastesnę padėtį, nebent tokia pareiga būtų objektyviai pateisinama teisėtu tikslu, pavyzdžiui, darbdavio įgyvendinama neutralumo filosofiniu, politiniu ir religiniu požiūriais politika palaikant santykius su klientais, ir šio tikslo būtų siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis; tai turi patikrinti nacionalinis teismas.

Antrojoje byloje Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė, kad savybė, susijusi, be kita ko, su religija, gali būti laikoma esminiu ir lemiamu profesiniu reikalavimu tik kai kuriomis aplinkybėmis. Iš tiesų ši sąvoka reiškia reikalavimą, objektyviai nulemtą profesinės veiklos pobūdžio ar vykdymo sąlygų, ir neapima subjektyvių įsitikinimų, kaip antai darbdavio siekio atsižvelgti į specialius kliento pageidavimus. Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, jog darbdavio siekis atsižvelgti į kliento pageidavimus, kad jo paslaugų nebeteiktų darbuotoja, ryšinti musulmonišką skarą, neturi būti laikomas esminiu ir lemiamu profesiniu reikalavimu, kaip jis suprantamas pagal direktyvą.

2017 m. balandžio 6 d. priimtame Sprendime *Jyske Finans* (C-668/15, [EU:C:2017:278](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo *bet kokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos dėl etninės kilmės draudimą*, numatytą Direktyvos 2000/43⁴ 2 straipsnio 2 dalies a ir b punktuose. Nagrinėtu atveju suinteresuotasis asmuo, gimęs Bosnijoje ir Hercegovinoje, gyveno Danijoje ir 2000 m. gavo šios valstybės pilietybę. Jam kartu su sugyventine dane įsigyjant naudotą automobilį ir tam imant paskolą kredito bendrovė, atsižvelgdama į tai, kad jo vairuotojo pažymėjime nurodyta kita gimimo šalis nei Sąjungos arba Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) valstybė narė, paprašė jo pateikti papildomą tapatybės įrodymą: paso arba leidimo gyventi kopiją. Toks prašymas nebuvo pateiktas jos sugyventinei, gimusiai Danijoje. Laikydamasis nuomonės, kad ši kredito bendrovės praktika yra diskriminacinio pobūdžio, suinteresuotasis asmuo kreipėsi į Danijos lygių galimybių tarybą; ši institucija jam priteisė kompensaciją

^{4/} 2000 m. birželio 29 d. Tarybos direktyva 2000/43/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio principą asmenims, nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės (OL 2000, L 180, p. 22; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 20 sk., 1 t., p. 23).

už netiesioginę diskriminaciją. Manydama, kad laikėsi pareigų pagal teisės aktus dėl pinigų plovimo prevencijos⁵, kredito bendrovė, apeliantė prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo nagrinėjamoje byloje, ginčijo šios praktikos kvalifikavimą kaip diskriminuojančios.

Pirma, vertindamas, ar atitinkama praktika reiškia tiesioginę diskriminaciją dėl etninės kilmės, Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar gimimo šalis turi būti laikoma tiesiogiai ir neatsiejamai susijusia su tam tikra etnine kilme. Jis pažymėjo, kad etninė kilmė negali būti nustatyta remiantis vienu kriterijumi, o priešingai, turi būti grindžiama aplinkybių visuma; vienos iš šių aplinkybių yra objektyvios, o kitos – subjektyvios, kaip antai visų pirma tautybė, religiniai įsitikinimai, kalba, kultūra ir tradicijos, taip pat gyvenimo būdas. Taigi jis nusprendė, kad vien gimimo šalis negali pagrįsti bendrosios prezumpcijos dėl priklausymo tam tikrai etninei grupei, kad būtų galima nustatyti, jog egzistuoja tiesioginis ir neatsiejamas šių dviejų sąvokų ryšys. Todėl negalima laikyti, kad nagrinėtas papildomas tapatybės nustatymo reikalavimas tiesiogiai grindžiamas etnine kilme ir kad dėl to ši praktika reiškia skirtingą požiūrį, tiesiogiai grindžiamą etnine kilme.

Antra, Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar atitinkama praktika, nors ir suformuluota neutraliai, reiškia netiesioginę diskriminaciją dėl etninės kilmės, dėl kurios tam tikros rasės ar etninės kilmės asmenys gali patekti į tam tikru aspektu prastesnę padėtį nei kiti asmenys. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad nepalankaus požiūrio buvimas turi būti pripažintas ne bendrai ir abstrakčiai, bet specialiai ir konkrečiai, atsižvelgiant į nagrinėtą palankų požiūrį. Taigi jis padarė išvadą, jog reikia atmesti argumentą, kad taikant pagrindinėje byloje nagrinėjamą kriterijų, susijusį su gimimo šalimi, labiau tikėtina, kad „tam tikros etninės kilmės“ asmenims bus padarytas neigiamas poveikis, palyginti su „kitais asmenimis“. Todėl tuo pačiu pagrindu jis atmetė argumentą, kad taikant šį kriterijų kitos šalies nei Sąjungos arba ELPA valstybė narė etninės kilmės asmenims sudaromos nepalankios sąlygos.

Kadangi pagrindinėje byloje nagrinėjama praktika nėra nei tiesiogiai, nei netiesiogiai susijusi su atitinkamo asmens etnine kilme, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad ji neprieštaruja Direktyvos 2000/43 2 straipsnio 2 dalies a ir b punktam.

2017 m. birželio 13 d. Sprendime **Florescu ir kt.** (C-258/14, [EU:C:2017:448](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pateikė poziciją dėl 2009 m. sudaryto Europos bendrijos ir Rumunijos susitarimo memorandumo, kurio 5 punkte numatyta, kad kiekviena Sąjungos Rumunijai suteikiamos finansinės pagalbos dalis pervedama, jeigu bus tinkamai įgyvendinama viešųjų finansų struktūrinė reforma, aiškinimo, taip pat dėl *kelių Sąjungos pirminės teisės nuostatų, be kita ko, Pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnio*. Ginčas pagrindinėje byloje buvo susijęs su Rumunijos teisės aktu, kuriame numatytas draudimas viešojo sektoriaus pensiją gauti kartu su pajamomis iš viešosiose institucijose vykdomos veiklos, jei šios pensijos dydis viršija tam tikrą ribą. Pareiškėjai pagrindinėje byloje be to, kad vykdė profesinę teisėjo veiklą, taip pat užsiėmė akademinė veikla universitete. Jiems nustojus dirbti teisėjais ir išėjus į pensiją, iš pradžių jie galėjo kartu gauti senatvės pensiją ir pajamas iš akademinės veiklos. Tačiau priėmus nagrinėjamą nacionalinės teisės aktą, toks pensijos ir pajamų gavimas kartu buvo uždraustas. Tuomet pareiškėjai pagrindinėje byloje nacionaliniame teisme tvirtino, kad šis teisės aktas prieštaruja Sąjungos teisei, be kita ko, Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) ir Chartijos nuostatomis, nepaisant aplinkybės, kad šis teisės aktas buvo priimtas laikantis minėto susitarimo memorandumo.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad susitarimo memorandumo teisinis pagrindas – SESV 143 straipsnis, kuris suteikia Sąjungai kompetenciją skirti savitarpio pagalbą valstybei narei, kurios valiuta nėra euro ir kuri susiduria su mokėjimų balanso sunkumais ar kuriai kyla tokių rimtų sunkumų grėsmė. Taigi jis nusprendė, jog kadangi šiuo susitarimo memorandumu sukonkretinamas Sąjungos ir valstybės narės įsipareigojimas dėl ekonominės programos,

^{5/} 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui (OL L 309, 2005, p. 15).

jis turi būti laikomas Sąjungos institucijos priimtu aktu, kaip jis suprantamas pagal SESV 267 straipsnį, ir todėl gali būti prašoma Teisingumo Teismo jį išaiškinti. Šiuo klausimu jis pabrėžė, kad minėtame susitarimo memorandume, nors jis ir privalomas, nėra konkrečių nuostatų, įpareigojančių priimti tokį nacionalinės teisės aktą kaip nagrinėjamas. Todėl nacionalinės valdžios institucijos, neviršydamos susitarimo memorandume nustatytų kriterijų ribų, turėjo nuspręsti dėl tinkamiausių priemonių siekiamiems tikslams įgyvendinti.

Po to Teisingumo Teismas vertino nagrinėto nacionalinės teisės akto atitiktį ESS 6 straipsniui ir Chartijos 17 straipsniui, susijusiam su teise į nuosavybę. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas, pirma, tvirtino, kad šiuo teisės aktu siekiama įgyvendinti Rumunijos įsipareigojimus, priimtus susitarimo memorandume, todėl Chartija, visų pirma jos 17 straipsnis, taikytinas ginčui pagrindinėje byloje. Tačiau jis pažymėjo, kad minėtas teisės aktas yra išimtinio pobūdžio ir laikinas. Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, kad šiuo teisės aktu nepaneigiamas pats teisės į pensiją principas, tiesiog aiškiai nustatytais ir apibrėžtomis aplinkybėmis apribojama galimybė ja naudotis. Taigi minėtu teisės aktu paisoma pareiškėjų nuosavybės teisės į pensiją esmės. Antra, Teisingumo Teismo teigimu, šio teisės akto tikslai – sumažinti darbo užmokesčio išlaidas viešajame sektoriuje ir reformuoti pensijų sistemą išimtinėmis finansų ir ekonomikos krizės Rumunijoje aplinkybėmis – yra bendrojo intereso tikslai. Galiausiai, dėl nagrinėto nacionalinės teisės akto tinkamumo ir reikalingumo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, atsižvelgiant į ypatingą ekonominę situaciją, valstybės narės turi plačią diskreciją priimdamos sprendimus ekonomikos srityje ir kad jos geriausiai gali nuspręsti dėl priemonių, leidžiančių įvykdyti siekiamus tikslus. Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal Sąjungos teisę nedraudžiamas nagrinėtas nacionalinės teisės aktas.

II. SAJUNGOS PILIETYBĖ

Kiek tai susiję su Sąjungos pilietybe, verta paminėti tris sprendimus. Pirmasis sprendimas susijęs su sąlygomis, kuriomis sprendimą dėl piliečio išsiuntimo gali priimti ne kilmės valstybė narė, o antrasis ir trečiasis sprendimai skirti Sąjungos piliečio šeimos nario, turinčio trečiosios valstybės pilietybę, išvestinei teisei apsigyventi valstybėje narėje.

2017 m. rugsėjo 14 d. Sprendime **Petrea** (C-184/16, [EU:C:2017:684](#)) Teisingumo Teismas pateikė poziciją dėl *Direktyvos 2004/38⁶ taikymo tuomet, kai asmuo, dėl kurio priimtas sprendimas uždrausti atvykti į šalį, grįžta į atitinkamą valstybę narę pažeisdamas šį draudimą*. Nagrinėtu atveju 2011 m. Graikijos institucija priėmė sprendimą išsiųsti Rumunijos pilietį ir kartu uždrausti jam atvykti į šalį, nes šis asmuo kėlė didelę grėsmę viešajai tvarkai ir visuomenės saugumui. 2013 m. suinteresuotasis asmuo grįžo į Graikiją ir pateikė prašymą jam, kaip Sąjungos piliečiui, išduoti registracijos sertifikatą; minėtas sertifikatas jam buvo išduotas. Išsiaiškinusios, kad jam vis dar taikomas draudimas atvykti į šalį, Graikijos valdžios institucijos nusprendė atšaukti šį sertifikatą ir nurodė jį grąžinti į Rumuniją. Suinteresuotasis asmuo apskundė šį sprendimą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad leidimo gyventi šalyje valstybės narės piliečiui išdavimas turi būti laikomas ne teisės suteikiančiu veiksniu, bet valstybės narės veiksniu, skirtu konkrečiai kitos valstybės narės piliečio padėčiai Sąjungos teisės nuostatų atžvilgiu konstatuoti. Taigi registracijos sertifikato pobūdis tėra deklaratyvus, todėl jo išdavimas savaime negali suteikti pagrindo suinteresuotojo asmens teisėtiems lūkesčiams, susijusiems su jo teise apsigyventi atitinkamos valstybės narės teritorijoje. Be to, valstybės narės, kaip numatyta

6/ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EE (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46).

Direktyvos 2004/38 27 straipsnio 1 dalyje, gali apriboti Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių, neatsižvelgiant į jų pilietybę, judėjimo ir gyvenimo šalyje laisvę dėl viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar visuomenės sveikatos priežasčių. Teisingumo Teismo teigimu, pats draudimo atvykti į šalį priemonės pobūdis rodo, kad ji galioja, kol nėra panaikinta. Todėl tik konstatavus jos pažeidimą kompetentingos valdžios institucijos gali priimti naują sprendimą dėl išsiuntimo. Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal Direktyvą 2004/38 ir teisėtų lūkesčių apsaugos principą nedraudžiama atšaukti suinteresuotojo asmens leidimą gyventi ir nagrinėto atvejo aplinkybėmis dėl suinteresuotojo asmens priimti naują sprendimą dėl išsiuntimo.

Be to, Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar pagal veiksmingumo principą draudžiama tokia teismų praktika, pagal kurią valstybės narės pilietis, dėl kurio yra priimtas sprendimas grąžinti, grįsdamas savo skundą dėl šio sprendimo, negali remtis anksčiau priimto sprendimo uždrausti jam atvykti į šalį neteisėtumu. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad nesant Sąjungos teisės aktų atitinkamoje srityje, valstybės narės turi nustatyti procesines teisių gynimo teisme taisykles, tačiau dėl šių taisyklių šių teisių įgyvendinimas neturi tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas. Nagrinėtu atveju pagal Sąjungos teisę nedraudžiama nacionalinėje teisėje neleisti, ginčijant individualų aktą, kaip antai sprendimą grąžinti, remtis įsiteisėjusio sprendimo dėl draudimo atvykti į šalies teritoriją neteisėtumu dėl to, kad yra pasibaigęs šio sprendimo apskundimo terminas, arba dėl to, kad dėl šio sprendimo pateiktas skundas buvo atmetas. Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad suinteresuotasis asmuo turi galėti veiksmingai laiku užginčyti pastarąjį sprendimą atsižvelgiant į Direktyvos 2004/38 nuostatas.

Galiausiai, dėl klausimo, ar pagal Direktyvos 2004/38 30 straipsnį reikalaujama, kad apie sprendimą, priimtą pagal jos 27 straipsnio 1 dalį, suinteresuotajam asmeniui būtų pranešta jam suprantama kalba, nors jis šiuo tikslu nepateikė prašymo, Teisingumo Teismas nurodė, jog valstybės narės turi imtis visų tinkamų priemonių, kad šis asmuo suprastų sprendimo, kuriuo dėl viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar visuomenės sveikatos priežasčių apribojama jo teisė atvykti ir gyventi, turinį ir pasekmes. Tačiau negalima reikalauti, kad apie tokį sprendimą jam būtų pranešta kalba, kurią jis supranta arba pagrįstai manoma, kad turėtų suprasti, jeigu dėl to jis nepateikė prašymo.

2017 m. gegužės 10 d. Sprendime **Chavez-Vilchez ir kt.** (C-133/15, [EU:C:2017:354](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pateikė paaiškinimų dėl *išvestinės teisės gyventi šalyje, kuria pagal SESV 20 straipsnį gali remtis trečiosios šalies pilietis, kaip Sąjungos pilietybę turinčio nepilnamečio vaiko tėvas*. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo susijęs su kelių trečiųjų šalių piliečių, vieno ar daugiau nepilnamečių vaikų, kurie turi Nyderlandų pilietybę ir kurių tėvas taip pat turi Nyderlandų pilietybę, motinų, situacija. Šie vaikai Nyderlanduose dažniausiai ar net beveik visada gyveno su savo motina. Suinteresuotieji asmenys pateikė prašymus skirti socialinės paramos ir vaiko išmokas; Nyderlandų valdžios institucijos atmetė šiuos prašymus, nes jie neturėjo teisės gyventi Nyderlanduose. Nagrinėdamas ginčus dėl minėtų prašymų atmetimo Nyderlandų teismas kreipėsi į Teisingumo Teismą su klausimu, ar apeliants gali kaip vaiko, Sąjungos piliečio, motinos teisę gyventi šalyje kildinti iš SESV 20 straipsnio.

Šiuo aspektu Teisingumo Teismas priminė savo jurisprudenciją, pagal kurią SESV 20 straipsniu draudžiamos nacionalinės priemonės, įskaitant sprendimus atsisakyti suteikti teisę gyventi šalyje Sąjungos piliečio šeimos nariams, trečiosios šalies piliečiams, kuriomis iš šio piliečio atimama galimybė veiksmingai naudotis tuo, kas sudaro jo statuso suteikiamų teisių esmę⁷. Nagrinėtu atveju dėl galimos motinų pareigos išvykti iš Sąjungos teritorijos galėjo kilti pavojus, kad jų vaikai negalės veiksmingai pasinaudoti pagrindinėmis jų statuso teikiamomis teisėmis ir bus priversti patys išvykti iš Sąjungos teritorijos; tai turi patikrinti nacionalinis teismas. Siekiant įvertinti šį pavojų reikia nustatyti, kuris iš tėvų faktiškai globoja vaiką ir ar egzistuoja vaiko ir vieno iš jo tėvų, trečiosios šalies piliečio,

^{7/} 2011 m. kovo 8 d. Sprendimas **Ruiz Zambrano** (C-34/09, [EU:C:2011:124](#)) ir 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimas **O. ir S.** (C-356/11 ir C-357/11, [EU:C:2012:776](#)).

faktinis priklausomumo ryšys. Šiuo tikslu, Teisingumo Teismo teigimu, nacionalinės valdžios institucijos turi atsižvelgti į teisę į šeimos gyvenimą, įtvirtintą Chartijos 7 straipsnyje, ir į viršesnę vaiko interesą, pripažintą minėtos Chartijos 24 straipsnio 2 dalyje.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog aplinkybė, kad kitas iš tėvų, Sąjungos pilietis, iš tiesų gali ir yra pasirengęs vienas kasdien faktiškai prižiūrėti vaiką, yra svarbi, bet jos vienos nepakanka tam, kad būtų galima konstatuoti, jog tarp vieno iš tėvų, trečiosios šalies piliečio, ir vaiko nėra tokio priklausomumo ryšio, kad vaikas būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos, jeigu šiam trečiosios šalies piliečiui būtų atsisakyta suteikti teisę gyventi šalyje. Tokia išvada, siekiant užtikrinti viršesnę atitinkamo vaiko interesą, turi būti daroma atsižvelgus į visas nagrinėjamo atvejo aplinkybes, visų pirma jo amžių, fizinį ir emocinį išsivystymą, emocinio ryšio su vienu iš tėvų, Sąjungos piliečiu, ir kitu iš tėvų, trečiosios šalies piliečiu, laipsnį ir grėsmę, kurią išsiskyrimas su pastaruoju sukeltų šio vaiko pusiausvyrai. Dėl įrodinėjimo pareigos Teisingumo Teismas konstatavo, kad tas iš tėvų, kuris yra trečiosios šalies pilietis, turi pateikti įrodymų, leidžiančių įvertinti, ar dėl sprendimo atsisakyti suteikti teisę gyventi šalyje jo vaikas negalėtų veiksmingai pasinaudoti pagrindinėmis Sąjungos piliečio statuso teikiamomis teisėmis ir būtų priverstas išvykti iš Sąjungos teritorijos. Tačiau jis pabrėžė, kad nacionalinės valdžios institucijos turi užtikrinti, kad su įrodinėjimo pareiga susijusios nacionalinės teisės normos negalėtų pakenkti SESV 20 straipsnio veiksmingumui.

2017 m. lapkričio 14 d. Sprendime **Lounes** (C-165/16, [EU:C:2017:862](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo išvestinę teisę apsigyventi, kuria pagal SESV 21 straipsnį gali remtis ne Sąjungos šalies pilietis, kaip Sąjungos piliečio šeimos narys, valstybėje narėje, kurioje šis pilietis gyveno prieš įgydamas jos pilietybę, kartu išsaugodamas kilmės valstybės pilietybę. Nagrinėtu atveju pareiškėjas, Alžyro pilietis, atvyko į Jungtinę Karalystę turėdamas šešis mėnesius galiojančią turistinę vizą ir paskui neteisėtai pasiliko šios valstybės teritorijoje. Jis sutiko Ispanijos piliėtę, kuri buvo įgijusi Jungtinės Karalystės pilietybę natūralizacijos būdu, kartu išsaugodama Ispanijos pilietybę. Po jų santuokos pareiškėjas, kaip Europos ekonominės erdvės (EEE) piliečio šeimos narys, paprašė išduoti leidimo gyventi Jungtinėje Karalystėje kortelę. Jungtinės Karalystės valdžios institucijos atmetė šį prašymą remdamosi tuo, kad pagal Jungtinės Karalystės įstatymą, kuriuo perkelta Direktyva 2004/38⁸, jo sutuoktinė nebelaikoma „EEE piliete“ po to, kai įgijo Jungtinės Karalystės pilietybę, todėl pareiškėjas negali siekti gauti leidimo gyventi šalyje kortelės kaip EEE piliečio šeimos narys. Jungtinės Karalystės teismas, gavęs pareiškėjo skundą dėl šio sprendimo, kuriuo atmestas prašymas, kreipėsi į Teisingumo Teismą su klausimu dėl šio sprendimo ir Jungtinės Karalystės teisės aktų atitikties Sąjungos teisei.

Pirma, atsižvelgdamas į Direktyvą 2004/38 Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šia direktyva, kurioje apibrėžiamos Sąjungos piliečių teisės laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje naudojimosi sąlygos, nesiekiami reglamentuoti Sąjungos piliečių apsigyvenimo jų pilietybės valstybėje narėje, nes joje šie piliečiai turi besąlygišką teisę gyventi pagal tarptautinės teisės principą. Taigi, Teisingumo Teismo požiūriu, nuo tada, kai pareiškėjo sutuoktinė įgijo Jungtinės Karalystės pilietybę, Direktyva 2004/38 nebereglamentuojamas jos gyvenimas Jungtinėje Karalystėje. Todėl jos sutuoktinis, pareiškėjas, negali pasinaudoti išvestine teise apsigyventi Jungtinėje Karalystėje remdamasis šia direktyva.

Antra, Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar pareiškėjui gali būti pripažinta išvestinė teisė apsigyventi šioje valstybėje narėje remiantis SESV 21 straipsnio 1 dalimi, kurioje numatyta, kad kiekvienam Sąjungos piliečiui suteikiama teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad siekiant šia nuostata Sąjungos piliečiams suteikiamų teisių, visų pirma teisės priimančioje valstybėje narėje gyventi įprastą šeimos gyvenimą kartu su savo šeimos nariais, veiksmingumo, būtina, kad pilietis, esantis tokioje padėtyje kaip pareiškėjo sutuoktinė, galėtų ir toliau naudotis šia teise priimančiojoje valstybėje narėje po to, kai įgijo šios valstybės pilietybę, kartu išsaugodamas kilmės valstybės pilietybę, ir galėtų toliau tęsti šeimos gyvenimą

8/ Minėta 6 išnašoje.

su savo sutuoktiniu, trečiosios valstybės piliečiu. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad ne Sąjungos valstybės pilietis, esantis tokioje padėtyje kaip pareiškėjas gali pagal SESV 21 straipsnio 1 dalį pasinaudoti išvestine teise apsigyventi šalyje tokiomis sąlygomis, kurios neturi būti griežtesnės nei Direktyvoje 2004/38 numatytos tokios teisės suteikimo trečiosios valstybės piliečiui, kuris yra Sąjungos piliečio, pasinaudojusio laisvo judėjimo teise ir apsigyvenusio kitoje nei jo pilietybės valstybėje narėje, šeimos narys, sąlygos.

III. INSTITUCINĖS NUOSTATOS

1. EUROPOS SAJUNGOS INSTITUCIJŲ KOMPETENCIJA

2017 m. liepos 26 d. Sprendimu *Čekijos Respublika / Komisija* (C-696/15 P, [EU:C:2017:595](#)) Teisingumo Teismas apeliacine tvarka patvirtino Bendrojo Teismo sprendimą⁹, kuriuo atmesti du ieškiniai dėl deleguotųjų reglamentų Nr. 885/2013¹⁰ ir Nr. 886/2013¹¹, kuriais papildoma Direktyva 2010/40¹² ir kurie priimti vykdam transporto politiką, panaikinimo. Savo ieškiniuose Čekijos Respublika, be kita ko, tvirtino, kad priimdama ginčijamus reglamentus *Komisija viršijo savo deleguotųjų įgaliojimų ribas*, kai įpareigojo valstybes nares įsteigti kontrolės įstaigas, kurios vertintų, kaip laikomasi šiuose reglamentuose nustatytų reikalavimų. Apeliacine tvarka apskųstame sprendime Bendrasis Teismas konstatavo, kad Komisija paisė ir SESV 290 straipsnyje numatytos jos kompetencijos ribų, ir Direktyvoje 2010/40 nustatytų įgaliojimų ribų.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad įgaliojimų delegavimas pagal SESV 290 straipsnį sudaro sąlygas Komisijai papildyti arba pakeisti neesmines pagal teisėkūros procedūrą priimto teisės akto nuostatas. Tačiau šioje nuostatoje reikalaujama, kad atitinkamame pagal teisėkūros procedūrą priimtame teisės akte būtų aiškiai apibrėžti ne tik įgaliojimų delegavimo tikslai, bet ir jo turinys, taikymo sritis ir trukmė, ir Sąjungos teismas negali pateisinti minėtoje nuostatoje reikalaujamų ribų nebuvimo. Dėl pagal teisėkūros procedūrą priimto teisės akto nuostatų, kurios turi būti laikomos „esminėmis“, nustatymo Teisingumo Teismas priminė, jog tai nepriklauso vien nuo Sąjungos teisės aktų leidėjo vertinimo, bet, priešingai, turi būti pagrįsta objektyviais įrodymais, kuriuos galėtų patikrinti teismas. Taigi nuostata laikoma esmine, be kita ko, kai siekiant ją priimti reikalingi politiniai sprendimai, priskirtini paties Sąjungos teisės aktų leidėjo atsakomybei, arba pagal ją leidžiama taip smarkiai kištis į pagrindines atitinkamų asmenų teises, kad būtinas Sąjungos teisės aktų leidėjo įsikišimas.

9/ 2015 m. spalio 8 d. Bendrojo Teismo sprendimas *Čekijos Respublika / Komisija* (T-659/13 ir T-660/13, [EU:T:2015:771](#)).

10/ 2013 m. gegužės 15 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 885/2013, kuriuo papildomos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2010/40/ES (ITS direktyva) nuostatos dėl informavimo apie saugias sunkvežimių ir komercinių transporto priemonių stovėjimo vietas paslaugų teikimo (OL L 247, 2013, p. 1).

11/ 2013 m. gegužės 15 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 886/2013, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/40/ES papildoma nuostatomis dėl duomenų, kurių reikia, kad vartotojams, kai įmanoma, nemokamai galima būtų teikti su eismo sauga susijusią būtinąją universalią eismo informaciją, ir tos informacijos teikimo procedūrų (OL L 247, 2013, p. 6).

12/ 2010 m. liepos 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/40/ES dėl kelių transporto ir jo sąsajų su kitų rūšių transportu srities intelektinių transporto sistemų diegimo sistemos (OL L 207, 2010, p. 1).

Be to, taikydamas šiuos principus Teisingumo Teismas patvirtino, kad nagrinėtu atveju Direktyva 2010/40 suteikia Komisijai pakankamą teisinį pagrindą įsteigti kontrolės įstaigas, dėl kurių ginčytasi, ir kad šių įstaigų įsteigimas taip pat nėra susijęs su atitinkamos srities esmine nuostata.

2. SAJUNGOS TEISĖS AKTAI

2.1. Aktų teisinė forma

2017 m. spalio 25 d. Sprendime *Komisija / Taryba (WRC-15)* (C-687/15, [EU:C:2017:803](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patenkino Komisijos pareikštą ieškinį dėl 2015 m. spalio 26 d. priimtų Tarybos išvadų dėl Tarptautinės telekomunikacijų sąjungos (ITU) 2015 m. pasaulinės radijo ryšio konferencijos (WRC-15) panaikinimo, nes Taryba pažeidė SESV 218 straipsnio 9 dalyje nustatytus esminius procedūrinius reikalavimus.

Pirma, dėl ginčijamo akto formos Teisingumo Teismas priminė, jog SESV 13 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad kiekviena institucija veikia neviršydamą Sutartyse jai suteiktų įgaliojimų ir laikydamosi jose nustatytų procedūrų, sąlygų ir tikslų. Šiuo klausimu jis nusprendė, kad taisyklės, susijusios su Sąjungos institucijų valios formavimu, yra įtvirtintos Sutartyse ir jų negali nustatyti nei valstybės narės, nei pačios institucijos, o ypatingais atvejais tik Sutartimis gali būti suteikiami įgaliojimai institucijai pakeisti jose įtvirtintą sprendimų priėmimo procedūrą. Dėl pagal 218 straipsnio 9 dalį priimtinių aktų teisinės formos Teisingumo Teismas priminė, jog tai, kad Sąjungos institucija nukrypsta nuo Sutartyse numatytos teisinės formos (nagrinėtu atveju – sprendimo priėmimo), yra esminių procedūrinių reikalavimų pažeidimas, dėl kurio atitinkamas aktas gali būti panaikintas, nes dėl tokio nukrypimo gali pasidaryti neaišku, koks yra šio akto pobūdis arba kokia procedūra vadovaujantis jį reikia priimti, ir taip kenkiama teisiniui saugumui, pažeidžiant šioje nuostatoje nustatytus esminius procedūrinius reikalavimus.

Antra, dėl to, kad ginčijamame akte nepaminėtas teisinis pagrindas, kuriuo jis grindžiamas, Teisingumo Teismas priminė savo jurisprudenciją, pagal kurią tinkamo teisinio pagrindo pasirinkimas yra konstitucinės svarbos, nes turėdama tik suteiktą kompetenciją Sąjunga turi susieti savo priimamus aktus su Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) nuostatomis, kurios ją šiuo tikslu įgalioja. Taigi nukrypimas nuo SESV 218 straipsnio 9 dalyje numatytos teisinės formos ir teisinio pagrindo nenurodytas kelia painiavą dėl ginčijamo akto pobūdžio ir teisinės reikšmės, taip pat dėl procedūros, kurios reikėjo laikytis jį priimant, – painiavą, dėl kurios Sąjunga galėjo susilpnėti gindama savo poziciją 2015 m. pasaulinėje radijo ryšio konferencijoje.

2.2. Aktų priėmimo procedūros

Šioje srityje reikia išskirti tris sprendimus. Pirmasis sprendimas susijęs su pareiga konsultuotis su Europos Parlamentu vykstant Sąjungos teisėkūros procedūrai. Antrajame sprendime nagrinėta Europos piliečių iniciatyva. Trečiasis sprendimas – Sprendimas *Slovakija ir Vengrija / Taryba* (C-643/15 ir C-647/15, [EU:C:2017:631](#)), susijęs su privalomomis laikinosiomis prieglobsčio prašytojų perkėlimo priemonėmis¹³.

^{13/} Su šiuo sprendimu supažindinama VIII skyriaus 1 skirsnyje „Prieglobsčio politika“.

2017 m. kovo 7 d. Sprendime **RPO** (C-390/15, [EU:C:2017:174](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patvirtino *Direktyvos 2006/112¹⁴ nuostatų, pagal kurias valstybėms narėms leidžiama spausdintų leidinių, kaip antai knygų, laikraščių ir periodinių leidinių pardavimui taikyti lengvatinį pridėtinės vertės mokesčio (PVM) tarifą, tačiau ši konkreti tvarka netaikoma skaitmeniniams leidiniams, išskyrus skaitmenines knygas, perduodamas fiziniu pavidalu, galiojimą*. Pagrindinėje byloje Lenkijos Konstituciniam Teismui, gavusiam prašymą pripažinti, kad nacionalinės nuostatos, pagal kurias lengvatinis PVM tarifas netaikomas skaitmeniniams leidiniams, neatitinka Lenkijos Konstitucijos, kilo abejonių dėl atitinkamų Direktyvos 2006/112, iš dalies pakeistos Direktyva 2009/47¹⁵, nuostatų galiojimo. Jis kreipėsi į Teisingumo Teismą, viena vertus, su klausimu, ar Parlamentas buvo pakankamai įtrauktas į teisėkūros procedūrą, kurios pabaigoje buvo priimta Direktyva 2009/47, kuria iš dalies pakeistos Direktyvos 2006/112 nuostatos leidžiant taikyti lengvatinį PVM tarifą spausdintiems leidiniams, ir, kita vertus, dėl galimo vienodo požiūrio principo pažeidimo atitinkamomis Direktyvos 2006/112 nuostatomis¹⁶.

Dėl teisėkūros procedūros, kurios pabaigoje priimta Direktyva 2009/47, Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad galutinėje šios direktyvos versijoje buvo pakeitimų, palyginti su pasiūlymu, kuriuo remiantis buvo konsultuojamasi su Parlamentu, ir taip pat priminė, kad reguliarius konsultavimasis su Parlamentu per teisėkūros procedūrą Sutartyse numatytais atvejais yra esminis procedūros reikalavimas, kurio nesilaikymas lemia atitinkamo akto negaliojimą. Ši pareiga konsultuotis su Parlamentu reiškia, kad su juo kiekvieną kartą konsultuojamasi iš naujo, jeigu galutinai priimtas tekstas, skaitomas visas, iš esmės skiriasi nuo to, dėl kurio buvo konsultuojamasi su Parlamentu, nebent pakeitimai iš esmės atitinka paties Parlamento pageidavimus. Tačiau, kadangi galutinė ginčijamos Direktyvos 2009/47 nuostatos versija yra tik redakciniu požiūriu supaprastintas pasiūlymo dėl direktyvos, dėl kurio konsultuotasi su Parlamentu, tekstas ir jo turinys buvo visiškai išlaikytas, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Taryba neprivalėjo iš naujo konsultuotis su Parlamentu prieš priimdama šią direktyvą.

2017 m. rugsėjo 12 d. Sprendime **Anagnostakis / Komisija** (C-589/15 P, [EU:C:2017:663](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo apeliacinį skundą, pateiktą dėl Bendrojo Teismo sprendimo¹⁷, kuriuo atmestas ieškinys dėl *Komisijos sprendimo atsisakyti registruoti Europos piliečių iniciatyvą (Toliau – EPI)*, pateiktą remiantis Reglamento Nr. 211/2011¹⁸ 4 straipsnio 2 dalies b punktu, panaikinimo. Šiuo pasiūlymu konkrečiai siekta, kad Sąjungos teisės aktuose būtų įtvirtintas „sunkios padėties principas“, pagal kurį galėtų būti panaikinta valstybės skola šalims, kurių finansiniam ir politiniam veikimui kyla grėsmė dėl tos skolos.

Dėl Komisijos pareigos pranešti piliečių iniciatyvos organizatoriams apie atsisakymo registruoti jų pasiūlymą priežastis, kaip numatyta Reglamento Nr. 211/2011 4 straipsnio 3 dalyje, Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad, atsižvelgiant į Europos piliečių iniciatyvos, kaip priemonės piliečiams dalyvauti demokratiame Sąjungos

14/ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (OL L 347, 2006, p. 1) su pakeitimais, padarytais 2009 m. gegužės 5 d. Tarybos direktyva 2009/47/EB, iš dalies keičiančia Direktyvos 2006/112/EB nuostatas, susijusias su lengvatiniais pridėtinės vertės mokesčio tarifais (OL L 116, 2009, p. 18).

15/ 2009 m. gegužės 5 d. Tarybos direktyva 2009/47/EB, iš dalies keičianti Direktyvos 2006/112/EB nuostatas, susijusias su lengvatiniais pridėtinės vertės mokesčio tarifais (OL L 116, 2009, p. 18).

16/ Teisingumo Teismo atsakymas į šį antrąjį klausimą aptartas XII skyriuje „Mokesčių nuostatos“.

17/ 2015 m. rugsėjo 30 d. Bendrojo Teismo sprendimas **Anagnostakis / Komisija** (T-450/12, [EU:T:2105:739](#)).

18/ 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 211/2011 dėl piliečių iniciatyvos (OL L 65, 2011, p. 1; klaidų ištaisymas OL L 94, 2012, p. 49).

gyvenime, svarbą, Komisija turi aiškiai motyvuoti tokį atsisakymą. Vis dėlto, kadangi atitinkama pasiūlyta iniciatyva yra labai glausta ir nepakankamai aiški, Teisingumo Teismas patvirtino Bendrojo Teismo vertinimą, pagal kurį Komisijos sprendimas dėl atsisakymo nagrinėtu atveju buvo pakankamai motyvuotas.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad sprendimas dėl pasiūlytos EPI registravimo turi būti priimtas vadovaujantis gero administravimo principu, su kuriuo ypač susijusi kompetentingai institucijai tenkanti pareiga atlikti kruopštų ir nešališką tyrimą, atsižvelgiant į visas svarbias konkretaus atvejo aplinkybes. Komisija Reglamento Nr. 211/2011 4 straipsnio 2 dalies b punkte numatytą Europos piliečių iniciatyvos pasiūlymų registravimo sąlygą, kad pasiūlymas neturi akivaizdžiai nepatekti į Komisijos įgaliojimus teikti pasiūlymą dėl Sąjungos teisės akto, turi aiškinti ir taikyti taip, kad būtų užtikrintas lengvas šios priemonės prieinamumas. Todėl Komisija turi teisę atsisakyti registruoti pasiūlytą Europos piliečių iniciatyvą tik jeigu ji, atsižvelgiant į jos dalyką ir tikslus, akivaizdžiai nepatenka į Komisijos įgaliojimus. Vis dėlto šiuo klausimu Teisingumo Teismas patvirtino, kad SESV nuostatos, kuriomis nagrinėtu atveju rėmėsi piliečių iniciatyvos organizatorius grįsdamas savo ieškinį dėl panaikinimo, t. y. 122 straipsnio 1 ir 2 dalys ir 136 straipsnio 1 dalis, negali būti teisinis pagrindas tame pasiūlyme nurodytam „sunkios padėties principui“ patvirtinti.

3. GALIMYBĖ SUSIPAŽINTI SU DOKUMENTAIS

2017 m. Teisingumo Teismas turėjo galimybę priimti kelis svarbius sprendimus galimybės susipažinti su dokumentais srityje. Formuodamas šią jurisprudenciją jis galėjo, be kita ko, pateikti naujų paaiškinimų dėl egzistuojančio dokumento sąvokos, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 1049/2001¹⁹, elektroninių duomenų bazių atveju, dėl šio reglamento taikymo valstybių narių pareiškimams, pateiktiems vykstant teismo procesui, dėl bendrosios konfidencialumo prezumpcijos taikymo su „EU Pilot“ procedūra susijusiems dokumentams ir galiausiai dėl tyrimo sąvokos. Teisingumo Teismas taip pat pateikė poziciją dėl Reglamento Nr. 1049/2001 aiškinimo taikant Orhuso konvenciją²⁰.

Visų pirma 2017 m. sausio 11 d. Sprendime *Typke / Komisija* (C-491/15 P, [EU:C:2017:5](#)), kuriuo paliktas galioti ginčytas Bendrojo Teismo sprendimas²¹, Teisingumo Teismas pateikė poziciją dėl *dokumento, esančio elektroninėse duomenų bazėse, sąvokos*. Nagrinėtu atveju apeliantas paprašė Europos personalo atrankos tarnybos (EPSO) suteikti galimybę susipažinti su lentele, kurioje pateikta grupė duomenų, esančių keliuose dokumentuose, kuriuos EPSO turi elektroniniu pavidalu ir kurių negalima gauti iš jos duomenų bazės atlikus įprastą paiešką.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad, žinoma, iš elektroninės duomenų bazės gali būti išgauta visa joje esanti informacija, tačiau remiantis galimybe, kad dokumentas gali būti sukurtas pasinaudojus tokia baze, negalima daryti išvados, kad dokumentas egzistuoja, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 1049/2001. Teisingumo Teismas priminė, kad teisė susipažinti su institucijų dokumentais susijusi tik su atitinkamos institucijos turimais egzistuojančiais dokumentais, todėl Reglamentu Nr. 1049/2001 negali būti remiamasi siekiant priversti instituciją sukurti dokumentą, kuris neegzistuoja.

^{19/} 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331).

^{20/} Taip pat žr. XVII skyriaus 4 skirsnį „Orhuso konvencija“.

^{21/} 2015 m. liepos 2 d. Bendrojo Teismo sprendimas *Typke / Komisija* (T-214/13, [EU:T:2015:448](#)).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad egzistuojančiais dokumentais laikytina visa informacija, kuri gali būti gauta iš elektroninių duomenų bazių įprastai jomis naudojantis iš anksto užprogramuotais paieškos įrankiais, net jei ši informacija dar nebuvo pateikta tokia forma arba ji nebuvo institucijos tarnautojų paieškos dalykas. Taigi, siekiant įgyvendinti Reglamento Nr. 1049/2001 reikalavimus, institucijoms gali tekti iš duomenų bazėse esančios informacijos sudaryti dokumentą naudojantis egzistuojančiais paieškos įrankiais. Tačiau informacija, kuriai gauti iš duomenų bazių reikalingos didelės pastangos, turi būti laikoma nauju dokumentu. Darytina išvada, kad informacija pripažintina nauju dokumentu, kai jai išgauti reikia pakeisti elektroninių duomenų bazės organizavimą arba turimus informacijos gavimo paieškos įrankius.

Be to, 2017 m. liepos 18 d. Sprendime **Komisija / Breyer** (C-213/15 P, [EU:C:2017:563](#)), kuriuo paliktas galioti ginčytas Bendrojo Teismo sprendimas²², Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo klausimą, ar institucijai, kuri yra proceso šalis, pateiktai paraiškai suteikti galimybę susipažinti su pareiškimais, kuriuos valstybė narė pateikė vykstant teismo procesui, taikomas Reglamentas Nr. 1049/2001. Nagrinėtu atveju 2011 m. kovo mėn. kita apeliacinio proceso šalis paprašė Komisijos suteikti galimybę susipažinti su pareiškimais, Austrijos Respublikos pateiktais Teisingumo Teismui vykstant procedūrai dėl įsipareigojimų neįvykdymo, kuri prieš ją buvo pradėta dėl direktyvos neperkėlimo. Šis teismo procesas buvo baigtas 2010 m. priėmus Teisingumo Teismo sprendimą. Komisija atsisakė suteikti galimybę susipažinti su šiais pareiškimais (ji turėjo jų kopiją), nes, jos teigimu, jie nepatenka į Reglamento Nr. 1049/2001 taikymo sritį. Gavęs ieškinį dėl panaikinimo Bendrasis Teismas panaikino Komisijos sprendimą dėl atsisakymo.

Pirma, Teisingumo Teismas, svarstydamas klausimą dėl Reglamento Nr. 1049/2001 taikymo srities, priminė, kad ji apibrėžiama atsižvelgiant į jame pačiame išvardytas institucijas, o ne į konkrečių dokumentų kategorijas ar vienos iš šių institucijų turimo dokumento rengėją. Taigi aplinkybė, kad vienos iš Reglamente Nr. 1049/2001 išvardytų institucijų turimus dokumentus parengė valstybė narė ir jie susiję su teismo procesu, negali nulemti šių dokumentų neįtraukimo į šio reglamento taikymo sritį. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, jog aplinkybė, kad nei Teisingumo Teismo statute, nei Sąjungos teismų procedūros reglamentuose tretiesiems asmenims nenumatyta teisė susipažinti su vykstant teismo procesui pateiktais pareiškimais, negali lemti šio reglamento netaikymo paraiškoms suteikti galimybę susipažinti su valstybės narės parengtais pareiškimais, skirtais Sąjungos teisme vykstančiam procesui, kuriuos turi institucija. Taigi jis konstatavo, kad ginčijami pareiškimai patenka į Reglamento Nr. 1049/2001 taikymo sritį kaip institucijos, kuriai taikomas šis reglamentas, turimi dokumentai.

Antra, nagrinėdamas SESV 15 straipsnio 3 dalies bendrą struktūrą ir tikslus Teisingumo Teismas padarė išvadą, jog tai, kad SESV 15 straipsnio 3 dalies ketvirtoje pastraipoje numatyta susipažinimo su dokumentais tvarka netaikoma Teisingumo Teismui, kai šis vykdo teismo pobūdžio užduotis, nekludo šios tvarkos taikyti dokumentams, pateiktiems Teisingumo Teismui vykstant teismo procesui. Be to, atsižvelgiant į tai, kad pagal Reglamentą Nr. 1049/2001 leidžiama prireikus atsisakyti suteikti galimybę susipažinti su dokumentais, susijusiais su Sąjungos teismų procesais, kad būtų užtikrinta šių procesų apsauga, SESV 15 straipsnio 3 dalies ketvirta pastraipa neturi būti aiškinama taip, kad visi ginčijami pareiškimai nepatenka į Reglamento Nr. 1049/2001 taikymo sritį. Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, jog Bendrasis Teismas teisingai nusprendė, kad minėtiems pareiškimams, kaip ir pačios Komisijos pareiškimams, netaikoma teisė susipažinti su dokumentais išimtis, įtvirtinta SESV 15 straipsnio 3 dalies ketvirtoje pastraipoje.

^{22/} 2015 m. vasario 27 d. Bendrojo Teismo sprendimas **Breyer / Komisija** (T-188/12, [EU:T:2015:124](#)).

Be to, 2017 m. gegužės 11 d. Sprendimu **Švedija / Komisija** (C-562/14 P, [EU:C:2017:356](#)) Teisingumo Teismas apeliacine tvarka patvirtino Bendrojo Teismo sprendimą²³, kuriuo šis atmetė kelių piliečių ieškinį dėl *Komisijos sprendimo atsisakyti suteikti jiems galimybę pagal Reglamentą Nr. 1049/2001 susipažinti su dviem prašymais suteikti informacijos, kuriuos ši institucija pateikė Vokietijos Federacinei Respublikai per „EU Pilot“ procedūrą, kurios paskirtis – parengti įsipareigojimų neįvykdymo procedūrą prieš valstybę narę arba jos išvengti*, panaikinimo.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad kol per ikiteisminį pagal „EU Pilot“ procedūrą atliekamo tyrimo etapą egzistuoja grėsmė, kad bus pakeistas procedūros dėl įsipareigojimų neįvykdymo pobūdis, pakeista šios procedūros eiga ir pakenkta jos tikslams, bendrosios konfidencialumo prezumpcijos taikymas dokumentams, kuriais pasikeitė Komisija ir atitinkama valstybė narė, yra pateisinamas. Be to, jis pažymėjo, kad ši grėsmė egzistuoja iki to momento, kai nutraukiama „EU Pilot“ procedūra ir galutinai nusprendžiama nepradėti oficialios įsipareigojimų neįvykdymo procedūros prieš valstybę narę. Taigi šiuo laikotarpiu Komisija gali remtis bendrąja prezumpcija tam, kad atsisakytų suteikti galimybę susipažinti, konkrečiai ir individualiai neišnagrinėjusi prašomų dokumentų. Vis dėlto ši bendroji prezumpcija neužkertama kelio galimybei įrodyti, kad prašomam atskleisti konkrečiam dokumentui ši prezumpcija netaikoma arba kad pagal Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 2 dalies paskutinę sakinio dalį egzistuoja nurodyto dokumento atskleidimą pateisinantys viršesnis viešasis interesas.

2017 m. rugsėjo 7 d. Sprendime **Prancūzija / Schlyter** (C-331/15 P, [EU:C:2017:639](#)), kuriuo paliktas galioti ginčytas Bendrojo Teismo sprendimas²⁴, Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar išsami nuomonė, Komisijos pateikta įgyvendinant Direktyvoje 98/34²⁵ numatytą informacijos apie techninius reglamentus teikimo tvarką, yra tyrimo, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 2 dalies trečią įtrauką, dalis.

Pirma, Teisingumo Teismas konstatavo, kad tyrimu laikytina struktūrizuota ir formalizuota Komisijos procedūra, kurios tikslas yra surinkti ir išanalizuoti informaciją, kad ši institucija galėtų užimti poziciją, vykdydama savo funkcijas, numatytas ES sutartyje ir SESV. Šiuo klausimu jis pažymėjo, viena vertus, kad šia procedūra nebūtinai turi būti siekiama nustatyti pažeidimą ar nusižengimą ar dėl jo persekioti, tačiau „tyrimo“ sąvoka taip pat gali apimti Komisijos veiklą, kuria siekiama nustatyti faktus, kad būtų galima įvertinti tam tikrą situaciją. Kita vertus, nebūtina, kad vykdant savo funkcijas Komisijos pozicija būtų įforminta sprendimu, kaip jis suprantamas pagal SESV 288 straipsnio ketvirtą pastraipą. Tokia pozicija, be kita ko, gali būti ataskaitos ar rekomendacijos formos.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, jog kadangi nagrinėjama atveju Komisijos pateikta išsami nuomonė yra oficiali priemonė, kurioje paaiškinama šios institucijos teisinė pozicija dėl valstybės narės pateikto techninio reglamento projekto atitiktis, be kita ko, laisvam prekių judėjimui ir ūkio subjektų įsisteigimo laisvei, jos pateikimas laikomas „tyrimo“ procedūra.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, jog jokiaje Direktyvos 98/34 nuostatoje nenumatyta, kad išsamios nuomonės, pateiktos pagal šios direktyvos 9 straipsnio 2 dalį, yra konfidencialios, todėl skaidrumo reikalavimas, kuriuo pagrįsta minėta direktyva, įprastai taikomas šioms išsamioms nuomonėms. Be to, jis pažymėjo, kad vis dėlto šis skaidrumo reikalavimas, nedraudžia Komisijai, atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes, remtis Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 2 dalies trečia įtrauka ir atsisakyti suteikti galimybę susipažinti su jos

23/ 2014 m. rugsėjo 25 d. Bendrojo Teismo sprendimas **Spirlea / Komisija** (T-306/12, [EU:T:2014:816](#)).

24/ 2015 m. balandžio 16 d. Bendrojo Teismo sprendimas **Schlyter / Komisija** (T-402/12, [EU:T:2015:209](#)).

25/ 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/34/EB, nustatanti informacijos apie techninius standartus, reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisyklės teikimo tvarką (OL L 204, 1998, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 20 t., p. 337), iš dalies pakeista 1998 m. liepos 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/48/EB (OL L 217, 1998, p. 18; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 21 t., p. 8).

pačios ar valstybės narės pagal šios direktyvos 9 straipsnio 2 dalį pateikta išsamia nuomone, jeigu ji įrodo, kad susipažinimas su aptariama išsamia nuomone gali konkrečiai ir realiai pakenkti tikslui, kad nebūtų priimami techniniai reglamentai, neatitinkantys Sąjungos teisės.

Galiausiai, 2017 m. liepos 13 d. Sprendime **Saint-Gobain Glass Deutschland / Komisija** (C-60/15 P, [EU:C:2017:540](#)) Teisingumo Teismas patenkino *Saint-Gobain Glass Deutschland* pateiktą apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo²⁶, kuriuo atmetas ieškinys dėl *Komisijos sprendimo atsisakyti suteikti galimybę susipažinti su visu dokumentu, kurį jai pateikė Vokietijos Federacinė Respublika* per Direktyvos 2003/87²⁷ 10a straipsnyje numatytą šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų suteikimo procedūrą, panaikinimo. Šis sprendimas dėl atsisakymo buvo pagrįstas Reglamento Nr. 1049/2001²⁸ 4 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą, pagal kurią atsisakoma suteikti galimybę susipažinti su dokumentu, jeigu jį atskleidus būtų rimtai pakenkta jau vykstančiam sprendimų priėmimo procesui.

Savo sprendime Teisingumo Teismas panaikino apeliacine tvarka apskųstą sprendimą ir nusprendė, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą aiškindamas Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą. Jis taip pat panaikino Komisijos sprendimą atsisakyti suteikti galimybę susipažinti su dokumentais. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad toje nuostatoje nurodyta su „sprendimų priėmimo procesu“ susijusi išimtis turi būti aiškinama siaurai, atsižvelgiant į viešąjį interesą, kad atitinkami dokumentai būtų atskleisti, ir į tai, kad prašoma informacija susijusi su dujų ar teršalų išmetimu į aplinką. Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ši išimtis turi būti suprantama kaip taikoma sprendimo priėmimui ir neapima visos administracinės procedūros, kuriai pasibaigus priimamas sprendimas. Todėl dėl dokumentų, tiesiogiai susijusių su per administracinę procedūrą nagrinėjtais klausimais, paprasčiausios nuorodos į neigiamos jų atskleidimo įtakos riziką ir į galimybę, kad suinteresuotieji asmenys gali paveikti procedūrą, nepakanka siekiant įrodyti, kad vidaus dokumentų atskleidimas padarytų didelės žalos vykstančiam sprendimų priėmimo procesui.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad reikalavimas siaurai aiškinti Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą yra dar griežtesnis, kai dokumentuose, kuriuos prašoma pateikti, yra informacijos apie aplinką. Tačiau Orhuso konvencijos 4 straipsnio 4 dalies a punkte nurodyta, kad prašymas suteikti informacijos apie aplinką gali būti atmetas, jei šios informacijos atskleidimas turėtų neigiamų pasekmių valdžios institucijų pasitarimų slaptumui, kai toks slaptumas numatytas nacionalinėje teisėje, o ne visai administracinei procedūrai, kuriai pasibaigus šios institucijos tariai. Todėl aplinkybė, kad priimant ginčijamą sprendimą dar nebuvo užbaigta administracinė procedūra, savaime neįrodo, jog atskleidus prašomus dokumentus būtų padaryta didelės žalos Komisijos sprendimų priėmimo procesui.

4. SAJUNGOS DELIKTINĖ ATSAKOMYBĖ

2017 m. balandžio 4 d. Sprendime **Ombudsmenas / Staelen** (C-337/15 P, [EU:C:2017:256](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), nagrinėdamas apeliacinį skundą, pateikė poziciją dėl *Sąjungos deliktinės atsakomybės dėl Europos ombudsmeno padaryto rūpestingumo pareigos pažeidimo nagrinėjant skundą*. Šiuo klausimu apeliacine tvarka

^{26/} 2014 m. gruodžio 11 d. Bendrojo Teismo sprendimas **Saint-Gobain Glass Deutschland / Komisija** (T-476/12, [EU:T:2014:1059](#)).

^{27/} 2003 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/87/EB, nustatanti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos leidimų sistemą Bendrijoje ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 96/61/EB (OL L 275, 2003, p. 32; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 631).

^{28/} 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331).

apskųstame sprendime²⁹ Bendrasis Teismas nusprendė, kad kai kurie rūpestingumo pareigos nesilaikymo atvejai, priskirtini ombudsmenui, kai jis nagrinėjo skundą, susijusį su po atviro konkurso sudaryto tinkamų kandidatų sąrašo tvarkymu, atliekamu Europos Parlamento, savaime yra pakankamai rimti Sąjungos teisės pažeidimai, kaip tai suprantama pagal jurisprudenciją, kurioje nustatytos Sąjungos deliktinės atsakomybės įgyvendinimo sąlygos. Dėl tų pažeidimų Bendrasis Teismas priteisė skundą pateikusiam asmeniui, kuris buvo įtrauktas į atitinkamą tinkamų kandidatų sąrašą kaip konkursą laimėjęs asmuo, 7 000 EUR žalos atlyginimą už pasitikėjimo ombudsmeno tarnyba praradimą ir už tai, kad jis jautėsi praradęs laiko ir energijos.

Teisingumo Teismas, priminęs ombudsmeno funkcijas ir pareigas, visų pirma konstatavo, jog Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad „vien“ rūpestingumo principo pažeidimas, padarytas ombudsmeno, yra pakankamai rimtas pažeidimas, dėl kurio gali kilti Sąjungos deliktinė atsakomybė. Teisingumo Teismo teigimu, tam, kad būtų konstatuotas toks pažeidimas, reikia nustatyti, jog neparodęs reikiamo kruopštumo ir apdairumo ombudsmenas šurkščiai ir akivaizdžiai peržengė savo diskrecijos, kurią jis turi naudodamasis tyrimo įgaliojimais, ribas. Be to, dėl žalos, kurios egzistavimą pripažino Bendrasis Teismas, Teisingumo Teismas nusprendė, jog Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai skundą pateikusio asmens nurodytą pasitikėjimo ombudsmeno institucija praradimą kvalifikavo kaip neturtinę žalą, kurią galima atlyginti. Kadangi dėl to Bendrojo Teismo sprendimas priteisti iš ombudsmeno žalos atlyginimą neturi teisinio pagrindo, Teisingumo Teismas jį panaikino.

Vis dėlto, kadangi dėl ginčo buvo galima priimti sprendimą, Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, jog iš bylos medžiagoje nurodytų faktinių aplinkybių matyti, kad ombudsmenas iš tiesų, atlikdamas tyrimus, kelis kartus pakankamai rimtai pažeidė rūpestingumo pareigą ir taip skundą pateikusiam asmeniui padarė realios ir tikros neturtinės žalos. Taigi Teisingumo Teismas vėl priteisė iš ombudsmeno 7 000 EUR minėtai neturtinei žalai atlyginti; ši žala iš esmės susijusi su „psichologinio spaudimo“ pojūčiu, kurį skundą pateikęs asmuo patyrė dėl to, kaip buvo nagrinėjamas jo skundas.

2017 m. gegužės 30 d. Sprendime **Safa Nicu Sepahan / Taryba** (C-45/15 P, [EU:C:2017:402](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo *teisę į žalos, padarytos sprendimu išaldyti lėšas, kuris priimtas vykdam bendrą užsienio ir saugumo politiką, atlyginimą*. Šiuo sprendimu Teisingumo Teismas atmetė Irano bendrovės *Safa Nicu Sepahan* ir Tarybos pateiktus apeliacinius skundus dėl 2014 m. lapkričio 25 d. Bendrojo Teismo sprendimo³⁰; Bendrasis Teismas panaikino ieškovei taikytas ribojamąsias lėšų išaldymo priemones³¹, priteisė šiai bendrovei 50 000 EUR neturtinės žalos, patirtos dėl panaikintų priemonių, atlyginimą ir atmetė jos prašymus priteisti tariamai patirtos turtinės žalos atlyginimą. Apeliaciniame skunde *Safa Nicu Sepahan* ginčijo tiek jos prašymų atlyginti turtinę žalą atmetimą, tiek priteistos neturtinės žalos dydį.

Dėl priteisto neturtinės žalos atlyginimo Teisingumo Teismas padarė išvadą, jog Bendrasis Teismas teisingai konstatavo, kad beveik trejus metus trukęs Tarybos pareigos pateikti *Safa Nicu Sepahan* nagrinėjamų ribojamųjų priemonių jai patvirtinimo motyvus pagrindžiančią informaciją ir įrodymus pažeidimas yra pakankamai rimtas pažeidimas, dėl kurio pagal SESV 340 straipsnio antrą pastraipą gali kilti Sąjungos deliktinė atsakomybė. Nors neteisėtų ribojamųjų priemonių panaikinimas galėtų būti patirtos neturtinės žalos atlyginimas, tai nereiškia, jog

^{29/} 2015 m. balandžio 29 d. Bendrojo Teismo sprendimas **Staelen / Ombudsmenas** (T-217/11, [EU:T:2015:238](#)).

^{30/} 2014 m. lapkričio 25 d. Bendrojo Teismo sprendimas **Safa Nicu Sepahan / Taryba** (T-384/11, [EU:T:2014:986](#)).

^{31/} Taryba patvirtino šias ribojamąsias priemones Iranui, siekdama užkirsti kelią branduolinių ginklų platinimui, 2011 m. gegužės 23 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentu (ES) Nr. 503/2011, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas (ES) Nr. 961/2010 dėl ribojamųjų priemonių Iranui (OL L 136, 2011, p. 26), ir 2012 m. kovo 23 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 267/2012 dėl ribojamųjų priemonių Iranui, kuriuo panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 961/2010 (OL L 88, 2012, p. 1).

tokio atlyginimo visais atvejais užtenka, kad būtų užtikrintas visiškas tokios žalos atlyginimas. Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Bendrasis Teismas teisingai *ex aequo et bono* vertino nustatytą neturtinės žalos atlyginimo, į kurį teisę turi *Safa Nicu Sepahan*, dydį.

Antra, dėl to, kad Bendrasis Teismas nepripažino Sąjungos atsakomybės dėl tariamai patirtos turtinės žalos, Teisingumo Teismas priminė, jog bet kokia žala, kurią prašoma atlyginti pagal SESV 340 straipsnio antrą pastraipą, turi būti reali ir tikra ir kad ji turi gana tiesiogiai kilti dėl neteisėtų institucijų veiksmų. Kadangi šalis, kuri kelia klausimą dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės, taip pat turi pateikti tiek nurodomos žalos buvimo ir jos dydžio, tiek šios žalos ir patvirtintų ribojamųjų priemonių priežastinio ryšio įtikinamų įrodymų, Teisingumo Teismas konstatavo, jog Bendrasis Teismas padarė teisingą išvadą, kad *Safa Nicu Sepahan* teiginiai nėra pakankamai pagrįsti.

IV. SAJUNGOS TEISĖ IR NACIONALINĖ TEISĖ

2017 m. spalio 10 d. Sprendime **Farrell** (C-413/15, [EU:C:2017:745](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pateikė paaiškinimų dėl sąlygų, kuriomis prieš įstaigą, kurios veiklą reglamentuoja privatinė teisė ir kuriai valstybė narė patikėjo Antrosios direktyvos 84/5³² 1 straipsnio 4 dalyje numatytą uždavinį atlyginti žalą turtui arba asmeniui, padarytą nenustatyta transporto priemone arba tokia transporto priemone, kuri nebuvo apdrausta privalomuoju transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, galima remtis galinčiomis būti tiesioginio veikimo Trečiosios direktyvos 90/232³³ nuostatomis. Ginčas pagrindinėje byloje buvo susijęs su *kompetentingos nacionalinės įstaigos („Motor Insurers Bureau of Ireland“)* mokamu žalos, susijusios su *per eismo įvykį ieškovės pagrindinėje byloje patirtais kūno sužalojimais, atlyginimu*.

Šis sprendimas yra pirmojo 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimo Farrell³⁴ tęsia ir priimtas dėl to paties ginčo pagrindinėje byloje; tame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, viena vertus, kad pagal Trečiosios direktyvos 90/232 1 straipsnį draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos transporto priemonių civilinės atsakomybės draudimas neapima atsakomybės už asmenims, keliaujantiems motorinės transporto priemonės dalyje, kuri neskirta keleiviams ir kurioje jiems nėra įrengta sėdimų vietų, padarytus kūno sužalojimus, ir, kita vertus, kad šis straipsnis atitinka visas tiesioginio veikimo sąlygas, todėl suteikia privatiems asmenims teisių, kuriomis jie gali tiesiogiai remtis nacionaliniuose teismuose. Vis dėlto tame sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, jog nacionalinis teismas turi patikrinti, ar šia nuostata galima remtis prieš tokią įstaigą, kaip antai aptariamą pagrindinėje byloje.

Priėmus šį sprendimą pirmasis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė, kad atitinkama kompetentinga nacionalinė įstaiga yra valstybės vardu veikiantis subjektas, todėl ieškovė pagrindinėje byloje turi teisę reikalauti iš jos žalos atlyginimo. Tuomet minėta įstaiga apskundė šį teismo sprendimą šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui ir teigė, kad ji nėra valstybės vardu veikiantis subjektas, todėl prieš ją negalima remtis direktyvos nuostatomis, net tiesioginio veikimo, kurios nebuvo perkeltos į nacionalinę

32/ 1983 m. gruodžio 30 d. Antroji Tarybos direktyva 84/5/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo (OL L 8, 1984, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 10), iš dalies pakeista 1990 m. gegužės 14 d. Trečiąja Tarybos direktyva 90/232/EEB (OL L 129, 1990, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 249).

33/ 1990 m. gegužės 14 d. Trečioji Tarybos direktyva 90/232/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo (OL L 129, 1990, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 249).

34/ 2007 m. balandžio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas **Farrell** (C-356/05, [EU:C:2007:229](#)).

teisę. Būtent šiomis aplinkybėmis į Teisingumo Teismą vėl kreiptasi prejudicine tvarka siekiant, kad būtų paaiškinti Sprendime *Foster ir kt.*³⁵ nustatyti kriterijai ir nustatyti, kokių tipų įstaigos gali būti laikomos valstybės vardu veikiančiais subjektais.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad minėti kriterijai, pagal kuriuos besąlygiškoms ir pakankamai tikslioms direktyvos nuostatomis privatus asmuo gali remtis prieš įstaigas ar subjektus, kurie yra arba pavaldūs valstybės institucijai arba jos kontroliuojami, arba turi specialių įgaliojimų, kurie viršija suteikiamus pagal privačių asmenų tarpusavio santykiams taikomas teisės normas, negali būti kumuliaciniai. Todėl SESV 288 straipsnis, susijęs su teisės aktais, turi būti aiškinamas taip, kad remiantis juo neatmestina galimybė, jog prieš subjektą, kuris neatitinka visų minėtame Sprendime *Foster ir kt.* nustatytų kriterijų, gali būti remiamasi galinčiomis būti tiesioginio veikimo direktyvos nuostatomis.

Nagrinėdamas klausimą, ar taip yra pagrindinėje byloje aptariamoms įstaigoms atveju, Teisingumo Teismas konstatavo, kad prieš įstaigą, kurios veiklą reglamentuoja privatinė teisė, kuriai valstybė narė patikėjo su viešuoju interesu susijusį uždavinį, kaip antai atlyginti žalą turtui arba asmeniui, padarytą nenustatyta transporto priemone arba tokia transporto priemone, kuri nebuvo apdrausta privalomuoju transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, ir kuri pagal įstatymą šiuo tikslu turi specialius įgaliojimus, kaip antai teisę nurodyti draudikams, vykdančiams transporto priemonių draudimo veiklą atitinkamos valstybės narės teritorijoje, kad jie taptų jos nariais ir ją finansuoti, galima remtis galinčiomis būti tiesioginio veikimo direktyvos nuostatomis.

2017 m. gruodžio 5 d. Sprendimu **M.A.S. ir M.B.** (C-42/17, [EU:C:2017:936](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išnagrinėjo Italijos Konstitucinio Teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kuriuo siekta, kad būtų *paaiškinta Teisingumo Teismo sprendime Taricco ir kt.* (C-105/14, [EU:C:2015:555](#))³⁶ nacionaliniams teismams nustatytos pareigos netaikyti nacionalinės teisės nuostatų dėl senaties nustačius, kad pažeistas SESV 325 straipsnis, apimtis.

Byloje **Taricco ir kt.** Teisingumo Teismas konstatavo, kad Italijos senaties taisyklėmis, taikomomis vykdant baudžiamąjį persekiojimą, kuriose numatyta, kad jeigu nusikaltimams mokesčių tvarkai PVM srityje taikomas senaties terminas nutraukiamas, jis pratęsiamas tik ketvirčiu jo pirminės trukmės, gali būti pažeistos valstybėms narėms SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytos pareigos, jeigu šios nacionalinės taisyklės daugeliu sukčiavimo, kenkiančio Sąjungos finansiniams interesams, stambiu mastu atvejų užkerta kelią skirti veiksmingas ir atgrasomas sankcijas arba sukčiavimo, kenkiančio atitinkamos valstybės narės finansiniams interesams, atvejais numato ilgesnius senaties terminus nei tais atvejais, kai kenkiama Sąjungos finansiniams interesams. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokiais atvejais nacionalinis teismas turi užtikrinti SESV 325 straipsnio 1 ir 2 dalių visapusišką veikimą ir prireikus netaikyti nacionalinės teisės nuostatų.

Savo prašyme Konstitucinis Teismas pateikė klausimą dėl galimo *nullum crimen, nulla poena sine lege* principo pažeidimo, kuris gali būti padarytas nacionaliniams teismams laikantis šios pareigos. Šiuo aspektu jis nurodė, pirma, Italijos teisės sistemoje numatytų senaties taisyklių materialinį pobūdį, kuris reiškia, kad teisės subjektai šias taisykles turi galėti protingai numatyti nusikaltimų, kuriais jie kaltinami, padarymo momentu, nepakeičiant jų *in pejus* atgaline data, ir, antra, reikalavimą, pagal kurį visi vidaus teisės aktai dėl baudžiamumo tvarkos turi būti pagrįsti pakankamai aiškiu teisiniu pagrindu, kad būtų galima apibrėžti ir orientuoti nacionalinio teismo vertinimą.

35/ 1990 m. liepos 12 d. Teisingumo Teismo sprendimas **Foster ir kt.** (C-188/89, [EU:C:1990:313](#)).

36/ 2015 m. rugsėjo 8 d. Teisingumo Teismo sprendimas **Taricco ir kt.** (C-105/14, [EU:C:2015:555](#)).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas, nurodęs Sprendimo *Taricco ir kt.* 53 punktą, nusprendė, jog kai kompetentingi nacionaliniai teismai turi nuspręsti netaikyti atitinkamų nacionalinių nuostatų, jie turi užtikrinti, kad būtų paisoma asmenų, kaltinamų padarius baudžiamąjį nusikaltimą, pagrindinių teisių, įskaitant, kalbant apie baudžiamųjų sankcijų skyrimą, kaltinamųjų teises, išplaukiančias iš *nullum crimen, nulla poena sine lege* principo.

Pirma, jis pažymėjo, kad valstybės narės privalo laikytis Chartijos 49 straipsnyje įtvirtinto *nullum crimen, nulla poena sine lege* principo, kuris yra bendrų valstybių narių konstitucinių tradicijų dalis, kai jos įgyvendina Sąjungos teisę; būtent taip yra tuomet, kai jos, vykdydamos pareigas pagal SESV 325 straipsnį, numato baudžiamųjų sankcijų taikymą už nusikaltimus PVM srityje. Antra, Teisingumo Teismas priminė, kad Chartijos 49 straipsniu užtikrinamos teisės prasmė ir apimtis yra tokios pačios kaip EŽTK užtikrinamos teisės, kaip ją išaiškino Europos Žmogaus Teisių Teismas; šis teismas dėl reikalavimų, kylančių iš *nullum crimen, nulla poena sine lege* principo, nusprendė, kad baudžiamosios teisės nuostatos turi atitikti tam tikrus galimybės susipažinti ir numatomumo reikalavimus, kiek tai susiję su nusikaltimo apibrėžtimi ir bausmės nustatymu. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, jog taikytino įstatymo apibrėžties reikalavimas reiškia, kad įstatyme turi būti aiškiai apibrėžti nusikaltimai ir už juos taikomos bausmės, ir jog pagal baudžiamojo įstatymo negaliojimo atgaline data principą draudžiama, be kita ko, kad teismas nagrinėdamas baudžiamąją bylą nustatytų sankciją už veiką, kuri nebuvo uždrausta nacionaline norma, priimta iki nusikaltimo, kuriuo kaltinama, padarymo, arba sugriežtintų baudžiamąją atsakomybę tiems, kuriems tokia byla iškelta.

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, jog jeigu nacionalinis teismas turėtų nuspręsti, kad pareiga netaikyti nagrinėjamų Baudžiamojo kodekso taisyklių pažeidžia *nullum crimen, nulla poena sine lege* principą, nereikėtų jos vykdyti, net jeigu jos vykdymas leistų ištaisyti su Sąjungos teise nesuderinamą nacionalinę situaciją. Tokiu atveju nacionalinės teisės aktų leidėjas turi imtis būtinų priemonių, kad būtų numatytos senaties taisyklės, kurios leistų įvykdyti pareigas pagal SESV 325 straipsnį.

V. SAJUNGOS TEISME VYKSTANTYS PROCESAI

Kalbant apie Sąjungos teisme vykstančius procesus, reikia išskirti vieną sprendimą, susijusį su Sąjungos teismui taikomu draudimu priimti sprendimą *ultra petita*. Be to, išskirtini sprendimai **A ir kt.** (C-158/14) ir **Rosneft** (C-72/15), be kita ko, susiję su prašymo priimti prejudicinį sprendimą, pateikto dėl bendros užsienio ir saugumo politikos srityje nustatytų priemonių galiojimo, priimtimumu³⁷.

2017 m. lapkričio 14 d. Sprendimu **British Airways / Komisija** (C-122/16 P, [EU:C:2017:861](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), kaip jo buvo paprašyta, patikslino *Sąjungos teismui taikomo draudimo priimti sprendimą „ultra petita“* apimtį. Apeliacine tvarka apskųstame sprendime³⁸, priimtame nagrinėjant oro transporto bendrovės British Airways ir Komisijos ginčą, Bendrasis Teismas *ex officio* nurodė viešąją tvarka grindžiamą pagrindą, siejamą su ginčijamo sprendimo³⁹ motyvavimo trūkumais. Bendrojo Teismo teigimu, Komisija iš tiesų, pateikdama motyvus, nurodė tik vieną tęstinį SESV 101 straipsnio, EEE susitarimo 53 straipsnio ir EB ir Šveicarijos susitarimo 8 straipsnio pažeidimą. Tačiau to sprendimo rezoliucinėje dalyje konstatuota, kad buvo padarytas kiekvieno iš šių straipsnių

^{37/} Su šiais dviem sprendimais supažindinama XX skyriuje „Bendra užsienio ir saugumo politika“.

^{38/} 2015 m. gruodžio 16 d. Bendrojo Teismo sprendimas **British Airways / Komisija** (T-48/11, [EU:T:2015:988](#)).

^{39/} 2010 m. lapkričio 9 d. Komisijos sprendimas C(2010) 7694 *final* dėl procedūros pagal SESV 101 straipsnį, EEE susitarimo 53 straipsnį ir Europos bendrijos ir Šveicarijos Konfederacijos susitarimo dėl oro transporto 8 straipsnį (byla COMP/39258 – Krovininis oro transportas).

atskiras vienas ir tęstinis pažeidimas. Vis dėlto Bendrasis Teismas nusprendė, kad ši išvada negali lemti viso ginčijamo sprendimo panaikinimo, nes tas sprendimas negali būti panaikintas daugiau, nei to reikalaujama ieškinyje (jame prašyta tik iš dalies panaikinti ginčijamą sprendimą).

Teisingumo Teismas paliko galioti Bendrojo Teismo sprendimą. Jis priminė, jog kadangi Sąjungos teismas negali priimti sprendimo ultra petita, panaikinimas, kurį jis paskelbia, neturi viršyti to, ko prašo ieškovas. Teisingumo Teismas konstatavo, kad nors absoliučią res judicata galią turi tiek sprendimo dėl panaikinimo rezoliucinė dalis, tiek būtinu jos pagrindu esanti motyvuojamoji dalis, ši galia negali lemti Sąjungos teismui neapskųsto teisės akto (ar jo dalies), kuris taip pat neteisėtas, panaikinimo. Be to, teisėtumo klausimus nagrinėjančio teismo kompetencija ex officio nurodyti viešąją tvarka grindžiamą pagrindą vis dėlto nereikia, kad jis ex officio gali pakeisti ieškovo suformuluotus reikalavimus. Nors ieškovo nurodyti pagrindai yra būtinas ieškinio reikalavimų pamatas, jie skiriasi nuo šių reikalavimų, kuriuose apibrėžiamos Sąjungos teismui pateikto ginčo ribos.

Darytina išvada, kad ex officio remdamasis viešąja tvarka grindžiamu pagrindu, kurio šalys iš esmės nenurodė, Sąjungos teismas neperžengia jam pateikto ginčo ribų ir niekaip nepažeidžia proceso taisyklių, susijusių su ieškinyje nurodomu ginčo dalyku ir pagrindais. Būtų kitaip, jei iš esmės išnagrinėjęs jo kontrolei pateiktą aktą šis teismas, remdamasis ex officio nurodytu pagrindu, jį panaikintų daugiau, nei buvo prašoma jam tinkamai pateiktuose reikalavimuose, motyvuodamas tuo, kad toks panaikinimas būtinas siekiant pašalinti neteisėtumą, kurį jis savo iniciatyva konstatavo atlikdamas šią analizę.

Pabrėžęs, jog neginčijama tai, kad motyvavimo trūkumais, kuriuos nagrinėtu atveju konstatavo Bendrasis Teismas, buvo pažeista *British Airways* teisė į gynybą, Teisingumo Teismas nusprendė, jog tai, kad ex officio nėra atliekama viso ginčijamo sprendimo kontrolė, nepažeidžia Chartijos 47 straipsnyje numatyto veiksmingos teisminės gynybos principo. Iš tiesų, nors SESV 263 straipsnyje numatyta teisėtumo kontrolė, kurią papildė neribota jurisdikcija dėl baudos dydžio, numatyto Reglamento (EB) Nr. 1/2003⁴⁰ 31 straipsnyje, reiškia, kad Sąjungos teismas vykdo teisinę ir faktinę kontrolę ir turi įgaliojimus vertinti įrodymus, panaikinti ginčijamą sprendimą ar pakeisti baudos dydį, veiksmingos teisminės gynybos principui neprieštaruoja tai, kad teismo vykdoma teisėtumo kontrolė yra apribota šalių prašymų, suformuluotų jų procesinių dokumentų reikalavimuose, nes, be to, pagal šį principą nereikalaujama, kad teismas savo kontrolę išplėstų taip, kad ji apimtų sprendimo elementus, kurie nėra jo nagrinėjamo ginčo dalykas.

VI. ŽEMĖS ŪKIS

2017 m. lapkričio 14 d. Sprendime **APVE ir kt.** (C-671/15, [EU:C:2017:860](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) turėjo galimybę pateikti poziciją dėl bendros žemės ūkio politikos (BŽŪP) ir Sąjungos konkurencijos teisės santykio. Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas Prancūzijos konkurencijos institucijos sprendimas; ši institucija, be kita ko, gamintojų organizacijų (GO) ir gamintojų organizacijų asociacijų (GOA) veiksmus trūkažolių gamybos ir prekybos sektoriuje pripažino antikonkurenciniais ir už tai skyrė pinigines baudas. Kasacinis Teismas, gavęs kasacinį skundą dėl Apeliacinio teismo sprendimo, kuriuo buvo pakeistas konkurencijos institucijos sprendimas, kreipėsi į Teisingumo Teismą su klausimu, ar SESV 101 straipsnis, siejamas su kai kuriomis konkrečiomis BŽŪP srityje priimtomis antrinės

^{40/} 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 101 ir 102] straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205).

teisės nuostatomis⁴¹, turi būti aiškinamas taip, kad veiksmai, kuriais GO, GOA ir kitos pagrindinėje byloje aptartos profesinės organizacijos kolektyviai nustato minimalias pardavimo kainas, susitaria dėl pateikimo rinkai kiekio ir keičiasi strategine informacija, nepriskirtini šiame straipsnyje numatyto kartelių draudimo taikymo sričiai.

Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad siekiant tikslų, susijusių su BŽŪP ir neiškreiptos konkurencijos įtvirtinimu, SESV 42 straipsniu pripažįstama bendros žemės ūkio politikos viršenybė prieš Sutarties tikslus konkurencijos srityje ir nustatomi Sąjungos teisės aktų leidėjo įgaliojimai į konkurencijos teisės taikymo sritį neįtraukti tam tikrų veiksmų, kurie kitose nei BŽŪP srityse turėtų būti laikomi antikonkurenciniais. Kalbant konkrečiai, atsižvelgiant į Sąjungos teisės nuostatas, susijusias su vaisių ir daržovių sektoriumi, veiksams, būtiniams tam, kad GO ir GOA pasiektų vieną ar kelis pagal BŽŪP jiems nustatytus tikslus (T. y. užtikrinti, kad gamyba būtų planuojama ir pritaikoma prie paklausos, užtikrinti savo pasiūlos koncentraciją ir pateikimą rinkai, gamybos išlaidų optimizavimą ir gamintojo kainų stabilizavimą), netaikomas SESV 101 straipsnio 1 dalyje numatytas kartelių draudimas. Vis dėlto šių išimčių apimtis turi būti aiškinama siaurai ir bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas nėra sritis, kur nebūtų konkurencijos. Be to, veiksams, kuriais siekiama BŽŪP tikslų, taikomas proporcingumo principas.

Dėl veiksmų, dėl kurių susitarė gamintojai, esantys tos pačios GO ar GOA, pripažintos valstybės narės, nariais, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tik tam tikroms tos pačios GO ar GOA narių veiksmų koordinavimo ir susitarimo formoms, kurios iš tikrųjų griežtai susijusios su atitinkamai GO ar GOA nustatytų tikslų siekimu, gali būti netaikomas kartelių draudimas. Tai, be kita ko, gali būti keitimosi strategine informacija, rinkai pateiktino žemės ūkio produktų kiekio koordinavimo, individualių žemės ūkio produkcijos gamintojų tarifų politikos koordinavimo, jeigu šiais veiksmais iš tikrųjų siekiama šių tikslų ir jie yra griežtai proporcingi tiems tikslams, atvejais. Tačiau kolektyvinis minimalios pardavimo kainos nustatymas toje pačioje GO ar GOA negali būti laikomas būtiniu tinkamam atitinkamos rinkos bendro organizavimo veikimui ar proporcingu tikslams stabilizuoti kainas ar koncentruoti pasiūlą, jeigu toks nustatymas neleidžia gamintojams, patiems prekiaujantiems savo produkcija, taikyti mažesnės kainos nei ši minimali kaina ir susilpnina ir taip jau sumažėjusią konkurenciją žemės ūkio produktų rinkose.

VII. JUDĖJIMO LAISVĖS

1. LAISVAS DARBUOTOJŲ JUDĖJIMAS

2017 m. liepos 18 d. Sprendime *Erzberger* (C-566/15, [EU:C:2017:562](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pateikė poziciją dėl *tam tikrų apribojimų dalyvauti darbuotojų atstovų rinkimuose į bendrovės stebėtojų tarybą, numatytų Vokietijos įstatyme dėl darbuotojų dalyvavimo priimanč sprendimus, atitiktis SESV 45 straipsnyje garantuojamam laisvam darbuotojų judėjimui*. Konkrečiai kalbant, numačius, kad tik šalies teritorijoje esančių grupės įmonių

^{41/} Žr. 1962 m. balandžio 4 d. Tarybos reglamento Nr. 26 dėl tam tikrų konkurencijos taisyklių taikymo žemės ūkio produktų gamybai ir prekybai jais (OL 30, 1962, p. 993; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 1 t., p. 6) 2 straipsnį, 1996 m. spalio 28 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2200/96 dėl bendro vaisių ir daržovių rinkos organizavimo (OL L 297, 1996, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 20 t., p. 55) 11 straipsnio 1 dalį, 2006 m. liepos 24 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1184/2006 dėl tam tikrų konkurencijos taisyklių taikymo žemės ūkio produktų gamybai ir prekybai jais (OL L 214, 2006, p. 7) 2 straipsnį, 2007 m. rugsėjo 26 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1182/2007, nustatančio konkrečias taisykles vaisių ir daržovių sektoriui (OL L 273, 2007, p. 1), 3 straipsnio 1 dalį ir 2007 m. spalio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007, nustatančio bendrą žemės ūkio rinkų organizavimą ir konkrečias tam tikriems žemės ūkio produktams taikomas nuostatas (Bendras bendro žemės ūkio rinkų organizavimo reglamentas) (OL L 299, 2007, p. 1) 122 straipsnio pirmą pastraipą, 175 ir 176 straipsnius.

darbuotojai turi teisę balsuoti ir teisę būti renkami minėtuose rinkimuose, tokių teisių pagal šį įstatymą neturi darbuotojai, kurie, be kita ko, išeina iš darbo Vokietijoje esančioje bendrovėje ir įsidarbina kitoje valstybėje narėje esančioje tai pačiai grupei priklausančioje bendrovėje, t. y. darbuotojai, kurie naudojami SESV 45 straipsnyje jiems garantuojama teise.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad minėtų teisių praradimas, kurį patiria šie darbuotojai, nelaikytinas SESV 45 straipsnyje garantuojamo laisvo darbuotojų judėjimo kliūtimi. Sąjungos pirminė teisė darbuotojui negali garantuoti, kad jo persikėlimas į kitą nei jo kilmės valstybę narę nepaveiks socialinės apsaugos srities, nes, atsižvelgiant į esamus valstybių narių sistemų ir teisės aktų skirtumus, toks persikėlimas konkrečiu atveju suinteresuotajam asmeniui gali būti mažiau palankus arba nepalankus šiuo aspektu. Taigi pagal laisvą darbuotojų judėjimą tokiam darbuotojui nesuteikiama teisės priimančiojoje valstybėje narėje remtis darbo sąlygomis, kurias jis turėjo kilmės valstybėje narėje pagal tos valstybės teisės aktus. Todėl pagal Sąjungos teisę valstybei narei taip pat nedraudžiama numatyti, kad darbuotojų atstovavimą ir kolektyvinį interesų gynimą pagal nacionalinę teisę įsteigtos bendrovės valdymo ar priežiūros organuose – sritį, kuri šiuo metu Sąjungos lygmeniu nėra nei suderinta, nei koordinuota, – reglamentuojančios jos priimtos nuostatos taikomos tik jos nacionalinėje teritorijoje esančių įmonių darbuotojams.

2. ĮSISTEIGIMO LAISVĖ

2017 m. rugsėjo 14 d. Teisingumo Teismas priėmė Sprendimą *Trustees of the P Panayi Accumulation & Maintenance Settlements* (C-646/15, [EU:C:2017:682](#)) ir jame konstatavo, kad pagal SESV nuostatas dėl įsisteigimo laisvės draudžiamas nerealizuoto kapitalo prieaugio, susijusio su patikos fonde turimu turtu, apmokestinimas daugumos patikėtinių rezidavimo vietą perkėlus į kitą valstybę narę.

Nagrinėtu atveju 1992 m. Kipro pilietis savo vaikų ir šeimos narių naudai įsteigė patikos fondus pagal Jungtinės Karalystės teisę. Steigiant minėtus patikos fondus Kipro pilietis su savo šeima gyveno Jungtinėje Karalystėje, joje taip pat gyveno pirmieji patikėtiniai. 2004 m. Kipro pilietis ir jo sutuoktinė pasitraukė iš patikėtinių pareigų ir vietoj savęs paskyrė tris naujus patikėtinius, reziduojančius Kipre. Kadangi dėl to dauguma patikėtinių nustojo reziduoti Jungtinėje Karalystėje, šios valstybės mokesčių administratorius nusprendė, kad patikos fondų administracija persikėlė į Kiprą. Šio administratoriaus teigimu, šis persikėlimas prilygsta turto, kuris yra patikos fondo turtas, realizavimui nedelsiant iki tos datos ir jo pakartotiniam įsigijimui nedelsiant rinkos kaina ir dėl to gali būti apmokestintas nerealizuotas kapitalo prieaugis.

Dėl tokio apmokestinimo atitikties Sąjungos teisei Teisingumo Teismas visų pirma patvirtino, kad aptariami patikos fondai gali remtis įsisteigimo laisve, jeigu patenka į sąvoką „kiti juridiniai asmenys“, kaip ji suprantama pagal SESV 54 straipsnio antrą pastraipą. Be to, patvirtinęs, kad įsisteigimo laisvė taikoma tais atvejais, kai valstybė narė apmokestina kapitalo prieaugį, susijusį su patikos fonde turimu turtu, dėl patikos fondo administracijos buveinės perkėlimo į kitą valstybę narę, Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar ginčijamas apmokestinamas suderinamas su šia laisve. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad egzistuoja įsisteigimo laisvės apribojimas, nes dėl skirtingo patikos fondų, kurie išlaiko savo administracijos buveinę Jungtinėje Karalystėje, ir patikos fondų, kurių administracijos buveinė perkeliama į kitą valstybę narę, apmokestinimo, be kita ko, gali būti atgrasyti tokie buveinės perkėlimai. Dėl galimo šio apribojimo pateisinimo bendrojo intereso pagrindais Teisingumo Teismas nusprendė, kad nors nagrinėjami teisės aktai yra tinkami apmokestinimo kompetencijos pasiskirstymui tarp valstybių narių užtikrinti, jie viršija tai, kas būtina siekiant išsaugoti šį valstybių narių apmokestinimo kompetencijos paskirstymą, nes juose numatytas tik nagrinėjamo mokesčio sumokėjimas nedelsiant. Todėl minėti teisės aktai buvo pripažinti nepateisinamu įsisteigimo laisvės apribojimu.

2017 m. spalio 25 d. Sprendime **Polbud-Wykonawstwo** (C-106/16, [EU:C:2017:804](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad SESV 49 ir 54 straipsniai taikomi tik bendrovės, įsteigtos pagal valstybės narės teisę, registruotos buveinės perkėlimui į kitą valstybę narę, net jeigu ši bendrovė didžiąją dalį ar net visą savo ekonominę veiklą vykdo pirmojoje valstybėje narėje ir joje išsaugo savo faktinę buveinę. Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas sprendimas, kuriuo atmestas pagal Lenkijos teisę įsteigtos ribotos atsakomybės bendrovės *Polbud-Wykonawstwo* (toliau – *Polbud*) prašymas išbraukti ją iš Lenkijos prekybos registro jai perkėlus savo buveinę į Liuksemburgą. Lenkijos teisės nuostatose numatytas privalomas nacionalinės bendrovės likvidavimas jai perkeltam registruotą buveinę į užsienio valstybę. Taigi buvo atsisakyta išbraukti *Polbud* iš Lenkijos prekybos registro, nes nebuvo pateikti su jos likvidavimu susiję dokumentai. *Polbud* apskundė šį sprendimą dėl atmetimo ir teigė, kad ji neprarado teisinio subjektiškumo ir toliau egzistuoja kaip Liuksemburgo teisės reglamentuojama bendrovė. Tuomet *Sąd Najwyższy* (Lenkijos Aukščiausiasis Teismas) kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl, viena vertus, įsisteigimo laisvės taikymo nagrinėjamu atveju ir, kita vertus, Lenkijos teisės nuostatų suderinamumo su Sąjungos teise.

Visų pirmą Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal SESV 49 ir 54 straipsnius įsisteigimo laisve gali naudotis bendrovės, įsteigtos pagal valstybės narės teisės aktus ir Sąjungoje turinčios registruotą buveinę, centrinę administraciją ar pagrindinę verslo vietą. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ši pagrindinė laisvė apima pagal vienos valstybės narės teisės aktus įsteigtos bendrovės, kaip antai *Polbud*, teisę reorganizuotis į bendrovę, kuriai taikoma kitos valstybės narės teisė, jeigu tenkinamos tos kitos valstybės narės teisės aktuose nustatytos sąlygos, visų pirma kriterijus, jos taikomas nustatant bendrovės sąsają su nacionaline teisės sistema.

Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal SESV 49 ir 54 straipsnius draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, kaip antai nagrinėjamos toje byloje, pagal kurias norint perkelti bendrovės registruotą buveinę ši bendrovė privalo būti likviduota. Teisingumo Teismo teigimu, tokios teisės nuostatos kliudo ar net užkerta kelią tarpvalstybiniam bendrovės reorganizavimui, taigi riboja įsisteigimo laisvę. Teisingumo Teismas pripažino, kad iš esmės tokį apribojimą galima pateisinti privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais. Tačiau jis konstatavo, kad Lenkijos teisės nuostatos viršija tai, kas būtina kreditorių, smulkiųjų akcininkų ir darbuotojų interesų apsaugos tikslams pasiekti. Konkrečiai Teisingumo Teismas pabrėžė, kad šiose nuostatose numatyta bendra pareiga likviduoti, neatsižvelgiant į šiems interesams kylantį tikrą pavojų ir neleidžiant pasirinkti mažiau ribojančių priemonių, galinčių apsaugoti minėtus interesus.

Galiausiai Teisingumo Teismas atmetė pateisinimą, grindžiamą tikslu kovoti su piktnaudžiavimu. Jis konstatavo, jog pats faktas, kad registruota ar faktinė bendrovės buveinė įsteigiama pagal kurios nors valstybės narės teisę, turint tikslą pasinaudoti palankesniais teisės aktais, nėra piktnaudžiavimas. Be to, vien tuo, jog bendrovė perkelia savo buveinę iš vienos valstybės narės į kitą, negalima pagrįsti bendros sukčiavimo prezumpcijos ir pateisinti priemonių, keliančių grėsmę naudojimuisi pagrindine Sutarties garantuojama laisve. Nagrinėtu atveju Teisingumo Teismas nusprendė, kad dėl bendros pareigos pradėti likvidavimo procedūrą nustatoma tokia prezumpcija, todėl nacionalinės teisės nuostatos yra neproporcingos atsižvelgiant į šį tikslą.

3. LAISVĖ TEIKTI PASLAUGAS

2017 m. birželio 13 d. Sprendime **The Gibraltar Betting and Gaming Association** (C-591/15, [EU:C:2017:449](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išaiškino SESV 56 straipsnį ir 355 straipsnio 3 punktą. Šis sprendimas priimtas nagrinėjant bylą, kurioje Gibraltare įsisteigusių azartinių lošimų paslaugų teikėjų profesinė asociacija ginčijo Jungtinės Karalystės priimtos naujos apmokestinimo tvarkos, be kita ko, skirtos nuotoliniams azartiniams lošimams, atitikimą Sąjungos teisei, ypač nuostatoms, susijusioms su laisve teikti paslaugas. Siekiant išsiaiškinti, ar toje byloje

galima remtis SESV 56 straipsniu, Teisingumo Teismo buvo paprašyta nustatyti, ar *ūkio subjektų, įsisteigusių Gibraltare, azartinių lošimų paslaugų teikimas klientams Jungtinėje Karalystėje, atsižvelgiant į Sąjungos teisę, yra „išimtinai vidaus situacija“*.

Pirmiausia Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Gibraltaras yra Europos teritorija, už kurios išorės santykius atsako valstybė narė, t. y. Jungtinė Karalystė. Sąjungos teisė šiai teritorijai taikoma remiantis SESV 355 straipsnio 3 punktu, atsižvelgiant į 1972 m. stojimo akte aiškiai numatytas išimtis, kurios vis dėlto neapima laisvės teikti paslaugas.

Teisingumo Teismas taip pat nagrinėjo klausimą, ar nagrinėjamas paslaugų teikimas yra „išimtinai vidaus situacija“, t. y. situacija, kurios visi elementai susiję su viena valstybe nare. Šiuo aspektu jis konstatavo, jog nors tiesa, kad Gibraltaras nėra Jungtinės Karalystės dalis, ši aplinkybė negali būti lemiamą nustatant, ar dvi teritorijos nuostatų, susijusių su pagrindinėmis laisvėmis, taikymo tikslais turi būti laikomos viena valstybe nare. Be to, Gibraltarą ir Jungtinės Karalystės prekybą prilyginus prekybai tarp valstybių narių būtų paneigtas SESV 355 straipsnio 3 punktu pripažintas šios teritorijos ir šios valstybės narės ryšys. Teisingumo Teismo teigimu, remiantis tuo darytina išvada, kad *ūkio subjektų, įsisteigusių Gibraltare, paslaugų teikimas Jungtinėje Karalystėje įsisteigusiams ar gyvenantiems asmenims atsižvelgiant į Sąjungos teisę yra išimtinai vidaus situacija, kuriai netaikomos SESV nuostatos dėl laisvo paslaugų teikimo*.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šis SESV 355 straipsnio 3 punkto, siejamo su SESV 56 straipsniu, aiškinimas neturi jokios įtakos Gibraltarą teritorijos statusui pagal tarptautinę teisę, todėl jo nereikia suprasti taip, kad jis kelia grėsmę atskiram ir skirtingam Gibraltarą statusui.

2017 m. gruodžio 20 d. Sprendime **Asociación Profesional Elite Taxi** (C-434/15, [EU:C:2017:981](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo klausimą, ar *tarpininkavimo paslauga, kurios tikslas naudojantis išmaniajam telefonui skirta programėle už užmokestį padėti užmegzti ryšį nuosavą transporto priemonę naudojantiems neprofesionaliems vairuotojams ir asmenims, pageidaujantiems keliauti mieste iš vienos vietos į kitą, patenka į SESV 56 straipsnio dėl laisvo paslaugų teikimo bei direktyvų 2006/123⁴² ir 2000/31⁴³ taikymo sritį*. Nagrinėtu atveju taksi vairuotojų profesinė asociacija pareiškė ieškinį, kuriuo Ispanijos teismo prašė konstatuoti, jog bendrovės Uber Systems Spain SL veikla pažeidžia nacionalinės teisės aktus nesąžiningos konkurencijos srityje. Laikydamosi nuomonės, kad Uber veiksmams negali būti laikomi nesąžiningais, jeigu jo veiklai taikoma Direktyva 2006/123 arba Direktyva 98/34⁴⁴, tas teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos *Uber* veiklos kvalifikavimo atsižvelgiant į minėtas direktyvas ir SESV 56 straipsnį.

Pirmiausia Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ši veikla negali būti trumpai apibūdinta kaip tarpininkavimo paslauga, kurios esmė naudojantis išmaniajam telefonui skirta programėle padėti užmegzti ryšį nuosavą transporto priemonę naudojančiam neprofesionaliam vairuotojui ir asmeniui, norinčiam mieste keliauti iš vienos vietos į kitą. Iš tiesų šios tarpininkavimo paslaugos teikėjas tuo pat metu sukuria miesto transporto paslaugos pasiūlą, kuri yra prieinama būtent elektroninėmis priemonėmis, ir kurios bendrą veikimą jis organizuoja taip, kad ja galėtų naudotis asmenys, norintys pasinaudoti šia pasiūla. Minėta paslauga grindžiama neprofesionalių vairuotojų, kuriems *Uber* suteikia programėlę, be kurios, viena vertus, tie vairuotojai negalėtų teikti transporto paslaugų ir, kita vertus, mieste iš

42/ 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje (OL L 376, 2006, p. 36).

43/ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (OL L 178, 2000, p. 1, 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 25 t., p. 339).

44/ 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/34/EB, nustatanti informacijos apie techninius standartus, reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisyklės teikimo tvarką (OL L 204, 1998, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 20 t., p. 337), iš dalies pakeista 1998 m. liepos 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/48/EB (OL L 217, 1998, p. 18; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 21 t., p. 8).

vienos vietos į kitą norintys keliauti asmenys negalėtų pasinaudoti tų vairuotojų paslaugomis, sąrašu. Be to, *Uber* daro lemiamą įtaką sąlygoms, kuriomis tie vairuotojai teikia paslaugą, be kita ko, maksimaliai pavėžėjimo kainai, transporto priemonių ir jų vairuotojų teikiamų paslaugų kokybei.

Todėl nagrinėta tarpininkavimo paslauga turi būti laikoma bendros paslaugos, kurios pagrindinis elementas yra transporto paslauga, sudedamąja dalimi. Teisingumo Teismo teigimu, remiantis tuo darytina išvada, kad ši paslauga yra ne „informacinės visuomenės paslauga“, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 98/34, į kurią daroma nuoroda Direktyvoje 2000/31, bet „paslauga transporto srityje“, kaip ji suprantama pagal SESV 58 straipsnio 1 dalį; pastarojoje nuostatoje numatyta, kad tokių paslaugų teikimą reglamentuoja Sutarties nuostatos, skirtos transportui, ir Direktyvos 2006/123 2 straipsnio 2 dalies d punktas, kuriame nustatyta, kad ji netaikoma paslaugoms transporto srityje. Taigi Teisingumo Teismas konstatavo, kad tokia tarpininkavimo paslauga nepatenka į SESV 56 straipsnio, Direktyvos 2006/123 ir Direktyvos 2000/31 taikymo sritį.

Be to, darytina išvada, jog kadangi Sąjungos teisės aktų leidėjas dėl nekolektyvinio miesto transporto paslaugų ir dėl su jomis neatsiejamai susijusių paslaugų, kaip antai aptariamų tarpininkavimo paslaugų, nepriėmė bendrųjų taisyklių transportui skirtos antraštinės dalies pagrindu, pagal šiuo metu galiojančią Sąjungos teisę valstybės narės turi reglamentuoti tokių tarpininkavimo paslaugų teikimo sąlygas laikydamosi bendrųjų SESV taisyklių.

VIII. SIENŲ KONTROLĖ, PRIEGLOBSTIS IR IMIGRACIJA

1. PRIEGLOBSČIO POLITIKA

Atsižvelgiant į prieš kelis metus pasaulyje kilusios migracijos krizės mastą ir į nepaprastai didelį dėl to į Sąjungą atvykusių tarptautinės apsaugos prašytojų skaičių, Teisingumo Teismas nagrinėjo daug bylų, susijusių su Sąjungos prieglobsčio politika. Iš šių bylų išskirtinos devynios bylos – viena susijusi su Direktyva 2004/83⁴⁵, o aštuonios – su Reglamentu Nr. 604/2013⁴⁶ (toliau – Reglamentas „Dublinas III“). Kalbant konkrečiai, sprendimas, kuriame aiškinta Direktyva 2004/83, susijęs su pabėgėlio statuso nesuteikimo dėl Jungtinių Tautų tikslams ir principams prieštaraujančių veiksmų sąlyga. Kalbant apie sprendimus, kuriuose aiškintas Reglamentas „Dublinas III“, pažymėtina, kad pirmasis sprendimas susijęs su klausimu, ar egzistuoja valstybės narės pareiga išduoti vizą dėl humanitarinių priežasčių, kad vėliau būtų galima pateikti tarptautinės apsaugos jos teritorijoje prašymą. Kitose šešiose bylose tarptautinės apsaugos prašytojai dėl įvairių priežasčių siekė ginčyti kompetentingų valstybės narės valdžios institucijų sprendimą perduoti juos kitai valstybei narei, kad ši išnagrinėtų jų tarptautinės apsaugos prašymą. Paskutinė byla susijusi su Tarybos nustatytų laikinųjų priemonių, siekiant perkelti prieglobsčio prašytojus esant beprecedentinei padėčiai, teisėtumu.

45/ 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų (OL L 304, 2004, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 96).

46/ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (OL L 180, 2013, p. 31).

1.1. Pabėgėlių statusas

2017 m. sausio 31 d. Sprendime **Lounani** (C-573/14, [EU:C:2017:71](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), atsižvelgdamas į Direktyvos 2004/83 12 straipsnio 2 dalies c punktą ir 3 dalį, nagrinėjo sąlygas, kuriomis prašytojui gali būti nesuteiktas pabėgėlio statusas dėl Jungtinių Tautų tikslams ir principams prieštaraujančių veiksmų. Pagrindinėje byloje Maroko pilietis buvo nuteistas Belgijoje už dalyvavimą teroristinės grupės veikloje kaip jos vadovas. Nuosprendis, kuriuo jis nuteistas, be kita ko, pagrįstas tuo, kad nors suinteresuotasis asmuo, žinoma, nepadarė, nebandė ir negrasino padaryti teroro akto, jis teikė šiai grupei logistinę paramą ir aktyviai dalyvavo siunčiant savanorius į Iraką. Po to, kai buvo paskelbtas šis apkaltinamasis nuosprendis, suinteresuotasis asmuo pateikė prieglobsčio prašymą ir nurodė, kad bijo būti persekiojamas, jei grįžtų į savo kilmės šalį, be to, Maroko valdžios institucijos gali jį pripažinti radikaliu islamistu ir džihadistu. Šiuo pagrindu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė klausimą, ar tokiam prieglobsčio prašytojui gali būti taikoma Direktyvos 2004/83 12 straipsnyje numatyta pabėgėlio statuso nesuteikimo sąlyga.

Savo sprendime Teisingumo Teismas visų pirma konstatavo, kad sąvoka „veika, prieštaraujanti Jungtinių Tautų Organizacijos tikslams ir principams“, apima ne tik teroro aktų vykdymą. Iš tiesų ši sąvoka yra patikslinta, be kita ko, Jungtinių Tautų rezoliucijose dėl priemonių tarptautiniam terorizmui panaikinti; šiose rezoliucijose nustatyta, kad pabėgėlio statuso nesuteikimo dėl tokių veiksmų sąlyga gali būti taikoma ir asmenims, kurie verbuoja, organizuoja, veža ar aprūpina asmenis, keliaujančius į kitą nei jų gyvenamosios vietos arba pilietybės valstybę, kad vykdytų, planuotų arba rengtų teroro aktus. Be to, nebūtina, kad tarptautinės apsaugos prašytojas būtų nuteistas už teroristinius nusikaltimus, numatytus Pagrindų sprendimo 2002/475⁴⁷, kuriuo siekiama suderinti teroristinių nusikaltimų apibrėžimą visose valstybėse narėse.

Be to, Teisingumo Teismas priminė, kad galutinį tarptautinės apsaugos prašymo vertinimą turi atlikti kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos, o nacionaliniai teismai atlieka šio vertinimo kontrolę, ir kad šios valdžios institucijos kiekvienu konkrečiu atveju turi įvertinti joms žinomas tiksliai faktines aplinkybes, siekdamos nustatyti, ar yra rimtų priežasčių manyti, kad tarptautinės apsaugos prašytojo padaryti veiksmai patenka į šios nesuteikimo sąlygos taikymo sritį. Dėl aplinkybių, į kurias turi būti atsižvelgta nagrinėtu atveju, Teisingumo Teismas, viena vertus, atkreipė dėmesį į tai, kad suinteresuotasis asmuo vadovavo tarptautiniu mastu veikiančiai teroristinei grupei. Aplinkybė, kad ši grupė neįvykdė teroro akto, šiuo atveju neturėjo įtakos. Kita vertus, Teisingumo Teismas pabrėžė, jog ypač svarbi aplinkybė, kad valstybės narės teismai yra priėmę galutinį apkaltinamąjį nuosprendį už dalyvavimą teroristinės grupės veikloje.

Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad veiksmai, kaip antai veiksmai, už kuriuos buvo nuteistas suinteresuotasis asmuo, gali pateisinti pabėgėlio statuso nesuteikimą, net jeigu neįrodyta, kad jis pats vykdė, kėsinosi ar grasino įvykdyti teroro aktą.

1.2. Tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimas

2017 m. vasario 16 d. Sprendime **C. K. ir kt.** (C-578/16 PPU, [EU:C:2017:127](#)) Teisingumo Teismas paaiškino *Reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnyje numatytą diskrecinę išlygą, pagal kurią išimties tvarka valstybei narei leidžiama nagrinėti jai pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą, net jeigu pagal minėtame reglamente nustatytus kriterijus ji nėra įpareigota atlikti šio nagrinėjimo*. Nagrinėtu atveju Sirijos pilietė ir Egipto pilietis atvyko į Europos Sąjungos teritoriją turėdami

^{47/} 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinis [pagrindų] sprendimas 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu (OL L 164, 2002, p. 3).

Kroatijos išduotą vizą, paskui jie pateikė prieglobsčio prašymą Slovėnijoje. Tuomet Slovėnijos valdžios institucijos kreipėsi į Kroatijos valdžios institucijas, kad šios perimtų juos savo žinion, nes Kroatija buvo už jų prieglobsčio prašymo nagrinėjimą atsakinga valstybė narė pagal Reglamento „Dublinas III“ 12 straipsnio 2 dalį. Kroatija sutiko su šiuo prašymu. Tačiau, kadangi Sirijos pilietė buvo nėščia, suinteresuotųjų asmenų perdavimas turėjo būti atidėtas iki vaiko gimimo. Paskui suinteresuotieji asmenys prieštaravo, kad būtų perduoti Kroatijai, ir nurodė, kad tai turėtų neigiamų pasekmių Sirijos pilietės sveikatos būklei (jos nėštumas buvo sudėtingas ir po gimdymo pablogėjo jos psichinė būklė), kurios taip pat turėtų įtakos naujagimio gerovei, ir kad Kroatijoje jie patyrė rasistinių įžeidinėjimų žodžiu ir smurto. Teisingumo Teismas, be kita ko, atsižvelgdamas į Sirijos pilietės sveikatos būklę, priėmė sprendimą skubos tvarka.

Teisingumo Teismas visų pirma nurodė, kad klausimas, ar valstybė narė turi taikyti diskrecinę išlygą, nėra vien nacionalinės teisės klausimas, todėl atsakymas į jį nepriklauso nuo šios valstybės narės konstitucinio teismo pateikiamo išaiškinimo; tai yra Sąjungos teisės aiškinimo klausimas, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį.

Remdamasis Sprendime **N. S. ir kt.**⁴⁸ suformuota jurisprudencija Teisingumo Teismas nusprendė, jog net ir nesant pagrįstų priežasčių manyti, kad už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą atsakingoje valstybėje narėje yra sisteminių trūkumų, prieglobsčio prašytojas gali būti perduodamas tik užtikrinus sąlygas, kad prašytojui dėl šio perdavimo nekils realios ir pagrįstos grėsmės patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį; toks elgesys draudžiamas Pagrindinių teisių chartijos 4 straipsniu. Teisingumo Teismas pridūrė, kad tokiu elgesiu laikomas itin sunkios fizinės ar psichinės būklės prieglobsčio prašytojo perdavimas, jeigu dėl šio perdavimo kyla tikras ir pagrįstas pavojus, kad žymiai ir negrįžtamai pablogės suinteresuotojo asmens sveikatos būklė. Teisingumo Teismo teigimu, tokiu atveju perduodančios valstybės narės valdžios institucijos ir prireikus jos teismai turi išsiaiškinti visas dideles abejones dėl perdavimo poveikio suinteresuotojo asmens sveikatos būklei ir imtis visų reikalingų atsargumo priemonių, kad perdavimo sąlygos būtų tinkamos ir pakankamos, atsižvelgiant į šią sveikatos būklę. Jeigu dėl itin sunkaus atitinkamo prieglobsčio prašytojo susirgimo tokių atsargumo priemonių nepakaktų tam, kad būtų galima užtikrinti, kad jo perdavimas nesukeltų realaus pavojaus, kad žymiai ir negrįžtamai pablogės jo sveikatos būklė, atitinkamos valstybės narės institucijos privalo sustabdyti šio asmens perdavimą tol, kol jo būklė vėl bus tokia, kad būtų galima jį perduoti. Be to, jeigu valstybė narė konstatuoja, kad atitinkamo prieglobsčio prašytojo sveikatos būklė negali greitai pagerėti arba kad ilgam sustabdžius procedūrą kiltų grėsmė, kad suinteresuotojo asmens sveikatos būklė pablogės, ji gali pasinaudoti „diskrecine išlyga“ ir pati išnagrinėti jo prašymą. Vis dėlto šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, jog Reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 1 dalis, siejama su Chartijos 4 straipsniu, esant situacijai, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, negali būti aiškinama kaip įpareigojanti šią valstybę narę taikyti šią išlygą. Atsižvelgiant į tai, bet kuriuo atveju, jeigu dėl atitinkamo prieglobsčio prašytojo sveikatos būklės prašančioji valstybė narė negalėtų jo perduoti iki Reglamento „Dublinas III“ 29 straipsnio 1 dalyje numatyto šešių mėnesių termino pabaigos, atsakinga valstybė narė, Teisingumo Teismo teigimu, būtų atleista nuo pareigos priimti suinteresuotąjį asmenį savo žinion, ir ši atsakomybė pereitų pirmajai valstybei narei.

2017 m. kovo 7 d. Sprendime **X ir X** (C-638/16 PPU, [EU:C:2017:173](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), taikydamas prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą, nagrinėjo, kokias pareigas turi *valstybė narė, kurios diplomatinei atstovybei, esančiai trečiosios šalies teritorijoje, pateiktas prašymas išduoti vizą remiantis Vizų kodekso*⁴⁹ *25 straipsnio 1 dalies a punktu ketinant, atvykus į šią valstybę narę, pateikti tarptautinės apsaugos prašymą.* Nagrinėtu atveju Sirijos piliečių pora ir jų trys mažamečiai vaikai, gyvenantys Sirijoje, Belgijos ambasada Libane pateikė prašymus išduoti vizas dėl humanitarinių priežasčių, o po to grįžo į Siriją. Šiais prašymais siekta gauti riboto

48/ 2011 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas **N. S. ir kt.** (C-411/10 ir C-493/10, [EU:C:2011:865](#)).

49/ 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 810/2009, nustatantis Bendrijos vizų kodeksą (OL L 243, 2009, p. 1, klaidų ištaisymas OL 154, 2013, p. 10), iš dalies pakeistas 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 610/2013 (OL L 182, 2013, p. 1).

teritorinio galiojimo vizas, kad šeima galėtų išvykti iš Sirijos ir vėliau pateikti prieglobsčio prašymą Belgijoje. Pareiškėjai, be kita ko, atkreipė dėmesį į prastėjančią saugumo padėtį Sirijoje ir tai, kad jie gali būti persekiojami dėl priklausymo krikščionių ortodoksų bendruomenei. Jų prašymai buvo atmesti ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, gavusiam skundą dėl šio atmetimo, kilo klausimas dėl valstybėms narėms šiuo klausimu paliktos diskrecijos apimties, be kita ko, atsižvelgiant į iš Chartijos, ypač iš jos 4 ir 18 straipsnių, kylančias pareigas.

Visų pirma Teisingumo Teismas priminė, kad Vizų kodeksu siekiama reglamentuoti vizų dėl buvimo valstybių narių teritorijoje, neviršijančio 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį, išdavimo klausimą. Akivaizdu, kad Sirijos šeimos prašymais išduoti vizas buvo siekiama kitų tikslų nei tie, kurių siekiama prašymu išduoti trumpalaikę vizą, nes ši šeima ketino atvykusi į Belgiją prašyti prieglobsčio ir gauti leidimą gyventi šioje valstybėje narėje, kurio galiojimas neapsiribotų 90 dienų. Todėl Teisingumo Teismas konstatavo, kad nors tokie prašymai formaliai pateikti remiantis Vizų kodeksu, jie nepatenka į jo taikymo sritį. Be to, kadangi iki šiol Sąjungos teisės aktų leidėjas nėra priėmęs jokio akto, nustatančio valstybių narių atliekamo ilgalaikių vizų ar leidimų gyventi šalyje trečiųjų šalių piliečiams išdavimo dėl humanitarinių priežasčių sąlygas, tokiems prašymams taikoma tik nacionalinė teisė. Todėl, kadangi ši situacija nėra reglamentuojama Sąjungos teisės, jai netaikomos Chartijos nuostatos.

Teisingumo Teismas pridūrė, kad jeigu būtų prieita prie kitos išvados, trečiųjų šalių piliečiams būtų suteikta galimybė pateikti prašymus išduoti vizą siekiant gauti tarptautinę apsaugą jų pasirinktoje valstybėje narėje, o taip būtų pažeista Reglamentu „Dublinas III“ įtvirtintos sistemos bendra struktūra. Be to, priėjus prie kitos išvados valstybės narės, laikydamosi Vizų kodekso, privalėtų leisti tokiems piliečiams pateikti tarptautinės apsaugos prašymą trečiosios šalies teritorijoje esančioms valstybių narių diplomatinėms atstovybėms. Sąjungos aktuose, reglamentuojančiuose tarptautinės apsaugos prašymams taikomas procedūras, tokia pareiga nenumatyta; atvirkščiai, į jų taikymo sritį nepatenka valstybių narių atstovybėms pateikti prašymai.

2017 m. kovo 15 d. Sprendimas **Al Chodor ir kt.** (C-528/15, [EU:C:2017:213](#)) susijęs su *objektyvių kriterijų, kuriais remiantis būtų pagrįsta manyti, kad tarptautinės apsaugos prašytojas, dėl kurio vyksta perdavimo procedūra, gali pasislėpti, sąvoka*. Ši sąvoka paminėta Reglamento „Dublinas III“ 2 straipsnio n punkte, kuriame pateikta „pasislėpimo rizikos“ apibrėžtis. Pagal minėto reglamento 28 straipsnio 2 dalį esant didelei rizikai, kad tarptautinės apsaugos prašytojas pasislėps, galima jį sulaikyti, individualiai įvertinus konkretų atvejį ir tik jei sulaikymas yra proporcingas ir kitos švelnesnės alternatyvios prievartos priemonės negali būti veiksmingai taikomos.

Nagrinētu atveju du Irako piliečius patikrino policija Čekijos Respublikoje; atlikus paiešką Eurodac duomenų bazėje paaiškėjo, kad jie Vengrijoje yra pateikę prieglobsčio prašymą. Laukiant, kol suinteresuotieji asmenys bus perduoti šiai valstybei narėi, jie buvo sulaikyti esant rizikai, kad jie pasislėps. Tačiau buvo nuspręsta, kad šis sulaikymas yra neteisėtas, nes Čekijos teisės aktuose neapibrėžti objektyvūs kriterijai pasislėpimo rizikai įvertinti.

Teisingumo Teismas priminė, kad nors reglamentai paprastai turi tiesioginį poveikį nacionalinės teisės sistemose, kai kurias jų nuostatas gali prireikti įgyvendinti valstybėms narėms patvirtinant įgyvendinimo priemones. Taip yra reglamento „Dublinas III“ 2 straipsnio n punkto, kuriame aiškiai nurodyta, kad aptariamais objektyvūs kriterijai turi būti nustatyti „įstatyme“, atveju. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad šie kriterijai turi būti suformuluoti nacionalinėje teisėje ir nustatyti privalomąją galią turinčioje visuotinai taikomoje nuostatoje ir kad nesant tokios nuostatos tampa netaikytina šio reglamento 28 straipsnio 2 dalis. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad suformuotos jurisprudencijos, kuri patvirtina nusistovėjusią administracinę praktiką, negali pakakti.

Kad priėtų prie šios išvados, Teisingumo Teismas, be kita ko, pažymėjo, kad tarptautinės apsaugos prašytojų sulaikymas yra didelis jų teisės į laisvę, įtvirtintos Chartijos 6 straipsnyje, suvaržymas. Todėl šiam sulaikymui taikomos griežtos garantijos, t. y. jis turi atitikti teisinio pagrindo buvimą, aiškumą, numatomumą, prieinamumą ir apsaugos nuo savivalės reikalavimus. Tik visuotinai taikoma nuostata gali atitikti šiuos reikalavimus. Iš tiesų tokia nuostata reglamentuoja nacionalinių valdžios institucijų diskrecijos vertinant kiekvieno konkretaus atvejo

aplinkybes privalomas ir iš anksto žinomas ribas. Be to, privalomąją galią turinčioje nuostatoje būtent įtvirtinti kriterijai, kurie yra tinkamiausi šių institucijų diskrecijos išorės kontrolei siekiant apsaugoti prašytojus nuo savavališko laisvės atėmimo.

Sprendimuose **Mengesteab** (C-670/16, [EU:C:2017:587](#)) ir **Shiri** (C-201/16, [EU:C:2017:805](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad, viena vertus, tarptautinės apsaugos prašytojų perėmimo savo žinion ir atsiėmimo procedūros turi būti vykdomos laikantis griežtų terminų ir, kita vertus, šie terminai nustatyti ne tik siekiant reglamentuoti šias procedūras, bet taip pat jie padeda nustatyti valstybę narę, atsakingą už jų prašymo nagrinėjimą, todėl dėl jų laikymosi turi būti galima vykdyti teisminę kontrolę.

Konkrečiai kalbant, pirmojoje byloje, kurioje taikyta pagreitinta procedūra ir 2017 m. liepos 26 d. priimtas Sprendimas Mengesteab, Teisingumo Teismas pateikė paaiškinimą dėl *Reglamento „Dublinas III“ 21 straipsnio 1 dalyje numatytų terminų, kurie taikomi prašymo perimti asmenį savo žinion pateikimui*. Šioje straipsnio dalyje numatyta, kad jeigu toks prašymas nepateikiamas per tris mėnesius nuo tarptautinės apsaugos prašymo pateikimo dienos arba, kai iš Eurodac gaunama teigiama atitiktis, per du mėnesius nuo pranešimo apie šią atitiktį gavimo, atsakomybė už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą tenka valstybei narei, kurioje jis buvo pateiktas. Nagrinėtu atveju 2015 m. rugsėjo mėn. Eritrėjos pilietis paprašė Vokietijos valdžios institucijų suteikti prieglobstį; tuomet šios institucijos išdavė jam pažymą dėl deklaracijos ir pažymėjo, kad šiuo aspektu pagal Vokietijos teisę prieglobsčio prašymo procedūra, per kurią išduodama tokia pažyma, skiriasi nuo oficialaus prieglobsčio prašymo pateikimo. Kompetentingos Vokietijos valdžios institucijos iki 2016 m. sausio mėn. gavo pareiškėjo pažymą, jos kopiją arba pagrindinę toje pažymoje esančią informaciją ir 2016 m. liepos mėn. suinteresuotasis asmuo galiausiai galėjo pateikti oficialų prieglobsčio prašymą. Tačiau, kadangi atlikus paiešką Eurodac sistemoje paaiškėjo, kad Italijoje buvo paimti jo asmens pirštų atspaudai, 2016 m. rugpjūčio mėn. Vokietijos valdžios institucijos paprašė Italijos valdžios institucijų jį perimti savo žinion. Taigi, nors kompetentinga valdžios institucija gavo pareiškėjo pažymą likus daugiau nei trimis mėnesiams iki prašymo perimti jį savo žinion pateikimo, jo oficialus prieglobsčio prašymas buvo pateiktas mažiau nei prieš tris mėnesius. 2016 m. galiausiai buvo nurodyta perduoti pareiškėją Italijai.

Visų pirma, kiek tai susiję su Reglamento „Dublinas III“ 21 straipsnio 1 dalyje numatytų terminų nesilaikymo pasekmėmis, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad sprendimas perduoti prašytoją kitai valstybei narei nei ta, kurioje pateiktas tarptautinės apsaugos prašymas, negali būti laikomas priimtas laiku, suėjus šiems terminams. Be to, jis nusprendė, kad tarptautinės apsaugos prašytojas, skųsdamas sprendimą jį perduoti, gali remtis tuo, kad suėjo toje straipsnio dalyje nustatytas terminas, net jeigu prašoma valstybė narė yra pasiruošusi perimti šį prašytoją savo žinion. Todėl teismas, kuriam pateiktas skundas, gali patikrinti, ar ginčijamas sprendimas dėl perdavimo priimtas teisingai taikius perėmimo savo žinion procedūra.

Antra, kiek tai susiję su dviejų terminų, numatytų Reglamento „Dublinas III“ 21 straipsnio 1 dalies pirmoje ir antroje pastraipose, santykiu, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad prašymas perimti savo žinion negali būti pateiktas laiku, praėjus daugiau nei trimis mėnesiams nuo tarptautinės apsaugos prašymo pateikimo dienos, net jeigu toks prašymas pateiktas per mažiau nei du mėnesius nuo pranešimo apie atitiktį Eurodac sistemoje gavimo. Iš tiesų, jeigu gaunamas toks pranešimas apie atitiktį, tai nereiškia, kad galima praleisti prašymo perimti savo žinion pateikimui taikomą trijų mėnesių terminą, skaičiuojamą nuo tarptautinės apsaugos prašymo pateikimo dienos.

Trečia, kiek tai susiję su trijų mėnesių termino pradžia, t. y. tarptautinės apsaugos prašymo pateikimo, kaip tai suprantama pagal Reglamento „Dublinas III“ 20 straipsnio 2 dalį, diena, Teisingumo Teismas nusprendė, kad toks prašymas laikomas pateiktu, kai institucija, atsakinga už pareigų, kylančių pagal minėtą reglamentą, vykdymą, gauna viešosios valdžios institucijos išduotą rašytinį dokumentą, kuriuo patvirtinta, kad trečiosios valstybės pilietis paprašė tarptautinės apsaugos, o atitinkamai atvejais ir tada, kai ši institucija gauna tik pagrindinę tokiaame dokumente pateiktą informaciją. Tam, kad būtų galima faktiškai pradėti atsakingos valstybės narės nustatymo procedūrą, reikia, kad kompetentinga institucija būtų aiškiai informuota apie tai, kad trečiosios valstybės pilietis

paprašė tarptautinės apsaugos, ir nebūtina, kad šiuo tikslu parengtas rašytinis dokumentas būtų tam tikros konkrečiai nustatytos formos ar kad jame būtų pateikta papildoma informacija, reikšminga taikant šiame reglamente įtvirtintus kriterijus arba, *a fortiori*, nagrinėjant tarptautinės apsaugos prašymo esmę. Šiame procedūros etape nereikia ir kad jau būtų buvęs surengtas asmeninis pokalbis.

Antrojoje byloje, kurioje priimtas 2017 m. spalio 25 d. Sprendimas **Shiri**, Teisingumo Teismas pateikė paaiškinimų dėl Reglamento „Dublinas III“ 29 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytų terminų, taikomų sprendimo perduoti tarptautinės apsaugos prašytoją priėmimui. Šiame straipsnyje, be kita ko, numatyta, kad jeigu toks perdavimas neįvyksta per šešis mėnesius nuo sutikimo patenkinti prašymą atitinkamą asmenį perimti savo žinion arba nuo galutinio sprendimo dėl skundo, turinčio stabdomąjį poveikį, priėmimo, atsakomybė pereina prašančiajai valstybei narei. Ginčas pagrindinėje byloje kilo Irano piliečiui nesutikus su tuo, kad jo tarptautinės apsaugos prašymas buvo atmestas Austrijoje ir jis turėjo būti perduotas Bulgarijai, kurioje prieš tai jis buvo pateikęs tokį prašymą. 2015 m. kovo mėn. Austrijos valdžios institucijos paprašė Bulgarijos valdžios institucijų jį atsiimti; Bulgarijos institucijos sutiko patenkinti šį prašymą. 2015 m. liepos mėn. buvo nurodyta perduoti asmenį Bulgarijai. Vis dėlto, kadangi šis perdavimas nebuvo įvykdytas per šešių mėnesių terminą, suinteresuotasis asmuo laikėsi nuomonės, kad Austrijos Respublika tapo atsakinga valstybe nare.

Gavęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo klausimą, ar vien šešių mėnesių termino pasibaigimo pakanka tam, kad vienos valstybės narės atsakomybė pereitų kitai valstybei narei, Teisingumo Teismas, pirma, pažymėjo, kad jeigu prašytojas neperduodamas per šį terminą, atsakomybė už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą automatiškai pereina prašančiajai valstybei narei, ir nebūtina, kad atsakinga valstybė narė atsisakytų atitinkamą asmenį perimti savo žinion arba jį atsiimti.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad tarptautinės apsaugos prašytojas turi turėti galimybę pasinaudoti veiksminga ir sparčia teisių gynbos priemone, kuri leistų jam remtis šio šešių mėnesių termino pasibaigimu neatsižvelgiant į tai, ar šis terminas baigėsi prieš sprendimo dėl perdavimo priėmimą ar po jo. Iš tiesų, skirtingai nuo terminų, taikomų prašymo perimti asmenį savo žinion pateikimui (šie terminai buvo nagrinėjami byloje *Mengesteab*), Reglamento „Dublinas III“ 29 straipsnyje nustatytus terminus siekiama taikyti ne tik sprendimo dėl perdavimo priėmimui, bet ir jo vykdymui. Taigi jie gali baigtis po šio sprendimo priėmimo. Nagrinėtu atveju Austrijos teisės aktuose numatyta teisė, paduodant skundą dėl sprendimo perduoti, nurodyti aplinkybes, atsiradusias vėliau, nei buvo priimtas toks sprendimas, atitinka pareigą numatyti veiksmingą ir sparčią teisių gynbos priemonę, be kita ko, numatytą Chartijos 47 straipsnyje.

1.3. Tarptautinė apsauga migracijos krizės atveju

2017 m. liepos 26 d. sprendimuose **Jafari** (C-646/16, [EU:C:2017:586](#)) ir **A.S.** (C-490/16, [EU:C:2017:585](#)) (pirmasis sprendimas priimtas pagal pagreintą procedūrą, antrasis – pirmenybės tvarka) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) turėjo nustatyti, *ar nepaprastai didelio skaičiaus trečiųjų šalių piliečių, siekiančių gauti tarptautinę apsaugą, atvykimas turėjo poveikio taisyklėms dėl vizų išdavimo ir už tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimą atsakingos valstybės narės nustatymo*. Remiantis aplinkybėmis, kuriomis kilo ginčai pagrindinėse bylose, afganistaniečių šeima ir Sirijos pilietis kirto Serbijos ir Kroatijos sieną. Kroatijos valdžios institucijos suorganizavo jų vykimą iki Slovėnijos sienos siekdamas padėti jiems nuvykti į kitas valstybes nares, kad jose pateiktų tarptautinės apsaugos prašymą. Afganistaniečių šeima pateikė prašymą Austrijoje, o Sirijos pilietis – Slovėnijoje. Tačiau Slovėnijos valdžios institucijos paprašė Kroatijos valdžios institucijų perimti savo žinion Sirijos pilietį, nes pagal Reglamento „Dublinas III“ 13 straipsnio 1 dalį atsakomybė tenka valstybei narei, kurios išorės siena buvo neteisėtai kiršta. Savo ruožtu Austrijos valdžios institucijos pateikė Kroatijos valdžios institucijoms prašymą perimti savo žinion afganistaniečių šeimą remdamosi to paties reglamento 21 straipsniu. Afganistaniečių šeimai ir Sirijos piliečiui apskundus jų

tarptautinės apsaugos prašymų atmetimą ir sprendimą juos perduoti Kroatijai, atitinkami prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai kreipėsi į Teisingumo Teismą su klausimu dėl reikšmingų Reglamento „Dublinas III“ nuostatų vidinio santykio.

Sprendime **Jafari** Teisingumo Teismas pirmiausia atsakė į klausimą, ar tai, kad Kroatijos valdžios institucijos toleravo asmenų, siekiančių tranzitu keliauti per šios valstybės narės teritoriją tam, kad kitoje valstybėje narėje pateiktų tarptautinės apsaugos prašymą, atvykimą į jos teritoriją, prilygsta vizos išdavimui, kaip tai suprantama pagal Reglamento „Dublinas III“ 12 straipsnį. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal apibrėžtą vizą – tai „valstybės narės leidimas ar sprendimas“, kuris yra „reikalingas, kad būtų galima vykti tranzitu ar atvykti“ į vienos ar kelių valstybių narių teritoriją. Taigi, pirma, vartojant sąvoką „viza“ nurodomas nacionalinės administracijos aktas, priimtas oficialiai, o ne paprasčiausiai toleruojant, ir, antra, vizos negalima tapatinti su įsileidimu į valstybės narės teritoriją, nes ją reikalaujama turėti būtent įsileidimo tikslais. Todėl įsileidimas į valstybės narės teritoriją, kurį šios valstybės narės valdžios institucijos gali, jei reikia, paprasčiausiai toleruoti, nėra laikomas „viza“. Teisingumo Teismas pridūrė, jog aplinkybė, kad šis įsileidimas įvyko tuo metu, kai į teritoriją atvyko nepaprastai didelis skaičius trečiųjų šalių piliečių, siekiančių gauti tarptautinę apsaugą, negali pakeisti šios išvados.

Be to, Sprendime **Jafari**, kaip ir Sprendime **A.S.**, Teisingumo Teismas nagrinėjo sąvoką „neteisėtas valstybės narės sienos kirtimas“, vartojamą (nepateikiant apibrėžties) Reglamento „Dublinas III“ 13 straipsnio 1 dalyje. Jis pažymėjo, jog ši nuostata turi būti aiškinama taip, kad trečiosios šalies pilietis, kuriam pirmoji valstybė narė leido atvykti į savo teritoriją ir kuris netenkina šioje valstybėje narėje iš esmės nustatytų atvykimo sąlygų, siekiant tranzitu vykti į kitą valstybę narę, kad joje pateiktų tarptautinės apsaugos prašymą, „neteisėtai kirta“ šios pirmosios valstybės narės sieną. Teisingumo Teismo teigimu, dėl aplinkybės, kad toks sienos kirtimas buvo toleruojamas arba leidžiamas pažeidžiant taikytinas taisykles arba kad tai buvo leidžiama remiantis humanitarinėmis priežastimis ir nukrypstant nuo iš esmės trečiosios šalies piliečiams nustatytų atvykimo sąlygų, minėtas sienos kirtimas negali būti laikomas teisėtu. Iš tiesų valstybė narė, kuri, remdamasi humanitarinėmis priežastimis, nusprendė į savo teritoriją leisti atvykti vizos neturinčiam ir beviziu režimu negalinčiam pasinaudoti trečiosios šalies piliečiui, negali būti, nepažeidžiant Reglamento „Dublinas III“ bendrosios sistemos, atleista nuo atsakomybės dėl šio asmens. Be to, kaip nurodyta pirma, aplinkybė, kad siena buvo kirsta tuo metu, kai į teritoriją atvyko nepaprastai didelis skaičius trečiųjų šalių piliečių, neturi įtakos. Pastaruoju aspektu Teisingumo Teismas, be kita ko, pažymėjo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas atsižvelgė į tokios padėties susidarymo pavojų, todėl valstybėms narėms suteikė priemones, skirtas užtikrinti tinkamai reakcijai, tačiau nenumatė galimybės tokiu atveju taikyti konkrečią atsakingos valstybės narės nustatymo tvarką. Tai, be kita ko, gali būti Reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybė valstybei narei nuspręsti nagrinėti jai pateiktus tarptautinės apsaugos prašymus, net jei, remiantis šiame reglamente nustatytais kriterijais, ji nėra atsakinga už tokį nagrinėjimą (diskrecinė išlyga). Tačiau, kaip ir Sprendime **C. K. ir kt.** (C-578/16 PPU)⁵⁰, Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad tarptautinės apsaugos prašytojas negali būti perduotas, jeigu suinteresuotajam asmeniui dėl šio perdavimo kyla reali grėsmė patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį, prieštaraujantį Chartijos 4 straipsniui. Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pripažino, kad, į teritoriją atvykus nepaprastai dideliu skaičiumi trečiųjų šalių piliečių, siekiančių gauti tarptautinę apsaugą, tokia grėsmė gali kilti atsakingoje valstybėje narėje, todėl perdavimas į šią valstybę narę negali būti įvykdytas.

Sprendime **A.S.** Teisingumo Teismas taikė Sprendime **Jafari** nustatytus principus. Jis nusprendė, kad ginčydamas sprendimą dėl perdavimo tarptautinės apsaugos prašytojas, naudodamasis Reglamento „Dublinas III“ 27 straipsnio 1 dalyje numatytomis teisių gynimo priemonėmis, gali remtis šio reglamento 13 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto atsakomybės kriterijaus dėl neteisėto valstybės narės sienos kirtimo klaidingu taikymu. Teisingumo Teismas,

50/ Su šiuo sprendimu supažindinama šio pranešimo VIII skyriaus 1.2 skirsnyje „Tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimas“.

remdamasis Sprendimu **Ghezelbash**⁵¹, kuriame konstatavo, jog toks prašytojas, remdamasis savo teise į veiksmingą teisinę gynybą, gali remtis kriterijaus dėl vizos išdavimo klaidingu taikymu, pažymėjo, kad jo tame sprendime nurodyti motyvai taikytini dėl Reglamento „Dublinas III“ 13 straipsnio 1 dalyje nustatyto kriterijaus.

Galiausiai, Sprendime **A.S.** Teisingumo Teismas taip pat nagrinėjo klausimą, susijusį su skundo dėl sprendimo perduoti asmenį pateikimo terminų, numatytų, pirma, Reglamento „Dublinas III“ 13 straipsnio 1 dalyje ir, antra, šio reglamento 29 straipsnio 2 dalyje, skaičiavimo pasekmėmis. Teisingumo Teismas priminė, kad abiem šiomis nuostatomis siekiama apriboti laiko atžvilgiu valstybės narės atsakomybę pagal Reglamentą „Dublinas III“. Pagal minėto 13 straipsnio 1 dalį valstybės narės atsakomybės, grindžiamos neteisėto sienos kirtimo kriterijumi, nelieka praėjus 12 mėnesių nuo tokio sienos kirtimo dienos, o pagal minėtą 29 straipsnį tarptautinės apsaugos prašytojas turi būti perduotas per šešis mėnesius nuo atsakingos valstybės narės sutikimo davimo arba nuo galutinio sprendimo dėl skundo, turinčio stabdomąjį poveikį, priėmimo, jei sprendimo vykdymas buvo sustabdytas pagal Reglamento „Dublinas III“ 27 straipsnio 3 dalį.

Viena vertus, Teisingumo Teismas nusprendė, kad skundo dėl sprendimo perduoti pateikimas neturi įtakos minėto 13 straipsnio 1 dalyje numatyto termino, kuris laikomas šioje nuostatoje įtvirtinto kriterijaus taikymo sąlyga, skaičiavimui. Kita vertus, Teisingumo Teismas konstatavo, kad 29 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytas terminas prasideda tik tada, kai dėl šio skundo priimamas galutinis sprendimas, įskaitant, kai teismas, į kurį kreiptasi, nusprendžia Teisingumo Teismui pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, su sąlyga, kad tokiam skundui buvo suteiktas stabdomasis poveikis. Iš tiesų šis antrasis terminas susijęs su sprendimo dėl perdavimo vykdymu ir gali būti taikomas, tik jei tenkinamas perdavimo principas, t. y. ne anksčiau kaip tada, kai prašoma valstybė narė tenkina prašymą dėl perdavimo savo žinion arba atsiėmimo.

Taip pat šiomis migracijos krizės aplinkybėmis 2017 m. rugsėjo 6 d. Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) priėmė sprendimą byloje **Slovakija ir Vengrija / Taryba** (C-643/15 ir C-647/15, [EU:C:2017:631](#)); šiuo sprendimu Teisingumo Teismas *visa apimtimi atmetė ieškinius dėl Tarybos sprendimo 2015/1601, kuriuo nustatomos prieglobsčio prašytojų privalomo perkėlimo laikinosios priemonės*⁵². Siekdama padėti Italijai ir Graikijai susidoroti su migrantų antplūdžiu 2015 m. vasarą, Europos Sąjungos Taryba, remdamasi SESV 78 straipsnio 3 dalimi, priėmė ginčijamą sprendimą; jame numatyta iš šių dviejų valstybių narių per dvejus metus perkelti į kitas valstybes nares beveik 120 000 asmenų, kuriems akivaizdžiai reikia tarptautinės apsaugos. Slovakija ir Vengrija, kurios Taryboje balsavo prieš to sprendimo priėmimą, paprašė Teisingumo Teismo panaikinti minėtą sprendimą ir nurodė, viena vertus, motyvus, kuriais siekta įrodyti, kad priimant tą sprendimą padaryta procedūrinių klaidų arba jis priimtas remiantis netinkamu teisiniu pagrindu, ir, kita vertus, kad šis sprendimas nėra tinkamas reaguoti į migracijos krizę ir šiuo tikslu nėra būtinas.

Visų pirma Teisingumo Teismas nusprendė, jog nors SESV 78 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad Taryba patvirtina šiame straipsnyje nurodytas laikinąsias priemones remdamasi Komisijos pasiūlymu ir pasikonsultavusi su Parlamentu, šioje nuostatoje nėra aiškios nuorodos nei į įprastą, nei į specialią teisėkūros procedūrą. Todėl Sprendimas 2015/1601 galėjo būti pagrįstai priimtas ne pagal teisėkūros procedūrą ir dėl to jis yra ne pagal teisėkūros procedūrą priimtas aktas. Darytina išvada, kad, priešingai, nei tvirtina valstybės narės ieškovės, priimant ginčijamą sprendimą nebuvo taikyti reikalavimai, susiję su nacionalinių parlamentų dalyvavimu ir svarstymų viešumu, nes šie reikalavimai taikomi tik pagal teisėkūros procedūrą priimamiems aktams. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Taryba, priimdama ginčijamą sprendimą, neprivalėjo spręsti vieningai, net jeigu, siekiant

^{51/} 2016 m. birželio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimas **Ghezelbash** (C-63/15, [EU:C:2016:409](#)).

^{52/} 2015 m. rugsėjo 22 d. Tarybos sprendimas (ES) 2015/1601, kuriuo Italijos ir Graikijos labai nustatomos laikinosios priemonės tarptautinės apsaugos srityje (OL L 248, 2015, p. 80).

priimti tam tikrus pakeitimus, jai reikėjo nukrypti nuo pradinio Komisijos pasiūlymo. Iš tiesų iš dalies pakeistą pasiūlymą Komisija patvirtino atstovaujama dviejų savo narių, kuriuos šiuo tikslu įgaliojo jos narių kolegija, ir taip buvo įvykdytas SESV 293 straipsnio 2 dalies tikslas – apsaugoti Komisijos iniciatyvos teisę.

Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, jog nors iš tiesų pagal SESV 78 straipsnio 3 dalį patvirtintos priemonės iš principo gali nukrypti nuo pagal teisėkūros procedūrą priimtų aktų nuostatų, turi būti apibrėžta tokių nukrypimų taikymo sritis tiek materialiuoju, tiek laiko aspektais taip, kad šiais nukrypimais būtų tik greitai ir veiksmingai laikina nuostata reaguojama į konkrečią krizinę situaciją; šitaip atmetama galimybė, kad tokių priemonių tikslas ar poveikis būtų visiškai ar iš dalies visam laikui ir apskritai pakeisti šiuos pagal teisėkūros procedūrą priimtus aktus, taip apeinant SESV 78 straipsnio 2 dalyje numatytą įprastą teisėkūros procedūrą. Tačiau jis pažymėjo, kad ginčijamame sprendime numatytos leidžiančios nukrypti nuostatos atitinka šį reikalavimą, nes, viena vertus, jos taikomos tik dvejus metus (šis terminas gali būti pratęstas) ir, kita vertus, jos susijusios su apibrėžtu skaičiumi tarptautinės apsaugos Graikijoje ir Italijoje prašytojų, turinčių vieną iš tame sprendime numatytų pilietybių ir atvykusių arba atvyksiančių į minėtas valstybes nares tam tikru laikotarpiu.

Dėl proporcingumo principo laikymosi Teisingumo Teismas priminė, kad srityse, kuriose būtina priimti politinius, ekonominius ir socialinius sprendimus ir privaloma atlikti sudėtingus vertinimus, Sąjungos institucijoms suteikiama plati diskrecija. Todėl tik akivaizdžiai netinkamas vienoje iš šių sričių nustatytos priemonės pobūdis atsižvelgiant į kompetentingų institucijų siekiamą tikslą gali turėti įtakos tokių priemonių teisėtumui. Nagrinėtu atveju Teisingumo Teismas konstatavo, kad ginčijamame sprendime numatytas perkėlimo mechanizmas nėra priemonė, kuri būtų akivaizdžiai netinkama prisidėti siekiant jo tikslo, t. y. padėti Italijos ir Graikijos prieglobsčio sistemoms, kurias gerokai sutrikdė masiniai pabėgėlių srautai 2015 m. Taigi Taryba, naudodamasi jai šiuo klausimu suteikta plačia diskrecija, galėjo pagrįstai manyti, kad privalomas perkeltų asmenų paskirstymas būtinas atsižvelgiant į išskirtinę nepaprastąją padėtį, kuriai susiklosčius priimtas ginčijamas sprendimas. Bet kuriuo atveju negalima kelti abejonių dėl sprendimo galiojimo remiantis su jo veiksmingumu susijusiomis retrospektyviomis prielaidomis, kaip antai tuo, kad pagal sprendimą perkelta nedaug asmenų, nes šį faktą galima paaiškinti visuma aplinkybių, kurių Taryba negalėjo numatyti priimdama sprendimą, be kita ko, kai kurių valstybių nebendradarbiavimu.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad priimdama ginčijamą sprendimą Taryba turėjo įgyvendinti solidarumo ir teisingo atsakomybės pasidalijimo tarp valstybių narių principą, taip pat ir finansų srityje; šis principas nustatytas SESV 80 straipsnyje ir taikomas įgyvendinant bendrą Sąjungos prieglobsčio politiką. Todėl Taryba nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos manydama, jog atsižvelgiant į nepaprastosios padėties specifiką reikia pagal SESV 78 straipsnio 3 dalį, siejamą su SESV 80 straipsniu, patvirtinti laikinąsias priemones – nustatyti privalomą perkėlimo mechanizmą.

Galiausiai, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jeigu, remiantis vienos iš į bylą įstojusių valstybių narių argumentais, nagrinėtu atveju perkėlimas turėtų griežtai priklausyti nuo kiekvieno tarptautinės apsaugos prašytojo kultūrinių ar kalbinių ryšių su valstybe nare, į kurią perkeliama, būtų neįmanoma paskirstyti šių prašytojų visoms valstybėms narėms laikantis SESV 80 straipsnyje įtvirtinto solidarumo principo, taigi ir patvirtinti privalomo perkėlimo mechanizmo. Bet kuriuo atveju į teiginius dėl tarptautinės apsaugos prašytojų etninės kilmės negalima atsižvelgti, nes jie akivaizdžiai prieštarauja Sąjungos teisei, ypač Chartijos 21 straipsniui. Iš tiesų Reglamente „Dublinas III“ įtvirtinta sistema grindžiama objektyviais kriterijais, o ne tarptautinės apsaugos prašytojo pageidavimu.

2. IMIGRACIJOS POLITIKA

2017 m. balandžio 4 d. Sprendime **Fahimian** (C-544/15, [EU:C:2017:255](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) turėjo išaiškinti sąvoką „grėsmė visuomenės saugumui“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2004/114 dėl trečiosios šalies piliečių įleidimo studijų tikslais sąlygų⁵³ 6 straipsnio 1 dalies d punktą, ir patikslinti valstybėms narėms šioje srityje suteiktos diskrecijos apimtį. Pagal šią nuostatą valstybės narės tikrina, ar nėra motyvų, susijusių su grėsme viešajai tvarkai, visuomenės saugumui ar sveikatai, kurie galėtų pateisinti atsisakymą įleisti tokį pilietį. Pareiškėjas pagrindinėje byloje, Irano pilietis, turėjo informacinių technologijų srities magistro laipsnį, suteiktą universiteto, kuriam Sąjunga taiko ribojamąsias priemones dėl jo teikiamos paramos Irano vyriausybei, be kita ko, karinėje srityje. Suinteresuotasis asmuo gavo Vokietijos universiteto stipendiją doktorantūros studijoms mobiliųjų sistemų saugumo srityje, tačiau jam buvo atsisakyta išduoti vizą studijų tikslais. Jis apskundė šį atsisakymą Vokietijos teismui, pateikdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Vokietijos valdžios institucijos šį atsisakymą teisingo nuogastavimu, kad žinios, kurias suinteresuotasis asmuo galėtų įgyti atlikdamas tyrimus, vėliau galėtų būti piktnaudžiaujant panaudotos Irane (kaip antai renkant konfidencialią informaciją Vakarų valstybėse, vidaus represijų tikslais arba apskritai pažeidžiant žmogaus teises).

Gavęs klausimą dėl Direktyvos 2004/114 išaiškinimo, Teisingumo Teismas nusprendė, kad trečiosios šalies piliečio prašymą studijų tikslais išduoti vizą nagrinėjančios kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos turi plačią diskreciją, atsižvelgdamos į visus reikšmingus šio asmens situacijos aspektus, patikrinti, ar jis kelia – kad ir potencialią – grėsmę visuomenės saugumui. Atliekant šį vertinimą galima atsižvelgti ne tik į asmeninį pareiškėjo elgesį, bet ir į kitus aspektus, pavyzdžiui, susijusius su jo profesine karjera.

Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad Direktyvos 2004/114 6 straipsnio 1 dalies d punktas turi būti aiškinamas kaip nekludantis kompetentingoms nacionalinėms valdžios institucijoms neįleisti į atitinkamos valstybės narės teritoriją trečiosios šalies piliečio, turinčio universiteto, kuriam dėl jo svarbaus ryšio su Irano vyriausybe karinėje arba su ja susijusiose srityse taikomos Sąjungos ribojamosios priemonės, diplomą ir šioje valstybėje narėje ketinančio atlikti tyrimus visuomenės saugumui jautrioje srityje, jeigu šių institucijų turima informacija pagrindžia nuogastavimus, kad žinios, kurių šis asmuo įgis atlikdamas tyrimus, vėliau galės būti panaudotos su visuomenės saugumu nesuderinamais tikslais. Dėl kompetentingų nacionalinių valdžios institucijų šiuo pagrindu turimos diskrecijos Teisingumo Teismas konstatavo, kad nors ši kontrolė, kiek tai susiję su esme, apima tik patikrinimą, ar nepadaryta akivaizdžių klaidų, ją atliekant taip pat reikia patikrinti, ar laikytasi procedūrinių garantijų. Taigi nacionalinis teismas turi patikrinti, ar sprendimas atsisakyti įleisti asmenį grindžiamas pakankamais motyvais ir pakankamai svariais faktais.

^{53/} 2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/114/EB dėl trečiosios šalies piliečių įleidimo studijų, mokinių mainų, neatlygintino stažavimosi ar savanoriškos tarnybos tikslais sąlygų (OL L 375, 2004, p. 12).

IX. TEISMŲ BENDRADARBIAVIMAS CIVILINĖSE BYLOSE

1. REGLAMENTAI NR. 44/2001 IR 1215/2012 DĖL JURISDIKCIJOS IR TEISMO SPRENDIMŲ CIVILINĖSE IR KOMERCINĖSE BYLOSE PRIPAŽINIMO IR VYKDYMO

2017 m. rugsėjo 14 d. Sprendime *Nogueira ir kt.* (C-168/16 ir C-169/16, [EU:C:2017:688](#)) Teisingumo Teismas, siekdamas išsiaiškinti, į kuriuos teismus gali kreiptis oro transporto bendrovės įgulos nariai, turėjo išsiaiškinti sąvoką „įprastinė darbuotojo darbo vieta“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001⁵⁴ 19 straipsnio 2 punkto a papunktį. Keturi ieškovai pagrindinėje byloje buvo keleivių salono įgulos nariai, dirbantys Airijoje įsteigtoje bendrovėje Ryanair arba jai perduoti. Visos jų darbo sutartys buvo parengtos anglų kalba, joms taikoma Airijos teisė ir jose įtvirtinta nuostata dėl Airijos teismų jurisdikcijos. Šiose sutartyse buvo numatyta, jog laikoma, kad atitinkamų darbuotojų darbo užduotys atliekamos Airijoje, nes jie pareigas vykdė šioje valstybėje narėje įregistruotuose lėktuvuose. Tačiau tose pačiose sutartyse buvo nurodyta, kad darbuotojų „pagrindinė buvimo vieta“ yra Šarlerua (Belgija) oro uostas. Šie darbuotojai savo darbo dieną pradėdavo ir baigdavo šiame oro uoste ir pagal sutartį privalėjo gyventi ne daugiau kaip valandos kelio atstumu nuo savo „pagrindinės buvimo vietos“. Siekdamas patikrinti, ar turi jurisdikciją nagrinėti pagrindines bylas, Belgijos teismas, į kurį kreipėsi ieškovai, pateikė klausimą Teisingumo Teismui dėl sąvokos „įprastinė darbuotojo darbo vieta“, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 44/2001, aiškinimo tokiomis aplinkybėmis. Konkrečiai jis paklausė Teisingumo Teismo, ar civilinės aviacijos srityje ši sąvoka gali būti prilyginta sąvokai „pagrindinė buvimo vieta“, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 3922/91⁵⁵. Pastaroji sąvoka šiame reglamente apibrėžta kaip vieta, iš kurios įgulos narys įprastai pradeda ir kur baigia darbo dieną ir joje organizuoja kasdienį savo darbą, ir netoli kurios darbuotojai jų darbo sutarties vykdymo laikotarpiu turi savo gyvenamąją vietą ir yra oro transporto bendrovės žinioje.

Visų pirma Teisingumo Teismas priminė, kad, kalbant apie su darbo sutartimis susijusius ginčus, Sąjungos taisyklėmis dėl teismų jurisdikcijos siekiama apsaugoti silpnesniąją sutarties šalį leidžiant darbuotojui pareikšti ieškinį savo darbdaviui teisme, kuris, jo manymu, yra arčiausiai jo interesų centro. Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jeigu nacionalinis teismas negali nedviprasmiškai nustatyti „įprastinės darbuotojo darbo vietos“, jis, siekdamas patikrinti savo jurisdikciją, turi nustatyti „vietą, iš kurios“ šis darbuotojas vykdo savo pagrindinius įsipareigojimus darbdaviui. Tam, kad konkrečiai nustatytų šią vietą, nacionalinis teismas turi atsižvelgti į visumą veiksnių (veiksnių metodus), įskaitant vietą, kurioje laikomi lėktuvai, kuriuose paprastai yra vykdomos darbo užduotys. Todėl sąvoka „įprastinė darbuotojo darbo vieta“ negali būti prilyginta kokiam nors sąvokai, pateiktai ne Reglamente Nr. 44/2001, o kitame Sąjungos teisės akte, ypač, kalbant apie oro transporto bendrovės ar jai perduotus orlaivio įgulos narius, – sąvokai „pagrindinė buvimo vieta“, kaip ji suprantama pagal Reglamentą

54/ 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42).

55/ 1991 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 3922/91 dėl techninių reikalavimų ir administracinės tvarkos suderinimo civilinės aviacijos srityje (OL L 373, 1991, p. 4; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 7 sk., 1 t., p. 348), iš dalies pakeistas 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1899/2006 (OL L 377, 2006, p. 1).

Nr. 3922/91. Iš tiesų, Reglamente Nr. 44/2001 nedaroma nuoroda į Reglamentą Nr. 3922/91 ir juo nesiekiami tų pačių tikslų; pastarojo reglamento tikslas yra suderinti techninius reikalavimus ir administracinę tvarką civilinės aviacijos saugumo srityje.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad sąvoka „pagrindinė buvimo vieta“ yra reikšminga nustatant „įprastinę darbuotojo darbo vietą“. Teisingumo Teismo teigimu, tik darant prielaidą, kad, atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes, reikalavimai turi glaudesnį ryšį su kita vieta nei „pagrindinė buvimo vieta“, būtų paneigta pastarosios svarba nustatant „vietą, iš kurios darbuotojas paprastai atlieka savo darbą“.

Nagrindamas kitą bylą dėl jurisdikciją turinčio teismo nustatymo Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) 2017 m. spalio 17 d. Sprendime *Bolagsupplysningen ir Ilsjan* (C-194/16, [EU:C:2017:766](#)) pateikė poziciją dėl Reglamento Nr. 1215/2012⁵⁶ 7 straipsnio 2 punkto taikymo. Šiame reglamente numatyta specialioji jurisdikcijos bylose dėl deliktų arba kvazideliktų taisyklė, pagal kurią ieškinį atsakovui galima pareikšti valstybės narės, kurioje įvyko ar gali įvykti žalą sukėlusį įvykį, teisme. Šioje byloje Teisingumo Teismas pateikė paaiškinimų dėl *žalos atsiradimo vietos nustatymo, kalbant apie tariamą juridinio asmens asmeninių teisių pažeidimą internete*. Nagrinėtu atveju ieškovė, pagal Estijos teisę įsteigta bendrovė, Estijos teismuose pareiškė ieškinį pagal Švedijos teisę įsteigtai bendrovei. Šio ieškinių dalykas buvo reikalavimai ištaisyti tariamai klaidingą informaciją apie ieškovę, paskelbtą Švedijos bendrovės interneto svetainėje, panaikinti su tuo susijusius komentarus šioje interneto svetainėje esančiame diskusijų forume ir atlyginti tariamai patirtą žalą. Taigi buvo pateiktas klausimas, ar Estijos teismai turi jurisdikciją pagal žalos atsiradimo vietą Estijoje, nors ginčijama informacija ir komentarai buvo paskelbti švedų kalba, nesant vertimo, Švedijos svetainėje.

Teisingumo Teismas, šiuo aspektu gavęs prejudicinį klausimą, priminė Sprendime *eDate Advertising ir kt.*⁵⁷ nustatytą principą dėl fizinio asmens, pagal kurį patalpinus turinį į interneto svetainę ir taip tariamai pažeidus asmenines teises, asmuo, kuris mano, kad jo teisės buvo pažeistos, turi teisę kreiptis į valstybės narės, kur yra jo interesų centras, teismus dėl visos žalos atlyginimo. Tęsdamas tai, ką konstatavo tame sprendime, Teisingumo Teismas nusprendė, kad aplinkybė, ar šis asmuo yra fizinis ar juridinis asmuo, nėra lemiamas. Kalbant apie juridinį asmenį, kaip yra pagrindinėje byloje, pažymėtina, kad atitinkamų interesų centras turi atitikti vietą, kur jo komercinė reputacija yra labiausiai pripažinta; taigi toks interesų centras turi būti nustatomas atsižvelgiant į vietą, kur minėtas juridinis asmuo vykdo didžiąją savo veiklos dalį. Teisingumo Teismas pridūrė, kad jeigu juridinis asmuo vykdo didžiąją savo veiklos dalį kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje yra jo registruotos buveinės vieta, toks asmuo gali pareikšti ieškinį pažeidimą tariamai padariusiam subjektui pagal žalos atsiradimo vietą toje kitoje valstybėje narėje.

Galiausiai, taip pat remdamasis Sprendimu *eDate Advertising ir kt.*, Teisingumo Teismas priminė, jog asmuo, kuris mano, kad jo teisės buvo pažeistos, taip pat gali vietoj ieškinių dėl visos jam atsiradusios žalos atlyginimo pareikšti ieškinį kiekvienos valstybės narės, iš kurios teritorijos yra arba buvo pasiekiamas internete patalpintas turinys, teismuose, kurie vis dėlto turi jurisdikciją nagrinėti tik teismo, į kurį kreiptasi, valstybės narės teritorijoje padarytos žalos klausimą. Tačiau šis principas netaikomas kalbant apie reikalavimą ištaisyti informaciją ir pašalinti interneto svetainėje patalpintą turinį. Iš tiesų, atsižvelgiant į tokios informacijos ir turinio skvarbų pobūdį ir į tai, kad tai iš principo paskleidžiama visame pasaulyje, dėl tokio reikalavimo galima kreiptis tik į teismą, turintį jurisdikciją nagrinėti visus reikalavimus dėl žalos atlyginimo.

^{56/} 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1).

^{57/} 2011 m. spalio 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas *eDate Advertising ir kt.* (C-509/09 ir C-161/10, [EU:C:2011:685](#)).

2. REGLAMENTAS NR. 1259/2010 DĖL SANTUOKOS NUTRAUKIMUI TAIKYTINOS TEISĖS

2017 m. gruodžio 20 d. Sprendime *Sahyouni* (C-372/16, [EU:C:2017:988](#)) Teisingumo Teismas pateikė poziciją dėl Reglamento Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje (Reglamentas „Roma III“)⁵⁸, dalykinės taikymo srities. Pagrindinė byla buvo susijusi su Sirijos religinio teismo atliktu asmenų, kurie abu turi ir Sirijos, ir Vokietijos pilietybę ir šiuo metu gyvena Vokietijoje, santuokos nutraukimu. Šis „privatus“ santuokos nutraukimas, kuris buvo konstatuotas sutuoktiniui pateikus vienašališką pareiškimą, buvo pripažintas Vokietijoje, nes, remiantis Reglamentu „Roma III“, šis santuokos nutraukimas reglamentuotas pagal Sirijos teisę. Sutuoktinei apskundus šį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, jis pateikė Teisingumo Teismui įvairių klausimų dėl minėto reglamento aiškinimo.

Vis dėlto 2016 m. gegužės 12 d. nutartyje⁵⁹ Teisingumo Teismas nurodė akivaizdžiai neturintis jurisdikcijos atsakyti į šiuos klausimus, be kita ko, motyvuodamas tuo, kad Reglamentas „Roma III“ netaikytinas trečiojoje šalyje priimto sprendimo dėl santuokos nutraukimo pripažinimui ir kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepateikė jokios informacijos, kuri galėtų patvirtinti, kad minėto reglamento nuostatos, vadovaujantis nacionaline teise, tapo tiesiogiai ir besąlygiškai taikomos pagrindinei bylai. Būtent šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas antrą kartą prejudicine tvarka kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl Reglamento „Roma III“ išaiškinimo ir pažymėjo, kad, remiantis Vokietijos teise, šis reglamentas taikomas trečiojoje šalyje paskelbto privataus santuokos nutraukimo, kaip antai nagrinėjamo pagrindinėje byloje, pripažinimui Vokietijoje.

Atsižvelgdamas į šiuos paaiškinimus Teisingumo Teismas visų pirma nusprendė, kad šis antrasis prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas. Be to, jis nagrinėjo klausimą, ar „privatus“ santuokos nutraukimas, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, patenka į Reglamento „Roma III“ dalykinę taikymo sritį. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas konstatavo, jog nors tiesa, kad šiame reglamente neapibrėžta sąvoka „santuokos nutraukimas“ ir privatus santuokos nutraukimas nėra aiškiai neįtrauktas į jo taikymo sritį, jis mano, kad įvairios nuostatos rodo, kad minėtas reglamentas taikomas tik tais atvejais, kai sprendimą dėl santuokos nutraukimo priima valstybės teismas ar valdžios institucija arba jis priimtas šiam teismui ar institucijai kontroliuojant. Taigi, Teisingumo Teismo teigimu, Sąjungos teisės aktų leidėjas neturėjo ketinimo, kad jis būtų taikomas kitoms santuokos nutraukimo rūšims, kaip antai pagrindinėje byloje nagrinėjamam santuokos nutraukimui, grindžiamam „vienašališku valios pareiškimu“ religiniame teisme. Be to, Teisingumo Teismo nuomone, tokiu aiškinimu užtikrinamas derėjimas su Reglamento Nr. 2201/2003⁶⁰ taikymo sritimi; šis reglamentas taip pat buvo priimtas vykdant teismų bendradarbiavimo civilinėse bylose politiką ir jis, remiantis 1 straipsnio 1 dalimi ir 2 straipsnio 4 punktu, skirtas tik teismo paskelbtam santuokos nutraukimui. Taigi, atsižvelgęs ne tik į Reglamento „Roma III“ nuostatas, bet ir į kontekstą bei tikslus, Teisingumo Teismas nusprendė, kad santuokos nutraukimas vienašališku vieno iš sutuoktinių pareiškimu religiniame teisme nepatenka į šio reglamento taikymo sritį.

58/ 2010 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje (OL L 343, 2010, p. 10). Šiuo reglamentu pakeistas Reglamentas Nr. 44/2001.

59/ 2016 m. gegužės 12 d. Teisingumo Teismo nutartis *Sahyouni* (C-281/15, [EU:C:2016:343](#)).

60/ 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243).

3. REGLAMENTAS NR. 650/2012 DĖL PAVELDĖJIMO KLAUSIMŲ

2017 m. spalio 12 d. Sprendime **Kubicka** (C-218/16, [EU:C:2017:755](#)) Teisingumo Teismas turėjo galimybę pateikti poziciją dėl *atsisakymo sudaryti testamentą pagal testatoriaus pasirinktą jo pilietybės valstybės teisę dėl jame numatytos testamentinės išskirtinės, susijusios su kitoje valstybėje narėje, nepripažįstančioje šios testamentinės išskirtinės, esančiu turto*. Teisingumo Teismas pirmą kartą aiškino Reglamentą Nr. 650/2012⁶¹ dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo ir pateikė paaiškinimų dėl jo taikymo srities. Pagrindinėje byloje testatorė, Vokietijoje gyvenanti Lenkijos pilietė, kuri pagal Reglamento Nr. 650/2012 22 straipsnio 1 dalį pasirinko Lenkijos paveldėjimo teisę, į savo testamentą norėjo įtraukti testamentinę išskirtinę *per vindicationem*, kuri sukeltų tiesioginių materialinių pasekmių paveldėjimo atsiradimo momentu, dėl Vokietijoje esančio nekilnojamojo turto, o šioje valstybėje narėje tokios rūšies testamentinės išskirtinės materialinės pasekmės nepripažįstamos. Kadangi užsienyje nustatytos testamentinės išskirtinės *per vindicationem* pritaikomos Vokietijoje pagal *legatum per damnationem*, Lenkijoje dirbantis notaras atsisakė jai surašyti testamentą, prieštaraujantį Vokietijos teisės aktams ir jurisprudencijai, susijusiai su teisėmis *in rem* ir nekilnojamojo turto registru, į kuriuos, notaro nuomone, reikia atsižvelgti pagal Reglamento Nr. 650/2012 1 straipsnio 2 dalies k ir l punktus ir 31 straipsnį. Testatorei pageidavus, kad nebūtų naudojamas *legatum per damnationem*, kuris lemtų sunkumus, susijusius su jos mažamečių vaikų atstovavimu, ji pateikė ieškinį dėl sprendimo atsisakyti surašyti testamentą, kuriame būtų numatyta testamentinė išskirtinė.

Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad Reglamentas Nr. 650/2012 taikomas palikėjų palikimų paveldėjimui, o tai apima visas turto, teisių ir pareigų perdavimo dėl mirties formas, neatsižvelgiant į tai, ar tai yra savanoriškas perdavimas pagal paskutinę valią dėl turto palikimo, ar perdavimas netestamentinio paveldėjimo atveju. Be to, jis pažymėjo, kad minėto reglamento 1 straipsnio 2 dalyje numatyti įvairūs aspektai, kuriems šis reglamentas netaikomas, tarp jų – „teisių *in rem* pobūdžiui“ (minėtos straipsnio dalies k punktas) ir „registre įregistruotoms teisėms į nekilnojamąjį ar kilnojamąjį turtą, įskaitant tokiam teisių įregistravimui keliamus teisinius reikalavimus, ir tokių teisių įregistravimo arba jų neįregistravimo registre pasekmėms“ (minėtos straipsnio dalies l punktas). Nagrinėtu atveju Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad tiesioginis nuosavybės teisės perdavimas pasinaudojant testamentine išskirtine *per vindicationem* susijęs tik su turto nuosavybės teisės *in rem* perdavimo būdu testatoriaus mirties atveju, o Reglamentu Nr. 650/2012 būtent siekiama tai leisti. Darytina išvada, kad tokie perdavimo būdai nėra nurodyti Reglamento Nr. 650/2012 1 straipsnio 2 dalies k punkte. Teisingumo Teismo teigimu, tokiais išimtimis nepateisinama tai, kad valstybės narės valdžios institucija atsisako pripažinti taikytinoje paveldėjimo teisėje numatytos testamentinės išskirtinės *per vindicationem* materialines pasekmes, nes testamentinė išskirtinė susijusi su nekilnojamojo turto, esančio toje valstybėje narėje, kurios teisės aktuose nenumatytas tiesiogines materialines pasekmes sukeliančios testamentinės išskirtinės institutas paveldėjimo atsiradimo momentu, nuosavybės teise.

Remdamasis paveldėjimo teisės vientisumo principu, Teisingumo Teismas konstatavo, jog kadangi Reglamento Nr. 650/2012 1 straipsnio 2 dalies l punktas apima tik registre įregistruotas teises į nekilnojamąjį ar kilnojamąjį turtą, įskaitant tokių teisių įregistravimui keliamus teisinius reikalavimus ir tokių teisių įtraukimo ar neįtraukimo į registrą padarinius, sąlygos, kuriomis tokios teisės įgyjamos, nėra priskiriamos prie klausimų, kurių pagal minėtą nuostatą šis reglamentas nereguliuoja. Šiuo aspektu jis pabrėžė Reglamento Nr. 650/2012 tikslą – šalinti kliūtis laisvam asmenų, kurie nori įgyvendinti savo teises tarpvalstybinio pobūdžio paveldėjimo atveju, judėjimui.

^{61/} 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo (OL L 201, 2012, p. 107).

Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Reglamento Nr. 650/2012 31 straipsnis, numatantis teisių *in rem* pritaikymą, nagrinėjamu atveju netaikytinas. Iš tiesų ši nuostata nereglamentuoja teisių *in rem* perdavimo būdų, prie kurių priskiriamos, be kita ko, testamentinės išskirtinės *per vindicationem* ar *legatum per damnationem*; jame reglamentuojamas tik teisių *in rem* turinio, kurį apibrėžia taikytina paveldėjimo teisė, užtikrinimas ir tokių teisių pripažinimas valstybės narės, kurioje tokiomis teisėmis remiamasi, teisinėje sistemoje. Taigi, kadangi teisė *in rem*, perduodama pasinaudojant testamentine išskirtine *per vindicationem*, yra nuosavybės teisė, pripažįstama Vokietijos teisėje, jos nereikia pritaikyti, kaip numatyta minėtame 31 straipsnyje.

X. TEISMŲ BENDRADARBIAVIMAS

BAUDŽIAMOSIOSE BYLOSE

Šioje srityje reikia išskirti du sprendimus, kuriuose išaiškintos Pagrindų sprendimo 2002/584 dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos⁶² nuostatos.

2017 m. birželio 29 d. Sprendime **Popławski** (C-579/15, [EU:C:2017:503](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar nacionalinės teisės aktas, kuriuo įgyvendintas Pagrindų sprendimo 2002/584 4 straipsnio 6 punktas ir kuriame kaip Europos arešto orderio neprivalomasis nevykdymo pagrindas numatytas prašomo perduoti asmens gyvenimas orderį vykdančioje valstybėje narėje, atitinka Pagrindų sprendimą 2002/584. Ginčas pagrindinėje byloje buvo susijęs su Europos arešto orderio, kurį išdavė Lenkijos teismas dėl Nyderlanduose gyvenančio Lenkijos piliečio, kad Lenkijoje būtų įvykdyta laisvės atėmimo bausmė, vykdymo Nyderlanduose procedūra.

Teisingumo Teismas nusprendė, jog pagal Pagrindų sprendimo 2002/584 4 straipsnio 6 dalį draudžiamas nacionalinės teisės aktas, kuriuo įgyvendinta ši nuostata ir kuriame numatyta, kad valdžios institucijos bet kuriuo atveju privalo atsakyti vykdyti Europos arešto orderį tuo atveju, jei prašomas perduoti asmuo gyvena šioje valstybėje narėje, nesuteikiant šioms institucijoms jokios diskrecijos ir neįsipareigojus minėtai valstybei narei veiksmingai įvykdyti prašomam perduoti asmeniui skirtą laisvės atėmimo bausmę, kaip tai suprantama pagal minėtą pagrindų sprendimo nuostatą. Teisingumo Teismo nuomone, tokia situacija kelia šio asmens nebaudžiamumo riziką.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas visų pirma pirminė, jog Pagrindų sprendime 2002/584 įtvirtintas principas, kad valstybės narės vykdo Europos arešto orderį remdamosi tarpusavio pripažinimo principu, ir jog atsisakymas vykdyti yra jo išimtis, kurią reikia aiškinti griežtai. Be to, jis pažymėjo, jog iš Pagrindų sprendimo 2002/584 4 straipsnio 6 punkto matyti, kad atsisakymas vykdyti Europos arešto orderį reiškia, kad vykdančioji valstybė narė turi prisiimti tvirtą įsipareigojimą įvykdyti prašomam perduoti asmeniui skirtą bausmę, tad vien tai, kad ši valstybė narė pareiškė esanti „pasirengusi“ perimti bausmės įvykdymą, bet kuriuo atveju negali būti laikoma aplinkybe, galinčia pateisinti tokį atsisakymą.

Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad Pagrindų sprendimo 2002/584 nuostatos tiesiogiai neveikia. Tačiau, atsižvelgdamas į visus vidaus teisės aktus ir taikydamas savo pripažintus aiškinimo metodus, kompetentingas nacionalinis teismas privalo aiškinti nacionalinės teisės nuostatas kuo labiau atsižvelgdamas į šio pagrindų sprendimo tekstą ir tikslus. Todėl atsisakiusios vykdyti Europos arešto orderį, išduotą dėl prašomo perduoti asmens, kuriam išduodančioji valstybė narė įsiteisėjusiu nuosprendžiu skyrė laisvės atėmimo bausmę, perdavimo,

^{62/} 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 3).

vykdančiosios valstybės narės teisminės institucijos įsipareigoja užtikrinti šiam asmeniui skirtos bausmės veiksmingą vykdymą, o ne tik pranešti išduodančiosios valstybės valdžios institucijoms, ar gali įvykdyti šią bausmę. Be to, pagal Pagrindų sprendimo 2002/584 4 straipsnio 6 punktą vykdančiosios valstybės narės valdžios institucijoms neleidžiama atsisakyti išduoti vien dėl to, kad ši valstybė narė ketina pradėti šio asmens baudžiamąjį persekiojimą dėl tų pačių faktinių aplinkybių.

2017 m. rugpjūčio 10 d. Sprendime **Tupikas** (C-270/17 PPU, [EU:C:2017:628](#)), priimtam pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą, Teisingumo Teismas *išaiškino Pagrindų sprendimo 2002/584, iš dalies pakeisto Pagrindų sprendimu 2009/299⁶³, 4a straipsnio 1 dalį, kurioje numatytas Europos arešto orderio neprivalomasis nevykdymo pagrindas, kai suinteresuotasis asmuo asmeniškai nedalyvavo procese, per kurį buvo priimtas apkaltinamasis nuosprendis*. Ginčas pagrindinėje byloje buvo susijęs su Europos arešto orderio, kurį išdavė Lietuvos teismas dėl Lietuvos piliečio, kad Lietuvoje būtų įvykdyta laisvės atėmimo bausmė, vykdymo Nyderlanduose procedūra. Nors nebuvo ginčijama, kad suinteresuotasis asmuo asmeniškai dalyvavo procese pirmojoje instancijoje, Europos arešto orderyje nebuvo informacijos apie jo dalyvavimą apeliaciniame procese. Tokiomis aplinkybėmis Nyderlandų teismas norėjo išsiaiškinti, ar Europos arešto orderio neprivalomasis nevykdymo pagrindas dėl suinteresuotojo asmens nedalyvavimo asmeniškai procese, per kurį priimtas nuosprendis, susijęs su procesu pirmojoje instancijoje ar apeliaciniu procesu.

Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad sąvoka „teisminis nagrinėjimas, per kurį priimtas sprendimas“ turi būti vertinama kaip savarankiška Sąjungos teisės sąvoka ir Sąjungoje aiškinama vienodai, neatsižvelgiant į jos kvalifikavimą valstybėse narėse. Teisingumo Teismas nusprendė, kad šią sąvoką reikia suprasti kaip apibrėžiančią procesą, per kurį dėl asmens, kurį prašoma perduoti vykdant Europos arešto orderį, priimtas galutinis apkaltinamasis nuosprendis. Tuo atveju, jeigu procesas vyko keliuose instancijose, kuriose vienas po kito buvo priimti keli sprendimai ir bent vienas jų buvo priimtas in absentia, „teisminį nagrinėjimą, per kurį buvo priimtas sprendimas“, pagal Pagrindų sprendimo 2002/584 4a straipsnio 1 dalį reikia suprasti kaip instanciją, kurioje priimtas paskutinis toks sprendimas, jeigu teismas, fakto ir teisės požiūriu iš naujo išnagrinėjęs bylą iš esmės, priėmė galutinį sprendimą dėl asmens kaltės ir paskyrė tokią bausmę kaip laisvės atėmimas. Todėl apeliacinis procesas iš esmės patenka į šios sąvokos taikymo sritį. Galiausiai Teisingumo Teismas patvirtino, kad šis aiškinimas visiškai atitinka reikalavimą užtikrinti teisę į gynybą, kurią siekiama garantuoti Pagrindų sprendimo 2002/584 4a straipsniu.

63/ 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatinis [pagrindų] sprendimas 2009/299/TVR, iš dalies keičiantis Pamatinius [pagrindų] sprendimus 2002/584/TVR, 2005/214/TVR, 2006/783/TVR, 2008/909/TVR ir 2008/947/TVR ir stiprinantis asmenų procesines teises bei skatinantis tarpusavio pripažinimo principo taikymą sprendimams, priimtiems atitinkamam asmeniui asmeniškai nedalyvavus teisminiame nagrinėjime (OL L 81, 2009, p. 24).

XI. KONKURENCIJA

1. SESV 101 STRAIPSNIS

Kartelių srityje galima išskirti du sprendimus, susijusius su patronuojančiosios bendrovės atsakomybe ir pasirinktinio platinimo sistema. Be to, paminėtinas Sprendimas *APVE ir kt.* (C-671/15), susijęs su konkurencijos taisyklių taikymu bendrosios žemės ūkio politikos srityje⁶⁴.

1.1. Patronuojančiosios bendrovės atsakomybė

2017 m. balandžio 27 d. Sprendime *Akzo Nobel ir kt. / Komisija* (C-516/15 P, [EU:C:2017:314](#)) Teisingumo Teismas paliko galioti apeliacine tvarka apskųstą sprendimą⁶⁵ ir nusprendė, kad *suėjęs Komisijos įgaliojimų skirti nuobaudas dviem patronuojamosioms bendrovėms senaties terminas nesudaro kliūčių patraukti atsakomybėn jų patronuojančiąją bendrovę, kurios atžvilgiu senaties terminas nesuėjo.*

Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad Sutarčių autoriai konkurencijos teisės pažeidimą padariusiam asmeniui, kurį galima bausti pagal SESV 101 arba 102 straipsnius, apibūdinti pasirinko sąvoką „įmonė“ ir kad pagal jurisprudenciją ši sąvoka turi būti suprantama kaip reiškianti ekonominį vienetą, net jei teisiniu požiūriu šį ekonominį vienetą sudaro keletas fizinių ar juridinių asmenų. Be to, Teisingumo Teismas priminė, kad nei Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies a punkte, nei jurisprudencijoje nėra apibrėžta, kokį fizinį arba juridinį asmenį Komisija privalo laikyti atsakingu už pažeidimą ir nubausti skirdama baudą. Kadangi remiantis nuginčijama prezumpcija patronuojamosios bendrovės neteisėtas elgesys gali būti inkriminuotas patronuojančiajai bendrovei, be kita ko, kai ši patronuojamoji bendrovė, nors ir turėdama atskirą teisinį subjektiškumą, savarankiškai nesprenžia dėl savo elgesio rinkoje, esant tokiai situacijai patronuojančioji ir patronuojamoji bendrovės yra to paties ekonominio vieneto narės, todėl sudaro vieną įmonę, kaip tai suprantama pagal Sąjungos konkurencijos teisę.

Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad pagal jo suformuotą jurisprudenciją, patronuojančioji bendrovė, kuriai inkriminuotas neteisėtas patronuojamosios bendrovės elgesys, yra asmeniškai baudžiama už Sąjungos konkurencijos taisyklių pažeidimą, kurį ji pati yra pripažinta padariusi dėl patronuojamajai bendrovei darytos lemiamos įtakos. Todėl, anot Teisingumo Teismo, solidarumo ryšys tarp dviejų vieną ekonominį vienetą sudarančių bendrovių, kiek tai susiję su baudos sumokėjimu, negali būti susiaurintas iki užstato, kurį patronuojančioji bendrovė sumoka, kad užtikrintų patronuojamajai bendrovei skirtos baudos sumokėjimą. Galiausiai, kadangi patronuojančiosios bendrovės atsakomybė yra visiškai išvestinė, ji neišvengiamai grindžiama patronuojamosios bendrovės padarytą pažeidimą sudarančiais faktais, nuo kurių jos atsakomybė neatsiejama.

Vis dėlto, Teisingumo Teismo nuomone, tai, kad Komisijos įgaliojimų skirti nuobaudas senaties terminas suėjo patronuojamosios bendrovės atžvilgiu, nebūtinai reiškia, kad jis suėjo jos patronuojančiajai bendrovei, net jei jos atsakomybė atitinkamu laikotarpiu grindžiama tik patronuojamosios bendrovės neteisėtu elgesiu. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad aplinkybė, kad tam tikroms patronuojamosioms bendrovėms nuobaudos nebegali būti

^{64/} Šis sprendimas aptartas VI skyriuje „Žemės ūkis“.

^{65/} 2015 m. liepos 15 d. Bendrojo Teismo sprendimas *Akzo Nobel ir kt. / Komisija* (T-47/10, [EU:T:2015:506](#)).

skirtos dėl suėjusio senaties termino, remiantis Reglamento Nr. 1/2003⁶⁶ 25 straipsnio 1 dalies b punktu, nekliaudo persekioti patronuojančiosios bendrovės, kuri laikoma asmeniškai ir solidariai su jomis atsakinga už tuos pačius antikonkurencinius veiksmus, padarytus po šio laikotarpio, ir kuriems senaties terminas dar nesuėjo. Kadangi nagrinėtu atveju dvi *Akzo Nobel* patronuojamosios bendrovės nustojo dalyvauti karteliuose 1993 m., o pati *Akzo Nobel* toliau dalyvavo darant šiuos pažeidimus iki 2000 m., Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas padarė teisingą išvadą, jog suėjęs įgaliojimų skirti nuobaudas dviem patronuojamosioms bendrovėms senaties terminas nesudarė kliūčių pripažinti patronuojančiosios bendrovės atsakomybės.

1.2. Vertikalieji susitarimai

Kiek tai susiję su vertikaliuosiuose susitarimuose numatytais apribojimais, 2017 m. gruodžio 6 d. Sprendime **Coty Germany** (C-230/16, [EU:C:2017:941](#)) Teisingumo Teismas pateikė svarbių paaiškinimų dėl *prabangių kosmetikos prekių pasirinktinio platinimo sistemos atitikties SESV 101 straipsniui*. Ginčas buvo susijęs su prabangių kosmetikos prekių tiekėjos *Coty Germany* ir tų prekių įgaliosios platintojos platinimo susitarime numatyto apribojimo, draudžiančio platintojams, prekiaujant nurodytomis prekėmis internetu, naudotis trečiųjų įmonių paslaugomis, kai tas naudojimas matomas.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo visų pirma klausė, ar ginčijamas apribojimas, kuriuo pirmiausia siekiama apsaugoti tų prekių prabangos įvaizdį, gali būti laikomas suderinamu su SESV 101 straipsnio 1 dalimi.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas visų pirma priminė Sprendime **Copad**⁶⁷ suformuotą savo jurisprudenciją, pagal kurią, viena vertus, prabangos prekėms gali prireikti sukurti pasirinktinio platinimo sistemą, kad būtų apsaugota jų kokybė ir užtikrintas geras naudojimas, ir, kita vertus, tokia sistema neprieštarauja SESV 101 straipsnio 1 daliai, jeigu perpardavėjai pasirenkami remiantis objektyviais kokybiniais kriterijais, vienodai nustatytais visiems potencialiems perpardavėjams ir taikomais nediskriminuojant, ir jei nustatytais kriterijais neviršijama tai, kas būtina.

Antruoju klausimu siekta išsiaiškinti, ar SESV 101 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama kaip draudžianti sutarties sąlygą, kaip antai nagrinėjamą pagrindinėje byloje, kuria įgaliotiems platintojams draudžiama prekiaujant prabangos prekėmis matomai naudotis trečiųjų šalių platformomis. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad tokia sutarties sąlyga gali būti laikoma suderinama su SESV 101 straipsnio 1 dalimi, kai ja siekiama apsaugoti šių prekių prabangos įvaizdį, ji nustatyta vienodai, taikoma nediskriminuojant ir yra proporcinga siekiamam tikslui, o ar taip yra, turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Toliau Teisingumo Teismas pripažino nagrinėjamą apribojimą tinkamu atsižvelgiant į siekiamą tikslą, nes juo reikalaujama susieti atitinkamas prekes išimtinai su įgaliojaisiais platintojais, kad *Coty* galėtų kontroliuoti savo prekių pardavimo sąlygas ir taip apsaugoti jų prabangos įvaizdį vartotojų akyse. Dėl šio draudimo proporcingumo Teisingumo Teismas pabrėžė, kad šis draudimas nėra absoliutus, kitaip nei byloje **Pierre Fabre Dermo-Cosmétique**⁶⁸, nes nagrinėjamu atveju įgaliojaisiems

^{66/} 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV] [101] ir [102] straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205).

^{67/} 2009 m. balandžio 23 d. Teisingumo Teismo sprendimas **Copad** (C-59/08, [EU:C:2009:260](#)).

^{68/} 2011 m. spalio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas **Pierre Fabre Dermo-Cosmétique** (C-39/09, [EU:C:2011:649](#)).

platintojams buvo leidžiama internetu pardavinėti sutartyje numatytas prekes tiek per savo interneto svetaines, tiek per neįgalotųjų trečiųjų šalių platformas, kai jų dalyvavimas vartotojui yra nematoma. Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad toks draudimas yra teisėtas atsižvelgiant į SESV 101 straipsnio 1 dalį.

Toliau, atsakydamas į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus, Teisingumo Teismas turėjo įvertinti, ar minėtas draudimas yra klientų apribojimas, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 330/2010⁶⁹ 4 straipsnio b punktą, ar pasyvaus pardavimo galutiniams vartotojams ribojimas, kaip tai suprantama pagal to reglamento 4 straipsnio c punktą. Į šiuos klausimus Teisingumo Teismas atsakė neigiamai. Remiantis SESV 101 straipsnio 3 dalimi, Reglamente Nr. 330/2010 nustatytos išimtys tam tikrų rūšių konkurencijos apribojimams, jeigu ir tiekėjo, ir pirkėjo rinkos dalis neviršija 30 % atitinkamos rinkos. Reglamento Nr. 330/2010 4 straipsnyje taip pat numatyti pagrindiniai apribojimai, kuriems negalima taikyti šių išimčių. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad kadangi ginčijama sąlyga *Coty* platintojams visiškai nedraudžiama naudotis internetu parduodant prekes, o ribojamas konkretus pardavimo internetu būdas, t. y. matomas naudojimas trečiųjų įmonių paslaugomis, šios sąlygos negalima pripažinti nei klientų apribojimu, nei pasyvaus pardavimo galutiniams klientams ribojimu, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 330/2010 4 straipsnį.

2. SESV 102 STRAIPSNIS

2017 m. rugsėjo 6 d. Sprendime byloje *Intel / Komisija* (C-413/14 P, [EU:C:2017:632](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pasinaudojo galimybe apibrėžti *teritorinę Komisijos kompetenciją bausti už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi*. Byloje nagrinėtas ginčas kilo dėl Komisijos sprendimo skirti mikroprocesorius (Toliau – CPU) gaminančiai Jungtinių Amerikos Valstijų bendrovei Intel 1,06 milijardo EUR baudą už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi pasaulinėje CPU x86 rinkoje, visų pirma už lojalumo nuolaidų suteikimą kompiuterinės įrangos gamintojams už prekių įsigijimą išimtinai iš *Intel*⁷⁰. Teisingumo Teismas *panaikino Bendrojo Teismo sprendimą, kuriuo buvo atmestas Intel ieškinys dėl Komisijos sprendimo panaikinimo*⁷¹. Teisingumo Teismas nusprendė, kad skundžiamame sprendime Bendrasis Teismas neišnagrinėjo visų Intel argumentų dėl galimybės nagrinėjamomis nuolaidomis, kurias ši bendrovė teikė kai kuriems savo klientams, riboti konkurenciją.

Pirmiausia, nagrinėdamas *Intel* iškeltą klausimą dėl Komisijos kompetencijos konstatuoti už Sąjungos ribų vykdomus antikonkurencinius veiksmus ir už juos bausti, Teisingumo Teismas priminė, kad, kiek tai susiję su SESV 101 straipsnio taikymu, tai, kad susitarime dalyvaujanti įmonė yra trečiojoje šalyje, netrukdo taikyti šios nuostatos, jei toks susitarimas sukelia pasekmių vidaus rinkoje. Nagrinėtu atveju ginčijamame sprendime Komisija savo kompetenciją taikyti SESV 102 straipsnį *Intel* su stambiu Kinijos kompiuterinės įrangos gamintoju (toliau – OEM) sudarytiems susitarimams grindė nagrinėjamų veiksmų „apibrėžtu poveikiu“ Europos ekonominės erdvėje. Teisingumo Teismas patvirtino, kad šis kriterijus gali pateisinti Komisijos kompetenciją taikyti Sąjungos konkurencijos teisę, atsižvelgiant į viešąją tarptautinę teisę, jeigu galima numatyti, kad aptariamas elgesys iš karto padarys Sąjungos rinkoje esminį poveikį. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas konstatavo, kad pakanka atsižvelgti į galimą elgesio poveikį konkurencijai, kad su numatomumo reikalavimu susijusi sąlyga būtų tenkinama, ir taip buvo nagrinėtu atveju. Nepaisydamas aplinkybės, kad CPU turėjo būti tiekiami į Kiniją, Teisingumo Teismas pripažino, kad *Intel* elgesys buvo bendros

^{69/} 2010 m. balandžio 20 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 330/2010 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 3 dalies taikymo vertikalinių susitarimų ir suderintų veiksmų rūšims (OL L 102, 2010, p. 1).

^{70/} 2009 m. gegužės 13 d. Komisijos sprendimas C(2009) 3726 *final* dėl procedūros pagal [SESV 102] straipsnį ir EEE susitarimo 54 straipsnį (byla COMP / C-3/37.990 Intel).

^{71/} 2014 m. birželio 12 d. Bendrojo Teismo sprendimas *Intel / Komisija* (T-286/09, [EU:T:2014:547](#)).

antikonkurencinės strategijos, kuria siekta užkirsti vieninteliui jos konkurentui priegią prie svarbiausių pardavimo kanalų rinkoje, dalis, ir pabrėžė, kad CPU turinčiais kompiuteriais planuota prekiauti, be kita ko, Europos ekonominės erdvėje.

Antra, dėl pagrindo, grindžiamo esminiu procedūros trūkumu, turėjusiu įtakos *Intel* teisei į gynybą, ši bendrovė iš esmės kritikavo tai, kaip Bendrasis Teismas vertino ieškinio pagrindą, kuriuo ji pirmoje instancijoje skundėsi, kad Komisija per administracinę procedūrą neįrašė pokalbio su vieno stambiausių Intel klientų vadovu. Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidų, kai nustatė skirtumą tarp formalių apklausų, kurioms taikoma, be kita ko, Reglamento Nr. 1/2003 19 straipsnio 1 dalis, ir neformalių pokalbių, nepatenkančių į šios nuostatos taikymo sritį. Komisijai iš tiesų nustatyta pareiga bet kuria jos pasirinkta forma fiksuoti visus jos pokalbius pagal šią nuostatą, vykdomus siekiant surinkti su jos tiriamu objektu susijusios informacijos. Tačiau Teisingumo Teismas pažymėjo, kad kadangi ginčijamame sprendime Komisija nesirėmė per atitinkamą pokalbį gauta informacija, *Intel* turėjo įrodyti, kad jei ji būtų galėjusi pasiremti tinkamai surašytu šio pokalbio protokolu, ji būtų galėjusi padaryti įtaką šiame sprendime dėl jos pateiktiems vertinimams. Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad nagrinėtu atveju tokių įrodymų nepateikta.

Galiausia, trečia, nagrinėdamas piktnaudžiavimą, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ginčijamas *Intel* elgesys savo prekybos partnerių atžvilgiu, kuriuo siekta pašalinti iš rinkos jos vienintelį rimtą konkurentą, pasireiškė, pirma, nuolaidų suteikimu keturiems stambiaiems OEM su sąlyga, kad visus ar beveik visus jų naudojamus CPU x86 jie pirks iš *Intel*, ir, antra, mokėjimais OEM su sąlyga, kad jie atidės, apribos tam tikrų produktų su šio *Intel* konkurento pagamintais CPU prekybą ar jų atsisakys. Skundžiamame sprendime Bendrasis Teismas nusprendė, kad dominuojančią padėtį užimančios įmonės suteiktos nuolaidos už išimtinumą kvalifikavimas kaip „piktnaudžiavimo“ nepriklauso nuo bylos aplinkybių analizės, kuria siekiama įrodyti, kad ji gali apriboti konkurenciją, nes vien dėl savo pobūdžio ši nuolaida gali tai padaryti. Tačiau Teisingumo Teismas konstatavo, kad ginčijamame sprendime Komisija išsamiai išnagrinėjo bylos aplinkybes ir šiuo pagrindu padarė išvadą, jog dėl šių nuolaidų toks pat produktyvus konkurentas turėjo taikyti nekonkurencingas kainas. Taigi, anot Teisingumo Teismo, AEC kriterijus (angl. *as efficient competitor test*) vaidino svarbų vaidmenį Komisijai vertinant galimą nagrinėjama veiksmais daryti išstūmimo poveikį konkurentams. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Bendrasis Teismas privalėjo išnagrinėti visus *Intel* argumentus dėl AEC kriterijaus taikymo, kuriais siekta įrodyti tariamas Komisijos klaidas, padarytas taikant šį kriterijų. Taigi jis panaikino skundžiamą Bendrojo Teismo sprendimą ir grąžino bylą Bendrajam Teismui, kad šis, atsižvelgdamas į *Intel* argumentus, išnagrinėtų galimybę ginčijamomis nuolaidomis riboti konkurenciją.

3. KONCENTRACIJA

2017 m. rugsėjo 7 d. Sprendime ***Austria Asphalt*** (C-248/16, [EU:C:2017:643](#)) Teisingumo Teismas nusprendė, kad Reglamento Nr. 139/2004⁷² 3 straipsnis aiškintinas taip, kad *koncentracija laikoma įvykdyta pakitus esamoje įmonėje vykdomos kontrolės pobūdžiui, kai ankstesnė vienvaldė kontrolė tampa bendra, tik su sąlyga, kad po tokio sandorio atsiradusi įmonė nuolat atlieka visas autonomiško ūkinio subjekto funkcijas.*

^{72/} 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (EB Susijungimų reglamentas) (OL L 24, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 3 t., p. 40).

Pagrindinė byla buvo susijusi su asfaltbetonio gamybos įmone, kuri visiškai priklausė statybos įmonių grupei ir kurios veikla apsiribojo tiekimais patrunuojančiosios bendrovės reikmėms. Taigi ji nevaizdino jokio svarbaus vaidmens rinkoje. Projektas, dėl kurio kilo ginčas, numatė dviejų statybos įmonių, kurių viena buvo nurodytos asfaltbetonio gamybos įmonės savininkė, koncentraciją. Pagal projektą šios įmonės kontrolę turėjo vykdyti dvi koncentracijoje dalyvaujančios įmonės, o jos gamyba turėjo būti skirta daugiausia šioms dviem įmonėms.

Paklaustas apie sąlygas, kuriomis vykdoma koncentracija, jeigu keičiasi esamoje įmonėje vykdomos kontrolės pobūdis, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 139/2004 3 straipsnio 1 dalies b punktą ir 4 dalį, Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad šiuo reglamentu siekiama užtikrinti, kad įmonių reorganizacijos procesas nedarytų ilgalaikės žalos konkurencijai. Taigi sąvoka „koncentracija“ turėtų būti apibrėžta taip, kad apimtų operacijas, dėl kurių atitinkamų įmonių kontrolė, taigi ir rinkos struktūra, ilgai pasikeičia. Šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punkte kaip sudedamasis koncentracijos sąvokos elementas nurodytas ne įmonės sukūrimas, o įmonei taikomos kontrolės pokytis. Teisingumo Teismas patikslino, kad šio reglamento 3 straipsnio 4 dalis skirta bendrosioms įmonėms tik tiek, kiek jų sukūrimas lemia ilgalaikį poveikį rinkos struktūrai, ir nėra svarbu, ar ši įmonė, kuriai dabar taikoma bendra kontrolė, egzistavo iki aptariamo sandorio.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Reglamento Nr. 139/2004 21 straipsnio 1 dalį tik šis reglamentas taikomas koncentracijoms, kaip apibrėžta jo 3 straipsnyje, o Reglamentas Nr. 1/2003⁷³ joms iš principo netaikomas. Tačiau, anot Teisingumo Teismo, Reglamentas Nr. 1/2003 taikomas įmonių, kurios, nors ir neįvykdžiusios koncentracijos, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 139/2004, gali tarpusavyje koordinuoti veiksmus pažeidžiamos SESV 101 straipsnį ir kurioms dėl šios priežasties taikoma Komisijos arba nacionalinių konkurencijos institucijų kontrolė, elgesiui. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad Reglamento Nr. 139/2004 3 straipsnio aiškinimas, pagal kurį įmonės kontrolės pokytis, kai vienvaldė kontrolė tampa bendra, patenka į koncentracijos sąvoką, net jeigu ši bendra įmonė nuolat neatlieka visų autonomiško ūkinio subjekto funkcijų, nesuderinamas su šio reglamento 21 straipsnio 1 dalimi.

4. KONKURENCIJOS TAISYKLIŲ TAIKYMO PROCEDŪRA

2017 m. kovo 14 d. Sprendime **Evonik Degussa / Komisija** (C-162/15 P, [EU:C:2017:205](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo, kokios apimties apsauga turi būti suteikiama informacijai, išdėstyta įmonės pareiškime pagal baudų neskyrimo programą, kai skelbiami Komisijos sprendimai dėl SESV 101 straipsnio taikymo. Ginčas buvo susijęs su Komisijos sprendimu⁷⁴, kuriuo konkurencijos bylas nagrinėjantis pareigūnas atmetė prašymą užtikrinti informacijos, kurią apeliante pateikė bendradarbiaudama pagal 2002 m. Pranešimą apie atleidimą nuo baudų ir baudų sumažinimą, konfidencialumą⁷⁵. Ši informacija buvo pateikta sprendimo, konstatuojančio konkurencijos taisyklių pažeidimą išsamesnėje versijoje, skirtoje paskelbti Konkurencijos generalinio direktorato interneto svetainėje⁷⁶. Ginčijamame sprendime bylas nagrinėjantis pareigūnas pripažino neturįs kompetencijos nagrinėti apeliante argumentą, kad paskelbus nurodytą informaciją apeliante nepagrįstai būtų vertinama kitaip nei kiti

^{73/} 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV] [101] ir [102] straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205).

^{74/} 2012 m. gegužės 24 d. Komisijos sprendimas C(2012)3534 *final* atmesti *Evonik Degussa* pateiktą prašymą užtikrinti konfidencialumą (byla COMP/38.620 – Vandenilio peroksidas ir perboratas) (OL C 198, 2015, p. 24).

^{75/} Klostantis bylos aplinkybėms galiojės Komisijos pranešimas apie atleidimą nuo baudų ir baudų sumažinimą kartelių atveju (OL C 45, 2002, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 155).

^{76/} Sprendimas C(2006) 1799 *final* dėl procedūros pagal [EB] 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį taikymo (byla COMP / F/C.38.620 – Vandenilio peroksidas ir perboratas) (OL L 353, 2006, p. 54).

pažeidimo dalyviai ir taip būtų pažeisti teisėtų lūkesčių apsaugos ir vienodo požiūrio principai. Apeliacinėje byloje priimtu sprendimu Teisingumo Teismas panaikino Bendrojo Teismo sprendimą, kuriuo ieškinys buvo atmestas⁷⁷, motyvavęs tuo, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą nusprenddamas, kad bylas nagrinėjantis pareigūnas pagrįstai atsisakė savo kompetencijos.

Teisingumo Teismas priminė, kad Sprendimo 2011/695⁷⁸ 8 straipsniu siekiama įgyvendinti Sąjungos teisėje numatytos informacijos, su kuria Komisija susipažino vykdydama konkurencijos taisyklių taikymo procedūras, apsaugos procedūrą. Nors iš Sprendimo 2011/695 8 straipsnio 2 dalies matyti, kad bylas nagrinėjantis pareigūnas gali nuspręsti, kad informacija gali būti atskleista, kai iš tiesų ji nėra verslo paslaptis ar kita konfidenciali informacija arba esama viršesnio intereso ją atskleisti, motyvai, kuriais suinteresuotasis asmuo gali remtis prieštaraudamas numatomam paskelbimui, neribojami. Taigi 8 straipsnyje numatyta apsauga turi būti suprantama kaip susijusi su bet kokių motyvu, grindžiamu Sąjungos teisės normomis ar principais, kuriuo galima pateisinti aptariamą informacijos konfidencialumo apsaugą. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Sprendimo 2011/695 8 straipsnio 2 dalies apimtis būtų gerokai susiaurinta, jeigu ši nuostata turėtų būti aiškinama taip, kad ja remiantis bylas nagrinėjančiam pareigūnui leidžiama atsižvelgti tik į normas, kuriomis konkrečiai siekiama apsaugoti informaciją nuo atskleidimo visuomenei ir kurios išdėstytos Reglamente Nr. 45/2001 dėl asmenų apsaugos institucijoms tvarkant asmens duomenis⁷⁹ arba Reglamente Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais⁸⁰.

Toliau, nagrinėdamas bylą iš esmės, Teisingumo Teismas atmetė apeliaciniam skundai pagrįsti pateiktus argumentus. Pirmiausia jis pažymėjo, kad buvusi slapta ar konfidenciali, tačiau senesnė nei penkerių metų informacija dėl prabėgusio laiko iš principo privalo būti laikoma istorine ir dėl šios aplinkybės praradusia slaptumą ar konfidencialumą. Jis patikslino, kad šie argumentai, kurie veda prie nuginkijamos prezumpcijos, tinkami tiek prašymų užtikrinti į bylą Sąjungos teismuose įstojusių šalių konfidencialumą atveju, tiek prašymų užtikrinti konfidencialumą, kai Komisija ketina paskelbti sprendimą, kuriuo konstatuojamas konkurencijos teisės pažeidimas, atveju.

Į apeliantės iškeltą klausimą, ar, nepaisant to, kad Reglamentas Nr. 1049/2001 šioje byloje netaikytinas, vis dėlto reikia sprendimų dėl SESV 101 ir 102 straipsnių pažeidimų paskelbimui taikyti remiantis tuo reglamentu suformuotą jurisprudenciją, kurioje Teisingumo Teismas pripažino, kad egzistuoja bendra prezumpcija, kuria galima pagrįsti atsisakymą atskleisti dokumentus, esančius byloje dėl SESV 101 straipsnio taikymo, Teisingumo Teismas atsakė neigiamai. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas rėmėsi dideliais skirtumais tarp trečiųjų asmenų galimybės susipažinti su Komisijos byla tvarkos (numatytos Reglamente Nr. 1049/2001) ir sprendimų dėl pažeidimų paskelbimo apsaugant verslo paslaptis tvarkos (numatytos Reglamente Nr. 1/2003 30 straipsnyje). Nekonfidencialios sprendimo, kuriuo konstatuojamas SESV 101 straipsnio pažeidimas, versijos paskelbimas, be kita ko, turi leisti suteikti paramą

^{77/} 2015 m. sausio 28 d. Bendrojo Teismo sprendimas *Evonik Degussa / Komisija* (T-341/12, [EU:T:2015:51](#)).

^{78/} 2011 m. spalio 13 d. Europos Komisijos pirmininko sprendimas 2011/695/ES dėl bylas nagrinėjančio pareigūno pareigybės ir įgaliojimų nagrinėjant tam tikras konkurencijos bylas (OL L 275, 2011, p. 29).

^{79/} 2000 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 45/2001 dėl asmenų apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 8, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 26 t., p. 102).

^{80/} 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331).

nukentėjusiems nuo pažeidimo nagrinėjant jų ieškinius dėl žalos atlyginimo. Vis dėlto šie skirtingi interesai turi būti derinami su teisių apsauga, kurią Sąjungos teisė suteikia, be kita ko, suinteresuotosioms įmonėms, kaip antai teisių į profesines paslaptis arba į verslo paslaptis apsauga.

Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad toks paskelbimas nedaro žalos apsaugai, kurios gali tikėtis apeliantė pagal 2002 m. pranešimą apie atleidimą nuo baudų, nes tokia apsauga gali būti taikoma tik baudos nustatymui ir šiame pranešime konkrečiai nurodytų dokumentų ir parodymų tvarkymui. Iš tiesų, vienintelė apsauga, kurios gali tikėtis per procedūrą dėl SESV 101 straipsnio taikymo su Komisija bendradarbiavusi įmonė, yra apsauga, susijusi, pirma, su atleidimu nuo baudos ar jos sumažinimu už Komisijai pateiktus įtariamo pažeidimo įrodymus, suteikiančius reikšmingą pridėtinę vertę, palyginti su jos jau turima medžiaga, ir, antra, su tuo, kad Komisija neatskleis pagal 2002 m. pranešimą apie atleidimą nuo baudų gautų dokumentų ir parodymų raštu.

5. VALSTYBĖS PAGALBA

Valstybės pagalbos srityje reikia išskirti tris sprendimus. Pirmasis jų susijęs su Komisijos atliekama kontrole dėl esamos valstybės pagalbos, kuri vėliau gali būti pripažinta neteisėta. Antrasis susijęs su klausimu, ar atleidimai nuo mokesčių, kuriuos valstybė suteikia religinei bendruomenei, gali būti pripažinti valstybės pagalba, draudžiama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Paskutinis šių sprendimų susijęs su klausimu, ar valstybės pagalba, suteikta įmonei, kuriai savanoriškai taikoma nacionalinė nemokumo procedūra, gali būti iš jos atsiimta.

2017 m. spalio 25 d. Sprendimu **Komisija / Italija** (C-467/15 P, [EU:C:2017:799](#)) Teisingumo Teismas panaikino Bendrojo Teismo sprendimą⁸¹, kuriame nagrinėta Komisijos galimybė pripažinti nauja ir, prireikus, neteisėta pagalba ne tik esamos pagalbos pakeitimą, bet ir visą esamą pagalbą, kuriai taikomas šis pakeitimas. Ši byla buvo iškelta dėl Tarybos sprendimo 2003/530⁸², pirma, leisti Italijai pačiai sumokėti Sąjungai pieno gamintojų mokėtiną mokesťį dėl viršytos nacionalinės pieno kvotos 1995–2001 m. ir, antra, leisti atitinkamiems gamintojams atidėti skolos sumokėjimą šiai valstybei narei be palūkanų. Ši pagalba (toliau – esama pagalba) buvo suteikta, be kita ko, su sąlyga, kad grąžinimo laikotarpis neviršys keturiolikos metų. Kadangi be kelių kitų pakeitimų Italija leido atidėti pagalbos grąžinimą 2010 ir 2011 m., keturiolikos metų laikotarpis buvo viršytas. Todėl Komisija priėmė ginčijamą sprendimą, kuriuo konstatavo, kad Italija kelis kartus iš eilės pakeitė esamos pagalbos schemą tuo pažeisdama sąlygas, su kuriomis buvo susietas leidimas suteikti šią pagalbą, ir kvalifikavo kaip naują ir kartu neteisėtą pagalbą (apie kurią nepranešta Komisijai) ne tik atskirai nagrinėjamą mokėjimo atidėjimą, bet ir visą esamą įmokų išdėstymo sistemą⁸³. Taigi ji nurodė nedelsiant susigrąžinti gamintojams, kuriems buvo atidėtas mokėjimas, išmokėtas sumas su palūkanomis. Italija apskundė šį sprendimą Bendrajam Teismui, o šis iš dalies panaikino ginčijamą sprendimą. Tuomet Komisija padavė apeliacinį skundą, kuriame ginčijo tai, kaip Bendrasis Teismas aiškino Reglamento Nr. 659/1999⁸⁴ 1 straipsnio c punkte esančią sąvoką „nauja pagalba“.

^{81/} 2015 m. birželio 24 d. Bendrojo Teismo sprendimas **Italija / Komisija** (T-527/13, [EU:T:2015:429](#)).

^{82/} 2003 m. liepos 16 d. Tarybos sprendimas 2003/530/EB dėl pagalbos, kurią Italijos Respublika ketina teikti pieno gamintojams, suderinamumo su bendrąja rinka (OL L 184, 2003, p. 15).

^{83/} 2013 m. liepos 17 d. Komisijos sprendimas 2013/665/ES dėl Italijos suteiktos valstybės pagalbos SA.33726 (11/C) [ex SA.33726 (11/NN)] (pieno mokesčio mokėjimo atidėjimas Italijoje) (pranešta dokumentu Nr. C(2013) 4046) (OL L 309, 2013, p. 40).

^{84/} 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 659/1999, nustatantis išsamias [SESV 108 straipsnio] taikymo taisykles (OL L 83, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 339).

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad, priešingai, nei nurodė Bendrasis Teismas, ši sąvoka „nauja pagalba“ gali apimti ne tik esamos pagalbos pakeitimą, bet ir pagalbą, su kuria šis pakeitimas susijęs. Taigi, anot Teisingumo Teismo, jeigu esama pagalba buvo pakeista pažeidžiant jai nustatytas suderinamumo sąlygas, ji nebegali būti laikoma patvirtinta ir dėl to praranda savo esamos pagalbos, kaip visumos, statusą. Todėl Komisija neturi įrodyti, kad pakeitimas daro poveikį pačiai pirminės pagalbos esmei. Anot Teisingumo Teismo, toks aiškinimas geriausiai leidžia užtikrinti valstybės pagalbos Sąjungoje kontrolės sistemos veiksmingumą skatinant, kad atitinkama valstybė narė laikytųsi pagalbos schemos leidimo sąlygų. Taigi tuomet, kai atitinkama valstybė narė padaro esamos pagalbos schemos pakeitimą pažeisdama jos leidimo sąlygą, ši valstybė narė neturės jokios garantijos, kad šis pakeitimas neturės poveikio patvirtintai pagalbos schemai ir kad ja remiantis suteikta nauda bus išsaugota.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad mokėjimo atidėjimą nustatęs teisės aktų pakeitimas nėra nei grynai formalus ar administracinio pobūdžio pakeitimas, nei pagalbos schemos pradinio biudžeto padidėjimas, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 794/2004⁸⁵ 4 straipsnio 1 dalį.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. birželio 27 d. Sprendimas *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania* (C-74/16, [EU:C:2017:496](#)), Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo klausimą, ar religinės bendruomenės atleidimas nuo mokesčių valstybėje narėje gali būti pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį draudžiama valstybės pagalba. Šis klausimas kilo atsižvelgiant į įvairias mokesčių lengvatas, suteiktas Ispanijos katalikų bažnyčiai pagal 1979 m. Ispanijos sutartį su Šventuoju Sostu, sudarytą iki Ispanijos įstojimo į Sąjungą. Šiame ginče religinė kongregacija rėmėsi šia sutartimi, kad susigrąžintų savivaldybei sumokėtą mokesčių už bažnyčiai priklausančios netoli Madrido esančios mokyklos pastate atliktus darbus. Atitinkamos patalpos naudojamos ne tik valstybės reglamentuojamam pradiniam ir viduriniam ugdymui, kuris prilygsta viešųjų mokyklų pamokoms ir visiškai finansuojamas iš valstybės biudžeto, bet ir kitai mokyklinei veiklai, už kurią renkamas mokestis. Mokesčių administratorius atmetė prašymą grąžinti mokesčių tuo pagrindu, kad nacionaliniame įstatyme numatytas atleidimas nuo mokesčio už darbus netaikomas nereliginės paskirties veiklai.

Suinteresuotoji religinė kongregacija kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą, o šis pateikė Teisingumo Teismui klausimą, ar toks atleidimas nuo mokesčio turi būti laikomas pagal Sąjungos teisę draudžiama valstybės pagalba. Teisingumo Teismas atsakė, kad tokia priemonė gali patekti į SESV 107 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto draudimo taikymo sritį, jei ir tiek, kiek ši veikla yra ekonominė, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Teisingumo Teismas visų pirma konstatavo, kad kongregacijos vykdoma švietimo veikla, nefinansuojama Ispanijos valstybės, atrodė esanti ekonomine, todėl jai galėjo būti taikoma SESV 107 straipsnio 1 dalis, nes ji buvo daugiausia finansuojama iš privačių lėšų. Be to, jis pabrėžė, kad ginčijamas atleidimas nuo mokesčio tenkino dvi sąlygas iš keturių, reikiamų uždraustai valstybės pagalbai konstatuoti, nes jis suteikė už mokyklą atsakingai kongregacijai *atrankinės ekonominės naudos* ir lėmė savivaldybės pajamų sumažėjimą, taigi *valstybės išteklių naudojimą*. Dėl kitų dviejų sąlygų Teisingumo Teismas nusprendė, kad dėl ginčijamo atleidimo nuo mokesčio religinės kongregacijos teikiamos švietimo paslaugos gali tapti patrauklesnės, palyginti su kitų toje pačioje rinkoje veikiančių švietimo įstaigų paslaugomis, todėl šis atleidimas gali iškreipti konkurenciją. Tačiau Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagal Reglamento Nr. 1998/2006⁸⁶ 2 straipsnį pagalba, neviršijanti 200 000 EUR ribos per trejų metų laikotarpį, nedaro

^{85/} 2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 794/2004, įgyvendinantis Reglamentą (EB) Nr. 659/1999 (OL L 140, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk. 4 t., p. 3).

^{86/} 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1998/2006 dėl [SESV 107 ir 108 straipsnių] taikymo *de minimis* valstybės pagalbai (OL L 379, 2006, p. 5).

poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai ir neiškraipo konkurencijos arba nekelia tokios grėsmės, todėl nelaikoma „valstybės pagalba“. Vis dėlto, Teisingumo Teismas nusprendė, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar nagrinėjamu atveju ši riba pasiekta.

Galiausia dėl Ispanijos ir Šventojo Sosto sutarties Teisingumo Teismas nurodė, kad nors ji sudaryta prieš šiai valstybei narei įstojant į Sąjungą, ginčijamas atleidimas nuo mokesčio, kuris Ispanijos teisės sistemoje įvestas 2001 m. dekretu, prireikus turi būti laikomas ne esama, o nauja valstybės pagalba.

2017 m. liepos 6 d. Sprendime **Nerea** (C-245/16, [EU:C:2017:521](#)) Teisingumo Teismas išnagrinėjo Reglamento Nr. 800/2008 (Bendrosios išimties reglamentas)⁸⁷ 1 straipsnio 7 dalies c punkte vartojamos sąvokos „kolektyvinė nemokumo procedūra“ taikymo sritį ir klausimą, ar įmonė, kuriai jos prašymu taikoma nacionalinė nemokumo procedūra, negali pasinaudoti anksčiau pagal tą pačią nuostatą suteikta pagalba. Ieškovė pagrindinėje byloje *Nerea* gavo valstybės pagalbą, suteiktą pagal regioninę veiklos programą Markės regione (Italija). *Nerea* pateikęs prašymą leisti sudaryti susitarimą su kreditoriais tęsti įmonės veiklą Markės regionas atšaukė nagrinėjamą pagalbą, motyvuodamas tuo, kad pagal Reglamento Nr. 800/2008 1 straipsnio 7 dalies c punktą įmonė, kuriai taikoma tokia procedūra, laikoma sunkumų patiriančia įmone, kuri negali gauti pagalbos. Gavęs *Nerea* skundą dėl šio sprendimo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė Teisingumo Teismui du prejudicinius klausimus.

Pirmuoju klausimu Teisingumo Teismo prašyta išaiškinti sąvokos „kolektyvinės nemokumo procedūros taikymas“ apimtį. Jis nusprendė, kad nei Reglamento Nr. 800/2008 1 straipsnio 7 dalies c punkte, nei jokiaje kitoje šio reglamento nuostatoje nedaroma skirtumo tarp kolektyvinio nemokumo procedūrų, kurios taikomos skirtingose nacionalinėse teisinėse sistemose, pagal tai, ar jos pradėdamos valstybių narių administracinės, ar teisminės institucijos, ar, kaip nagrinėtu atveju, atitinkamos įmonės iniciatyva. Todėl, anot Teisingumo Teismo, ši sąvoka apima ne tik procedūras, pradėtas nacionalinės administracinės ar teisminės institucijos iniciatyva, bet ir suinteresuotosios įmonės iniciatyva.

Dėl antrojo klausimo, susijusio su pasekmėmis, kylančiomis dėl to, kad kolektyvinio nemokumo procedūra *Nerea* buvo pradėta po ginčijamos pagalbos suteikimo, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagalba turi būti laikoma suteikta tuo metu, kai gavėjas įgyja teisę ją gauti, ir būtent šiuo momentu turi būti vertinama įmonės atitiktis pagalbos suteikimo sąlygoms. Be to, Reglamento Nr. 800/2008 1 straipsnio 7 dalies c punktu valstybių narių kompetentingos institucijos neįpareigojamos atlikti savarankišką konkrečios įmonės situacijos tyrimą, siekiant nustatyti, ar ji patiria sunkumų. Taigi to, kad įmonė pagal nacionalinę teisę tenkina kolektyvinio nemokumo procedūros taikymo kriterijus, pakanka, siekiant užkirsti kelią tam, kad valstybės pagalba jai būtų suteikta pagal Reglamentą Nr. 800/2008, arba, jeigu tokia pagalba jau buvo suteikta, konstatuoti, kad pagal minėtą reglamentą ji negalėjo būti suteikta, jeigu šie kriterijai buvo tenkinami tą dieną, kurią minėta pagalba buvo suteikta. Kita vertus, laikantis Reglamento Nr. 800/2008, be kita ko, jo 1 straipsnio 6 dalies, įmonei suteikta pagalba negali būti atšaukta vien dėl to, jog šiai įmonei po to, kai pagalba jau buvo suteikta, buvo taikoma kolektyvinio nemokumo procedūra.

⁸⁷ 2008 m. rugpjūčio 6 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 800/2008, skelbiantis tam tikrų rūšių pagalbą suderinama su bendrąja rinka taikant [SESV 107 ir 108] straipsnius (Bendrosios išimties reglamentas) (OL L 214, 2008, p. 3).

XII. MOKESČIŲ NUOSTATOS

Mokesčių srityje reikia paminėti penkis sprendimus. Pirmasis susijęs su tam tikrų Direktyvos 2006/112⁸⁸ nuostatų galiojimu. Antrasis priimtas dėl klausimo, ar nacionaliniai teismai gali tikrinti kitos valstybės narės pagal Direktyvą 2011/16⁸⁹ pateikto prašymo suteikti mokestinę informaciją teisėtumą. Trečiajame nagrinėtos prievolės apskaičiuoti akcizą atsiradimo sąlygos pagal Direktyvos 2008/118⁹⁰ 9 straipsnį. Ketvirtasis susijęs su teisės į gynybą paisymo per nacionalines administracines procedūras dėl PVM apmokestinamos vertės patikrinimo ir nustatymo principo apimtimi. Galiausia, paskutinis sprendimas susijęs su piktnaudžiavimo mokesčių srityje draudimo principu.

Jau minėtame Sprendime **RPO** (C-390/15, [EU:C:2017:174](#))⁹¹ Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patvirtino Direktyvos 2006/112 nuostatų, pagal kurias lengvatiniis PVM tarifas netaikomas skaitmeninių knygų teikimui elektroniniu būdu, nors valstybėms narėms leidžiama taikyti šį lengvatinį tarifą skaitmeninių knygų teikimui fiziniiais pavidalais, galiojimą. Toje byloje pateiktame prašyme priimti prejudicinį sprendimą buvo iškeltas klausimas, ar šiuo netaikymu pažeidžiamas vienodo požiūrio principas, įtvirtintas Chartijos 20 straipsnyje.

Pripažinęs, kad šiomis Direktyvos 2006/112 nuostatomis sukuriama dviejų atsižvelgiant į Sąjungos teisės aktų leidėjo siekiamą tikslą – paskatinti skaityti – panašių situacijų skirtingas vertinimas, Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar šis skirtingas vertinimas gali būti pateisintas. Kadangi toks pateisinimas galimas, kai skirtingas vertinimas susijęs su siekiamu teisėtu tikslu ir yra jam proporcingas, Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad lengvatinio PVM tarifo netaikymas skaitmeninių knygų tiekimui elektroniniu būdu yra dalis elektroninei prekybai skirtos specialios PVM schemos, kuria siekiama elektroniniu būdu teikiams paslaugoms taikyti aiškias, paprastas ir vienodas normas, kad apmokestinamiesiems asmenims ir nacionaliniams mokesčių administratoriams būtų lengviau administruoti šį mokestį. Pabrėžęs, kad nustatydamas mokestines priemones Sąjungos teisės aktų leidėjas turi plačią diskreciją, Teisingumo Teismas patvirtino nurodyto tikslo teisinį priimtinumą ir ginčijamos priemonės tinkamumą jam pasiekti. Kadangi kiti proporcingumo sąlygai taikomi reikalavimai taip pat buvo tenkinami, Teisingumo Teismas patvirtino, kad Direktyvos 2006/112 nuostatos nepažeidžia vienodo požiūrio principo, įtvirtinto Chartijos 20 straipsnyje.

2017 m. gegužės 16 d. Sprendime **Berlioz Investment Fund** (C-682/15, [EU:C:2017:373](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo klausimą, ar nacionaliniai teismai gali tikrinti kitos valstybės narės pagal Direktyvą 2011/16 pateiktų prašymų suteikti mokestinę informaciją teisėtumą. Šis klausimas iškilo nagrinėjant ginčą dėl Liuksemburgo bendrovės atsisakymo visiškai paklusti Liuksemburgo valdžios institucijų įpareigojimui suteikti tam tikrą informaciją, kurios, remdamasi nurodyta direktyva, prašė Prancūzijos valdžios institucija. Kalbant konkrečiai, šis prašymas suteikti informaciją buvo susijęs su Prancūzijos patronuojamosios bendrovės išmokėtais dividendais, ir juo siekta išsiaiškinti, ar įvykdytos Prancūzijos teisėje įtvirtintos sąlygos, kad šie dividendai nebūtų apmokestinami mokesčiu prie pajamų šaltinio. Tačiau Liuksemburgo bendrovei atsisakius suteikti dalį prašomos informacijos, nes, jos nuomone, ši

88/ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (OL L 347, 2006, p. 1) su pakeitimais, padarytais 2009 m. gegužės 5 d. Tarybos direktyva 2009/47/ES, iš dalies keičiančia Direktyvos 2006/112/EB nuostatas, susijusias su lengvatiniais pridėtinės vertės mokesčio tarifais (OL L 116, 2009, p. 18).

89/ 2011 m. vasario 15 d. Tarybos direktyva 2011/16/ES dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje ir panaikinanti Direktyvą 77/799/EEB (OL L 64, 2011, p. 1).

90/ 2008 m. gruodžio 16 d. Tarybos direktyva 2008/118/EB dėl bendros akcizų tvarkos, panaikinanti Direktyvą 92/12/EEB (OL L 9, 2009, p. 12).

91/ Šis sprendimas taip pat aptartas III skyriuje „Institucinės nuostatos“.

nebuvo reikalinga, jai buvo skirta piniginė bauda. Gavęs skundą dėl šios nuobaudos, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo paklausė, be kita ko, ar jis galėjo tikrinti Liuksemburgo valdžios institucijų nustatyto įpareigojimo, o kartu ir jį pagrindžiančio prašymo suteikti informacijos pagrįstumą.

Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, jog kadangi bauda Liuksemburgo bendrovei skirta įgyvendinant Direktyvą 2011/16, nagrinėjamu atveju taikoma Chartija. Patvirtinęs, be kita ko, kad pagal Chartijos 47 straipsnį Liuksemburgo bendrovė turi teisę į veiksmingą teisminę apsaugą nuo jai skirtos administracinės sankcijos, Teisingumo Teismas patikslino, kad pagal šią nuostatą reikalaujama, jog skundą dėl baudos, skirtos už įpareigojimo suteikti informaciją, kai nacionalinės mokesčių institucijos ja keičiasi pagal Direktyvą 2011/16, nevykdymą, nagrinėjantis nacionalinis teismas galėtų išnagrinėti šio įpareigojimo teisėtumą. Kadangi pagal šią direktyvą galima prašyti pateikti tik informaciją, kuri, kaip galima numatyti, yra reikalinga pagal besikreipiančios valstybės narės mokesčių teisės nuostatas, anot Teisingumo Teismo, šis reikalingumo reikalavimas yra asmeniui skirto įpareigojimo pateikti prašomą informaciją ir sankcijos už šio įpareigojimo nevykdymą teisėtumo sąlyga. Tačiau Teisingumo Teismas šiuo klausimu pažymėjo, kad tikrindamas įpareigojimo teisėtumą teismas turi tik įsitikinti, kad sprendimas dėl įpareigojimo grindžiamas pakankamai motyvuotu besikreipiančiosios institucijos prašymu suteikti informaciją, kuri nėra akivaizdžiai visiškai nereikalinga. Šiam tikrinimui reikia, kad teismas galėtų susipažinti su prašymu suteikti informaciją ir, jei būtina, su bet kuria kita besikreipiančiosios institucijos perduota informacija. Tačiau kadangi prieš privatų asmenį galima remtis prašymo suteikti informaciją slaptumu, jis turi teisę susipažinti tik su prašyme suteikti informaciją esančia minimalia informacija, kad galėtų lygiateisiškai pateikti savo poziciją.

2017 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismas priėmė Sprendimą **Komisija / Portugalija** (C-126/15, [EU:C:2017:504](#)), kuriame jis nagrinėjo prievolės apskaičiuoti akcizą atsiradimo sąlygas pagal Direktyvos 2008/118 dėl bendros akcizų tvarkos 9 straipsnio pirmą pastraipą, aiškinamą atsižvelgiant į proporcingumo principą. Šioje byloje Teisingumo Teisme buvo pareikštas ieškinys dėl įsipareigojimų nevykdymo, kuriuo prašyta pripažinti, kad nustatydamas draudimą viešai platinti ir parduoti cigarečių pakelius pasibaigus metų, einančių po pritvirtintoje banderolėje nurodytų metų, trečiajam mėnesiui, Portugalijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal šią direktyvą ir pažeidė proporcingumo principą.

Priminęs, kad kova su sukčiavimu, mokesčių vengimu ir galimu piktnaudžiavimu yra pagal Direktyvą 2008/118 siekiamas tikslas, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad perteklinio cigarečių pakelių kiekio išleidimas vartoti metų pabaigoje, numatant akcizo tarifo padidinimą ateityje, yra piktnaudžiavimo forma, kuriai valstybės narės turi teisę užkirsti kelią tinkamomis priemonėmis. Jis pridūrė, jog kadangi direktyvos 9 straipsnio pirmoje pastraipoje daroma nuoroda į nacionalinę teisę, galiojančią akcizo apskaičiavimo dieną, siekiant nustatyti akcizo apskaičiavimo sąlygas ir tarifą, tokia valstybėms narėms pripažįstama teisė neišvengiamai reiškia galimybę joms imtis priemonių, kaip antai nagrinėtųjų šioje byloje.

Tačiau Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad valstybės narės, vykdydamos Sąjungos teisės joms suteiktus įgaliojimus, privalo paisyti proporcingumo principo. Šis principas įpareigoja valstybes nares imtis tokių priemonių, kurios, leisdamos veiksmingai pasiekti vidaus teisės tikslus, neviršytų to, kas būtina, ir kuo mažiau prieštarautų atitinkamuose Sąjungos teisės aktuose nustatytiems tikslams ir principams. Šiuo klausimu jis nusprendė, kad nagrinėjamas draudimas viešai platinti ir parduoti cigaretes yra priemonė, tinkama pasiekti teisėtus tikslus – kovoti su mokestiniu sukčiavimu ir mokesčių vengimu, taip pat užtikrinti visuomenės sveikatos apsaugą. Vis dėlto, kadangi šis draudimas taikytas visais atvejais, įskaitant tą, kai akcizo tarifas mažėja ar išlieka nepasikeitęs, Teisingumo Teismas nusprendė, kad jis nėra būtinas šiems tikslams įgyvendinti, nes jie galėtų būti įgyvendinti mažiau varžančiais ir vis tiek tinkamais būdais, jei ginčijama priemonė būtų taikoma tik akcizo tarifo cigaretėms padidėjimo atveju. Taigi Teisingumo Teismas konstatavo, kad ginčijamomis priemonėmis Portugalijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 2008/118 9 straipsnio pirmą pastraipą ir pažeidė proporcingumo principą.

2017 m. lapkričio 9 d. Sprendime **Ispas** (C-298/16, [EU:C:2017:843](#)) Teisingumo Teismas išaiškino Sąjungos teisėje įtvirtinto bendrojo teisės į gynybą užtikrinimo per nacionalines administracines procedūras dėl PVM apmokestinamos vertės patikrinimo ir nustatymo principo apimtį. Nagrinėtu atveju buvo atliktas ieškovų mokestinis patikrinimas, po kurio jie gavo pranešimus apie mokėtiną papildomą PVM sumą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo ieškovo prašė pripažinti šiuos pranešimus apie mokėtinus mokesčius negaliojančiais, nes buvo pažeista jų teisė į gynybą. Jie teigė, be kita ko, kad mokesčių administratorius savo iniciatyva turėjo sudaryti jiems galimybę susipažinti su visa svarbia informacija, kuria remdamasis jis priėmė mokestinio patikrinimo ataskaitą ir parengė abu pranešimus apie mokėtinus mokesčius, tam, kad jie turėtų galimybę vėliau ją užginčyti.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad teisės į gynybą laikymasis yra bendrasis Sąjungos teisės principas, pagal kurį asmenims, kuriems skirti sprendimai, turintys reikšmingą poveikį jų interesams, būtina suteikti galimybę naudingai pateikti savo nuomonę dėl elementų, kuriais valdžios institucija ketina grįsti savo sprendimą. Valstybių narių valdžios institucijos tokią pareigą turi, kai priima sprendimus, kuriems taikoma Sąjungos teisė. Anot Teisingumo Teismo, toks atvejis susiklosto, kai valstybė narė tam, kad įvykdytų pagal Sąjungos teisę turimą pareigą imtis visų įstatymo galią turinčių ir administracinių priemonių, būtinų viso mokėtino PVM surinkimui jos teritorijoje užtikrinti ir kovai su sukčiavimu, mokesčių mokėtojams taiko mokestinio patikrinimo procedūrą.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad Sąjungos teisėje įtvirtintas bendrasis teisės į gynybą užtikrinimo principas turi būti aiškinamas taip, kad per administracines procedūras dėl PVM apmokestinamos vertės patikrinimo ir nustatymo privačiam asmeniui jo prašymu, o ne ex officio, turi būti sudaryta galimybė susipažinti su informacija ir dokumentais, kurie yra administracinėje byloje ir į kuriuos valdžios institucija atsižvelgia priimdama savo sprendimą, nebent bendrojo intereso tikslai pateisina galimybės susipažinti su šia informacija ir šiais dokumentais apribojimą. Šis bendrasis principas nėra absoliuti prerogatyva, jam gali būti taikomi apribojimai su sąlyga, kad jie iš tikrųjų atitinka bendrojo intereso tikslus, kurių siekiama nagrinėjama priemone, ir, atsižvelgiant į siekiamą tikslą, tai nėra neproporcingas ir netoleruotinas kišimasis, pažeidžiantis pačią užtikrinamų teisių esmę. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas patikslino, kad per mokestinio patikrinimo ir PVM apmokestinamos vertės nustatymo procedūrą tokiais apribojimais gali būti siekiama, be kita ko, apsaugoti konfidencialumą ar profesinę paslaptį, kuriems gali pakenkti galimybės susipažinti su tam tikra informacija ar tam tikrais dokumentais suteikimas.

2017 m. lapkričio 22 d. Sprendime **Cussens ir kt.** (C-251/16, [EU:C:2017:881](#)) Teisingumo Teismas nustatė piktnaudžiavimo mokesčių srityje, konkrečiai PVM srityje, draudimo principo apimtį. Pagrindinėje byloje apeliantai pastatė kelis parduoti skirtus atostogų namus ir išnuomojo juos su jais susijusiai bendrovei daugiau kaip 20 metų laikotarpiui. Kartu su ta pačia bendrove jie sudarė sutartį dėl nurodytų atostogų namų atgalinės nuomos jiems dvejų metų laikotarpiui. Praėjus mėnesiui šios dvi nuomos sutartys nustojo galioti abiem šalims atsakius sutarčių ir apeliantai pardavė atostogų namus tretiesiems asmenims. Remiantis nacionalinės teisės aktais, joks PVM nebuvo mokėtinas už šį pardavimą, nes PVM turėjo būti apmokestinta tik ilgalaikė nuoma. Tačiau mokesčių administratorius šią nekilnojamojo turto nuomą pripažino piktnaudžiavimu ir pareikalavo sumokėti papildomą PVM už nekilnojamojo turto pardavimą. Iškelęs šią bylą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymėjo, kad nacionalinėje teisėje nėra normų, įpareigojančių mokesčių administratorių nepaisyti piktnaudžiavimą sudarančių sandorių. Todėl jis nusprendė pateikti Teisingumo Teismui keletą prejudicinių klausimų, kuriais, be kita ko, siekė išsiaiškinti, ar Sąjungos teisėje įtvirtintas draudimo piktnaudžiauti principas, patvirtintas Sprendime *Halifax ir kt.*⁹², reikalauja priimti tokį sprendimą, kokio nagrinėjamu atveju prašo mokesčių administratorius.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas visų pirma konstatavo, kad draudimo piktnaudžiauti principas, kaip antai taikomas PVM srityje Sprendime *Halifax ir kt.* suformuotoje jurisprudencijoje, nėra direktyva nustatyta taisyklė, bet yra grindžiamas jurisprudencija. Šiuo principu, kuris, anot Teisingumo Teismo, yra bendro pobūdžio, kuris

92/ 2006 m. vasario 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Halifax ir kt.* (C-255/02, [EU:C:2006:121](#)).

pagal savo esmę būdingas bendriesiems Sąjungos teisės principams, gali būti remiamasi prieš apmokestinamąjį asmenį siekiant atsisakyti jam suteikti, be kita ko, teisę į neapmokestinimą PVM, net jeigu nėra tokį atsisakymą numatančių nacionalinės teisės nuostatų. Nors nagrinėjami sandoriai buvo sudaryti prieš priimant Sprendimą *Halifax ir kt.*, Teisingumo Teismas patvirtino, kad pagal teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus nėra draudžiama šioje byloje taikyti tame sprendime įtvirtinto draudimo piktnaudžiauti principo. Iš tiesų Sąjungos teisės išaiškinimas, kurį pateikia Teisingumo Teismas, paaiškina ir patikslina šios teisės prasmę ir apimtį, kaip ji turi arba turėjo būti suprantama ir taikoma nuo įsigaliojimo momento. Galiausiai Teisingumo Teismas konstatavo, kad jeigu aptariamo nekilnojamojo turto savininkas ar nuomininkas, prieš tai, kai šis turtas buvo parduotas tretiesiems pirkėjams, dar nebuvo juo faktiškai pasinaudojęs, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, dėl šio nekilnojamojo turto tiekimo gali būti įgyjamas mokesstinis pranašumas, prieštaraujantis Direktyvos 77/388⁹³ tikslui, todėl jam taikomas draudimo piktnaudžiauti principas.

XIII. TEISĖS AKTŲ DERINIMAS

1. INTELEKTINĖ IR PRAMONINĖ NUOSAVYBĖ

Intelektinės ir pramoninės nuosavybės srityje paminėtini trys sprendimai. Pirmieji du susiję su sąvoka „viešas paskelbimas“ autorių teisių srityje, o trečiajame buvo aiškinama vadinamoji „taisymo“ išlyga Bendrijos dizaino srityje.

Bylose, kuriose 2017 m. balandžio 26 d. ir birželio 14 d. priimti du sprendimai *Stichting Brein* (C-527/15, [EU:C:2017:300](#) ir C-610/15, [EU:C:2017:456](#)), Teisingumo Teismas, be kita ko, nagrinėjo sąvoką „viešas paskelbimas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2001/29⁹⁴ 3 straipsnio 1 dalį.

Abiem atvejais į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusius teismus kreipėsi Nyderlandų fondas, ginantis autorių teisių turėtojų interesus. Pirmuoju atveju ginčas pagrindinėje byloje kilo tarp šio fondo ir asmens, prekiaujančio multimedijos grotuvais, į kuriuos iš anksto buvo įdiegti papildiniai, kuriuos galima rasti internete ir kuriuose yra hiperteksto nuorodų, nukreipiančių į visuomenei laisvai prieinamas interneto svetaines, kur autorių teisės saugomi kūriniai padaryti viešai prieinami be šios teisės turėtojų leidimo. Antruoju atveju ginčas buvo susijęs su šio fondo prašymais įpareigoti interneto prieigos teikėjus blokuoti dalijimosi rinkmenomis internete platformos „The Pirate Bay“ domeno vardus ir IP adresus; ši platforma leidžia jos naudotojams, naudojantis su saugomais kūrinių susijusių metaduomenų indeksavimu ir paieškos sistema, surasti šiuos kūrinius ir dalytis jais *peer-to-peer* tinkle.

^{93/} 1977 m. gegužės 17 d. Šeštoji Tarybos direktyva 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas (OL L 145, 1977, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 9 sk., 1 t., p. 23).

^{94/} 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (OL L 167, 2001, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230).

Šiuose dviejuose sprendimuose Teisingumo Teismas visų pirma priminė savo ankstesnę jurisprudenciją⁹⁵, pagal kurią pagrindinis Direktyvos 2001/29 tikslas yra nustatyti autoriams aukšto lygio apsaugą, leidžiančią jiems gauti teisingą atlygį už jų kūrinių naudojimą, visų pirma juos viešai paskelbiant. Vadinasi sąvoką „viešas paskelbimas“ reikia suprasti plačiai ir ji apima individualų vertinimą. Be to, iš Direktyvos 2001/29 3 straipsnio 1 dalies matyti, kad sąvoką „viešas paskelbimas“ apima du kumuliacinius elementus, t. y. kūrinio „paskelbimo veiksmą“ ir šio kūrinio paskelbimą „viešai“.

Anot Teisingumo Teismo, siekiant įvertinti, ar naudotojas atlieka „viešo paskelbimo“, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2001/29 3 straipsnio 1 dalį, veiksmą, reikia atsižvelgti į kelis papildomus, nesavarankiškus ir tarpusavyje susijusius kriterijus. Iš šių kriterijų visų pirma išskirtinas neišvengiamas naudotojo vaidmuo ir jo veiksmų sąmoningumas. Šis naudotojas atlieka paskelbimo veiksmą, kai, labai gerai žinodamas savo elgesio pasekmes, jis įsikiša ir suteikia savo klientams prieigą prie saugomo kūrinio, o jei tokio įsikišimo nebūtų, klientai iš esmės negalėtų arba tik sunkiai galėtų mėgautis paskelbtu kūrinio. Toliau Teisingumo Teismas nurodė, kad sąvoką „viešas“ apima neribotą potencialių adresatų skaičių, be to, tai yra pakankamai didelis asmenų skaičius. Teisingumo Teismas taip pat priminė, jog tam, kad būtų laikomas „viešai paskelbtu“, saugomas kūrinys turi būti paskelbtas taikant specialų techninį būdą, kuris skirtųsi nuo naudotų iki šiol arba, jei nesiskiria, jis turi būti paskelbtas „naujai visuomenei“, t. y. visuomenei, į kurią autorių teisių turėtojai dar neatsižvelgė, kai leido pradinį viešą savo kūrinio paskelbimą. Galiausia, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad paskelbimo, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2001/29 3 straipsnio 1 dalį, komercinis pobūdis nėra nereikšmingas.

Remdamasis nurodytais kriterijais, Teisingumo Teismas abiejuose sprendimuose nusprendė, kad nagrinėtais atvejais „viešas paskelbimas“, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2001/29 3 straipsnio 1 dalį, apima ir prekybą multimedijos grotuvais, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, ir dalijimosi rinkmenomis internete platformos *The Pirate Bay* pateikimą ir administravimą.

2017 m. gruodžio 20 d. Sprendime **Acacia ir D'Amato** (C-397/16 ir C-435/16, [EU:C:2017:992](#)) Teisingumo Teismas išaiškino Reglamento Nr. 6/2002⁹⁶ 110 straipsnio 1 dalyje numatytą vadinamąją „taisymo“ išlygą. Remiantis šia išlyga, kaip Bendrijos dizainas nėra saugomas dizainas, kuris yra sudėtinio gaminio dalis, naudojama taisant tą sudėtinį gaminį, siekiant atkurti pirminę jo išvaizdą. Šis sprendimas priimtas dėl ginčų dėl teisių pažeidimo, kilusių Italijoje ir Vokietijoje tarp dviejų automobilių gamintojų, kuriems priklauso automobilių aliuminio lydinio ratlankių Bendrijos dizainas, ir bendrovės *Acacia* bei jos vadovo, gaminančių ratlankių kopijas, kurios savo išvaizda ir savybėmis dažnai yra tapačios pirmą kartą įmontuotiems originaliems ratlankiams.

Teisingumo Teismo visų pirma buvo klausiama, ar pagal Reglamento Nr. 6/2002 110 straipsnio 1 dalį jame numatyta apsauga netaikoma su sąlyga, kad sudėtinio gaminio, į kurį įmontuota nagrinėjama sudedamoji dalis, išvaizda lemia saugomą šios dalies dizainą. Pagrindinių ginčų šalimis esantys automobilių gamintojai šiuo aspektu iš esmės teigė, kad toks apsaugos nesuteikimas nepateisinamas kalbant apie automobilių ratlankius, nes jų formos nelemia transporto priemonės, kurioje jie sumontuoti, išvaizda. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė Reglamento Nr. 6/2002 110 straipsnio 1 dalimi siekiamą tikslą išvengti tam tikrų atsarginių dalių uždarų rinkų susikūrimo, ypač išvengti to, kad vartotojas, įsigijęs ilgalaikio vartojimo prekę, kuri gali būti brangi, atskiras dalis visada turėtų pirkti iš sudėtinio gaminio gamintojo. Šiuo tikslu, remdamasis pažodiniu ir teleologiniu aiškinimu, Teisingumo Teismas

^{95/} Žr., be kita ko 2016 m. gegužės 31 d. Teisingumo Teismo sprendimą **Reha Training** (C-117/15, [EU:C:2016:379](#)) ir 2016 m. rugsėjo 8 d. Sprendimą **GS Media** (C-160/15, [EU:C:2016:644](#)).

^{96/} 2001 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino (OL L 3, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 142).

konstatavo, kad šios nuostatos taikymo sritis neapsiriboja sudėtinio gaminio, „nuo kurio išvaizdos priklauso saugomas dizainas“, sudedamosiomis dalimis, ir pabrėžė, kad šis aiškinimas atitinka „taisymo“ išlygos tikslą apriboti atsarginių dalių uždarų rinkų susikūrimą.

Paklaustas dėl būtinų sąlygų, kuriomis taikoma „taisymo“ išlygoje įtvirtinta apsaugos išimtis, Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad ši išimtis gali būti taikoma tik sudedamosioms dalims, kurioms taikoma Bendrijos dizaino apsauga ir kurios atitinka, be kita ko, Reglamento Nr. 6/2002 4 straipsnio 2 dalyje išvardytas apsaugos sąlygas. Pastaroji nuostata užtikrina gaminiui, kuris yra sudėtinio gaminio sudedamoji dalis, apsaugą, kai, pirma, į sudėtinį gaminį įmontuota sudedamoji dalis yra matoma įprastai naudojant tą gaminį ir, antra, kai tos sudedamosios dalies matomos savybės savaime atitinka naujumo ir individualių savybių reikalavimus, numatytus šio reglamento 4 straipsnio 1 dalyje. Būtent taip yra automobilio ratlankių Bendrijos dizainų, priklausančių suinteresuotiesiems automobilių gamintojams, atveju. Po to Teisingumo Teismas pripažino nurodytus ratlankius „sudėtinio gaminio sudedamosiomis dalimis“, kaip tai suprantama pagal 110 straipsnio 1 dalį, nes toks ratlankis yra automobilio sudedamoji dalis, be kurios šio gaminio nebūtų įmanoma įprastai naudoti. Dėl sąlygos, kad sudedamoji dalis būtų „naudojama taisant tą sudėtinį gaminį“, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad „taisymo“ išlyga neapima dalies naudojimo patrauklumo ar patogumo sumetimais, kaip antai, be kita ko, pakeičiant dalį dėl su estetika susijusių priežasčių arba siekiant suteikti sudėtiniam gaminiui individualumo; ji reikalauja, kad dalies naudojimas būtų būtinas siekiant sutaisyti trūkumų turintį sudėtinį gaminį. Galiausia Teisingumo Teismas nusprendė, kad taisymas turi būti atliekamas siekiant atkurti sudėtinio gaminio pirminę išvaizdą. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė būtiną dalies, kuri prisideda prie sudėtinio gaminio išvaizdos atkūrimo, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, matomumą. Atsižvelgdamas į nurodytus argumentus, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Reglamento Nr. 6/2002 110 straipsnio 1 dalis taikoma tik sudėtinio gaminio sudedamosioms dalims, kurios savo išvaizda tapačios originalioms dalims, o tai netaikoma atsarginei daliai, kuri savo spalva ar dydžiu neatitinka originalios dalies, arba kai sudėtinio gaminio išvaizda pasikeitė po to, kai jis buvo pateiktas rinkai.

Galiausia Teisingumo Teismo buvo klausama, ar tam, kad būtų galima remtis Reglamento Nr. 6/2002 110 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta išlyga, sudėtinio gaminio dalies gamintojas arba pardavėjas turi užtikrinti, kad šią dalį būtų galima įsigyti tik taisymo tikslais, ir, jei taip, kaip jis turi tai daryti. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, jog tam, kad galėtų naudotis šioje nuostatoje numatyta leidžiančia nukrypti tvarka, sudėtinio gaminio dalies gamintojas arba pardavėjas turi įvykdyti rūpestingumo pareigą. Konkrečiai jie visų pirma turi informuoti vartojimo grandinės pabaigoje esančius vartotojus, pateikdami aiškias ir matomas nuorodas ant gaminio, jo pakuotės, kataloguose ar prekybos dokumentuose apie tai, kad atitinkamoje dalyje panaudotas jiems nepriklausantis dizainas ir kad ši dalis turi būti naudojama tik sudėtiniam gaminiui taisyti, siekiant atkurti pirminę jo išvaizdą. Be to, naudodamiesi tinkamomis priemonėmis, tarp jų ir sutartinėmis, jie turi užtikrinti, kad vartojimo grandinės pabaigoje esantys vartotojai nenaudotų dalių taip, kad naudojimas būtų nesuderinamas su Reglamento Nr. 6/2002 110 straipsnio 1 dalies sąlygomis, ir nepardavinėti tokių dalių, jei žino arba pagrįstai gali žinoti, kad ši dalis nebus naudojama nurodytomis sąlygomis.

2. ASMENS DUOMENŲ APSAUGA

Asmens duomenų apsaugos srityje paminėtini trys sprendimai. Pirmajame Teisingumo Teismas paaiškino informavimo pareigas, taikomas teikiant mokėjimo paslaugas vidaus rinkoje. Antrasis susijęs su problemomis dėl asmens duomenų išbraukimo iš bendrovių registro. Pagaliau trečiajame Teisingumo Teismas patikslino sąvokos

„asmens duomenys“ reikšmę profesinio egzamino kontekste. Taip pat reikia paminėti **Nuomonę 1/15** ([EU:C:2017:592](#)) dėl numatyto sudaryti Kanados ir ES susitarimo dėl keleivio duomenų įrašo duomenų (PNR) perdavimo ir tvarkymo suderinamumo su Sutarčių ir Chartijos nuostatomis⁹⁷.

2017 m. sausio 25 d. Sprendime **BAWAG** (C-375/15, [EU:C:2017:38](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo, pirma, sąvoką „patvarioji laikmena“, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2007/64⁹⁸ dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, ir, antra, mokėjimų paslaugų teikėjo pareigos teikti naudotojui informaciją apimtį.

Dėl galimybės elektroninės bankininkystės interneto svetainę laikyti patvariąja laikmena Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ši *internetu svetainė turi leisti mokėjimo paslaugų vartotojui saugoti jam asmeniškai skirtą informaciją* taip, kad su šia informacija būtų galima susipažinti ateityje, jos paskirtį atitinkančiu laikotarpiu, ir atgaminti ją nepakeistą. Be to, negali būti jokios galimybės mokėjimo paslaugų teikėjui arba kitam operatoriui, kuriam buvo patikėtas šios svetainės administravimas, vienašališkai pakeisti jos turinį.

Dėl mokėjimo paslaugų teikėjo pareigos teikti informaciją naudotojui Teisingumo Teismas nusprendė, kad kai tokia informacija pateikiama per elektroninės bankininkystės interneto svetainės elektroninio pašto dėžutę, ji gali būti laikoma pateikta naudojant patvariąją laikmeną tik tuomet, jei įvykdytos dvi sąlygos. Pirma, ši interneto svetainė leidžia atitinkamam naudotojui saugoti jam asmeniškai skirtą informaciją taip, kad per reikiamą laiką jis galėtų prie jos prieiti ir atgaminti nepakitusią, o šis teikėjas arba kitas verslininkas neturėtų galimybės vienašališkai keisti jos turinio. Antra, jeigu mokėjimo paslaugų naudotojas tam, kad galėtų susipažinti su minėta informacija, turi patikrinti tokią interneto svetainę, perduodamas šią informaciją mokėjimo paslaugų teikėjas imasi aktyvių veiksmų, skirtų šiam naudotojui pranešti, kad minėta informacija pateikta interneto svetainėje ir galima su ja susipažinti.

Jei norėdamas sužinoti atitinkamą informaciją mokėjimo paslaugų naudotojas turi patikrinti tokią interneto svetainę, su ja šiam naudotojui tiesiog sudaroma galimybė susipažinti, kai mokėjimo paslaugų teikėjas, pateikdamas šią informaciją, nesiėmė tokių aktyvių veiksmų.

2017 m. kovo 9 d. Sprendime **Manni** (C-398/15, [EU:C:2017:197](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo *fizinio asmens teisę j tai, kad iš įmonių registro būtų išbraukti jo asmens duomenys, siejantys jį su likviduota bendrove*, atsižvelgiant į Direktyvos 95/46⁹⁹ 6 straipsnio 1 dalies e punktą, 12 straipsnio b punktą ir 14 straipsnio pirmos pastraipos a punktą, siejamus su Pirmosios direktyvos 68/151¹⁰⁰ 3 straipsniu. Ginčas pagrindinėje byloje kilo tarp vienintelio bendrovės valdytojo ir prekybos rūmų dėl pastarųjų atsisakymo išbraukti iš įmonių registro tam tikrus asmens

97/ Ši nuomonė aptarta I skyriuje „Pagrindinės teisės“.

98/ 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/64/EB dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, iš dalies keičianti direktyvas 97/7/EB, 2002/65/EB, 2005/60/EB ir 2006/48/EB ir panaikinanti Direktyvą 97/5/EB (OL L 319, 2007, p. 1).

99/ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995, p. 31; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 15 t., p. 355).

100/ 1968 m. kovo 9 d. Pirmoji Tarybos direktyva 68/151/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos suvienodinti tokias apsaugos priemones visoje Bendrijoje, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, koordinavimo (OL L 65, 1968, p. 8; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 3), iš dalies pakeista 2003 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/58/EB (OL L 221, 2003, p. 13; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 304).

duomenis, siejančius šį valdytoją su kita bankrutavusia bendrove, kuri buvo išbraukta iš įmonių registro po likvidavimo procedūros. Ieškiniui pagrįsti valdytojas, be kita ko, nurodė, kad atitinkami duomenys kenkė jo dabartinei ekonominei veiklai.

Dėl trečiųjų asmenų galimybės susipažinti su įmonių registre esančiais asmens duomenimis Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad šių registru viešumu siekiama užtikrinti teisinį saugumą bendrovėms palaikant santykius su trečiaisiais asmenimis ir apsaugoti trečiųjų asmenų interesus santykiuose su akcinėmis ir ribotos atsakomybės bendrovėmis, nes jos kaip garantiją tretiesiems asmenims siūlo tik savo turtą. Be to, klausimų, kurių sprendimui būtina turėti į įmonių registrą įtrauktus asmens duomenys, gali kilti net praėjus ilgam laikotarpiui nuo atitinkamos bendrovės likvidavimo. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybės narės negali užtikrinti fiziniams asmenims, kurių asmens duomenys, siejantys juos su konkrečia bendrove, įtraukti į įmonių registrą, teisės reikalauti, kad praėjus tam tikram laikotarpiui po šios bendrovės likvidavimo jų asmens duomenys būtų ištrinti.

Kadangi tokia Direktyvos 95/46 nuostatų aiškinimu gali būti pažeistos Chartijos 7 ir 8 straipsniuose užtikrintos suinteresuotųjų asmenų teisė į privataus gyvenimo gerbimą ir teisė į asmens duomenų apsaugą, Teisingumo Teismas taip pat patikslino, kad šiuo aiškinimu nėra neproporcingai kišamasi į šias pagrindines teises. Šiuo aspektu jis pabrėžė, kad į įmonių registrą įtraukti tik riboti asmens duomenys, be to, pagrįsta, kad fiziniai asmenys, pasirinkę vykdyti ekonominę veiklą per akcinę ir ribotos atsakomybės bendrovę ir kaip garantiją tretiesiems asmenims siūlantys tik šios bendrovės turtą, privalo viešai skelbti duomenis apie savo tapatybę ir pareigas toje bendrovėje. Šiomis aplinkybėmis, anot Teisingumo Teismo, negalima atmesti galimybės, kad susiklostys ypatingos situacijos, kai remiantis privalomais ir teisėtais pagrindais, susijusiais su konkrečia duomenų subjekto padėtimi, susipažinti su jo asmens duomenimis pasibaigus pakankamai ilgam laikotarpiui po bendrovės likvidavimo išimties tvarka bus leidžiama tik tretiesiems asmenims, įrodžiusiems, kad turi konkretų interesą tai padaryti. Vis dėlto kiekviena valstybė narė pati turi nuspręsti, ar savo teisės sistemoje numatyti tokį galimybės susipažinti apribojimą.

2017 m. gruodžio 20 d. Sprendime **Nowak** (C-434/16, [EU:C:2017:582](#)) Teisingumo Teismas patvirtino, kad egzaminuojamojo per egzaminą pateikti raštiški atsakymai ir egzaminuotojo dėl šių atsakymų pateiktos atitinkamos pastabos yra asmens duomenys, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 95/46 2 straipsnio a punktą. Pagrindinėje byloje pareiškėjas, neišlaikęs Airijos licencijuotų apskaitininkų instituto rengto egzamino, pateikė prašymą leisti susipažinti su jo asmens duomenimis, kuriuos turėjo šis institutas. Licencijuotų apskaitininkų institutas pateikė kandidatui kelis dokumentus, tačiau atsakė pateikti jo egzamino darbo kopiją, nes jame tariamai nebuvo jo asmens duomenų. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, į kurį kreipėsi atmestas kandidatas, nusprendė šiuo klausimu kreiptis į Teisingumo Teismą.

Priminęs, kad Direktyvos 95/46 2 straipsnio a punkte asmens duomenys apibrėžti kaip „bet kuri informacija, susijusi su asmeniu, kurio tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta“, Teisingumo Teismas visų pirma konstatavo, kad profesinį egzaminą laikantis asmuo yra fizinis asmuo, kuris gali būti nustatytas arba tiesiogiai, remiantis jo vardu ir pavarde, arba netiesiogiai – pagal jo identifikacijos numerį, kurie nurodyti egzamino darbo kopijoje arba ant šios kopijos viršelio. Pabrėžęs Sąjungos teisės akto leidėjo tikslą suteikti Direktyvoje 95/46 vartojamai sąvokai „asmens duomenys“ plačią reikšmę, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ši sąvoka neapribojama neskelbtina arba asmeninio pobūdžio informacija, o gali apimti bet kokią informaciją – tiek objektyvią, tiek subjektyvią – pranešimo ar vertinimo forma, su sąlyga, kad ji „susijusi“ su suinteresuotuoju asmeniu. Egzaminuojamojo per profesinį egzaminą pateikti raštiški atsakymai yra tokia su asmeniu susijusi informacija, nes jų turinys atspindi ir leidžia įvertinti egzaminuojamojo žinių lygį ir kompetenciją konkrečioje srityje, ir atitinkamai jo mąstymo procesus, įžvalgą ir kritinį mąstymą. Be to, šios informacijos panaudojimas, dėl kurio egzaminuojamasis, pavyzdžiui, išlaiko atitinkamą egzaminą arba ne, gali daryti poveikį jo teisėms ir interesams, nes gali nulemti, pavyzdžiui, jo galimybes užsiimti pageidaujama profesija arba darbine veikla arba turėti tam įtakos. Egzaminuotojo dėl šių atsakymų pateiktas pastabas Teisingumo Teismas taip pat pripažino informacija apie egzaminuojamąjį.

Galiausia, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad jeigu rašytinio egzamino atsakymuose esanti informacija ir dėl šių atsakymų pateiktos pastabos nebūtų pripažintos „asmens duomenimis“, tai reikštų, kad šiai informacijai visiškai netaikomi principai ir garantijos asmens duomenų apsaugos srityje. Šiam pripažinimui taip pat neturi įtakos tai, kad jis iš esmės suteikia egzaminuojamajam teisę gauti informaciją ar teisę pataisyti duomenis, remiantis Direktyva 95/46, nes šios teisės, kurios netaikomos egzamino klausimams ir neleidžia egzaminuojamiesiems ištaisyti klaidingų atsakymų, padeda siekti šios direktyvos tikslo – užtikrinti egzaminuojamųjų teisės į privatų gyvenimą apsaugą tvarkant su jais susijusius asmens duomenis.

3. TELEKOMUNIKACIJOS

2017 m. liepos 26 d. Sprendime **Europa Way ir Persidera** (C-560/15, [EU:C:2017:593](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo *valstybės narės galimybę pagal direktyvas 2002/20¹⁰¹, 2002/21¹⁰² ir 2002/77¹⁰³ neatlygintą atrankos, kam suteikti radijo dažnius, konkursą, kuris buvo pradėtas siekiant kompensuoti tam tikrų operatorių neteisėtą pašalinimą iš rinkos, pakeisti atlygintina konkurso procedūra, grindžiama radijo dažnių skyrimo planu, kuris buvo pakeistas sumažinant šių dažnių skaičių.*

Teisingumo Teismas visų pirma nusprendė, kad Direktyvos 2002/21 3 straipsnio 3a dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nacionalinės teisės aktų leidėjui draudžiama panaikinti kompetentingos nacionalinės reguliavimo institucijos organizuotą atrankos, kam skirti radijo dažnius, konkursą po to, kai jis buvo sustabdytas ministro sprendimu, kai nacionalinės teisės aktų leidėjas ir atitinkamas ministras veikė ne kaip apeliacinės institucijos, kaip jos suprantamos pagal Direktyvos 2002/21 4 straipsnį. Pagal Direktyvos 2002/21 3 straipsnio 3a dalį šios institucijos vienintelės kompetentingos sustabdyti ar panaikinti nacionalinių reguliavimo institucijų priimtus sprendimus. Kadangi nacionalinės teisės aktų leidėjas ir atitinkamas ministras veikė ne kaip apeliacinės institucijos, nacionalinių reguliavimo institucijų nepriklausomumas neleidžia tokio, kaip nagrinėtasis, kišimosi.

Toliau Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 2002/21 9 straipsnis, Direktyvos 2002/20 3, 5 ir 7 straipsniai ir Direktyvos 2002/77 2 ir 4 straipsniai turi būti aiškinami taip, jog pagal juos nedraudžiama, kad neatlygintinas atrankos, kam suteikti radijo dažnius, konkursas, kuris buvo pradėtas siekiant kompensuoti tam tikrų operatorių neteisėtą pašalinimą iš rinkos, būtų pakeistas atlygintina konkurso procedūra, grindžiama radijo dažnių skyrimo planu, kuris buvo pakeistas sumažinant šių dažnių skaičių, jei naujas atrankos konkursas pagrįstas objektyviais, skaidriais, nediskriminaciniais ir proporcingais kriterijais ir atitinka Direktyvos 2002/20 8 straipsnio 2–4 dalyse nustatytus tikslus. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas reikšmingas aplinkybes, turi patikrinti, ar nustatytos atlygintino atrankos konkurso sąlygos leidžia naujiems subjektams veiksmingai patekti į skaitmeninės televizijos rinką ir nėra nepagrįstai palankios analoginės arba skaitmeninės televizijos rinkoje jau veikiantiems operatoriams.

101/ 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/20/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų leidimo (OL L 108, 2002, p. 21; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 337).

102/ 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (OL L 108, 2002, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 349).

103/ 2002 m. rugsėjo 16 d. Komisijos direktyva 2002/77/EB dėl konkurencijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų rinkose (OL L 249, 2002, p. 21; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 178).

Galiausiai, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad teisėtų lūkesčių apsaugos principas turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiama panaikinti radijo dažnių skyrimo konkurso tik dėl to, kad jei konkursas nebūtų panaikintas, jame būtų leista dalyvauti operatoriams, kuriems, kaip vieninteliams dalyviams, būtų suteiktos teisės naudotis radijo dažniais skaitmeninės antžeminės radijo ir televizijos transliacijoms.

4. ELEKTRONINĖ PREKYBA

2017 m. gegužės 4 d. Sprendime **Vanderborght** (C-339/15, [EU:C:2017:335](#)) Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal SESV 56 straipsnį ir Direktyvą 2000/31¹⁰⁴ dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje draudžiamas toks nacionalinės teisės aktas, pagal kurį draudžiama bet kokia komercinio pranešimo forma elektroninėmis priemonėmis, kuria siekiama reklamuoti burnos ir dantų priežiūros paslaugas, įskaitant gydytojo odontologo sukurtą interneto svetainę.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad nors komercinių pranešimų turiniui ir formai pagrįstai gali būti taikomos profesinės taisyklės, tokiais taisyklėmis negali būti apskritai ir visiškai draudžiama bet kokios formos gydytojo odontologo veiklos reklama internete.

Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad draudimas bet kokia forma reklamuoti tam tikrą veiklą, gali apriboti asmenų, vykdančių šią veiklą, galimybę pranešti apie save potencialiems klientams ir viešinti paslaugas, kurias jie ketina siūlyti šiems klientams. Taigi toks draudimas turi būti laikomas apribojančiu laisvę teikti paslaugas.

Tačiau Teisingumo Teismas pripažino, kad nagrinėtų teisės aktų tikslai, t. y. visuomenės sveikatos ir gydytojo odontologo profesinės reputacijos apsauga, yra privalomieji bendrojo intereso pagrindai, galintys pateisinti paslaugų teikimo laisvės apribojimą. Iš tiesų, dažna reklama arba agresyvių ar klaidinančių įspūdį apie siūlomą gydymą pacientams sukeliančių reklaminių pranešimų skelbimas, pabloginant gydytojo odontologo profesijos įvaizdį, iškraipant gydytojų odontologų ir jų pacientų santykius ir skatinant atlikti netikslingą ar nebūtiną gydymą, gali pakenkti visuomenės sveikatos apsaugai ir gydytojo odontologo profesinei reputacijai.

Vis dėlto, Teisingumo Teismas nusprendė, kad bendras ir visiškas bet kokios reklamos draudimas viršija tai, kas būtina nustatytiems tikslams pasiekti. Šie tikslai gali būti pasiekiami mažiau ribojančiomis priemonėmis, prireikus konkrečiai apibrėžiant formas ir metodus, kurie pagrįstai gali būti taikomi gydytojų odontologų naudojamose komunikacijos priemonėse.

5. ĮMONIŲ PERDAVIMAS

2017 m. birželio 22 d. Sprendime **Federatie Nederlandse Vakvereniging ir kt.** (C-126/16, [EU:C:2017:489](#)) Teisingumo Teismas pirmą kartą nagrinėjo klausimą dėl perduodant įmones Direktyvoje 2001/23¹⁰⁵ nustatytos darbuotojų apsaugos sistemos taikymo, kai taikoma „pre-pack“ procedūra. Ši procedūra yra su aktyvais susijusi procedūra, parengiama prieš paskelbiant bankrotą, padedant teismo paskirtam prižiūrimam administratoriui, ir jis šią

104/ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva) (OL L 178, 2000, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 25 t., p. 399).

105/ 2001 m. kovo 12 d. Tarybos direktyva 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo (OL L 82, 2001, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 98).

procedūrą vykdo iš karto vos paskelbus bankrotą. Nagrinėtu atveju Nyderlandų bendrovės bankroto paskelbimo dieną jos administratorius ir nauja įmonė sudarė susitarimą dėl *pre-pack* procedūros, pagal kurį nauja įmonė įsipareigojo pasiūlyti darbą beveik 2 600 bankrutavusios bendrovės darbuotojų. Tačiau daugiau nei tūkstantis darbuotojų buvo galiausiai atleisti nepasiūlius jiems naujos darbo sutarties.

Visų pirma Teisingumo Teismas priminė, kad Direktyvos 2001/23 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jos 3 ir 4 straipsniuose nustatyta apsaugos sistema netaikoma įmonės perdavimui, jeigu perdavėjui taikoma bankroto procedūra. Kadangi *pre-pack* procedūra iš tikrųjų apima bankrotą, ji gali būti priskirta prie sąvokos „bankroto procedūra“. Be to, pagal 5 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad bankroto arba kita panaši nemokumo procedūra būtų pradėta siekiant likviduoti perdavėjo turtą. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šios sąlygos neatitinka procedūros, kuria siekiama tęsti atitinkamos įmonės veiklą. Šiomis aplinkybėmis jis patikslino, kad procedūros tikslas yra tęsti veiklą, jeigu ja siekiama išsaugoti įmonės arba jos gyvybingos dalies veikimą. *Pre-pack* procedūros tikslas yra kuo išsamiau pasirengti įmonės perdavimui, kad būtų galima greitai atgaivinti gyvybingas įmonės dalis po bankroto paskelbimo, siekiant išvengti pertraukimo, kuris įvyktų brutaliai perdavus šią įmonę bankroto paskelbimo dieną, išsaugant šios įmonės vertę ir darbo vietas. Šiomis aplinkybėmis, kadangi tokia procedūra nesiekia galutinai likviduoti įmonės, ja siekiami ekonominiai ir socialiniai tikslai negali nei paaiškinti, nei pateisinti to, kad, kai perduodama visa nagrinėjama įmonė arba jos dalys, jos darbuotojai netenka jiems pagal Direktyvą 2001/23 pripažįstamų teisių. Atsižvelgdamas į tai Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad *pre-pack* procedūra neatitinka visų Direktyvos 2001/23 5 straipsnio 1 dalyje numatytų sąlygų, todėl vykdant tokią procedūrą negalima nukrypti nuo šios direktyvos 3 ir 4 straipsniuose numatytos apsaugos sistemos.

6. MAISTO PRODUKTAI

2017 m. rugsėjo 13 d. Sprendime **Fidenato ir kt.** (C-111/16, [EU:C:2017:676](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo *valstybių narių galimybę remiantis atsargumo principu imtis skubių priemonių dėl genetiškai modifikuoto maisto ir pašarų*. 1998 m. Komisija leido pateikti rinkai genetiškai modifikuotus kukurūzus MON 810, remdamasi mokslinio komiteto nuomone, kad nėra pagrindo manyti, kad šis produktas sukels nepageidaujamų pasekmių žmonių ir gyvūnų sveikatai ar aplinkai. 2013 m. Italijos vyriausybė paprašė Komisijos imtis skubių priemonių, kad būtų uždraustas kukurūzų MON 810 auginimas, atsižvelgiant į dviejų Italijos tyrimo institutų atliktus naujus mokslinius tyrimus. Remdamasi Europos maisto saugos tarnybos (EMST) nuomone, Komisija padarė išvadą, kad jokie nauji moksliniai įrodymai nepateisina prašomų skubių priemonių. Vis dėlto 2013 m. Italijos vyriausybė priėmė dekretą, kuriuo uždraudė Italijos teritorijoje auginti kukurūzų veislę MON 810. Po to pagrindinės bylos dalyviai buvo patraukti baudžiamojon atsakomybėn už tai, kad pažeisdami nurodytą dekretą augino kukurūzus MON 810.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad laikinosioms rizikos valdymo priemonėms, kurios gali būti nustatytos remiantis atsargumo principu, ir skubioms priemonėms, nustatomoms pagal Reglamento Nr. 1829/2003¹⁰⁶ 34 straipsnį, taikoma ne ta pati tvarka. Iš Reglamento Nr. 178/2002¹⁰⁷ 7 straipsnio matyti, kad šių laikinųjų priemonių nustatymas susietas su sąlyga, jog turimos informacijos vertinimas turi rodyti kenksmingo poveikio sveikatai galimybę, tačiau turi egzistuoti mokslinių abejonių. Tačiau pagal Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnį leidžiama imtis skubių priemonių, jeigu „akivaizdu“, kad produktas, kurio leidimas išduotas remiantis šio reglamento

106/ 2003 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1829/2003 dėl genetiškai modifikuoto maisto ir pašarų (OL L 268, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 32 t., p. 432).

107/ 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 178/2002, nustatantis maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiantis Europos maisto saugos tarnybą ir nustatantis su maisto saugos klausimais susijusias procedūras (OL L 31, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 6 t., p. 463).

nuostatomis, gali kelti „rimtą“ pavojų žmonių, gyvūnų sveikatai ar aplinkai. Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnis, siejamas su Reglamento Nr. 178/2002 7 straipsnyje įtvirtintu atsargumo principu, nesuteikia valstybėms narėms galimybės imtis laikinų skubių priemonių remiantis vien šiuo principu, neįvykdžius Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnyje numatytų esminių sąlygų.

XIV. EKONOMINĖ IR PINIGŲ POLITIKA

Ekonominės ir pinigų politikos srityje reikia paminėti du sprendimus. Pirmasis susijęs su Tarybos sprendimu skirti valstybei narei baudą už manipuliavimą tam tikrais biudžeto duomenimis. Byloje **Florescu ir kt.** (C-258/14) priimtas antrasis sprendimas susijęs su susitarimo memorandumu, sudarytu su Rumunija dėl Sąjungos suteiktos finansinės pagalbos¹⁰⁸.

2017 m. gruodžio 20 d. Sprendime **Ispanija / Taryba** (C-521/15, [EU:C:2017:982](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) atmetė visą *ieškinį dėl panaikinimo, Ispanijos Karalystės pareikštą dėl Tarybos įgyvendinimo sprendimo 2015/1289, kuriuo Ispanijai skiriama bauda už manipuliavimą deficitu duomenimis Valensijos autonominėje srityje*¹⁰⁹. Šis įgyvendinimo sprendimas buvo priimtas remiantis Reglamento Nr. 1173/2011¹¹⁰ 8 straipsnio 1 dalimi, pagal kurią Taryba, imdamasi veiksmų pagal Komisijos rekomendaciją, gali nuspręsti skirti baudą valstybei narei, kuri tyčia ar dėl didelio aplaidumo klaidingai pateikia duomenis apie deficitą ir skolą. Taigi šis sprendimas priimtas Tarybai vykdamas ekonominę ir biudžeto priežiūrą euro zonoje.

Visų pirma, Teisingumo Teismas turėjo nuspręsti dėl savo jurisdikcijos nagrinėti šį ieškinį, nes pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 51 straipsnį valstybės narės ieškinys dėl panaikinimo, pareikštas dėl Tarybos įgyvendinimo sprendimo, kurį ši priėmė pagal SESV 291 straipsnio 2 dalį, priklauso Bendrojo Teismo jurisdikcijai. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad nors ginčijamas sprendimas turi būti laikomas aktu, priimtu naudojantis įgyvendinimo įgaliojimais, nes jis priimtas taikant Tarybai pagal Reglamentą Nr. 1173/2011 suteiktus įgaliojimus, SESV 291 straipsnio 2 dalis nėra naudojimosi tokiais įgaliojimais teisinis pagrindas. Teisingumo Teismas patikslino, kad SESV 291 straipsnio 2 dalis skirta tik teisiškai privalomiems Sąjungos aktams, kurie iš esmės tinkami, kad valstybės narės juos įgyvendintų, tačiau tai netaikoma Reglamentui Nr. 1173/2011, nes juo nustatoma kompetencija skirti baudą valstybei narei. Todėl Teisingumo Teismas patvirtino savo jurisdikciją nagrinėti Ispanijos Karalystės ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo.

Dėl Ispanijos Karalystės teisės į gynybą paisymo per procedūrą, per kurią buvo priimtas ginčijamas sprendimas, Teisingumo Teismas toliau priminė, kad pagal Reglamentą Nr. 1173/2011 Komisija įgaliojama pradėti tyrimą, kai yra pagrįstų įtarimų, kad pateikti klaidingi duomenys apie valstybės narės biudžetą ar skolą; kartu ši institucija įpareigojama visapusiškai paisyti atitinkamos valstybės narės teisės į gynybą prieš pateikdama Tarybai pasiūlymą skirti baudą. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas patikslino, kad Reglamento Nr. 1173/2011 nuostatomis nedraudžiama Tarybos sprendimu skiriant baudą remtis informacija, Eurostato surinkta per vizitus atitinkamoje valstybėje narėje,

^{108/} Šis sprendimas aptartas I skyriuje „Pagrindinės teisės“.

^{109/} 2015 m. liepos 13 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2015/1289, kuriuo Ispanijai skiriama bauda už manipuliavimą deficitu duomenimis Valensijos autonominėje srityje (OL L 198, 2015, p. 19; klaidų ištaisymas OL L 291, 2015, p. 10).

^{110/} 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1173/2011 dėl veiksmingo biudžeto priežiūros vykdymo užtikrinimo euro zonoje (OL L 306, 2011, p. 1).

įvykusius iki Komisijai priimant sprendimą pradėti tyrimą. Be to, remdamasis pagal Reglamentą Nr. 479/2009¹¹¹ suteiktais įgaliojimais, Eurostatas turėjo teisę organizuoti tokius vizitus Ispanijoje ir jų metu rinkti informaciją apie galimą manipuliavimą ekonominiais ir biudžeto duomenimis. Kadangi sąlygos, kuriomis nagrinėtu atveju buvo renkama ši informacija, taip pat atitiko Sąjungos teisės aktų leidėjo nustatytus reikalavimus ir įvairiais Eurostato surengtais vizitais nebuvo pažeistas Ispanijos Karalystės teisės į gynybą įgyvendinimas vykstant tyrimo procedūrai, Teisingumo Teismas konstatavo, kad nagrinėtu atveju Taryba nepažeidė Ispanijos Karalystės teisės į gynybą.

Kadangi Ispanijos Karalystė taip pat rėmėsi teisės į gerą administravimą pažeidimu per Komisijos vykdytą tyrimą po nurodytų Eurostato vizitų, Teisingumo Teismas toliau patvirtino, kad ši teisė, įtvirtinta Chartijos 41 straipsnio 1 dalyje, atspindi bendrąjį Sąjungos teisės principą, kuriuo valstybės narės gali remtis. Todėl Sąjungos institucijos privalo laikytis nešališkumo reikalavimo per administracines procedūras, pradėtas prieš valstybes nares, po kurių gali būti priimti joms nepalankūs sprendimai. Nors Ispanijos Karalystė ginčijo objektyvų Komisijos nešališkumą vykdamas tyrimo procedūrą, Teisingumo Teismas nusprendė, jog tai, kad šis tyrimas buvo pavestas grupei, kurią didžiąja dalimi sudarė pareigūnai, dalyvavę ankstesniuose Eurostato rengtuose vizituose, savaime neleidžia priėti prie išvados, kad Komisija nesilaikė nustatyto objektyvaus nešališkumo reikalavimo, nes, be kita ko, šiems vizitams ir šiai tyrimo procedūrai taikomas skirtingas teisinis pagrindas ir jų tikslai skiriasi.

Dėl materialinių sąlygų, kurios turi būti įvykdytos tam, kad Taryba, naudodamasi pagal Reglamento Nr. 1173/2011 8 straipsnio 1 dalį suteiktais įgaliojimais, galėtų skirti baudą valstybei narei, Teisingumo Teismas taip pat patvirtino būtinumą plačiai aiškinti sąvoką „klaidingai pateikti duomenys apie deficitą ir skolą“. Atsižvelgiant į Sąjungos teisės aktų leidėjo siekiamą atgrasymo tikslą, ši sąvoka apima visus klaidingus valstybių narių duomenų, kuriuos pagal Reglamento Nr. 479/2009 3 straipsnį reikia pranešti Eurostatui, pateikimus, neatsižvelgiant į tai, ar, pirma, nagrinėjami duomenys buvo preliminarūs ar galutiniai, ir, antra, klaidingu pateikimu buvo pakenkta Tarybos ir Komisijos užtikrinamam koordinavimui ir ekonomikos ir biudžeto priežiūrai. Dėl reikalavimo, kad atitinkama valstybė narė veiktų bent jau labai aplaidžiai, Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokio aplaidumo buvimo vertinimas priklauso nuo to, kokių mastu minėta valstybė narė pažeidė rūpestingumo pareigą, kuri jai kyla rengiant ir tikrinant duomenis, pateiktinus Eurostatui pagal Reglamento Nr. 479/2009 3 straipsnį.

Galiausiai, patvirtinęs, kad baudžiamųjų nuostatų negaliojimo atgaline data principas taip pat taikomas administracinėms nuobaudoms, kaip antai pagal Reglamento Nr. 1173/2011 8 straipsnio 1 dalį skirtai baudai, Teisingumo Teismas konstatavo, kad nagrinėtu atveju šis principas nebuvo pažeistas. Kadangi Ispanijos Karalystės argumentas dėl klaidingo baudos apskaičiavimo taip pat buvo atmestas, Teisingumo Teismas atmetė visą Ispanijos ieškinį dėl panaikinimo.

^{111/} 2009 m. gegužės 25 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 479/2009 dėl Europos bendrijos steigimo sutarties priede pateikto Protokolo dėl pirmojo deficitinio procedūros taikymo (OL L 145, 2009, p. 1).

XV. SOCIALINĖ POLITIKA

Socialinės politikos srityje verta nurodyti vieną sprendimą. Jis susijęs su darbuotojų teise į mokamas kasmetines atostogas. Taip pat reikėtų paminėti du sprendimus **G4S Secure Solutions** (C-157/15) ir **Boungaoui ir ADDH** (C-188/15), susijusius su darbdavio draudimu darbuotojams darbo vietoje nešioti matomus religinio pobūdžio simbolius atitiktimi Direktyvai 2000/78¹¹².

2017 m. lapkričio 29 d. Sprendime **King** (C-214/16, [EU:C:2017:914](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo darbuotojų teisę į mokamas kasmetines atostogas, užtikrinamą pagal Direktyvos 2003/88¹¹³ 7 straipsnį, konkrečiau galimybę perkelti ir kaupti nepanaudotas mokamas kasmetines atostogas. Nagrinėtu atveju apeliantas dirbo bendrovėje pagal „tik už komisinį atlyginimą savarankiškai dirbančio asmens sutartį“, pagal kurią už kasmetines atostogas jam nebuvo mokama. Baigiantis darbo santykiams ieškovas pareikalavo, kad darbdavė už visą jo išdirbtą laikotarpį sumokėtų piniginę kompensaciją tiek už kasmetines atostogas, kurios panaudotos, bet už kurias nesumokėta, tiek už kasmetines atostogas, kurios nepanaudotos. Šią bylą kaip apeliacinė instancija nagrinėjęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė kelis prejudicinius klausimus dėl, be kita ko, nacionalinės teisės aktų, pagal kuriuos darbuotojas pirma turi eiti atostogų ir tik tada gali sužinoti, ar turi teisę į tai, kad už jas būtų sumokėta, ir negalima kasmetinių atostogų už darbo metus, už kuriuos jos suteikiamos, perkelti į kitus darbo metus, atitikties Sąjungos teisei.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia nusprendė, kad pagal Direktyvos 2003/88 7 straipsnį ir Chartijos 47 straipsnį draudžiama tai, kad darbuotojas pirma turi eiti atostogų ir tik tada gali sužinoti, ar turi teisę į tai, kad už jas būtų sumokėta. Iš tiesų, kai darbuotojas kasmetinių atostogų laikotarpiu susiduria su aplinkybėmis, dėl kurių jis negali būti užtikrintas, kad bus išmokėtas jam priklausantis užmokestis, jis negali visapusiškai mėgautis šiomis atostogomis kaip atsipalaidavimo ir laisvalaikio laikotarpiu, o būtent toks yra teisės į mokamas kasmetines atostogas tikslas. Be to, tokiomis aplinkybėmis darbuotojas gali būti atgrasomas imti kasmetinių atostogų. Dėl teisminių teisių gynimo priemonių, kuriomis darbuotojas turi galėti pasinaudoti, Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybės narės turi užtikrinti, kad bus paisoma Chartijos 47 straipsnyje numatytos teisės į veiksmingą teisinę gynybą. Šiuo klausimu jis pripažino nesuderinamais su Direktyvos 2003/88 7 straipsniu nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos, kai darbdavys darbuotojui suteikia tik nemokamų atostogų, šis pirma verčiamas imti nemokamų atostogų ir tik tada gali pareikšti ieškinį, kuriuo siekia, kad už jas būtų sumokėta.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Direktyvos 2003/88 7 straipsnį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos ar praktika, kai darbuotojui trukdoma perkelti ir tam tikrais atvejais kaupti iki to laiko, kol baigiasi jo darbo santykiai, mokamas kasmetines atostogas už kelis vienas po kito einančius referencinius laikotarpius, nepanaudotas dėl to, kad darbdavys atsisakė sumokėti už šias atostogas. Iš tikrųjų, jeigu tokiomis sąlygomis, kai nėra jokios nacionalinės teisės nuostatos, kurioje būtų numatytas atostogų perkėlimo ribojimas paisant Sąjungos teisės reikalavimų, būtų pripažinta, kad darbuotojo įgyta teisė į sukauptas mokamas metines atostogas išnyksta, tai prilygtų pripažinimui teisėtu elgesio, dėl kurio darbdavys neteisėtai praturtėja, pažeidžiant patį minėtos direktyvos tikslą – paisyti darbuotojo sveikatos. Galiausiai, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad, kitaip nei tuo atveju, kai darbuotojas sukaupta mokamų kasmetinių atostogų dėl to, kad negalėjo jomis pasinaudoti dėl ligos, darbdavys, kuris nesuteikė darbuotojui galimybės pasinaudoti teise į mokamas kasmetines atostogas, turi atsakyti už pasekmes.

112/ Šie sprendimai aptarti I skyriuje „Pagrindinės teisės“.

113/ 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (OL L 299, 2003, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 381).

XVI. VARTOTOJŲ APSAUGA

Vartotojų apsaugos srityje ypatingas dėmesys atkreiptinas į tris sprendimus. Pirmasis susijęs su klaidinančia ir lyginamąja reklama, antrasis – su oro transporto keleivių teisėmis, trečiasis – su atsakomybe už gaminius su trūkumais.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. vasario 8 d. sprendimas **Carrefour Hypermarchés** (C-562/15, [EU:C:2017:95](#)), Teisingumo Teismas patikslino *lyginamosios reklamos lestinumo sąlygas, išvardytas Direktyvos 2006/114¹¹⁴ 4 straipsnio a ir c punktuose*, pagal kuriuos reikalaujama, kad lyginamoji reklama nebūtų klaidinanti ir kad ji objektyviai palygintų vieną ar kelias esmines, svarbias, patikrinamas ir tipines lyginamų prekių ir paslaugų savybes. Ginčas pagrindinėje byloje kilo tarp dviejų konkuruojančių didmeninio platinimo bendrovių – ITM, atsakingos už *Intermarché* parduotuvių tinklo strategiją ir komercinę politiką, ir *Carrefour* – dėl pastarosios pradėtos reklamos kampanijos, per kurią didžiųjų prekių ženklų produktų, parduodamų *Carrefour* tinklo parduotuvėse, kainos buvo lyginamos su konkurentų parduotuvėse, įskaitant *Intermarché* tinklo parduotuves, parduodamų šių produktų kainomis.

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Direktyvą 2006/114 lyginamojoje reklamoje turi būti objektyviai lyginamos kainos ir ji neturi būti klaidinanti. Kai reklamuotojas ir konkurentai priklauso tinklams, kurių kiekvienas turi įvairaus dydžio ir formato parduotuvių, ir lyginami ne tie patys dydžiai ir formatai, tačiau reklamoje neužsimenama apie šį skirtumą, tai gali iškreipti palyginimo objektyvumą.

Antra, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad lyginamoji reklama yra klaidinanti, jeigu joje neatskleidžiama esminė informacija, kuri vidutiniam vartotojui reikalinga tam, kad jis toje situacijoje galėtų priimti informacija paremtą sprendimą dėl sandorio, arba joje nuslepia tokia informacija, arba ji pateikiama neaiškiai, neįskaitomai, dviprasmiškai ar ne laiku ir dėl to ji gali paskatinti vidutinį vartotoją priimti tokį sprendimą dėl sandorio, kurio jis kitomis aplinkybėmis nebūtų priėmęs. Vis dėlto, anot Teisingumo Teismo, reklama, kaip antai nagrinėtoji pagrindinėje byloje, būtų klaidinanti tik jeigu vartotojas nebūtų informuojamas, kad reklamuotojo tinklo didesnio formato ar dydžio parduotuvėse taikomos kainos buvo palygintos su konkuruojančių tinklų mažesnio formato ar dydžio parduotuvėse nurodytomis kainomis. Tokia informacija turi būti ne tik pateikta aiškiai, bet ir nurodyta pačiame reklaminiame skelbime.

2017 m. gegužės 4 d. Sprendime **Pešková ir Peška** (C-315/15, [EU:C:2017:342](#)) Teisingumo Teismas turėjo progos išaiškinti, be kita ko, *sąvokas „ypatingos aplinkybės“ ir „pagrįstos priemonės“, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 261/2004¹¹⁵ 5 straipsnio 3 dalį*, nagrinėdamas ginčą dėl oro vežėjo atsisakymo išmokėti kompensacijas keleiviams, kurių lėktuvas, susidūręs su paukščiu, vėlavo atvykti daugiau kaip tris valandas.

Teisingumo Teismas priminė, kad ypatingos aplinkybės, kaip jos suprantamos pagal Reglamentą Nr. 261/2004, yra įvykiai, kurie dėl savo pobūdžio ar atsiradimo priežasčių nėra būdingi normaliai oro vežėjo veiklai ir kurių jis realiai negali kontroliuoti. Tačiau ypatinga aplinkybė nėra pirmalaikis tam tikrų orlaivio detalių gedimas, nes jis glaudžiai susijęs su orlaivio funkcionavimo sistema. Vis dėlto, anot Teisingumo Teismo, orlaivio ir paukščio susidūrimas ir jo galbūt sukelti sugadinimai nėra glaudžiai susiję su orlaivio funkcionavimo sistema, todėl dėl savo

114/ 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/114/EB dėl klaidinančios ir lyginamosios reklamos (OL L 376, 2006, p. 21).

115/ 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 261/2004, nustatantis bendras kompensavimo ir pagalbos keleiviams taisykles atsisakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atveju, panaikinantį Reglamentą (EEB) Nr. 295/91 (OL L 46, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 7 sk., 8 t., p. 10).

pubūdžio ar atsiradimo priežasčių toks susidūrimas nėra būdingas normaliai oro vežėjo veiklai ir šis jo realiai negali kontroliuoti. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad orlaivio ir paukščio susidūrimas turi būti laikomas ypatinga aplinkybe, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 261/2004 5 straipsnio 3 dalį.

Dėl klausimo, ar oro vežėjas ėmėsi visų „pagrįstų priemonių“ siekdamas užkirsti kelią susidūrimui, Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad vežėjo negalima įpareigoti imtis priemonių, kurios jam reikštų nepakeliamą naštą atsižvelgiant į jo įmonės pajėgumus. Be to, nors oro vežėjas gali būti įpareigotas imtis tam tikrų prevencinių priemonių siekdamas sumažinti galimą susidūrimo su paukščiu riziką ar net užkirsti jai kelią, jis negali būti atsakingas už tai, kad kiti subjektai (kaip antai oro uostų valdytojai ar kompetentingi skrydžių vadovai) neįvykdė savo pareigų imtis jų kompetencijai priklausančių prevencinių priemonių.

2017 m. birželio 21 d. Sprendime **Wir kt.** (C-621/15, [EU:C:2017:484](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar *Direktyvos 85/374*¹¹⁶ 4 straipsnį atitinka nacionalinėje teisėje įtvirtinta įrodinėjimo sistema, kai teismas, nagrinėjantis ieškinį dėl vakcinos gamintojo patraukimo atsakomybėn už tariamą jos trūkumą, gali pripažinti šio trūkumo ir priežastinio ryšio tarp jo ir ligos buvimą, remdamasis pagrįstų, tikslų ir neprieštaringų prielaidų visuma ir neatsižvelgdamas į mokslininkų sutarimo šiuo klausimu nebuvimą.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal *Direktyvos 85/374* 4 straipsnį nedraudžiama tokia įrodinėjimo sistema. Iš tiesų, dėl tokios sistemos pagal nurodytą nuostatą nukentėjusiam asmeniui tenkanti įrodinėjimo pareiga nėra perkeliama, nes būtent šis asmuo turi pateikti įvairias prielaidas, kurių visuma įtikintų teismą, jog vakcina turi trūkumą ir tarp jo ir patirtos žalos yra priežastinis ryšys. Be to, anot Teisingumo Teismo, atmetus galimybę taikyti bet kokį kitą įrodinėjimo būdą nei medicinos tyrimais grindžiamas neabejotinas įrodymas, taptų ypač sunku arba, kai priežastinio ryšio egzistavimo medicinos tyrimais negalima nei patvirtinti, nei paneigti, neįmanoma nustatyti gamintojo atsakomybės, o tai pakenktų direktyvos veiksmingumui ir jos tikslams.

Vis dėlto Teisingumo Teismas patikslino, kad nacionaliniams teismams reikia pasirūpinti, kad pateiktos prielaidos būtų iš tiesų pakankamai pagrįstos, tikslios ir neprieštaringos, kad atsižvelgęs ir į gamintojo ginantis pateiktus įrodymus ir argumentus, jis galėtų padaryti išvadą, jog gaminio trūkumas įtikinamiausiai paaiškina žalos atsiradimo priežastį. Taip pat nacionalinis teismas turi išsaugoti laisvę vertinti, ar toks įrodymas teisiniu požiūriu yra pakankamas, kol padarys išvadą, kad gali priimti galutinį sprendimą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jei nacionalinis įstatymų leidėjas arba prirėkęs aukščiausiasis nacionalinis teismas naudotųsi įrodinėjimo būdu, pagal kurį priežastinio ryšio tarp vakcinai priskiriamo trūkumo ir nukentėjusio asmens patirtos žalos egzistavimas visada būtų laikomas įrodytu, nustačius, kad esama tam tikrų rūšių iš anksto apibrėžtų konkrečių prielaidų, tai, be kita ko, pažeistų taisyklę, susijusią su *Direktyvos 85/374* 4 straipsnyje nustatyta įrodinėjimo pareiga, ir šioje direktyvoje nustatytos atsakomybės sistemos veiksmingumą.

^{116/} 1985 m. liepos 25 d. Tarybos direktyva 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už gaminius su trūkumais (OL L 210, 1985, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 257).

XVII. APLINKA

1. ATSAKOMYBĖ APLINKOS APSAUGOS SRITYJE

2017 m. birželio 1 d. Sprendime **Folk** (C-529/15, [EU:C:2017:419](#)) Teisingumo Teismas išaiškino sąvoką „žala aplinkai“, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2004/35¹¹⁷, iš dalies pakeistą Direktyva 2009/31¹¹⁸. Pagrindinė byla buvo iškelta dėl leidimo žvejoti Miurco upėje turėtojo skundo dėl hidroelektrinės daromos didelės žalos aplinkai, kenkiančios natūraliai žuvų reprodukcijai.

Pirmosios instancijos nacionalinis teismas nusprendė, kad leidimas eksploatuoti hidroelektrinę buvo išduotas pagal nacionalinės teisės aktus, todėl ši žala nelaikytina žala aplinkai, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2004/35. Teisingumo Teismas visų pirma nusprendė, kad šios direktyvos 17 straipsnis turi būti aiškinamas taip, jog ši direktyva *ratione temporis* taikoma žalai aplinkai, kuri atsirado po jos įsigaliojimo, net jei ji kilo dėl įrenginio, kuriam leidimas išduotas iki šios datos, eksploatavimo. Toliau Teisingumo Teismas patvirtino, kad pagal Direktyvą 2004/35, konkrečiai pagal jos 2 straipsnio 1 punkto b papunktį, kuriame apibrėžta sąvoka „žala aplinkai“, draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią žala, daranti reikšmingą neigiamą poveikį vandeniui ekologinei, cheminei ar kiekybinei būklei arba ekologiniam potencialui, apskritai ir automatiškai nepripažįstama „žala aplinkai“ vien dėl to, kad šią žalą sukėlė pagal nacionalinės teisės aktus leidžiama veikla, todėl ją apima pagal nacionalinę teisę išduotas leidimas.

Be to, Teisingumo Teismas patikslino, kad jeigu kompetentinga nacionalinė institucija išdavė leidimą nepatikrinsi, ar įvykdytos Direktyvos 2000/60¹¹⁹ 4 straipsnio 7 dalies a–d punktuose įtvirtintos sąlygos, pagal Sąjungos teisę nacionaliniai teismai neprivalo pakeisti kompetentingų nacionalinių institucijų ir patys nagrinėti, ar laikytasi minėtų sąlygų.

Galiausiai, visiškas ir tinkamas Direktyvos 2004/35 12 ir 13 straipsnių perkėlimas į nacionalinę teisę reikalauja, kad 12 straipsnio 1 dalyje išvardytos trys asmenų, kurie, be kita ko, gali būti paveikti dėl žalos aplinkai, kategorijos galėtų pateikti pastabas dėl žalos aplinkai, prašyti kompetentingos institucijos imtis veiksmų pagal šią direktyvą ir kreiptis dėl peržiūros į teismą ar kitą kompetentingą valstybinę įstaigą, o valstybės narės neturėtų diskrecijos šiuo klausimu.

117/ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) (OL L 143, 2004, p. 56; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 8 t., p. 357).

118/ 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/31/EB dėl anglies dioksido geologinio saugojimo, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 85/337/EEB, direktyvas 2000/60/EB, 2001/80/EB, 2004/35/EB, 2006/12/EB, 2008/1/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1013/2006 (OL L 140, 2006, p. 114).

119/ 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL L 327, 2000, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 5 t., p. 275).

2. PREKYBA APYVARTINIAIS TARŠOS LEIDIMAIS

2017 m. liepos 26 d. Sprendime **ArcelorMittal / Atlantique et Lorraine** (C-80/16, [EU:C:2017:588](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo Sprendimo 2011/278¹²⁰ dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos pagal Direktyvą 2003/87¹²¹ galiojimą. Šia proga Teisingumo Teismas apibrėžė, kokį metodą turi taikyti Komisija nustatydamą santykinius taršos rodiklius, pagal kuriuos 2013–2020 m. plieno sektoriuje nemokamai suteikiami apyvartiniai taršos leidimai. Šiuo aspektu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas suabejojo Sprendimo 2011/278 galiojimu, nes kilo klausimas, ar nurodyti santykiniai taršos rodikliai nustatyti laikantis Direktyvos 2003/87. Taigi jis paprašė Teisingumo Teismo išaiškinti, ar Komisija, nustatydamą šiuos santykinius taršos rodiklius, galėjo nuspręsti į išlydyto metalo santykinį taršos rodiklį neįtraukti emisijos, susijusios su perdirbamų dujų atliekų naudojimu elektros energijai gaminti, ir prie etaloninių įrenginių priskirti gamyklą, kurioje gaminama ir sukepiotoji rūda, ir granulės, nustatant sukepiotosios rūdos santykinį taršos rodiklį.

Teisingumo Teismas į šiuos klausimus atsakė teigiamai ir padarė išvadą, kad niekas neturi įtakos Sprendimo 2011/278 galiojimui. Konkrečiai dėl sukepiotosios rūdos santykinio taršos rodiklio nustatymo Teisingumo Teismas pirmiausia pabrėžė, kad nustatydamą sektoriaus arba jo pošakio santykinius taršos rodiklius pagal Direktyvos 2003/87 10a straipsnio 2 dalį Komisija turi plačią diskreciją. Taigi priemonė, kurios imtasi šioje srityje, gali būti pripažinta negaliojančia tik tuomet, kai ji akivaizdžiai netinkama. Tokiomis aplinkybėmis dėl to, kad Komisija Sprendime 2011/278 sukepiotąją rūdą ir granules kartu gaminantį įrenginį priskyrė prie etaloninių įrenginių, į kuriuos atsižvelgiant nustatomas sukepiotosios rūdos santykinis taršos rodiklis, šis sprendimas netapo neteisėtas. Dėl įrenginio, apimančio granuliu ir sukepiotosios rūdos gamybos linijas, pažymėtina, kad granuliu gamyba turi būti laikoma vienu iš procesų, tiesiogiai arba netiesiogiai susijusių su gamybos vienetais, kaip tai suprantama pagal Sprendimo 2011/278 I priede pateiktą sukepiotosios rūdos apibrėžtį, nes šios dvi gamybos linijos leidžia kartu pagaminti vieną produktą, kuris gali būti naudojamas kaip sukepiotosios rūdos pakaitalas.

3. SAUGOMOS TERITORIJOS

2017 m. lapkričio 20 d. Nutartimi dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo byloje **Komisija / Lenkija** (C-441/17 R, [EU:C:2017:877](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) įpareigojo *Lenkijos Respubliką, išskyrus išimtinis ir griežto būtinumo atvejus, nedelsiant nutraukti aktyvaus miško tvarkymo veiksmus Belovežo girioje, kuri yra Bendrijos svarbos teritorija ir speciali paukščių apsaugos zona*. Laikinųjų apsaugos priemonių prašymas pateiktas nagrinėjant Europos Komisijos pareikštą ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo¹²², kuriuo prašyta konstatuoti, kad vykdydama, be kita

120/ 2011 m. balandžio 27 d. Komisijos sprendimas 2011/278/ES, kuriuo nustatomas suderinto nemokamo apyvartinių taršos leidimų suteikimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/87/EB 10a straipsnį pereinamojo laikotarpio Sąjungos taisyklės (OL L 130, 2011, p. 1).

121/ 2003 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/87/EB, nustatanti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos leidimų sistemą Bendrijoje ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 96/61/EB (OL L 275, 2003, p. 32; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 631).

122/ 2017 m. gruodžio 31 d. byla C-441/17, **Komisija / Lenkija** dar nebuvo išnagrinėta.

ko, medžių kirtimą, nykstančių ar nunykusių medžių išvežimą siekiant užkirsti kelią žievėgraužių tipografų plitimui, Lenkijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvą 92/43¹²³ dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos ir Direktyvą 2009/147¹²⁴ dėl laukinių paukščių apsaugos.

Teisingumo Teismas patenkino laikinųjų apsaugos priemonių prašymą, nes padarė išvadą, kad visos jų taikymo sąlygos nagrinėtu atveju įvykdytos. Konkrečiai dėl skubos sąlygos Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad dėl nagrinėjamo aktyvaus miško tvarkymo veiksmų gali kilti rimtos ir nepataisomos žalos aplinkai. Žalos, kuri kyla dėl medžių kirtimo ir pašalinimo, nebūtų įmanoma ištaisyti ateityje, jei būtų konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas, kuriuo Komisija kaltina Lenkijos Respubliką. Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šiuo atveju interesai, kuriuos reikia palyginti, yra, pirma, buveinių ir rūšių apsauga nuo galimo pavojaus, kurį kelia minėti aktyvaus miško tvarkymo veiksmai, ir, antra, interesas neleisti blogėti natūralioms miško buveinėms dėl žievėgraužių tipografų buvimo. Nesant pagrįstos informacijos apie trikdžius, kurių trumpu laikotarpiu gali atsirasti dėl žievėgraužių tipografų, Teisingumo Teismas nuomone, egzistuoja skubesis poreikis užkirsti kelią nuostoliams, kurių tęsiant tvarkymo minėtus veiksmus atsirastų saugomoje teritorijoje.

Vis dėlto Teisingumo Teismas nurodė, kad nustatytos laikinosios apsaugos priemonės išimties tvarka neturi būti taikomos aktyvaus miško tvarkymo veiksams, jeigu jie būtini siekiant tiesiogiai ir nedelsiant užtikrinti visuomenės viešąjį saugumą. Tačiau minėti veiksmai gali būti tęsiami tik su sąlyga, kad jie yra vienintelė priemonė, galinti užtikrinti visuomenės viešąjį saugumą šalia komunikacijos kelių ar kitos svarbios infrastruktūros, jei šio saugumo dėl objektyvių priežasčių negalima užtikrinti taikant kitas mažiau radikalias priemones, kaip antai tinkamą pavojaus žymėjimą ar laikiną visuomenės prieigos prie šių artimiausių zonų draudimą.

Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad SESV 279 straipsniu jam suteikta kompetencija numatyti periodinės baudos skyrimą tuo atveju, jeigu atitinkama šalis nesilaikytų jo nutarties. Šiuo tikslu jis įpareigojo Lenkiją pranešti Komisijai apie visas priemones, kurių ji imsis tam, kad visiškai laikytųsi šios nutarties. Prireikus Teisingumo Teismas priims naują nutartį dėl galimo šios nutarties pažeidimo ir, jei bus konstatuotas pažeidimas, įpareigos Lenkiją mokėti Komisijai ne mažiau kaip 100 000 eurų periodinę baudą už kiekvieną dieną.

2017 m. spalio 19 d. Sprendime **Vereniging Hoekschewaards Landschap** (C-281/16, [EU:C:2017:774](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo Direktyvos 92/43¹²⁵ pagrindu priimto įgyvendinimo sprendimo 2015/72¹²⁶, kuriuo patvirtinamas aštuntasis atnaujintas atlantinio biogeografinio regiono Bendrijos svarbos teritorijų sąrašas, galiojimą. Šiuo sprendimu Komisija Nyderlandų Karalystės siūlymu sumažino Bendrijos svarbos teritorijos – Haringvlito, – kuri šioje valstybėje paskelbta specialia saugoma teritorija, plotą, nes išbraukė iš jos Leenheer polderį dėl to, kad pradinis jo įtraukimas į nurodytą teritoriją tariamai įvyko dėl mokslinės klaidos. Teisingumo Teismas pažymėjo,

123/ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102), iš dalies pakeista 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/17/EB (OL L 158, 2013, p. 193).

124/ 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 20, 2010, p. 7), iš dalies pakeista 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/17/EB (OL L 158, 2013, p. 193).

125/ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102), iš dalies pakeista 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos direktyva 2006/105/EB (OL L 363, 2006, p. 368).

126/ 2014 m. gruodžio 3 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2015/72, kuriuo patvirtinamas aštuntasis atnaujintas atlantinio biogeografinio regiono Bendrijos svarbos teritorijų sąrašas (OL L 18, 2015, p. 385).

kad nors valstybės narės, pateikdamos pagal Direktyvos 92/43 4 straipsnio 1 dalį teritorijų, tinkamų identifikuoti kaip Bendrijos svarbos teritorija, sąrašą, turi tam tikrą diskreciją, jos negali turėti tokios pačios diskrecijos tada, kai siūlo Komisijai sumažinti Bendrijos svarbos teritorijos plotą.

Iš tiesų, kadangi teritorijos įrašymas į sąrašą leidžia preziumuoti, kad visa ta teritorija turi reikšmės Direktyva 92/43 nustatytam natūralių buveinių ir laukinės faunos ir floros apsaugos tikslui, valstybės narės siūlymas sumažinti sąraše esančios teritorijos plotą turi būti grindžiamas įrodymu, kad atitinkami plotai neturi didelės reikšmės siekiant šio tikslo nacionaliniu lygmeniu. Todėl Komisija tokį siūlymą gali priimti ir įgyvendinti tik tuomet, kai padaro išvadą, jog šių plotų apsauga nereikalinga ir visos Sąjungos lygmeniu.

Todėl kadangi nagrinėtu atveju nebuvo pateikta jokia patikima mokslinė informacija, galinti įrodyti, kad pradiniame pasiūlyme įtraukti Leenheer polderį į Haringvilito teritoriją buvo padaryta klaida, Teisingumo Teismas pripažino įgyvendinimo sprendimą 2015/72 negaliojančiu.

4. ORHUSO KONVENCIJA

Kiek tai susiję su Orhuso konvencija, reikia nurodyti du sprendimus. Pirmasis – Sprendimas *Saint-Gobain Glass Deutschland* (C-60/15 P), susijęs su galimybe susipažinti su informacija apie aplinką¹²⁷, antrasis – su teise kreiptis į teismus aplinkos klausimais.

2017 m. gruodžio 20 d. Sprendime *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation* (C-664/15, [EU:C:2017:987](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo aplinkosaugos organizacijos padėtį, kai ji siekia pasinaudoti teise kreiptis į teismą pagal Orhuso konvenciją¹²⁸.

Visų pirma, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalis, siejama su Chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad tinkamai įsteigta ir pagal nacionalinės teisės reikalavimus veikianti aplinkosaugos organizacija turi galėti apskųsti teisme sprendimą suteikti leidimą projektui, kuris gali būti nesuderinamas su Direktyvos 2000/60¹²⁹ 4 straipsnyje įtvirtinta pareiga neleisti prastėti vandens telkinių būklei. Anot Teisingumo Teismo, nors Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalis reiškia, kad susitariančios šalys išsaugo diskreciją įgyvendindamos šią nuostatą, ji negali leisti valstybėms nustatyti tokių griežtų kriterijų, kad aplinkos apsaugos organizacijoms iš tikrųjų būtų neįmanoma ginčyti šioje nuostatoje nurodytų veiksmų ar neveikimo.

Nagrinėtu atveju buvo matyti, kad pagal taikytiną nacionalinę proceso teisę aplinkos apsaugos organizacijai, kaip antai *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation*, net jeigu ji tenkina Orhuso konvencijos 2 straipsnio 5 dalyje numatytus reikalavimus tam, kad patektų į „suinteresuotos visuomenės“ sąvoką, iš principo negali būti pripažintas pagal vandens teisės aktus vykdomos administracinės procedūros šalies statusas. Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalies, siejamos su Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu, nuostatos bei Direktyvos 2000/60 14 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad jomis draudžiamos nacionalinės proceso teisės normos, pagal kurias aplinkos apsaugos organizacijai nesuteikiama teisė kaip procedūros šaliai dalyvauti

^{127/} Šis sprendimas aptartas III skyriaus 3 skirsnyje „Galimybė susipažinti su dokumentais“.

^{128/} Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais, pasirašyta 1998 m. birželio 25 d. Orhuse ir Europos bendrijos vardu patvirtinta 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB (OL L 124, 2005, p. 1).

^{129/} 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL L 327, 2000, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 5 t., p. 275).

leidimo suteikimo procedūroje, per kurią įgyvendinama Direktyva 2000/60, ir pagal kurias pasibaigus šiai procedūrai priimtus sprendimus teisme turi teisę apskūsti tik šį statusą turintys asmenys. Nacionalinis teismas turi aiškinti nacionalinę proceso teisę atsižvelgdamas į šias nuostatas, kad toks dalyvavimas būtų leidžiamas.

Šiomis aplinkybėmis, su sąlyga, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikrins reikšmingas faktines aplinkybes ir nacionalinės teisės nuostatas, Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 ir 4 dalys, siejamos su Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiama aplinkos apsaugos organizacijai taikyti nacionalinėje proceso teisėje nustatytą taisyklę dėl teisės praradimo praleidus terminą, pagal kurią jeigu asmuo nepateikia savo prieštaravimų laiku, tik prasidėjus procedūrai administracinėje institucijoje, ir vėliausiai per šioje procedūroje surengtą posėdį, jis netenka procedūros šalies statuso ir dėl to negali apskūsti per šią procedūrą priimto sprendimo teisme.

XVIII. BENDRA PREKYBOS POLITIKA

2017 m. gegužės 16 d. **Nuomonėje 2/15** ([EU:C:2017:376](#)) Teisingumo Teismas (plenarinė sesija), remdamasis SESV 218 straipsnio 11 dalimi, nagrinėjo, ar *Europos Sąjunga turi kompetenciją viena sudaryti laisvosios prekybos susitarimą, dėl kurio derėtasi su Singapūro Respublika*. Tai vadinamosios „naujosios kartos“ dvišalis laisvosios prekybos susitarimas, kuriame, be įprastų nuostatų dėl muitų ir netarifinių kliūčių prekybos prekėmis ir paslaugomis srityje mažinimo, įtvirtintos su prekyba susijusios įvairių sričių nuostatos. Ketinamame sudaryti susitarime įtvirtinti, pavyzdžiui, įsipareigojimai, susiję su patekimu į rinką, investicijų apsauga, intelektinės nuosavybės apsauga, konkurencija ir tvarių vystymusi. Susitarime taip pat įtvirtinti ginčų sprendimo mechanizmai ir numatyta speciali institucinė struktūra, turinti įgyvendinti, be kita ko, jame numatytas įvairias pareigas ir procedūras dėl keitimosi informacija, bendradarbiavimo ir tarpininkavimo.

Atsižvelgdamas į ketinamo sudaryti susitarimo dalyką ir tikslus, Teisingumo Teismas pirmiausia išnagrinėjo, kiek šio susitarimo nuostatos priklauso SESV 3 straipsnio 1 dalies e punkte numatyta Sąjungos išimtinai kompetencijai bendros prekybos politikos srityje. Kadangi pagal SESV 207 straipsnio 1 dalį bendra prekybos politika yra Sąjungos išorės veiksmų dalis, Teisingumo Teismas patikslino, kad prie bendros prekybos politikos priskirtinos tik ketinamo sudaryti susitarimo dalys, konkrečiai susijusios su prekyba su viena ar keliomis trečiosiomis valstybėmis ir iš esmės skirtos tokiai prekybai skatinti, palengvinti ar reglamentuoti ir turi jai tiesioginį ir nedelsiamą poveikį. Kadangi tai taikoma antrame–šeštame skyriuose numatytiems su prekyba prekėmis susijusiems įsipareigojimams, septintame skyriuje numatytiems įsipareigojimams dėl netarifinių prekybos kliūčių ir investicijų į atsinaujinančiosios energijos gamybą, vienuoliktame skyriuje numatytiems įsipareigojimams intelektinės nuosavybės apsaugos srityje, dvyliktame skyriuje numatytiems įsipareigojimams konkurencijos srityje ir tryliktame skyriuje numatytiems įsipareigojimams tvarus vystymosi srityje, Teisingumo Teismas patvirtino, kad šios ketinamo sudaryti susitarimo dalys priklauso SESV 3 straipsnio 1 dalies e punkte numatyta Sąjungos išimtinai kompetencijai.

Dėl susitarimo aštuntame skyriuje įtvirtintų įsipareigojimų mažinti kliūtis paslaugų teikimui kertant sieną, įsisteigimui ir laikinam fizinių asmenų buvimui, Teisingumo Teismas konstatavo, kad šis skyrius patenka į bendrą prekybos politiką, todėl priklauso SESV 3 straipsnio 1 dalies e punkte numatyta Sąjungos išimtinai kompetencijai, išskyrus jame įtvirtintus įsipareigojimus, susijusius su paslaugų teikimu transporto srityje. Kadangi šie įsipareigojimai nepatenka į bendrą prekybos politiką remiantis SESV 207 straipsnio 5 dalimi, Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar Sąjunga turi kompetenciją juos patvirtinti pagal SESV 3 straipsnio 2 dalį, kurioje numatyta, kad Sąjunga turi išimtinę kompetenciją sudaryti tarptautinius susitarimus, kai toks sudarymas gali daryti poveikį bendroms taisyklėms ar pakeisti jų taikymo sritį. Anot Teisingumo Teismo, toks poveikio pavojus yra, jeigu susitarime įtvirtinti įsipareigojimai patenka į bendrų taisyklių taikymo sritį, ir nebūtina, kad sritis, kurioje prisiimami tarptautiniai įsipareigojimai, visiškai sutaptų su Sąjungos teisės aktų reglamentuojama sritimi. Kadangi susitarimo aštuntame

skyriuje numatytų transporto paslaugų teikimas iš tiesų galėjo daryti poveikį bendroms Sąjungos taisyklėms jūrų transporto, geležinkelių transporto ir kelių transporto srityje, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Sąjunga turi išimtinę kompetenciją patvirtinti šiuos įsipareigojimus pagal SESV 3 straipsnio 2 dalį. Dėl ketinamo sudaryti susitarimo nuostatų, susijusių su vidaus vandens kelių transportu, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jose numatyti tik labai riboti įsipareigojimai, todėl šios nuostatos negali turėti įtakos Sąjungos kompetencijai prisiimti aštuntame skyriuje įtvirtintus įsipareigojimus. Atsižvelgdamas į šiuos įvairius argumentus, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Sąjunga turi išimtinę kompetenciją dėl visų šių įsipareigojimų. Remdamasis SESV 3 straipsnio 1 dalies e punktu ir, kiek tai susiję su įsipareigojimais transporto paslaugų srityje, SESV 3 straipsnio 2 dalimi, Teisingumo Teismas taip pat patvirtino išimtinę Sąjungos kompetenciją dėl susitarimo dešimto skyriaus nuostatų, kuriose įtvirtinti įsipareigojimai viešųjų pirkimų srityje.

Kiek tai susiję su investicijų apsauga, numatyta susitarimo devinto skyriaus A skirsnyje, Teisingumo Teismas atskyrė tiesiogines investicijas ir kitas investicijas. Dėl pirmosios investicijų rūšies jis priminė, kad pagal SESV 207 straipsnio 1 dalį Sąjungos veiksmai tiesioginių užsienio investicijų srityje priskiriami prie bendros prekybos politikos, neskiriant veiksmų, kuriais siekiama leisti investuoti, nuo tų, kurių tikslas – apsaugoti šias investicijas. Be to, kadangi įsipareigojimais tiesioginių investicijų srityje siekiama skatinti, lengvinti ir reglamentuoti tarpusavio prekybą ir jie gali turėti tiesioginį ir nedelsiamą poveikį šiai prekybai, Teisingumo Teismas patvirtino, kad Sąjunga turi išimtinę kompetenciją pagal SESV 3 straipsnio 1 dalies e punktą juos prisiimti. Tačiau dėl įsipareigojimų, susijusių su netiesioginėmis užsienio investicijomis, kaip antai „portfelinėmis“ investicijomis, atliekamomis neketinant daryti įtakos įmonės valdymui ir kontrolei, kurios pripažįstamos kapitalo judėjimu pagal SESV 63 straipsnį, jis konstatavo, kad jiems netaikoma nei išimtinė Sąjungos kompetencija pagal SESV 3 straipsnio 1 dalies e punktą, nei SESV 3 straipsnio 2 dalyje numatyti išimtinės kompetencijos atvejai. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas atmetė Komisijos argumentą, kad devinto skyriaus A skirsnis gali daryti poveikį SESV 63 straipsniui. Anot Teisingumo Teismo, SESV 3 straipsnio 2 dalyje numatytos „bendros taisyklės“ negali apimti SESV nuostatos, nes Sąjungos sudaryto tarptautinio susitarimo nuostatos negali daryti poveikio Sąjungos pirminės teisės nuostatomis ar pakeisti jų taikymo srities. Tačiau Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad įsipareigojimų, kuriais prisidedama prie laisvo kapitalo ir mokėjimų judėjimo įtvirtinimo abipusiškumo pagrindu, prisiėmimas gali būti pripažintas būtinu norint visiškai gyvendinti šį laisvą judėjimą, kuris yra vienas iš Sutartyse nurodytų tikslų, kaip numatyta SESV 216 straipsnio 1 dalyje, todėl jis priskirtinas prie Sąjungos ir valstybių narių pasidalijamosios kompetencijos pagal SESV 4 straipsnio 2 dalies a punktą dėl vidaus rinkos.

Dėl ketinamo sudaryti susitarimo nuostatų, kuriose įtvirtinti įvairūs įsipareigojimai ir procedūros dėl keitimosi informacija, pranešimų, tikrinimo, bendradarbiavimo ir tarpininkavimo ir kuriose šiuo tikslu numatyta speciali institucinė struktūra, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šiais įsipareigojimais siekiama užtikrinti ketinamo sudaryti susitarimo materialinių nuostatų veiksmingumą ir iš esmės įtvirtinama institucinė struktūra ir tam tikri įgaliojimai priimti sprendimus. Kadangi šios nuostatos yra pagalbinio pobūdžio, joms taikoma ta pati kompetencija, kokia taikoma jų lydimoms pagrindinėms nuostatomis. Ši analizė taip pat buvo išplėsta keturioliktame skyriuje „Skaidrumas“ įtvirtintiems įsipareigojimams, kurios yra pagalbinio pobūdžio, palyginti su jų lydimomis pagrindinėmis nuostatomis.

Galiausiai dėl ketinamo sudaryti susitarimo nuostatų, susijusių su ginčų sprendimu, Teisingumo Teismas atskyrė tvarką, taikomą investuotojų ir valstybių ginčų sprendimui, nuo Sąjungos ir Singapūro ginčų sprendimo tvarkos. Dėl pirmosios tvarkos jis konstatavo, kad ji nėra vien pagalbinė, palyginti su pagrindinėmis nuostatomis, nes pagal ją ginčams gali būti netaikoma valstybių narių teismų jurisdikcija. Todėl tokios tvarkos patvirtinimas neišvengiamai priskiriamas Sąjungos ir valstybių narių pasidalijamajai kompetencijai. Tačiau dėl Sąjungos ir Singapūro ginčų sprendimo tvarkos Teisingumo Teismas priminė, kad tarptautinių santykių srityje Sąjungos turima kompetencija ir jos teisė sudaryti tarptautinius susitarimus neišvengiamai apima galimybę įsipareigoti paklusti pagal šiuos susitarimus įsteigto ar paskirto teismo sprendimams dėl jų nuostatų aiškinimo ir taikymo, arba institucijos, kuri, nors formaliai ir nėra teismas, faktiškai vykdo teismines funkcijas, sprendimams; tokia yra, pavyzdžiui, ginčų sprendimo institucija, įsteigta pagal Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutartį. Be to, kadangi Sąjungos ir

Singapūro ginčų sprendimo tvarka sudaro dalį institucinių nuostatų, kurios papildo ketinamo sudaryti susitarimo materialines nuostatas, ir pagal ją ginčams negalima netaikyti valstybių narių ar Sąjungos teismų jurisdikcijos, Teisingumo Teismas konstatavo, kad šiai tvarkai taikoma ta pati kompetencija, kaip ir jos lydymoms pagrindinėms nuostatomis.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad ketinamas sudaryti susitarimas su Singapūru iš dalies priklauso Sąjungos išimtinai kompetencijai, o iš dalies – Sąjungos ir valstybių narių pasidalijamajai kompetencijai.

2017 m. spalio 25 d. Sprendimu **Komisija / Taryba** (C-389/15, [EU:C:2017:798](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patenkino Komisijos ieškinį dėl panaikinimo, pareikštą dėl 2015 m. gegužės 7 d. Tarybos sprendimo 8512/15, kuriuo leidžiama pradėti derybas dėl patikslinto Lisabonos susitarimo¹³⁰ dėl kilmės vietos nuorodų ir geografinių nuorodų. Teisingumo Teismas konstatavo, kad derybos dėl patikslinto susitarimo projekto yra išimtinė Sąjungos kompetencija, pagal SESV 3 straipsnio 1 dalį suteikta jai bendros prekybos politikos srityje, nurodytoje SESV 207 straipsnio 1 dalyje.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia priminė savo suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią Sąjungos priimti tarptautiniai įsipareigojimai intelektualinės nuosavybės srityje priklauso bendrai prekybos politikai, jeigu, pirma, turi konkretų ryšį su tarptautine prekyba dėl to, kad iš esmės skirti šiai prekybai skatinti, lengvinti ar reglamentuoti, ir, antra, turi jai tiesioginį ir nedelsiamą poveikį. Jis laikėsi nuomonės, kad prie šios politikos taip pat gali būti priskirti tarptautiniai susitarimai, kurių tikslas – užtikrinti ir suderinti intelektualinės nuosavybės teisių apsaugą susitarimo šalių teritorijoje, jei šie susitarimai atitinka dvi nurodytas sąlygas.

Dėl nagrinėto projekto tikslo Teisingumo Teismas pažymėjo, jog kadangi jo pagrindinis tikslas yra stiprinti Lisabonos susitarimu sukurtą sistemą ir šiuo susitarimu sudarytoje specialiojoje sąjungoje taikomą specialią apsaugą išplėsti geografinėms nuorodoms, papildant pagal Paryžiaus konvenciją¹³¹ garantuojamą įvairių formų pramoninės nuosavybės apsaugą, laikytina, kad šio projekto paskirtis yra tokia pati kaip ir kitų tarptautinių susitarimų, kurių dalis jis yra; konkrečiai šis projektas Sąjungos požiūriu traktuotinas kaip skirtas Sąjungos ir trečiųjų valstybių, minėto susitarimo šalių, tarpusavio prekybai palengvinti ir reglamentuoti.

Dėl patikslinto susitarimo projekto poveikio Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad jame įtvirtintos nuostatos turės tiesioginį ir nedelsiamą poveikį Sąjungos ir atitinkamų trečiųjų valstybių prekybai, nes visiems šioje prekyboje dalyvaujantiems gamintojams, kaip ir bet kuriam suinteresuotajam fiziniam ar juridiniam asmeniui, bus suteiktos reikalingos priemonės vienodomis materialinėmis ir procedūrinėmis sąlygomis reikalauti patikslinto susitarimo projekte užtikrinamos veiksmingos jų pramoninės nuosavybės teisių apsaugos tuo atveju, kai kilmės vietos nuorodos ar geografinės nuorodos netinkamai ar nesąžiningai naudojamos užsienyje.

Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Taryba klaidingai teigė, jog ginčijamas sprendimas priskiriamas prie teisės aktų derinimo vidaus rinkoje (SESV 114 straipsnis) ir dėl to priklauso Sąjungos ir jos valstybių narių pasidalijamajai kompetencijai, todėl panaikino šį sprendimą.

130/ Lisabonos susitarimas dėl kilmės vietos nuorodų apsaugos ir jų tarptautinės registracijos pasirašytas 1958 m. spalio 31 d., patikslintas Stokholme 1967 m. liepos 14 d. ir iš dalies pakeistas 1979 m. rugsėjo 28 d. (Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, 828 t., Nr. 13172, p. 205).

131/ Konvencija dėl pramoninės nuosavybės apsaugos, pasirašyta 1883 m. kovo 20 d. Paryžiuje, paskutinį kartą peržiūrėta 1967 m. liepos 14 d. Stokholme ir iš dalies pakeista 1979 m. rugsėjo 28 d. (Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, 828 t., Nr. 11851, p. 305).

XIX. TARPTAUTINIAI SUSITARIMAI

Kiek tai susiję su tarptautiniais susitarimais, reikia nurodyti dvi nuomones ir vieną sprendimą. Dvi nuomonės susijusios atitinkamai su Marakešo sutartimi, skirta sudaryti geresnes sąlygas susipažinti su paskelbtais kūrinių akliems, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims, ir su Europos Sąjungos ir Kanados numatytu sudaryti susitarimu dėl keleivio duomenų įrašo duomenų perdavimo ir tvarkymo¹³². Sprendimas susijęs su EEB ir Turkijos asociacijos tarybos sprendimo nuostata. Taip pat primintinas sprendimas byloje C-687/15, **Komisija / Taryba** (C-MR-15), susijęs su SESV 218 straipsnio 9 dalyje numatytų aktų teisine forma¹³³.

2017 m. vasario 14 d. Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pateikė **Nuomonę 3/15** (EU:C:2017:114) dėl Marakešo sutarties dėl geresnių sąlygų susipažinti su paskelbtais kūrinių sudarymo akliems, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims¹³⁴, priimtos 2013 m. po Pasaulinėje intelektinės nuosavybės organizacijoje vykusių derybų. Šia sutartimi susitariančiosios šalys įpareigojamos savo nacionalinės teisės aktuose numatyti, kad tam tikriems subjektams, t. y. viešosioms įstaigoms ir pelno nesiekiančioms organizacijoms, teikiančioms švietimo, mokymo, adaptuoto skaitymo ar prieigos prie informacijos paslaugas, leidžiama be autorių teisių turėtojo leidimo platinti ar pateikti akliems, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims prieinama forma paskelbtų kūrinių spausdinto teksto kopijas. Teisingumo Teismas turėjo nustatyti, ar Sąjunga turi kompetenciją sudaryti tokį susitarimą.

Visų pirma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Marakešo sutarties sudarymas nepriskirtinas prie SESV 207 straipsnyje apibrėžtos bendros prekybos politikos srities. Iš tiesų, viena vertus, šia sutartimi siekiama ne skatinti, palengvinti ar reglamentuoti tarptautinę prekybą prieinamos formos kopijomis, o užtikrinti geresnes sąlygas naudoti gavėjams, įvairiais būdais palengvinant jiems galimybę susipažinti su paskelbtais kūrinių. Kita vertus, Marakešo sutartyje numatytas tarpvalstybinis keitimasis prieinamos formos kopijomis negali būti prilygintas tarptautinei prekybai, kurią siekdami pelno vykdo paprasti ūkio subjektai, nes keitimasis vykdomas tik tarp viešųjų įstaigų ir pelno nesiekiančių organizacijų sutartyje nustatytais sąlygomis, o eksportas ir importas vykdomas tik naudoti gavėjų labui.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad visi Marakešo sutartyje nustatyti įsipareigojimai patenka į sritį, kurios didžioji dalis jau reglamentuojama Sąjungos bendrųjų taisyklių, ir kad šios sutarties sudarymas gali daryti poveikį šioms taisyklėms ar pakeisti jų taikymo sritį, kaip tai suprantama pagal SESV 3 straipsnio 2 dalį. Todėl Marakešo sutarties sudarymas patenka į Sąjungos išimtinės kompetencijos sritį. Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal Direktyvą 2001/29¹³⁵ to pageidaujančioms valstybėms narėms leidžiama negalią turinčių asmenų labui nustatyti atgaminimo ir viešo platinimo teisių išimtis ir apribojimus. Vadinasi, Marakešo sutartyje numatyti šių teisių išimtis ir apribojimai turi būti įgyvendinami šia direktyva suderintoje srityje. Tas pats pasakytina apie šioje sutartyje nustatytą importo ir eksporto tvarką, nes galiausiai ja siekiama leisti vienoje susitariančiojoje šalyje paskelbtas prieinamos formos kopijas viešai paskelbti ar platinti kitos susitariančiosios šalies teritorijoje be teisių turėtojų

132/ Šis sprendimas aptartas I skyriuje „Pagrindinės teisės“.

133/ Šis sprendimas aptartas III skyriaus 2 skirsnyje „Sąjungos teisės aktai“.

134/ Taryba įgaliojimus Sąjungos vardu pasirašyti šią sutartį suteikė 2014 m. balandžio 14 d. Sprendimu 2014/221/ES (OL L 115, 2014, p. 1).

135/ 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (OL L 167, 2001, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230).

leidimo. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nors pagal Direktyvą 2001/29 valstybės narės turi galimybę numatyti tokią išimtį ar apribojimą, šią galimybę joms suteikė Sąjungos teisės aktų leidėjas ir ji yra griežtai apribota įvairių Sąjungos teisės reikalavimų.

2017 m. liepos 26 d. **Nuomonėje 1/15** ([EU:C:2017:592](#))¹³⁶ Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), be kita ko, nagrinėjo *tinkamą teisinį pagrindą Tarybos sprendimui dėl Kanados ir Europos Sąjungos suderėto susitarimo dėl keleivio duomenų įrašo duomenų perdavimo ir tvarkymo sudarymo*. Kadangi Sąjungos teisės akto, įskaitant priimtą siekiant sudaryti tarptautinį susitarimą, materialinio teisinio pagrindo parinkimas turi būti grindžiamas objektyviais elementais, kuriems gali būti taikoma teisminė kontrolė ir prie kurių priskirtini tokio teisės akto tikslas ir turinys, Teisingumo Teismas visų pirma konstatavo, kad numatytas sudaryti susitarimas turi dvi sudėtines dalis, iš kurių viena susijusi su būtinybe užtikrinti viešąjį saugumą, o kita – su keleivio duomenų įrašo duomenų apsauga. Kadangi abi sudedamosios dalys yra esminės, Teisingumo Teismas toliau konstatavo, kad numatomų keleivių asmens duomenų apsaugos priemonių teisinis pagrindas numatytas SESV 16 straipsnio 2 dalyje, o priemonių, susijusių su šių duomenų perdavimu kompetentingoms valstybių narių institucijoms, ir šių institucijų atliekamu jų naudojimu, teisinis pagrindas įtvirtintas SESV 87 straipsnio 2 dalies a punkte. Toliau, konstatavęs, be kita ko, kad rėmimasis kartu abiem šiais teisiniais pagrindais nereiškia, kad turi būti laikomasi skirtingų teisės akto priėmimo procedūrų, Teisingumo Teismas galiausiai patvirtino, kad Tarybos sprendimas dėl numatyto sudaryti susitarimo turi būti grindžiamas kartu ir SESV 16 straipsnio 2 dalimi, ir 87 straipsnio 2 dalies a punktu.

2017 m. gruodžio 5 d. Sprendimu **Vokietija / Taryba** (C-600/14, [EU:C:2017:935](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) atmetė ieškinį dėl panaikinimo iš dalies, pareiktą dėl Tarybos sprendimo 2014/699¹³⁷, kuriuo siekiama nustatyti poziciją, kurios turi būti laikomasi Sąjungos vardu dėl tam tikrų Tarptautinio vežimo geležinkeliais sutarties (COTIF) pakeitimų. Ieškiniui pagrįsti Vokietijos Federacinė Respublika, be kita ko, teigė, kad tam tikri dalykai, dėl kurių ginčijamame sprendime nustatytos pozicijos, kurių turi būti laikomasi Sąjungos vardu, nepriklauso Sąjungos išorės kompetencijai, nes Sąjunga nebuvo iš anksto priėmusi bendrų taisyklių, kurioms minėtais pakeitimais galėtų būti padarytas poveikis.

Savo sprendime Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad Sąjungos kompetencija sudaryti tarptautinius susitarimus gali būti ne tik eksplitiškai nustatyta Sutartyse, bet taip pat implicitiškai kilti iš kitų Sutarčių nuostatų ir aktų, kuriuos pagal šias nuostatas priima Sąjungos institucijos. Kalbant konkrečiai, kiekvieną kartą, kai Sąjungos teisėje minėtoms institucijoms nustatoma vidaus kompetencija, kad būtų įgyvendintas konkretus tikslas, Sąjungai suteikiama kompetencija prisiimti tarptautinius įsipareigojimus, reikalingus šiam tikslui pasiekti, net ir nesant aiškios nuostatos šiuo klausimu. Taigi Sąjungos išorės kompetencija gali egzistuoti kitais nei SESV 3 straipsnio 2 dalyje numatytais išimtinės Sąjungos kompetencijos atvejais. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad COTIF nuostatomis, su kuriomis susiję ginčijami pakeitimai, siekiama tarptautiniu lygiu nustatyti suderintas taisykles, įskaitant dėl tarptautinio vežimo, vykdomo iš valstybės narės teritorijos ar į ją arba per vienos ar kelių valstybių narių teritoriją, dėl kelionės dalių, esančių už Sąjungos teritorijos ribų, ir iš principo dėl tos kelionės dalių, esančių Sąjungos teritorijoje. Todėl turi būti laikoma, jog tuo, kad Sąjunga priima poziciją dėl minėtų pakeitimų, prisidedama prie bendrosios transporto politikos tikslų įgyvendinant kompetenciją, kuri Sąjungai suteikta pagal SESV 91 straipsnio 1 dalį ir kuri taip pat apima išorės aspektą.

Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad Sąjungos išorės kompetencijai, priskirtinai prie SESV 216 straipsnio 1 dalyje numatyto antrojo atvejo, kuris atitinka situaciją, kai susitarimo sudarymas yra „būtinai norint Sąjungos politikos sričių ribose pasiekti vieną iš Sutartyse nurodytų tikslų“, nėra taikoma sąlyga, susijusi su išankstiniu

^{136/} Ši nuomonė taip pat aptarta I skyriuje „Pagrindinės teisės“.

^{137/} 2014 m. birželio 24 d. Tarybos sprendimas 2014/699/ES dėl pozicijos, kurios turi būti laikomasi Europos Sąjungos vardu OTIF Peržiūros komiteto 25-ojoje sesijoje dėl tam tikrų Tarptautinio vežimo geležinkeliais sutarties (COTIF) ir jos priedų pakeitimų (OL L 293, 2014, p. 26).

Sąjungos taisyklių, kurios gali būti paveiktos ginčijamais pakeitimais, priėmimu. Taip pat negalima teigti, kad transporto srityje, kuri priklauso Sąjungos ir jos valstybių narių pasidalijamajai kompetencijai, Sąjunga negali imtis veiksmų išorės lygiu, prieš tai srityse, kuriose buvo prisiimta tarptautinių įsipareigojimų, nesiėmusi veiksmų vidaus lygiu, kai priėmė bendras taisykles.

2017 m. kovo 29 d. Sprendime **Tekdemir** (C-652/15, [EU:C:2017:239](#)) Teisingumo Teismas turėjo išaiškinti EEB ir Turkijos asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/80¹³⁸ 13 straipsnyje įtvirtintą *status quo* išlygą, pagal kurią valstybėms narėms ir Turkijos Respublikai draudžiama nustatyti naujų apribojimų, susijusių su darbuotojų ir jų šeimos narių, kurie teisėtai yra atitinkamoje teritorijoje, įsidarbinimo sąlygomis. Nagrinėtu atveju 2014 m. birželio mėn. Vokietijoje gimęs Turkijos pilietis, kuriam teisiškai atstovavo jo tėvai, tų pačių metų liepos mėn. paprašė išduoti leidimą apsigyventi šalyje pagal Vokietijos teisę. Vaiko motina, taip pat Turkijos pilietė, atvyko į Vokietiją 2013 m. su turistine Šengeno viza ir pateikė prašymą suteikti prieglobstį. Vaiko gimimo momentu ji turėjo prieglobsčio prašytojo leidimą gyventi šalyje. Vaiko tėvas, taip pat Turkijos pilietis, turėjo iki 2016 m. spalio mėn. galiojantį leidimą apsigyventi šalyje.

Remdamasi nacionalinės tesės nuostata, priimta po to, kai Vokietijos Federacinėje Respublikoje įsigaliojo Sprendimas Nr. 1/80, kompetentinga Vokietijos valdžios institucija atmetė prašymą išduoti vaikui leidimą apsigyventi šalyje ir nurodė, viena vertus, kad ji galėjo reikalauti, jog vaikas *a posteriori* imtųsi veiksmų pagal vizos išdavimo procedūrą, net jei tai neišvengiamai reikštų bent jau laikiną vaiko ir jo motinos atskyrimą atitinkamai nuo tėvo ir sutuoktinio, ir, kita vertus, kad nebuvo nepagrįsta tikėtis, kad vaiko tėvas tęs šeiminių ar santuokinių gyvenimą Turkijoje kartu su sūnumi ir sutuoktine.

Remdamasis Sprendime **Demir**¹³⁹ pateiktu išaiškinimu, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad veiksmingo migracijos srautų valdymo tikslas gali būti privalomas bendrojo intereso pagrindas, leidžiantis pateisinti nacionalinę priemonę, kurios buvo imtasi atitinkamoje valstybėje narėje įsigaliojus Sprendimui Nr. 1/80 ir pagal kurią jaunesniems nei 16 metų trečiųjų šalių piliečiams, siekiantiems atvykti į minėtą valstybę narę ir apsigyventi joje, nustatytas reikalavimas turėti leidimą apsigyventi šalyje. Vis dėlto tokia priemonė nėra proporcinga atsižvelgiant į siekiamą tikslą, nes jos įgyvendinimo tvarka, kiek tai susiję su trečiųjų šalių piliečių vaikais, kurie yra gimę atitinkamoje valstybėje narėje ir kurių vienas iš tėvų yra teisėtai toje valstybėje narėje gyvenantis darbuotojas turkas, viršija tai, kas būtina šiam tikslui pasiekti, nes tokios priemonės reiškia, jog šis darbuotojas turi pasirinkti, ar tęsti samdomą darbą valstybėje narėje ir iš esmės sutrikdyti savo šeiminių gyvenimą, ar atsisakyti minėto darbo be garantijos, kad galbūt grįžęs į Turkiją jis vėl galės iš naujo integruotis į darbo rinką.

XX. BENDRA UŽSIENIO IR SAUGUMO POLITIKA

Kalbant apie ribojamąsias priemones bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) srityje, reikia paminėti penkis sprendimus. Trys sprendimai susiję su grupių ir asmenų, laikomų susijusiais su teroro aktais, lėšų įšaldymu. Ketvirtasis sprendimas susijęs su Teisingumo Teismo jurisdikcija spręsti dėl Tarybos sprendimų, kuriais tam tikroms

138/ 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos sprendimas Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros, pridėtas prie Susitarimo, kuriuo įsteigiama Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociacija, kuris 1963 m. rugsėjo 12 d. Ankaroje buvo pasirašytas Turkijos Respublikos, EEB valstybių narių ir Bendrijos ir kuris Bendrijos vardu buvo sudarytas, aprobuotas ir patvirtintas 1963 m. gruodžio 23 d. Tarybos sprendimu 64/732/EEB (OL 217, 1964, p. 3685; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 11 t., p. 10).

139/ 2013 m. lapkričio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimas **Demir** (C-225/12, [EU:C:2013:725](#)).

Rusijos įmonėms taikomos ribojamosios priemonės dėl Rusijos Federacijos veiksmų Ukrainoje, teisėtumo. Galiausiai reikėtų priminti Sprendimą *Safa Nicu Sepahan / Taryba* (C-45/15 P), susijusį su sprendimu įšaldyti lėšas sukeltos žalos atlyginimu¹⁴⁰.

2017 m. kovo 14 d. Sprendime *A ir kt.* (C-158/14, [EU:C:2017:202](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo *Tarybos įgyvendinimo reglamento Nr. 610/2010*¹⁴¹, kuriuo organizacija „Tamil Eelamo išlaisvinimo tigrai“ (TEIT) paliekama subjektų, kurie dalyvauja darant teroro aktus ir kuriems taikomos ribojamosios priemonės, sąrašę, galiojimą. Ginčas pagrindinėje byloje kilo dėl nacionalinių priemonių, kuriomis buvo įšaldytos kelių asmenų, rinkusių lėšas TEIT, finansinės lėšos. Kadangi nacionaliniuose sprendimuose buvo remtasi įgyvendinimo reglamentu Nr. 610/2010, apeliantai pagrindinėje byloje užginčijo šio įgyvendinimo reglamento galiojimą tuo pagrindu, kad TEIT veiksmai buvo ne teroro aktai, o ginkluotųjų pajėgų veiksmai, kaip jie suprantami pagal tarptautinę humanitarinę teisę, nes jie buvo vykdomi ginkluoto konflikto metu. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas paklausė, ar, kiek tai susiję su įgyvendinimo reglamento Nr. 610/2010 galiojimo nagrinėjimu, ginkluotųjų pajėgų veiksmai ginkluotų konfliktų metu, kaip tai suprantama tarptautinėje humanitarinėje teisėje, gali būti pripažinti „teroro aktais“, kaip jie suprantami pagal Sąjungos teisės aktus dėl kovos su terorizmu.

Visų pirma, Teisingumo Teismas patvirtino, kad nors ieškinyje dėl panaikinimo nebuvo pareikštas dėl įgyvendinimo reglamento Nr. 610/2010 ir iki jo galiojusių aktų, apeliantai pagrindinėje byloje turėjo teisę prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme ginčyti šių aktų galiojimą. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl Sąjungos akto galiojimo gali būti atmetas, jeigu ieškinyje dėl Sąjungos akto panaikinimo būtų akivaizdžiai priimtinas, o tokį ieškinį galintis pareikšti fizinis arba juridinis asmuo to nepadarė per nustatytą terminą ir nacionaliniame teismo procese remiasi šio akto neteisėtumu siekdamas, kad nacionalinis teismas kreiptųsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl minėto akto galiojimo, ir taip išvengdamas šio akto galutinio pobūdžio, kurį jis šio asmens atžvilgiu įgyja pasibaigus ieškinio pareiškimo terminui. Tačiau nagrinėtu atveju apeliantų pagrindinėje byloje pareikštas ieškinyje dėl panaikinimo be jokios abejonės nebūtų buvęs priimtinas. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas visų pirma pabrėžė, kad patys apeliantai pagrindinėje byloje nebuvo įtraukti į lėšų įšaldymo sąrašą. TEIT įtraukimas į lėšų įšaldymo sąrašą yra visuotinai taikomas kitiems nei ši organizacija asmenims dėl to, kad jis įpareigoja neapibrėžtą asmenų grupę laikytis konkrečių minėtai organizacijai nustatytų apribojimų. Todėl nebuvo akivaizdu, kad ginčijami aktai buvo „konkrečiai“ susiję su apeliантаis. Be to, jų padėtį tiesiogiai paveikė ne su tuo įtraukimu susiję Sąjungos aktai, o sankcijų, pagrįstų vien Nyderlandų įstatymu, kuriame, be kitų aspektų, atsižvelgta į minėtą įtraukimą, skyrimas. Vadinas, anot Teisingumo Teismo, nebuvo akivaizdu, kad apeliantų pareikšti ieškiniai dėl Sąjungos aktų, susijusių su TEIT įtraukimu į lėšų įšaldymo sąrašą, panaikinimo būtų buvę priimtini.

^{140/} Šis sprendimas aptartas III skyriaus 4 skirsnyje „Sąjungos deliktinė atsakomybė“.

^{141/} 2010 m. liepos 12 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 610/2010, kuriuo įgyvendinama Reglamento (EB) Nr. 2580/2001 dėl specialių ribojančių priemonių, taikomų tam tikriems asmenims ir subjektams siekiant kovoti su terorizmu, 2 straipsnio 3 dalis ir kuriuo panaikinamas įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 1285/2009 (OL L 178, 2010, p. 1).

Antra, priminęs, kad ribojamąsias priemones numatantis reglamentas turi būti aiškinamas atsižvelgiant ne tik į sprendimą, nurodytą SESV 215 straipsnio 2 dalyje, bet ir į istorinį šio reglamento kontekstą, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nagrinėjant įgyvendinimo reglamento Nr. 610/2010 galiojimą reikia atsižvelgti į Reglamentą Nr. 2580/2001¹⁴² ir Bendrąją poziciją 2001/931¹⁴³, kurie iš esmės priskirtini prie bendros užsienio ir saugumo politikos ir kurių tikslas – įgyvendinti Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliuciją 1373 (2001).

Konstatavęs, kad teroro aktai draudžiami pagal tarptautinę humanitarinę teisę, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šios teisės siekiami tikslai skiriasi nuo Bendrosios pozicijos 2001/931 ir Reglamento Nr. 2580/2001 tikslų, tačiau pagal ją nedraudžiama priimti tokių kaip nagrinėjamosios ribojamųjų priemonių. Todėl šių Sąjungos aktų taikymas nepriklauso nuo kvalifikavimo pagal tarptautinę humanitarinę teisę, o ginkluotųjų pajėgų veiksmams ginkluotų konfliktų metu gali būti laikomi „teroro aktais“, kaip jie suprantami pagal šiuos Sąjungos aktus. Todėl Teisingumo Teismas pripažino galiojančiais įgyvendinimo reglamentą Nr. 610/2010 ir už jį ankstesnius Sąjungos aktus, susijusius su TEIT įtraukimu į lėšų įšaldymo sąrašą.

Dviejuose 2017 m. liepos 26 d. sprendimuose **Taryba / TEIT** (C-599/14 P, [EU:C:2017:583](#)) ir **Taryba / Hamas** (C-79/15 P, [EU:C:2017:584](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo du Bendrojo Teismo sprendimus¹⁴⁴, kuriais buvo panaikinti Tarybos aktai, kuriais 2010–2014 m. laikotarpiu buvo paliktos galioti lėšų įšaldymo priemonės, šios institucijos nustatytos organizacijoms Hamas ir „Tamil Eelamo išlaisvinimo tigras“ (T-EIT), remiantis Bendrąja pozicija 2001/931¹⁴⁵ ir Reglamentu Nr. 2580/2001¹⁴⁶. Šiuose sprendimuose Teisingumo Teismas patvirtino, kad *Taryba gali palikti subjektą sąraše subjektų, įtariamų turint sąsajų su teroro aktais, jeigu prieina prie išvados, kad tebeegzistuoja pavojus, jog jis dalyvaus teroristinėje veikloje, kuri pateisino pirminį jo įtraukimą į šį sąrašą*. Šiuo klausimu jis patikslino, kad nors pirminis įtraukimas į šį sąrašą turi būti pagrįstas kompetentingų nacionalinių institucijų sprendimais, šis reikalavimas netaikomas vélesniam palikimui šiame sąraše.

Nagrinėtu atveju Taryba 2001 m. gruodžio 27 d. įtraukė Hamas¹⁴⁷, o 2006 m. gegužės 29 d. – TEIT¹⁴⁸ į Reglamento Nr. 2580/2001 2 straipsnio 3 dalyje numatytą sąrašą. Šis įtraukimas, kurį Taryba periodiškai atnaujindavo, buvo grindžiamas Jungtinės Karalystės valdžios institucijų sprendimais ir vienu Indijos valdžios institucijos sprendimu dėl TEIT, taip pat dviem Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijų sprendimais ir vienu Jungtinės Karalystės valdžios institucijų sprendimu dėl Hamas. Nors Hamas ir TEIT neginčijo Tarybos aktų dėl jų pirminio įtraukimo į sąrašą, jos užginčijo jų vélesnį palikimą šiame sąraše. Bendrasis Teismas panaikino šiuos aktus, be kita ko, tuo

142/ 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2580/2001 dėl specialiųjų ribojančių priemonių, taikomų tam tikriems asmenims ir subjektams siekiant kovoti su terorizmu (OL L 344, 2001, p. 70; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 18 sk., 1 t., p. 207).

143/ 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos bendroji pozicija 2001/931/BUSP dėl konkrečių priemonių taikymo kovojant su terorizmu (OL L 344, 2001, p. 93; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 18 sk., 1 t. p. 217).

144/ 2014 m. spalio 16 d. Bendrojo Teismo sprendimas **TEIT / Taryba** (T-208/11 ir T508/11, [EU:T:2014:885](#)) ir 2014 m. gruodžio 17 d. Sprendimas **Hamas / Taryba** (T-400/10, [EU:T:2014:1095](#)).

145/ Minėta pirmiau 142 išnašoje.

146/ 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2580/2001 dėl specialiųjų ribojančių priemonių, taikomų tam tikriems asmenims ir subjektams siekiant kovoti su terorizmu (OL L 344, p. 70; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 18 sk., 1 t., p. 207).

147/ 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos sprendimas 2001/927/EB, kuriuo patvirtinamas Tarybos reglamento (EB) Nr. 2580/2001 dėl specialiųjų ribojančių priemonių, taikomų tam tikriems asmenims ir subjektams siekiant kovoti su terorizmu, 2 straipsnio 3 dalyje numatytas sąrašas (OL L 344, 2001, p. 83).

148/ 2006 m. gegužės 29 d. Tarybos sprendimas 2008/583/EB, įgyvendinantis Reglamentą (EB) Nr. 2580/2005 dėl specialiųjų ribojančių priemonių, taikomų tam tikriems asmenims ir subjektams siekiant kovoti su terorizmu, 2 straipsnio 3 dalį ir panaikinantį Sprendimą 2007/930/EB (OL L 144, 2006, p. 21).

pagrindu, kad ginčijamos priemonės buvo grindžiamos ne kompetentingų valdžios institucijų sprendimuose išnagrinėtomis ir nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis (kaip reikalaujama pagal Bendrąją poziciją 2001/931), o Tarybos iš spaudos ir interneto gauta informacija.

Nagrinėdamas, kokių sąlygų Taryba turi laikytis periodiškai peržiūrėdama galiojančias ribojamąsias priemones, Teisingumo Teismas patvirtino savo jurisprudenciją, suformuotą Sprendime *Al-Aqsa*¹⁴⁹, pagal kurį Taryba gali palikti asmenį ar subjektą sąraše, jeigu prieina prie išvados, kad tebeegzistuoja pavojus, jog jie dalyvaus teroristinėje veikloje. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nagrinėtu atveju siekdama įrodyti, kad toks pavojus tebeegzistuoja TEIT ir *Hamas* atveju, Taryba turėjo remtis naujesniais duomenimis nei nacionaliniai sprendimai, kuriais buvo grindžiamas jų pirminis įtraukimas į sąrašą. Anot Teisingumo Teismo, pagal Bendrosios pozicijos 2001/931 1 straipsnio 4 dalį tik pradinis įtraukimas į sąrašą turi būti grindžiamas kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos sprendimu. Tokia sąlyga nenumatyta bendrosios pozicijos 1 straipsnio 6 dalyje dėl vėlesnio šių subjektų palikimo sąraše, kuris gali būti grindžiamas kitais šaltiniais. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad atitinkami subjektai buvo bet kuriuo atveju apsaugoti dėl to, kad turėjo galimybę Sąjungos teisme ginčyti visus duomenis, kuriais Taryba remiasi per periodinius peržiūrėjimus.

Tuo remdamasis, Teisingumo Teismas panaikino Bendrojo Teismo sprendimą dėl *Hamas* ir grąžino jam bylą nagrinėti iš naujo, tačiau paliko galioti Bendrojo Teismo sprendimą, kuriuo buvo panaikintos Tarybos TEIT nustatytos lėšų įšaldymo priemonės, nepaisydamas tame sprendime padarytos teisės klaidos. Iš tiesų, atsižvelgdamas į tai, kad 2009 m. TEIT patyrė karinį pralaimėjimą Šri Lankoje, ir tai yra svarbus aplinkybių pasikeitimas, galintis sukelti abejonių dėl pavojaus, kad TEIT dalyvaus teroristinėje veikloje, tolesnio egzistavimo, Teisingumo Teismas nusprendė, kad ginčijamų aktų motyvuose Taryba turėjo paminėti aspektus, kurie galėtų pagrįsti jos vertinimą, tačiau ji to nepadarė. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad asmens ar subjekto pirminį įtraukimą į sąrašą Taryba gali grįsti trečiosios valstybės kompetentingos institucijos priimtu sprendimu tik kruopščiai patikrinusi, kad šios trečiosios valstybės teisės aktais užtikrinama teisė į gynybą ir teisė į veiksmingą teisminę apsaugą, lygiavertė Sąjungos lygiu užtikrinamai apsaugai, ir šis vertinimas turi būti pagrįstas motyvuose.

Galiausiai, 2017 m. kovo 28 d. Sprendime ***Rosneft*** (C-72/15, [EU:C:2017:236](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patvirtino *Sprendimo 2014/512*¹⁵⁰ ir *Tarybos reglamento Nr. 833/2014*¹⁵¹ dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos Federacijos veiksmus Ukrainoje, skirtų tam tikroms Rusijos įmonėms, susijusioms su Rusijos valstybe, galiojimą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme viena iš suinteresuotųjų įmonių ginčijo Tarybos jai nustatytų ribojamųjų priemonių ir nacionalinių įgyvendinimo priemonių galiojimą.

Teisingumo Teismas pirmiausia patvirtino turįs jurisdikciją priimti prejudicinį sprendimą dėl akto, kuris priimtas remiantis nuostatomis dėl BUSP, jeigu prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas siekiant, kad būtų peržiūrėtas Sąjungos kompetencijų vykdymui Sutartyse nustatytų procedūrų ir numatytų institucijų įgaliojimų laikymasis arba ribojamųjų priemonių fiziniams ar juridiniams asmenims teisėtumas. Dėl to, kad pagal ESS 24 straipsnio 1 dalies antros pastraipos paskutinį sakinį ir SESV 275 straipsnio pirmą pastraipą Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimų BUSP srityje, ir dėl toje pačioje ES sutarties nuostatoje bei SESV 275 straipsnio antroje pastraipoje šiuo klausimu numatytos išimties Teisingumo Teismas, be kita ko, pabrėžė, kad nors, aišku,

^{149/} 2012 m. lapkričio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Al-Aqsa / Taryba ir Nyderlandai / Al-Aqsa* (C-539/10 P ir C-550/10 P, [EU:C:2012:711](#)).

^{150/} 2014 m. liepos 31 d. Tarybos sprendimas 2014/512/BUSP dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje (OL L 229, 2014, p. 13), iš dalies pakeistas 2014 m. gruodžio 4 d. Tarybos sprendimu 2014/872/BUSP (OL L 349, 2014, p. 58).

^{151/} 2014 m. liepos 31 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 833/2014 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje (OL L 229, 2014, p. 1; klaidų ištaisymas OL L 246, 2014, p. 59), iš dalies pakeistas 2014 m. gruodžio 4 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1290/2014 (OL L 349, 2014, p. 20).

Chartijos 47 straipsniu negali būti Teisingumo Teismui nustatyta jurisdikcija tada, kai pagal Sutartis ji jam nesuteikiama, veiksmingos teisinės gynybos principas reiškia, kad Teisingumo Teismo jurisdikcijos paneigimas BUSP srityje turi būti aiškinamas griežtai. Kadangi procedūra, pagal kurią Teisingumo Teismas gali priimti prejudicinį sprendimą, siekiama užtikrinti, kad aiškinant ir taikant Sutartis būtų laikomasi teisės, su pastarąja nuostata ir veiksmingos teisinės gynybos principu siekiamais tikslais būtų nesuderinama siaurai aiškinti jurisdikciją, kuri Teisingumo Teismui suteikiama pagal SESV 275 straipsnio antrą pastraipą, į kurią daroma nuoroda ESS 24 straipsnio 1 dalyje.

Šiomis aplinkybėmis tiek, kiek pagal ESS 24 straipsnio 1 dalį ir SESV 275 straipsnio antrą pastraipą Teisingumo Teismas turi *ratione materiae* jurisdikciją priimti sprendimą dėl Sąjungos aktų, be kita ko, dėl ribojamųjų priemonių fiziniams ar juridiniams asmenims, galiojimo, su Sutartyse nustatyta veiksmingos teisinės gynybos sistemos struktūra būtų nesuderinama aiškinti pastarąją nuostatą kaip nesuteikiančią valstybių narių teismams galimybės kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimais dėl Tarybos sprendimų, numatančių tokias priemones, galiojimo.

Antra, dėl ginčijamų aktų galiojimo Teisingumo Teismas, be kita ko, konstatavo, kad atsižvelgiant į Tarybos aktų, priimamų ESS 29 straipsnio pagrindu ir SESV 215 straipsnio pagrindu, skirtingas funkcijas, aplinkybę, jog pagal ESS 29 straipsnį Tarybos priimtame Sprendime 2014/512 patikslinamas ribojamųjų priemonių dalykas, negali iš principo būti laikoma pažeidžiančia SESV 215 straipsnyje nustatytą procedūrą minėtam sprendimui įgyvendinti. Taigi priimant Reglamentą Nr. 833/2014, skirtą šiam sprendimui įgyvendinti, šia aplinkybe nebuvo pažeistas įgaliojimų, pagal SESV 215 straipsnį suteiktų Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai, įgyvendinimas. Galiausiai, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ginčijamais aktais siekiamų tikslų svarba gali pateisinti neigiamas pasekmes tam tikriems ūkio subjektams ir kad nagrinėtu atveju kišimasis į jų laisvę užsiimti verslu ir teisę į nuosavybę nebuvo neproporcingas. Be to, anot Teisingumo Teismo, teisinio saugumo ir *nulla poena sine lege certa* principai nesudaro kliūčių valstybei narei įtvirtinti baudžiamąsias sankcijas, taikytinas tuo atveju, kai pažeidžiamos šio reglamento nuostatos, nepaisant to, kad šias nuostatas Teisingumo Teismas vėliau laipsniškai gali išaiškinti.

C/TEISINGUMO TEISMO KANCELIARIJOS VEIKLA 2017 M.

Parengė kanclerio pavaduotojas Marc-André GAUDISSERT

Kaip matyti iš pagrindinių Teisingumo Teismo kanceliarijos organizacinius klausimus ir veiklą reglamentuojančių dokumentų, jai pavestos trys svarbios užduotys.

Kanceliarija, kuri pagal Procedūros reglamentą yra atsakinga už visų dokumentų priėmimą, perdavimą ir saugojimą, visų pirma turi užtikrinti tinkamą proceso eigą ir Teisingumo Teismui pateiktų nagrinėti bylų medžiagos reikiama tvarkymą nuo ieškinio, apeliacinio skundo ar prašymo priimti prejudicinį sprendimą įregistravimo kanceliarijos registre iki sprendimo ar nutarties, kuriais užbaigiamas procesas Teisingumo Teisme, įteikimo šalims ir bylos medžiagos įtraukimo į archyvą.

Vykdydama šią pirmąją užduotį ir su ja susijusias papildomas užduotis kanceliarija taip pat palaiko būtinus ryšius (visomis oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis) su šalims atstovaujančiais asmenimis, trečiaisiais asmenimis ar valstybių narių teismais, patekusiais prašymus priimti prejudicinį sprendimą dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar galiojimo.

Galiausiai kanceliarija padeda teismo nariams vykdyti visą su jų pareigomis susijusią veiklą. Ši pagalba pasireiškia būtent tvarkant daug procesinio pobūdžio klausimų, kylančių visais bylos nagrinėjimo etapais, ir kanceliarijoje dirbantiems administratoriams dalyvaujant teismo posėdžiuose ir jo kolegijų administracinio pobūdžio susirinkimuose, o taip pat jos darbuotojams dalyvaujant įvairių komitetų, ypač komiteto, atsakingo už su Teisingumo Teismo statutu ir jo Procedūros reglamentu susijusių klausimų nagrinėjimą, veikloje.

Minėto komiteto veikla 2017 m. buvo intensyvi. Ne tik buvo parengta ataskaita dėl galimo dalies kai kurių prejudicinių klausimų perdavimo Bendrajam Teismui¹ (ataskaita 2017 m. gruodžio 14 d. pateikta Europos Parlamentui, Tarybai ir Komisijai), bet ir pradėti išsamiai svarstyti klausimai dėl Europos Sąjungos teismų sistemos reformos pasekmių kompetencijos tarp Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo paskirstymui nagrinėjant tiesioginius ieškinius ir poveikio, kurį gali turėti Sąjungos ir nacionalinės teisės ir praktikos dėl asmens duomenų apsaugos raida jurisprudencijos paskelbimui. Reikia nurodyti, kad rengiant šį tekstą minėti svarstymai vis dar tęsiasi.

Toliau bus apibendrinta pati teisminė veikla ir pagrindinės tendencijos, kurios matyti iš statistikos lentelių, parodančių, kad 2017 m. buvo įtempti tiek dėl gautų, tiek dėl baigtų bylų skaičiaus.

Gautos bylos

2017 m. Teisingumo Teismas gavo 739 bylas. Jeigu nebūtų kreipiamas dėmesys į 1979 m., kurie buvo -išskirtiniai, nes jais buvo gautos 1324 naujos bylos, iš kurių daugiau kaip tūkstantis susijusios su tarnautojų ieškiniiais, tai yra didžiausias Teisingumo Teisme įregistruotų bylų skaičius nuo šio teismo įsteigimo; ankstesnis rekordas buvo pasiektas 2015 m. (713 naujų bylų). Šį padidėjimą iš esmės lėmė didesnis Teisingumo Teismui pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą skaičius (2017 m. pateikti 533 prašymai, t. y. 13 % daugiau, palyginti su ankstesniais metais, kai Teisingumo Teismui buvo pateikta 470 prašymų priimti prejudicinį sprendimą.

^{1/} Šios ataskaitos tekstą visomis oficialiomis Europos Sąjungos kalbomis galima rasti institucijos tinklalapyje (<https://curia.europa.eu>, skiltyje Teisingumo Teismas – Procedūra).

Be abejo, šį naują rekordą iš dalies galima paaiškinti tuo, kad iš Vokietijos buvo gauta apie 40 panašių bylų dėl Reglamento (EB) Nr. 261/2004, susijusio su oro keleiviams taikoma kompensacija atsisakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atveju², išaiškinimo. Tačiau kartu jis parodo valstybių narių teismų pasitikėjimą Teisingumo Teismu. 2017 m. įregistruoti prašymai priimti prejudicinį sprendimą gauti beveik iš visų valstybių narių, taip pat pažymėtina, kad tokius prašymus teikė visi teismai, įskaitant konstitucinius. Šie prašymai buvo teikiami dėl įvairių Sąjungos teisės sričių, kaip antai transporto ir mokesčių, vartotojų apsaugos, socialinės politikos ir aplinkos; taip pat nereikia pamiršti klausimų dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo V antraštinės dalies, susijusių su migracijos krize ir nacionalinių valdžios institucijų šioje srityje nustatytomis priemonėmis.

Teisingumo Teismas pastebėjo, kad nurodytose srityse padaugėjo prašymų priimti prejudicinį sprendimą ne tik iš Vokietijos, Austrijos ir Nyderlandų, bet ir iš ne taip seniai į Sąjungą įstojusių valstybių: Vengrijos, Lietuvos ir Estijos (2017 m. pastarosios pateikė atitinkamai 22, 10 ir 7 prašymus priimti prejudicinį sprendimą).

Palyginti su 2015 ir 2016 m., kai Teisingumo Teismas priėmė nemažai sprendimų dėl daugelio svarbių klausimų, susijusių su opia hipoteka užtikrintų paskolų sritimi, 2017 m. iš Ispanijos teismų, kurie tiesiogiai susidūrė su šia problema, buvo gauta perpus mažiau prašymų priimti prejudicinį sprendimą. Tą pačią išvadą galima padaryti ir dėl Jungtinės Karalystės prašymų (2016 m. buvo pateikti 23 prašymai, o 2017 m. – 11 prašymų), tačiau padaugėjo iš Airijos teismų gautų prašymų (2016 m. gauti 6 prašymai, o 2017 m. – 12 prašymų), taip pat išaugo iš Suomijos gautų prašymų skaičius (nuo 7 iki 13, atsižvelgiant į tą patį laikotarpį).

Toliau pateikiamose lentelėse skaitytojas ras detalios informacijos apie praėjusiais metais gautus prašymus priimti prejudicinį sprendimą; lentelėse informacija pateikiama pagal valstybę narę ir teismą.

Be dominuojančio skaičiaus prašymų priimti prejudicinį sprendimą, kurie sudaro apie tris ketvirtadalius 2017 m. gautų bylų, taip pat pabrėžtina ieškinių dėl įsipareigojimų neįvykdymo skaičiaus augimo tendencija (2017 m. gautas 41 ieškinys, palyginti su 31 ieškiniu 2016 m.) ir apeliacinių skundų mažėjimo tendencija (kartu vertinant visas sritis per tą patį laikotarpį apeliacinių bylų sumažėjo nuo 175 iki 147). Vis dėlto šiame etape dar anksti daryti galutines išvadas dėl tokios raidos, nes 2016 m. ieškinių dėl įsipareigojimų neįvykdymo skaičius žvelgiant iš istorinės perspektyvos buvo palyginti mažas, o Teisingumo Teismui pateiktų apeliacinių skundų skaičių lemia keli veiksniai, be kita ko, susiję su Bendrojo Teismo priimtų sprendimų ir nutarčių skaičiumi, o taip pat – su šalių atliekamu šansų laimėti bylą įvertinimu. 2016 ir 2017 m. konstatuotas mažesnis apeliacinių skundų skaičius gali būti vienas iš minėtos teismų sistemos reformos teigiamų rezultatų, taip pat jam įtakos gali turėti ir priemonės, kurių ėmėsi Teisingumo Teismas, kad būtų nedelsiant atmetami akivaizdžiai nepriimtini arba akivaizdžiai nepagrįsti apeliaciniai skundai. Vis dėlto, suprantama, reikia palaukti kelerius metus, kad būtų aišku, ar šios tendencijos pasitvirtins.

Galiausiai reikia nurodyti, kad 2017 m. Teisingumo Teismas gavo Belgijos Karalystės remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 218 straipsnio 11 dalimi pateiktą prašymą pateikti nuomonę dėl 2016 m. spalio 30 d. Briuselyje pasirašyto Kanados ir Europos Sąjungos bei jos valstybių narių išsamaus ekonomikos ir prekybos susitarimo (IEPS) atitikties Sutarčių nuostatoms. Teisingumo Teismo būtent prašoma pasisakyti dėl šiame susitarime numatyto investicinių ginčų sprendimo mechanizmo tinkamumo.

^{2/} 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 261/2004, nustatantis bendras kompensavimo ir pagalbos keleiviams taisyklės atsisakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atveju, panaikinantys Reglamentą (EEB) Nr. 295/91 (OL L 46, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 7 sk., 8 t., p. 10).

Baigtos bylos

Nors 2017 m. gautų bylų skaičius padidėjo, baigtų bylų skaičius liko beveik toks pat kaip ir 2016 m. Praėjusiais metais Teisingumo Teismas užbaigė 699, o 2016 m. – 704 bylas. Neatsižvelgiant į apie 40 minėtų vokiškų bylų, kuriose nagrinėti panašūs klausimai ir kurios faktiškai sudarė vieną bylą (todėl buvo sujungtos), šie skaičiai parodo, kad praėjusiais metais pasiektas gautų ir baigtų bylų balansas.

Kaip ir 2016 m., daugumą Teisingumo Teismo užbaigtų bylų sudaro bylos dėl prejudicinio sprendimo priėmimo ir apeliacinės bylos, kartu jos sudaro daugiau nei 90 % 2017 m. Teisingumo Teismo išnagrinėtų bylų. Ši procentinė dalis logiškai paaiškinama tuo, kad šių dviejų rūšių bylos sudaro labai panašių visų gautų bylų dalį.

Skaitytojui gali būti įdomu tai, kad labai padidėjo bylų, išnagrinėtų priėmus sprendimą. 2016 m. Teisingumo Teismas priėmė 412 sprendimų, o 2017 m. buvo priimti - 466 sprendimai, t. y. 13 % daugiau. Iš dalies šį padidėjimą galima paaiškinti atsitiktiniais veiksniais, nes praėjusiais metais Teisingumo Teismui teko spręsti daug principinių klausimų (žr. šio pranešimo antroje dalyje pateiktą teisminės veiklos apibendrinimą), taip pat tuo, kad Teisingumo Teismui buvo pateiktos nagrinėti sudėtingesnės ir labiau techninės bylos, kurios pareikalavo išsamios pateiktų klausimų analizės, o dažnai ir generalinio advokato išvados pateikimą, įskaitant tam tikras bylas, kurios buvo perduotos nagrinėti trijų teisėjų kolegijai. 2017 m. daugiau kaip 67 % visų sprendimų priimta prieš tai pateikus generalinio advokato išvadą.

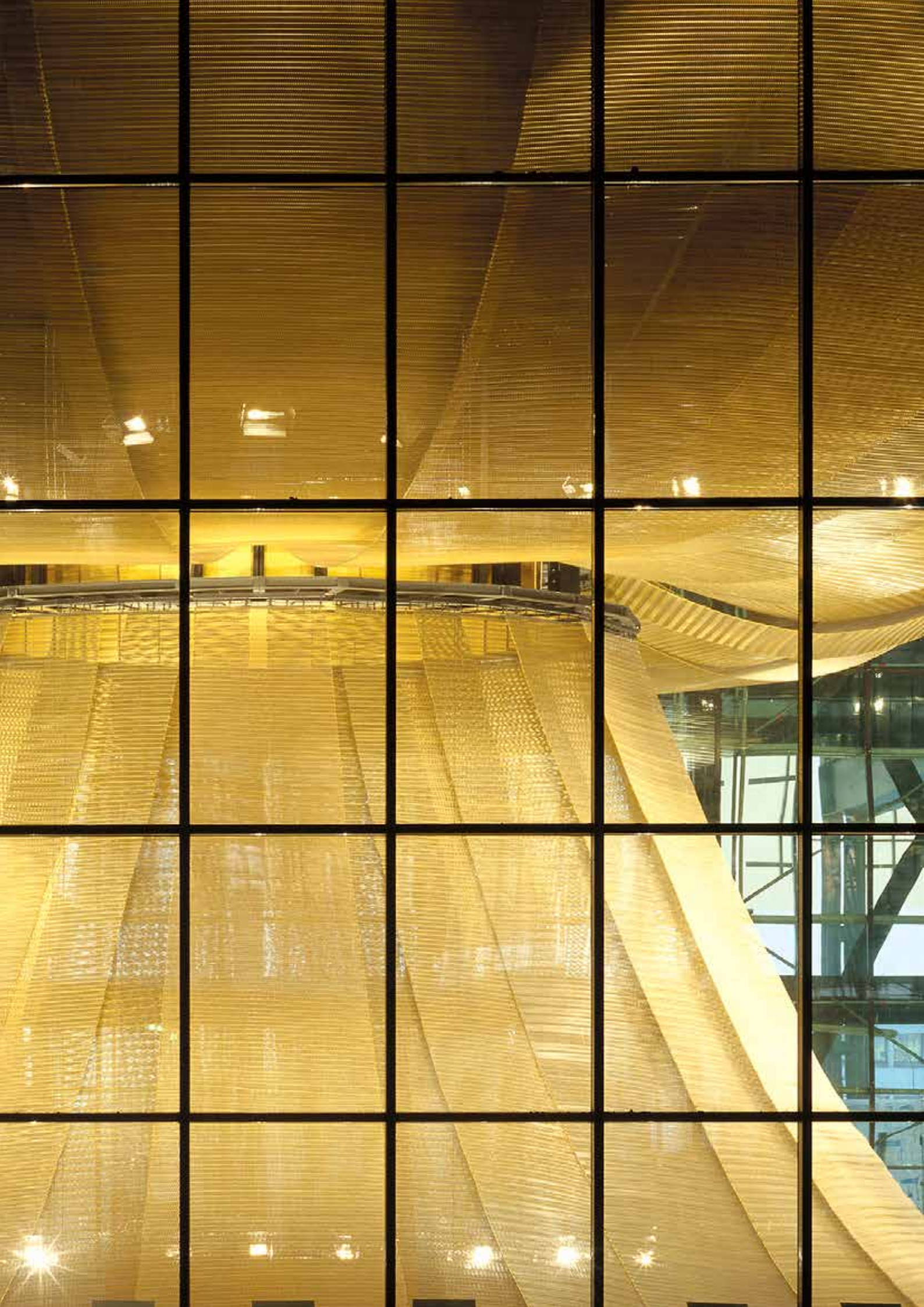
Logiška padidėjusio bylų, išnagrinėtų priėmus sprendimą, skaičiaus pasekmė yra sumažėjęs bylų, išnagrinėtų priėmus nutartį, skaičius ir su tuo susijusi ilgesnė vidutinė proceso trukmė. Vis dėlto bylų dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, kurios sudaro pagrindinę Teisingumo Teismo darbo dalį, vidutinė nagrinėjimo trukmė pailgėjo labai nedaug. 2016 m. vidutinė tokių bylų nagrinėjimo trukmė buvo 15 mėn. (maža trukmė žvelgiant iš istorinės perspektyvos), o 2017 m. ji buvo 15,7 mėn. Savo ruožtu apeliacinių skundų vidutinė nagrinėjimo trukmė pailgėjo daug daugiau: 2017 m. ji buvo 17,1 mėn., o 2016 m. – 12,9 mėn.; tai iš esmės galima paaiškinti tuo, kad 2017 m. buvo užbaigta daug sudėtingų bylų konkurencijos ir valstybės pagalbos srityse, tarp jų, be kita ko, yra didžiulės apimties bylų paketas dėl Belgijos, Vokietijos, Prancūzijos, Italijos, Nyderlandų ir Austrijos vonios kambarių įrangos gamintojų kartelių.

Praėję metai ypatingi ir tuo, kad gauta sąlyginai daug prašymų taikyti pagreitintą procedūrą ar prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą su laisvės, saugumo ir teisingumo erdve susijusiose srityse. 2016 m. tokių prašymų buvo gauta atitinkamai 21 ir 12, o 2017 m. – 31 ir 15; tai parodo, kad šalims ar nacionaliniams teismams svarbu greitai išspręsti ginčus. Vis dėlto jų nurodyti tokių prašymų pateikimo motyvai ir šiuos prašymus pagrindžiančios aplinkybės turėjo mažesnę poveikį, nei 2016 m., nes 2017 m. Teisingumo Teismas nusprendė taikyti pagreitintą procedūrą tik dviejose bylose, o prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą – keturiose bylose (2016 m. buvo atitinkamai trys ir aštuonios tokios bylos). Atmesti prašymai taikyti pagreitintą procedūrą ar prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą vis dėlto buvo „kompensuoti“ greičiau išnagrinėjus kelias iš nurodytų bylų, jų nagrinėjimui suteikus pirmenybę.

Galiausiai ypatingas dėmesys turi būti skirtas trims nuomonėms, kurias Teisingumo Teismas 2017 m. pateikė pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 218 straipsnio 11 dalį. Šiose nuomonėse Teisingumo Teismas dar kartą patikslino Europos Sąjungos įgaliojimų išorės santykių srityje apimtį ir kelių jai svarbių susitarimų taikymo sritį; ypač paminėtina 2017 m. gegužės 16 d. Teisingumo Teismo plenarinėje sesijoje priimta Nuomonė 2/15 dėl Europos Sąjungos ir Singapūro Respublikos laisvosios prekybos susitarimo.

Dar neišnagrinėtos bylos

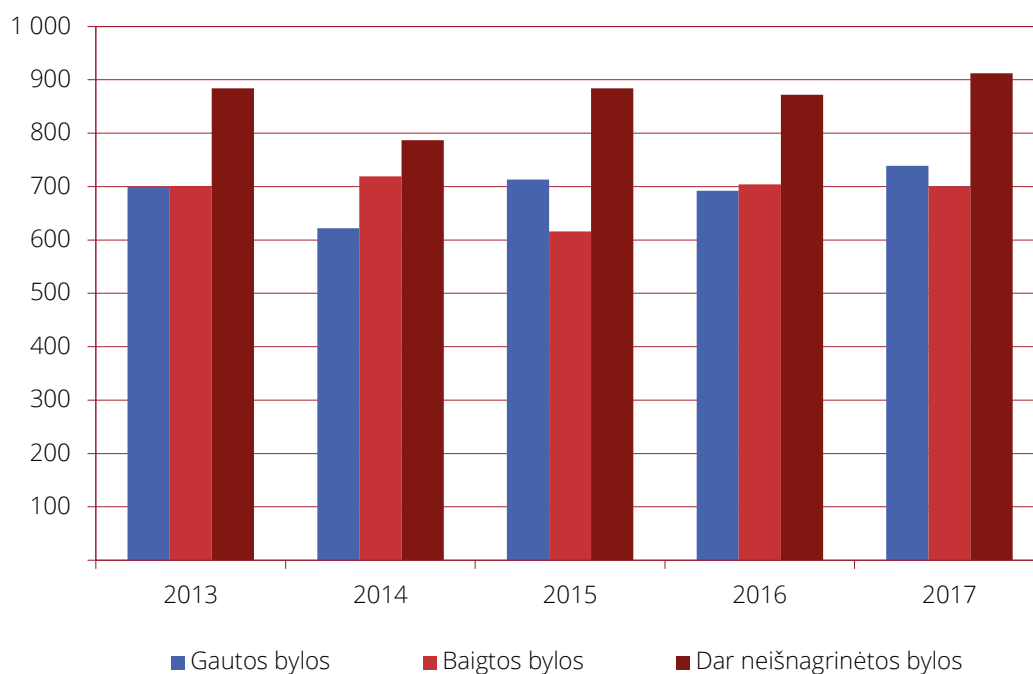
2017 m. gruodžio 31 d. Teisingumo Teisme buvo 912 dar neišnagrinėtų bylų (825 bylos po sujungimo), o tai yra šiek tiek daugiau, palyginti su 2016 m. pabaigoje buvusiu dar neišnagrinėtų bylų skaičiumi (872 bylos).

D/ TEISINGUMO TEISMO TEISMINĖS VEIKLOS STATISTIKA

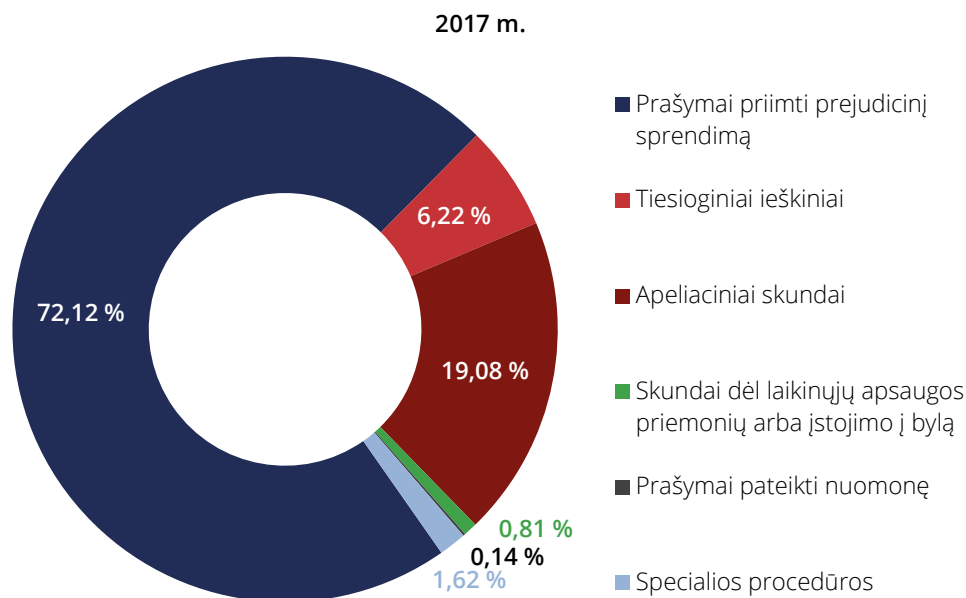
I. Bendrieji Teisingumo Teismo veiklos duomenys – Gautos, baigtos, dar neišnagrinėtos bylos (2013–2017)	97
II. Gautos bylos – Procedūrų pobūdis (2013–2017)	98
III. Gautos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2017)	99
IV. Gautos bylos – Ieškiniai dėl valstybės įsipareigojimų neįvykdymo (2013–2017)	100
V. Baigtos bylos – Procedūrų pobūdis (2013–2017)	101
VI. Baigtos bylos – Sprendimai, nutartys, nuomonės (2017)	102
VII. Baigtos bylos – Teismo sudėtis (2013–2017)	103
VIII. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi (2013–2017)	104
IX. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi – Ieškinio dalykinė sritis (2013–2017)	105
X. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi – Ieškinio dalykinė sritis (2017)	107
XI. Baigtos bylos – Sprendimai dėl valstybės įsipareigojimų neįvykdymo: sprendimo esmė (2013–2017)	109
XII. Baigtos bylos – Proceso trukmė (2013–2017), skaičiuojama mėnesiais ir dešimtosiomis mėnesio dalimis	110
XIII. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Procedūrų pobūdis (2013–2017)	111
XIV. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Teismo sudėtis (2013–2017)	112
XV. Kita – Pagreitinotos procedūros (2013–2017)	113
XVI. Kita – Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūros (2013–2017)	113
XVII. Kita – Laikinųjų apsaugos priemonių procedūros (2017)	114
XVIII. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2017) – Gautos bylos ir sprendimai	115
XIX. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2017) – Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pagal valstybę, narę ir metus	117
XX. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2017) – Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pagal valstybę narę ir teismą	119
XXI. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2017) – Valstybėms narėms pareikšti ieškiniai dėl įsipareigojimų neįvykdymo	122
XXII. Teisingumo Teismo kanceliarijos veikla (2015–2017)	123

I. BENDRIEJI TEISINGUMO TEISMO VEIKLOS DUOMENYS – GAUTOS, BAIGTOS, DAR NEIŠNAGRINĖTOS BYLOS (2013–2017)¹

	2013	2014	2015	2016	2017
Gautos bylos	699	622	713	692	739
Baigtos bylos	701	719	616	704	699
Dar neišnagrinėtos bylos	884	787	884	872	912

^{1/} Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

II. GAUTOS BYLOS – PROCEDŪRŲ POBŪDIS (2013–2017)¹

	2013	2014	2015	2016	2017
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	450	428	436	470	533
Tiesioginiai ieškiniai	72	74	48	35	46
Apeliaciniai skundai	161	111	206	168	141
Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	5		9	7	6
Prašymai pateikti nuomonę	2	1	3		1
Specialios procedūros ²	9	8	11	12	12
Iš viso	699	622	713	692	739
Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių	1	3	2	3	3

1/ Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

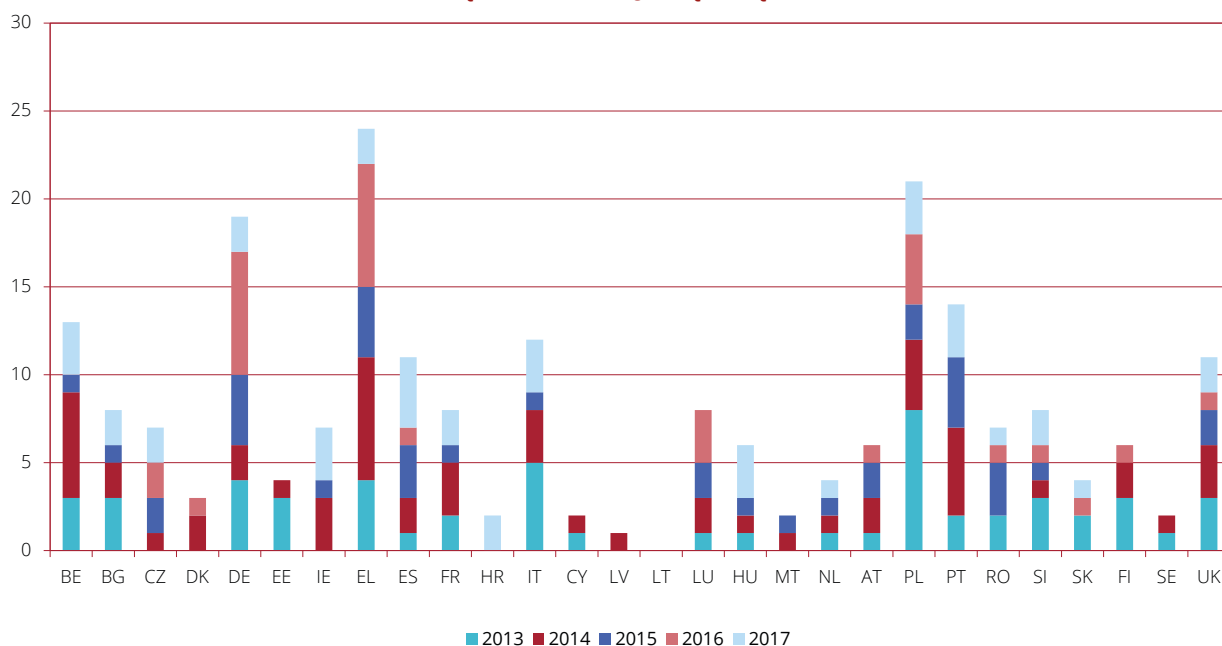
2/ „Specialiomis“ laikomos procedūros dėl: nemokamos teisinės pagalbos suteikimo, atlygintinų išlaidų nustatymo, klaidų ištaisymo, protesto dėl už akių priimto sprendimo, trečiojo asmens skundo, išaiškinimo, bylos atnaujinimo, pirmojo generalinio advokato pasiūlymo peržiūrėti Bendrojo Teismo sprendimą nagrinėjimo, turto suvaržymo ir imunitetų.

III. GAUTOS BYLOS – IEŠKINIO DALYKINĖ SRITIS (2017)¹

	Tiesioginiai ieškiniai	Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	Apeliaciniai skundai	Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	Prašymai pateikti nuomonę	Iš viso	Specialios procedūros
Aplinka	11	28	1			40	
Arbitražinė išlyga			5			5	
Bendra užsienio ir saugumo politika		1	5			6	
Bendra žuvininkystės politika	1					1	
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)			1	1		2	
Darbuotojų migrantų socialinė apsauga		7				7	
Ekonominė ir pinigų politika		2	5			7	
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda		1	1			2	
Energetika		2				2	
Europos Sąjungos išorės veiksmai		2	1			3	
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi išteklių, kova su sukčiavimu ir kt.)	3	2	1			6	
Įmonių teisė		1				1	
Institucinė teisė	2		20	2	1	25	1
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė		19	54			73	
Įsisteigimo laisvė	1	7				8	
Konkurencija		2	5			7	
Laisvas asmenų judėjimas	3	13				16	
Laisvas kapitalo judėjimas	2	10				12	
Laisvas prekių judėjimas		6				6	
Laisvė teikti paslaugas	2	16				18	
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	5	90	3			98	
Mokesčiai	2	53				55	
Mokslų tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas			3			3	
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas		12	2			14	
Naujų valstybių įstojimas		1				1	
Pramonės politika	2	5				7	
Prekybos politika		2	6			8	
Sąjungos pilietybė	1	7				8	
Sąjungos teisės principai		10	2			12	
Socialinė politika		43				43	
Susipažinimas su dokumentais			1			1	
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas							2
Teisės aktų derinimas	2	39	1			42	
Transportas	5	78				83	
Valstybės pagalba	2	10	8	1		21	
Vartotojų apsauga	1	34				35	
Viešieji pirkimai	1	21		1		23	
Visuomenės sveikata		1				1	
Žemės ūkis		8	6			14	
EB sutartis / SESV	46	533	131	5	1	716	3
Pareigūnų tarnybos nuostatai			7	1		8	
Procesas			3			3	9
Kita			10	1		11	9
IŠ VISO BENDRAI	46	533	141	6	1	727	12

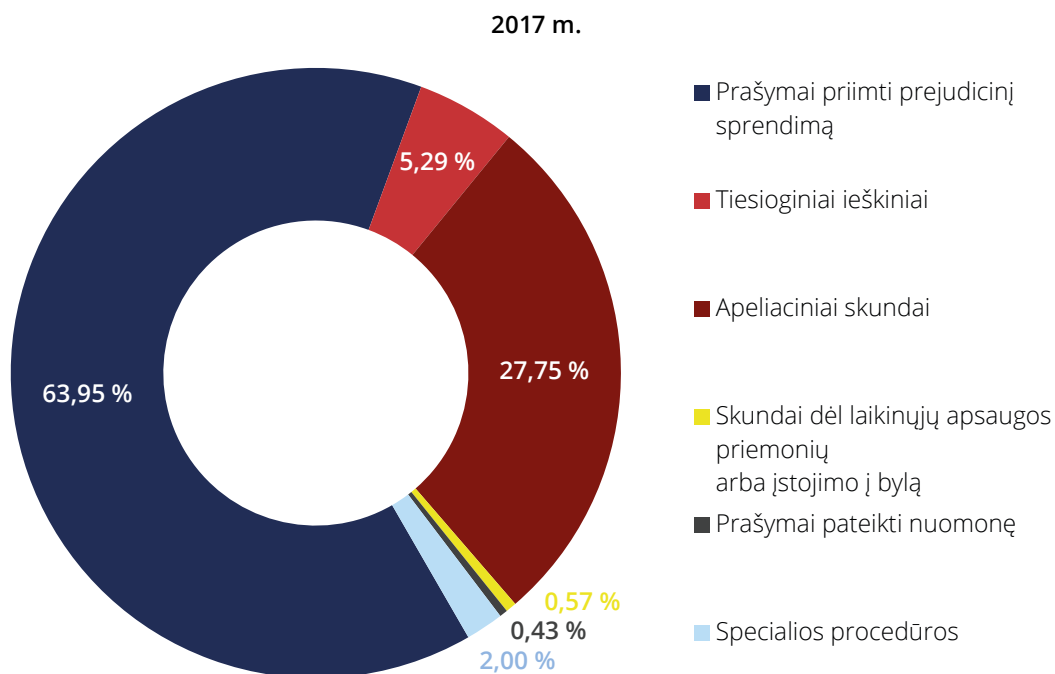
1/ Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

IV. GAUTOS BYLOS – IEŠKINIAI DĖL VALSTYBĖS ĮSIPAREIGOJIMŲ NEĮVYKDYMO (2013–2017)¹

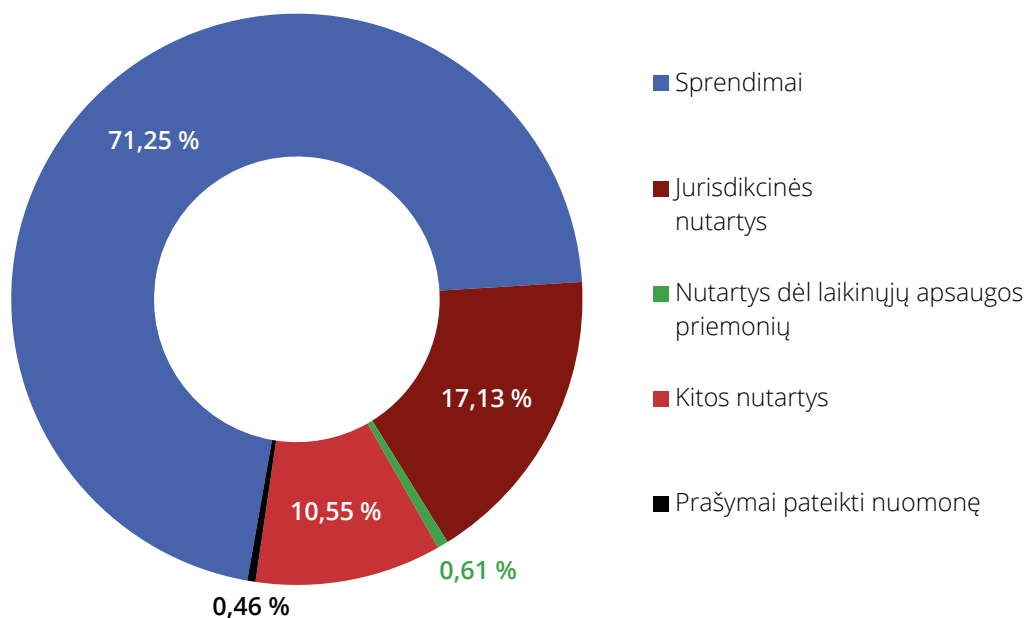
	2013	2014	2015	2016	2017
Belgija	3	6	1		3
Bulgarija	3	2	1		2
Čekijos Respublika		1	2	2	2
Danija		2		1	
Vokietija	4	2	4	7	2
Estija	3	1			
Airija		3	1		3
Graikija	4	7	4	7	2
Ispanija	1	2	3	1	4
Prancūzija	2	3	1		2
Kroatija					2
Italija	5	3	1		3
Kipras	1	1			
Latvija		1			
Lietuva					
Liuksemburgas	1	2	2	3	
Vengrija	1	1	1		3
Malta		1	1		
Nyderlandai	1	1	1		1
Austrija	1	2	2	1	
Lenkija	8	4	2	4	3
Portugalija	2	5	4		3
Rumunija	2		3	1	1
Slovėnija	3	1	1	1	2
Slovakija	2			1	1
Suomija	3	2		1	
Švedija	1	1			
Jungtinė Karalystė	3	3	2	1	2
Iš viso	54	57	37	31	41

1/ Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

V. BAIGTOS BYLOS – PROCEDŪRŲ POBŪDIS (2013–2017)¹

	2013	2014	2015	2016	2017
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	413	476	404	453	447
Tiesioginiai ieškiniai	110	76	70	49	37
Apeliaciniai skundai	155	157	127	182	194
Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	5	1	7	7	4
Prašymai pateikti nuomonę	1	2	1		3
Specialios procedūros	17	7	7	13	14
Iš viso	701	719	616	704	699

1/ Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

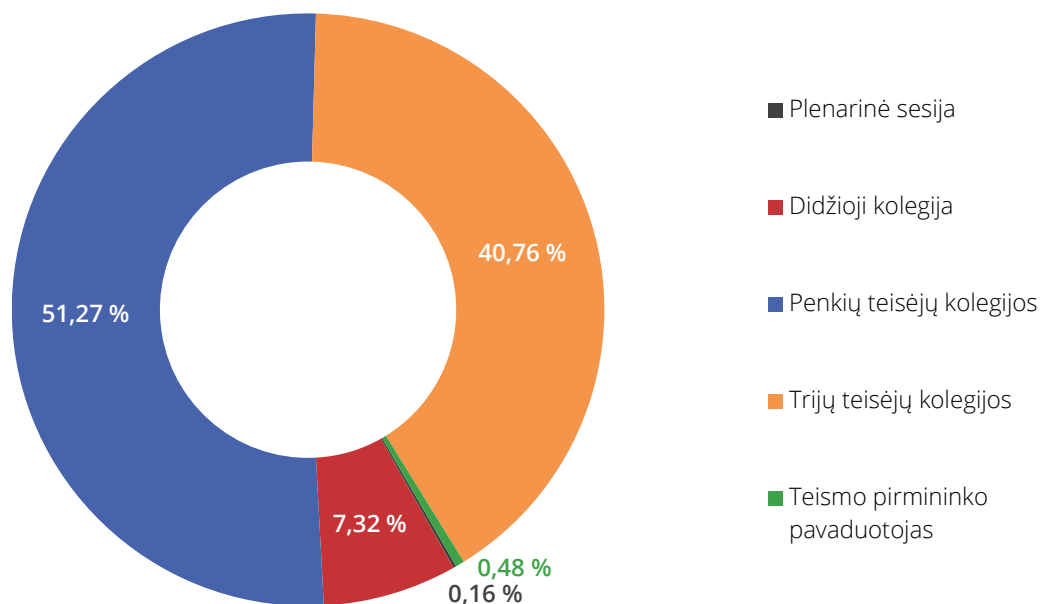
VI. BAIGTOS BYLOS – SPRENDIMAI, NUTARTYS, NUOMONĖS (2017)¹

	Sprendimai	Jurisdikcinės nutartys ²	Nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių ³	Kitos nutartys ⁴	Prašymai pateikti nuomonę	Iš viso
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	325	42		58		425
Tiesioginiai ieškiniai	27		1	9		37
Apeliaciniai skundai	114	57				171
Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą			3	1		4
Prašymai pateikti nuomonę					3	3
Specialios procedūros		13		1		14
Iš viso	466	112	4	69	3	654

- 1/ Skaičiai (neto) nurodyti atsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (sujungtų bylų grupė = viena byla).
- 2/ Nutartys dėl proceso užbaigimo kitais nei bylos išbraukimo iš registro, pagrindo priimti sprendimą nebuvimo ar bylos perdavimo Bendrajam Teismui pagrindais.
- 3/ Nutartys, priimtos pateikus prašymą pagal SESV 278 ir 279 straipsnius (anksčiau – EB 242 ir 243 straipsniai), SESV 280 straipsnį (anksčiau – EB 244 straipsnis) ar atitinkamas EAEBs nuostatas arba apskundus nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių ar dėl įstojimo į bylą.
- 4/ Nutartys dėl proceso užbaigimo, kai byla išbraukiama iš registro, nėra pagrindo priimti sprendimą arba byla perduodama Bendrajam Teismui.

VII. BAIGTOS BYLOS – TEISMO SUDĖTIS (2013–2017)¹

2017 m.

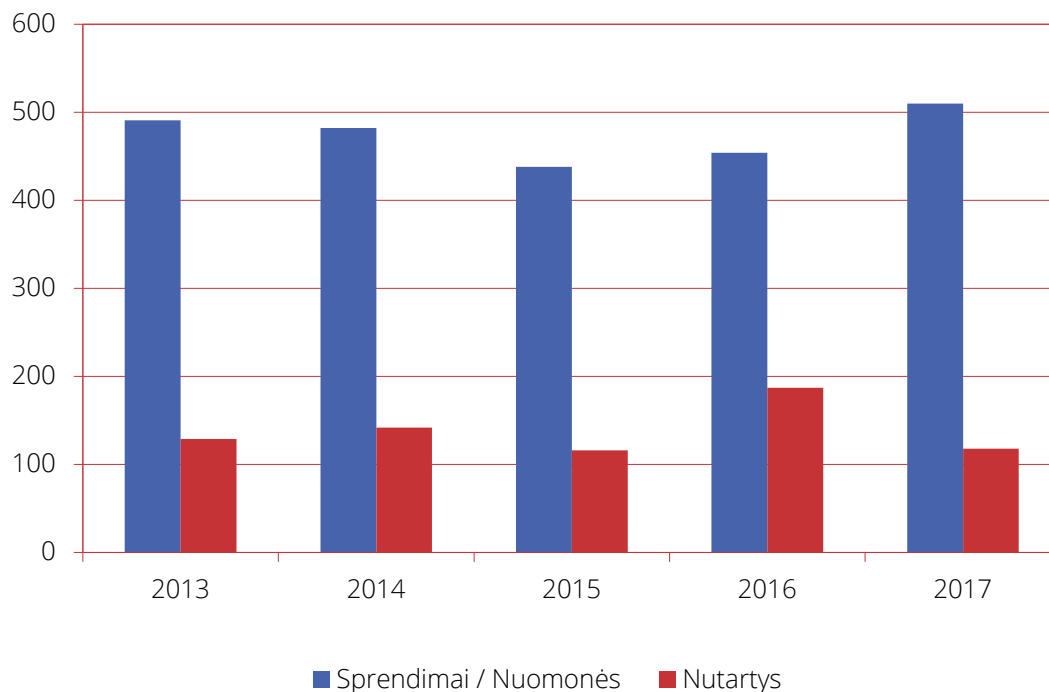

	2013			2014			2015			2016			2017		
	Sprendimai / Nuomonės	Nutartys ²	Iš viso	Sprendimai / Nuomonės	Nutartys ²	Iš viso	Sprendimai / Nuomonės	Nutartys ²	Iš viso	Sprendimai / Nuomonės	Nutartys ²	Iš viso	Sprendimai / Nuomonės	Nutartys ²	Iš viso
Plenarinė sesija			0	1		1							1		1
Didžioji kolegija	52		52	51	3	54	47		47	54		54	46		46
Penkių teisėjų kolegijos	348	18	366	320	20	340	298	20	318	280	20	300	312	10	322
Trijų teisėjų kolegijos	91	106	197	110	118	228	93	89	182	120	162	282	151	105	256
Teismo pirmininko pavaduotojas		5	5		1	1		7	7		5	5		3	3
Iš viso	491	129	620	482	142	624	438	116	554	454	187	641	510	118	628

1/ Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

2/ Nutartys dėl proceso užbaigimo kitais nei bylos išbraukimo iš registro, pagrindo priimti sprendimą nebuvimo ar bylos perdavimo Bendrajam Teismui pagrindais.

VIII. BYLOS, BAIGTOS SPRENDIMU, NUOMONE ARBA JURISDIKCIINE NUTARTIMI (2013–2017)^{1 2}

	2013	2014	2015	2016	2017
Sprendimai / Nuomonės	491	482	438	454	510
Nutartys	129	142	116	187	118
Iš viso	620	624	554	641	628

1/ Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

2/ Nutartys dėl proceso užbaigimo kitais nei bylos išbraukimo iš registro, pagrindo priimti sprendimą nebuvimo ar bylos perdavimo Bendrajam Teismui pagrindais.

IX. BYLOS, BAIGTOS SPRENDIMU, NUOMONE ARBA JURISDIKCIINE NUTARTIMI – IEŠKINIO DALYKINĖ SRITIS (2013–2017)¹

	2013	2014	2015	2016	2017
Aplinka	35	30	27	53	27
Bendra užsienio ir saugumo politika	12	3	6	11	10
Bendra žuvininkystės politika		5	3	1	2
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)		5	1	1	7
Darbuotojų migrantų socialinė apsauga	12	6	14	5	6
Ekonominė ir pinigų politika		1	3	10	2
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	6	8	4	2	
Energetika	1	3	2		2
Europos Sąjungos išorės veiksmai	4	6	1	5	1
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu ir kt.)	2	5	1	2	7
Įmonių teisė	4	3	1	1	4
Institucinė teisė	31	18	27	20	27
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	43	69	51	80	60
Įsisteigimo laisvė	13	9	17	27	10
Konkurencija	42	28	23	30	53
Laisvas asmenų judėjimas	15	20	13	12	17
Laisvas kapitalo judėjimas	8	6	8	7	1
Laisvas prekių judėjimas	1	10	9	5	2
Laisvė teikti paslaugas	16	11	17	14	13
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	46	51	49	51	61
Mokesčiai	74	52	55	41	62
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	1		1	3	2
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	11	21	20	27	19
Naujų valstybių įstojimas				1	
Pramonės politika	15	3	9	10	8
Prekybos politika	6	7	4	14	14
Sąjungos pilietybė	12	9	4	8	5
Sąjungos teisės principai	17	23	12	13	14
Socialinė politika	27	51	30	23	26
Susipažinimas su dokumentais	6	4	3	4	9
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas		1	1		2
Teisės aktų derinimas	24	25	24	16	29

>>>

1/ Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose				1	
Transeuropiniai tinklai				1	
Transportas	17	18	9	20	17
Užimtumas			1		
Valstybės pagalba	34	41	26	26	33
Vartotojų apsauga	19	20	29	33	20
Viešieji pirkimai	12	13	14	31	15
Visuomenės sveikata	2	3	5	4	5
Žemės ūkis	33	29	20	13	22
EB sutartis / SESV	601	617	544	626	614
AE sutartis			1		
Pareigūnų tarnybos nuostatai	5	1	3		1
Privilegijos ir imunitetai			2	1	
Procesas	14	6	4	14	13
Kita	19	7	9	15	14
IŠ VISO BENDRAI	620	624	554	641	628

1/ Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

X. BYLOS, BAIGTOS SPRENDIMU, NUOMONE ARBA JURISDIKCINE NUTARTIMI – IEŠKINIO DALYKINĖ SRITIS (2017)¹

	Sprendimai / Nuomonės	Nutartys ²	Iš viso
Aplinka	26	1	27
Bendra užsienio ir saugumo politika	8	2	10
Bendra žuvininkystės politika	2		2
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	5	2	7
Darbuotojų migrantų socialinė apsauga	5	1	6
Ekonominė ir pinigų politika	1	1	2
Energetika	2		2
Europos Sąjungos išorės veiksmai	1		1
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu ir kt.)	5	2	7
Įmonių teisė	4		4
Institucinė teisė	12	15	27
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	38	22	60
Įsisteigimo laisvė	7	3	10
Konkurencija	52	1	53
Laisvas asmenų judėjimas	14	3	17
Laisvas kapitalo judėjimas	1		1
Laisvas prekių judėjimas	2		2
Laisvė teikti paslaugas	12	1	13
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	59	2	61
Mokesčiai	57	5	62
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas		2	2
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	18	1	19
Pramonės politika	8		8
Prekybos politika	14		14
Sąjungos pilietybė	4	1	5
Sąjungos teisės principai	9	5	14
Socialinė politika	23	3	26
Susipažinimas su dokumentais	5	4	9
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas		2	2
Teisės aktų derinimas	23	6	29
Transportas	16	1	17

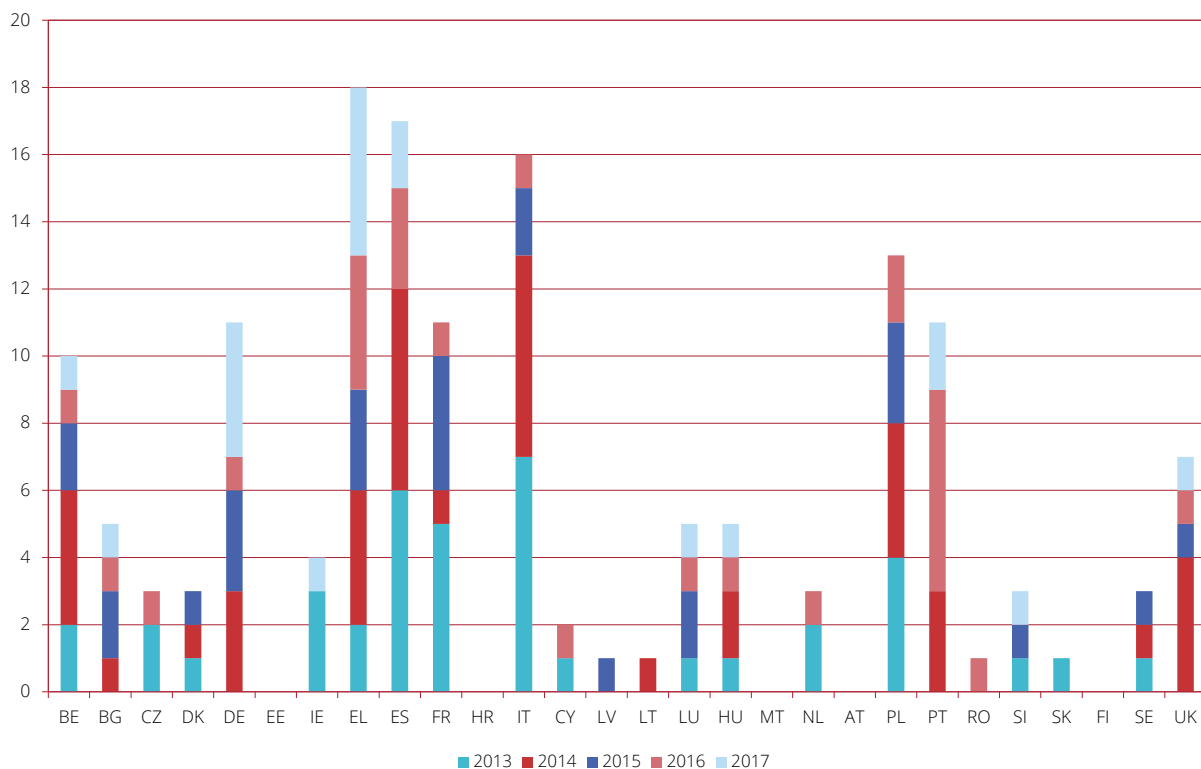
>>>

- 1/ Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).
- 2/ Nutartys dėl proceso užbaigimo kitais nei bylos išbraukimo iš registro, pagrindo priimti sprendimą nebuvimo ar bylos perdavimo Bendrajam Teismui pagrindais.

Valstybės pagalba	24	9	33
Vartotojų apsauga	16	4	20
Viešieji pirkimai	12	3	15
Visuomenės sveikata	5		5
Žemės ūkis	20	2	22
EB sutartis / SESV	510	104	614
Pareigūnų tarnybos nuostatai		1	1
Procesas		13	13
Kita		14	14
IŠ VISO BENDRAI	510	118	628

- 1/ Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).
- 2/ Nutartys dėl proceso užbaigimo kitais nei bylos išbraukimo iš registro, pagrindo priimti sprendimą nebuvimo ar bylos perdavimo Bendrajam Teismui pagrindais.

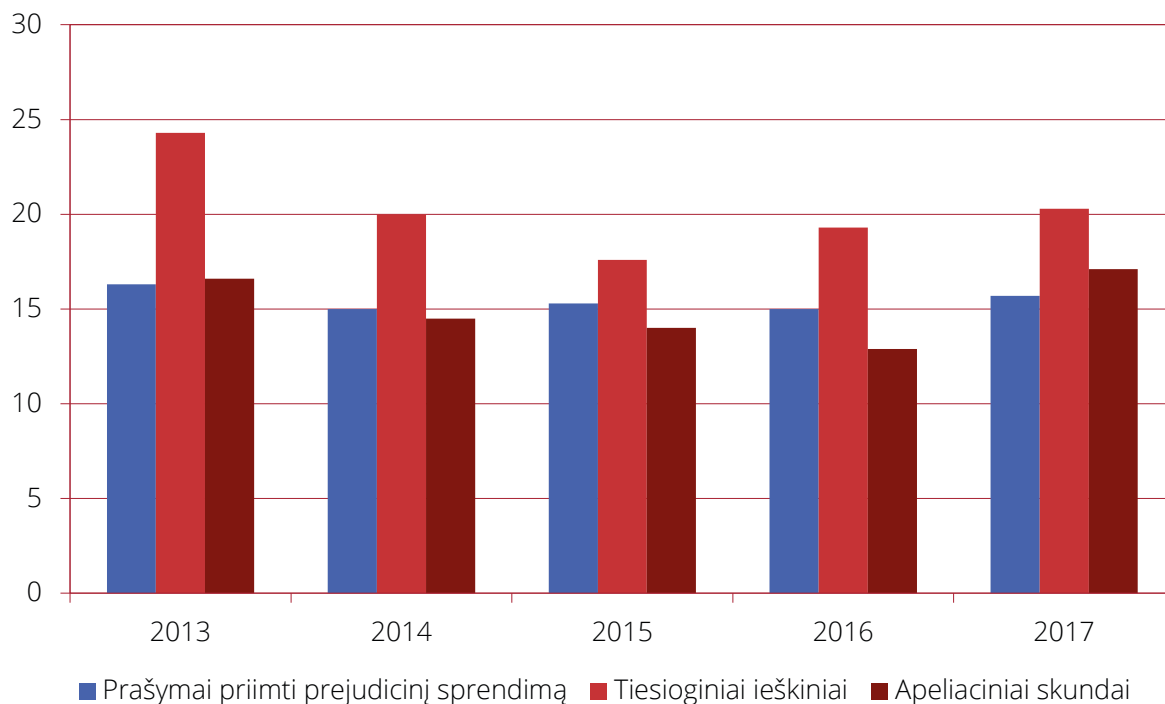
XI. BAIGTOS BYLOS – SPRENDIMAI DĖL VALSTYBĖS ĮSIPAREIGOJIMŲ NEĮVYKDYMO: SPRENDIMO ESMĖ (2013–2017)¹

	2013		2014		2015		2016		2017	
	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį
Belgija	2	1	4		2		1		1	
Bulgarija			1	1	2		1		1	
Čekijos Respublika	2	2					1			
Danija	1	1	1		1					
Vokietija		2	3	1	3		1		4	
Estija										
Airija	3	1				1			1	
Graikija	2	1	4		3		4		5	
Ispanija	6		6				3		2	
Prancūzija	5	3	1		4		1			
Kroatija										
Italija	7	1	6		2		1			
Kipras	1						1			
Latvija					1					
Lietuva			1							
Liuksemburgas	1	1			2		1		1	
Vengrija	1		2				1		1	
Malta								1		
Nyderlandai	2	2		1			1	1		
Austrija		1						1		
Lenkija	4	2	4		3	1	2			
Portugalija		1	3				6		2	
Rumunija							1			
Slovėnija	1				1				1	
Slovakija	1					2				
Suomija		2								
Švedija	1	1	1		1					
Jungtinė Karalystė		1	4		1	1	1	1	1	
Iš viso	40	23	41	3	26	5	27	4	20	

1/ Skaičiai (neto) nurodyti atsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (sujungtų bylų grupė = viena byla).

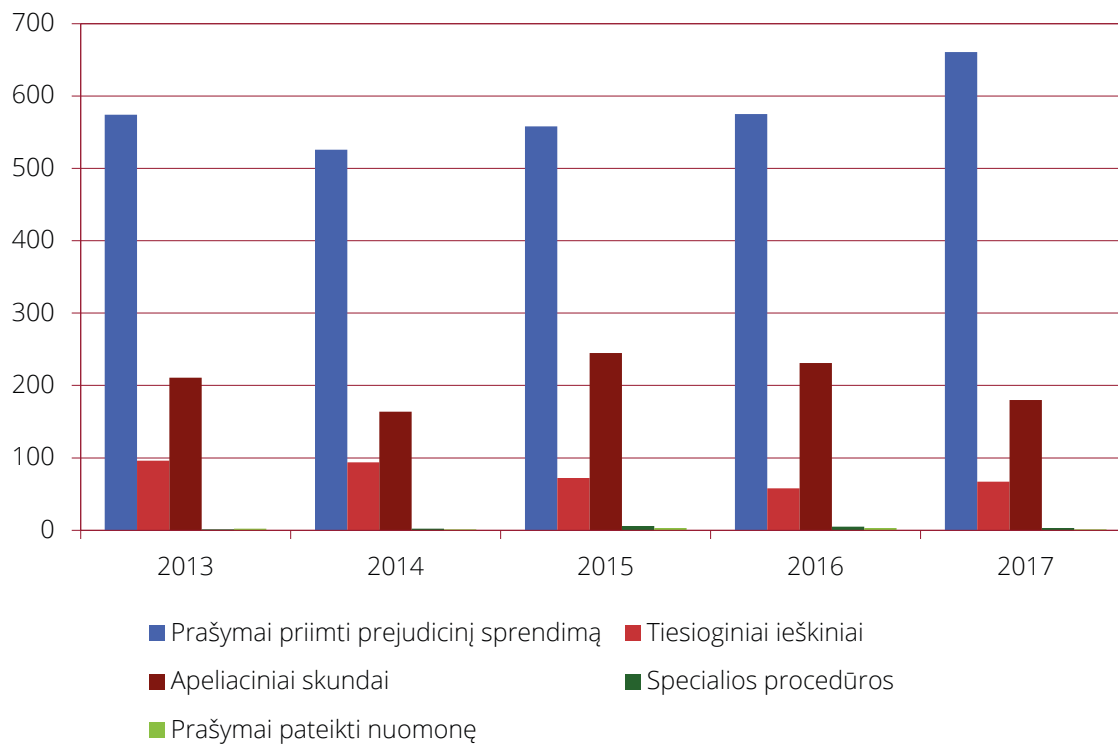
**XII. BAIGTOS BYLOS –
 PROCESO TRUKMĖ (2013–2017), SKAIČIUOJAMA MĖNESIAIS
 IR DEŠIMTOSIOMIS MĖNESIO DALIMIS¹
 (SPRENDIMAI IR JURISDIKCIŅĒS NUTARTYS)**

	2013	2014	2015	2016	2017
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	16,3	15	15,3	15	15,7
Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūros	2,2	2,2	1,9	2,7	2,9
Tiesioginiai ieškiniai	24,3	20	17,6	19,3	20,3
Apeliaciniai skundai	16,6	14,5	14	12,9	17,1

1/ Skaičiuojant proceso trukmę neatsižvelgta į: bylas, kuriose priimtas tarpinis sprendimas arba imtasi pasirengimo nagrinėti bylą priemonių; nuomones; specialias procedūras (t. y. dėl nemokamos teisinės pagalbos suteikimo, atlygintinų išlaidų nustatymo, klaidų ištaisymo, protesto dėl už akių priimto sprendimo, trečiojo asmens skundo, sprendimo išaiškinimo, bylos atnaujinimo, pirmojo generalinio advokato pasiūlymo peržiūrėti Bendrojo Teismo sprendimą nagrinėjimo, turto suvaržymo ir imunitetų); bylas, kurios užbaigtos nutartimi dėl bylos išbraukimo iš registro, dėl pagrindo priimti sprendimą nebuvimo arba dėl bylos perdavimo Bendrajam Teismui; laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūras arba skundų dėl laikinųjų apsaugos priemonių ar įstojimo į bylą nagrinėjimo procedūras.

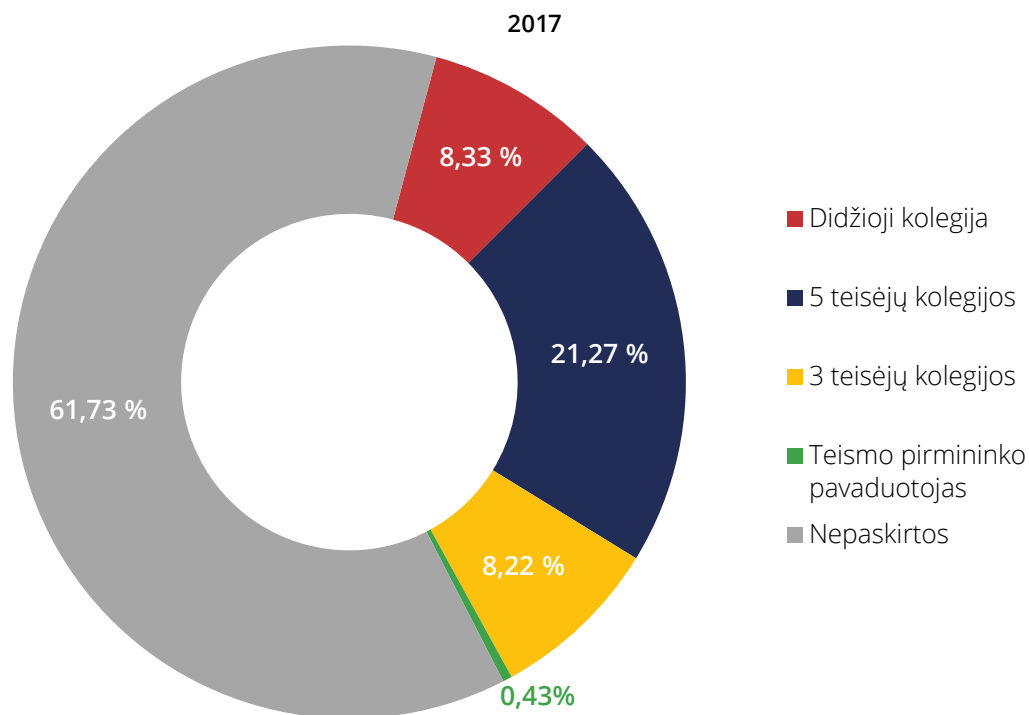
XIII. GRUODŽIO 31 D. DAR NEIŠNAGRINĖTOS BYLOS – PROCEDŪRŲ POBŪDIS (2013–2017)¹

	2013	2014	2015	2016	2017
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	574	526	558	575	661
Tiesioginiai ieškiniai	96	94	72	58	67
Apeliaciniai skundai	211	164	245	231	180
Specialios procedūros	1	2	6	5	3
Prašymai pateikti nuomonę	2	1	3	3	1
Iš viso	884	787	884	872	912

1/ Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

XIV. GRUODŽIO 31 D. DAR NEIŠNAGRINĖTOS BYLOS – TEISMO SUDĖTIS (2013–2017)¹

	2013	2014	2015	2016	2017
Plenarinė sesija				1	
Didžioji kolegija	37	33	38	40	76
Penkių teisėjų kolegijos	190	176	203	215	194
Trijų teisėjų kolegijos	51	44	54	75	75
Teismo pirmininko pavaduotojas	1		2	2	4
Nepaskirtos	605	534	587	539	563
Iš viso	884	787	884	872	912

1/ Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

XV. KITA – PAGREITINTOS PROCEDŪROS (2013–2017)¹

	2013		2014		2015		2016		2017	
	Patenkinti prašymą	Atmesti prašymą	Patenkinti prašymą	Atmesti prašymą	Patenkinti prašymą	Atmesti prašymą	Patenkinti prašymą	Atmesti prašymą	Patenkinti prašymą	Atmesti prašymą
Tiesioginiai ieškiniai				1					1	
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą		13	2	13	1	20	3	16	3	30
Apeliaciniai skundai						3	1			
Iš viso		13	2	14	1	23	4	16	4	30

1/ Bylos, kuriose per atitinkamus metus priimtas sprendimas arba nutartis tenkinti arba atmesti prašymą taikyti pagreintą procedūrą.

XVI. KITA – PREJUDICINIO SPRENDIMO PRIĖMIMO SKUBOS TVARKA PROCEDŪROS (2013–2017)¹

	2013		2014		2015		2016		2017	
	Patenkinti prašymą	Atmesti prašymą	Patenkinti prašymą	Atmesti prašymą	Patenkinti prašymą	Atmesti prašymą	Patenkinti prašymą	Atmesti prašymą	Patenkinti prašymą	Atmesti prašymą
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	2	3	4	1	5	5	9	4	4	11
Teisės aktų derinimas				1						
Iš viso	2	3	4	2	5	5	9	4	4	11

1/ Bylos, kuriose per atitinkamus metus priimtas sprendimas tenkinti arba atmesti prašymą taikyti sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

XVII. KITA – LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ PROCEDŪROS (2017)¹

	Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių	Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	Sprendimo esmė		
			Atmesti prašymą	Patenkinti prašymą	Išbraukti bylą iš registro arba konstatuoti pagrindo priimti sprendimą nebuvimą
Aplinka	1			1	
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)		1			
Institucinė teisė		2	1		
Pareigūnų tarnybos nuostatai		1			
Pramonės politika	1				
Susipažinimas su dokumentais			2		
Valstybės pagalba		1			1
Viešieji pirkimai	1	1			
IŠ VISO BENDRAI	3	6	3	1	1

1/ Skaičiai (neto) nurodyti atsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (sujungtų bylų grupė = viena byla).

XVIII. BENDROJI TEISMINĖS VEIKLOS RAIDA (1952–2017) – GAUTOS BYLOS IR SPRENDIMAI

Metai	Gautos bylos ¹							Sprendimai / Nuomonės ²
	Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	Tiesioginiai ieškiniai	Apeliaciniai skundai	Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	Prašymai pateikti nuomonę	Iš viso	Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių	
1953		4				4		
1954		10				10		2
1955		9				9	2	4
1956		11				11	2	6
1957		19				19	2	4
1958		43				43		10
1959		46			1	47	5	13
1960		22			1	23	2	18
1961	1	24			1	26	1	11
1962	5	30				35	2	20
1963	6	99				105	7	17
1964	6	49				55	4	31
1965	7	55				62	4	52
1966	1	30				31	2	24
1967	23	14				37		24
1968	9	24				33	1	27
1969	17	60				77	2	30
1970	32	47				79		64
1971	37	59				96	1	60
1972	40	42				82	2	61
1973	61	131				192	6	80
1974	39	63				102	8	63
1975	69	61			1	131	5	78
1976	75	51			1	127	6	88
1977	84	74				158	6	100
1978	123	146			1	270	7	97
1979	106	1 218				1 324	6	138
1980	99	180				279	14	132
1981	108	214				322	17	128
1982	129	217				346	16	185
1983	98	199				297	11	151
1984	129	183				312	17	165
1985	139	294				433	23	211
1986	91	238				329	23	174

1/ Skaičius bruto, neįskaitant specialių procedūrų.

2/ Skaičius neto.

>>>

Metai	Gautos bylos ¹							Sprendimai / Nuomonės ²
	Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	Tiesioginiai ieškiniai	Apeliaciniai skundai	Skundai dėl laikinių apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	Prašymai pateikti nuomonę	Iš viso	Prašymai dėl laikinių apsaugos priemonių	
1987	144	251				395	21	208
1988	179	193				372	17	238
1989	139	244				383	19	188
1990	141	221	15	1		378	12	193
1991	186	140	13	1	2	342	9	204
1992	162	251	24	1	2	440	5	210
1993	204	265	17			486	13	203
1994	203	125	12	1	3	344	4	188
1995	251	109	46	2		408	3	172
1996	256	132	25	3		416	4	193
1997	239	169	30	5		443	1	242
1998	264	147	66	4		481	2	254
1999	255	214	68	4		541	4	235
2000	224	197	66	13	2	502	4	273
2001	237	187	72	7		503	6	244
2002	216	204	46	4		470	1	269
2003	210	277	63	5	1	556	7	308
2004	249	219	52	6	1	527	3	375
2005	221	179	66	1		467	2	362
2006	251	201	80	3		535	1	351
2007	265	221	79	8		573	3	379
2008	288	210	77	8	1	584	3	333
2009	302	143	105	2	1	553	1	376
2010	385	136	97	6		624	3	370
2011	423	81	162	13		679	3	370
2012	404	73	136	3	1	617		357
2013	450	72	161	5	2	690	1	434
2014	428	74	111		1	614	3	416
2015	436	48	206	9	3	702	2	399
2016	470	35	168	7		680	3	412
2017	533	46	141	6	1	727	3	466
Iš viso	10 149	9 030	2 204	128	27	21 538	367	11 490

1/ Skaičius bruto, neįskaitant specialių procedūrų.

2/ Skaičius neto.

XIX. BENDROJI TEISMINĖS VEIKLOS RAIDA (1952–2017) – PRAŠYMAI PRIIMTI PREJUDICINĮ SPRENDIMĄ PAGAL VALSTYBĘ, NARĘ IR METUS

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Kitos ¹	Iš viso	
1961																			1										1		
1962																			5											5	
1963																1			5											6	
1964												2							4											6	
1965					4					2									1											7	
1966																			1											1	
1967	5				11					3						1			3											23	
1968	1				4					1		1							2											9	
1969	4				11					1						1														17	
1970	4				21					2		2							3											32	
1971	1				18					6		5				1			6											37	
1972	5				20					1		4							10											40	
1973	8				37					4		5				1			6											61	
1974	5				15					6		5							7								1			39	
1975	7			1	26					15		14				1			4								1			69	
1976	11				28					8		12							14								1			75	
1977	16			1	30					14		7							9								5			84	
1978	7			3	46					12		11							38								5			123	
1979	13			1	33					18		19				1			11								8			106	
1980	14			2	24					14		19							17								6			99	
1981	12			1	41					17		11				4			17								5			108	
1982	10			1	36					39		18							21								4			129	
1983	9			4	36					15		7							19								6			98	
1984	13			2	38					34		10							22								9			129	
1985	13				40					45		11				6			14								8			139	
1986	13			4	18					19		5				1			16								8			91	
																															>>>

1/ Byla C-265/00, *Campina Meikunie (Cour de justice Benelux / Benelux Gerichtshof)*.Byla C-196/09, *Miles ir kt.* (Europos mokyklų skundų taryba).Byla C-169/15, *Montis Design (Cour de justice Benelux / Benelux Gerichtshof)*.

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Kitos ¹	Iš viso	
1987	15			5	32			2	17	1	36		5				3			19									9		144	
1988	30			4	34					1	38		28				2			26									16		179	
1989	13			2	47			1	2	2	28		10				1			18			1						14		139	
1990	17			5	34			4	2	6	21		25				4			9			2						12		141	
1991	19			2	54			2	3	5	29		36				2			17			3						14		186	
1992	16			3	62				1	5	15		22				1			18			1						18		162	
1993	22			7	57			1	5	7	22		24				1			43			3						12		204	
1994	19			4	44			2		13	36		46				1			13			1						24		203	
1995	14			8	51			3	10	10	43		58				2			19	2		5					6	20	251		
1996	30			4	66				4	6	24		70				2			10	6		6			3	4	21		256		
1997	19			7	46			1	2	9	10		50				3			24	35		2			6	7	18		239		
1998	12			7	49			3	5	55	16		39				2			21	16		7			2	6	24		264		
1999	13			3	49			2	3	4	17		43				4			23	56		7			4	5	22		255		
2000	15			3	47			2	3	5	12		50							12	31		8			5	4	26	1	224		
2001	10			5	53			1	4	4	15		40				2			14	57		4			3	4	21		237		
2002	18			8	59				7	3	8		37				4			12	31		3			7	5	14		216		
2003	18			3	43			2	4	8	9		45				4			28	15		1			4	4	22		210		
2004	24			4	50			1	18	8	21		48				1	2		28	12		1			4	5	22		249		
2005	21			1	4	51		2	11	10	17		18				2	3		36	15		2			4	11	12		221		
2006	17			3	77			1	14	17	24		34			1	1	4		20	12		3			1	5	2	10		251	
2007	22			2	5	59		2	2	8	14		43				2			19	20		3			1	5	6	16		265	
2008	24			1	6	71		2	1	9	17		39			3	4	6		34	25		4			4	7	14		288		
2009	35			8	5	59		2	11	11	28		29			4	3	10	1	24	15		3			2	1	2	5	28	1	302
2010	37			9	3	10		4	6	22	33		49			3	2	9	6	24	15		8			5	6	6	29		385	
2011	34			2	5	6	83	1	7	9	27		44			10	1	2	13	22	24		11			3	12	4	26		423	
2012	28			15	7	8	68	5	6	1	16		65			5	2	8	18	44	23		6			9	3	8	16		404	
2013	26			10	7	6	97	3	4	5	26		62			3	5	10	20	46	19		11			4	4	12	14		450	
2014	23			13	6	10	87		5	4	41		52			7	6	23		30	18		8			3	8	3	12		428	
2015	32			5	8	7	79	2	8	2	36		47			9	8	14		40	23		8			5	4	7	16	1	436	
2016	26			18	5	12	84	1	6	6	47		62			9	8	1	15	26	20		19			6	7	5	23		470	
2017	21			16	4	8	149	7	12	4	23		57			5	10	2	22	38	31		19			3	6	13	8	11	533	
Iš viso	841	117	57	192	2 449	25	103	182	460	979	11	1 445	7	60	55	92	158	3	1 013	521	127	174	139	20	44	115	134	623	3	10 149		

1/ Byla C-265/00, *Campina Meikunie (Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof)*.Byla C-196/09, *Miles ir kt. (Europos mokyklų skundų taryba)*.Byla C-169/15, *Montis Design (Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof)*.

**XX. BENDROJI TEISMINĖS VEIKLOS RAIDA (1952–2017) –
PRAŠYMAI PRIIMTI PREJUDICINĮ SPRENDIMĄ PAGAL VALSTYBĘ NARĘ
IR TEISMĄ**

			Iš viso
Belgija	Cour constitutionnelle	34	
	Cour de cassation	94	
	Conseil d'État	82	
	Kiti teismai	631	841
Bulgarija	Върховен касационен съд	5	
	Върховен административен съд	19	
	Kiti teismai	93	117
Čekijos Respublika	Ústavní soud		
	Nejvyšší soud	9	
	Nejvyšší správní soud	28	
	Kiti teismai	20	57
Danija	Højesteret	36	
	Kiti teismai	156	192
Vokietija	Bundesverfassungsgericht	2	
	Bundesgerichtshof	229	
	Bundesverwaltungsgericht	131	
	Bundesfinanzhof	319	
	Bundesarbeitsgericht	38	
	Bundessozialgericht	76	
	Kiti teismai	1 654	2 449
Estija	Riigikohus	10	
	Kiti teismai	15	25
Airija	Supreme Court	35	
	High Court	33	
	Kiti teismai	35	103
Graikija	Άρειος Πάγος	12	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	59	
	Kiti teismai	111	182
Ispanija	Tribunal Constitucional	1	
	Tribunal Supremo	78	
	Kiti teismai	381	460
Prancūzija	Conseil constitutionnel	1	
	Cour de cassation	127	
	Conseil d'État	125	
	Kiti teismai	726	979

>>>

Kroatija	Ustavni sud		
	Vrhovni sud		
	Visoki upravni sud		
	Visoki prekršajni sud		
	Kiti teismai	11	11
Italija	Corte Costituzionale	3	
	Corte suprema di Cassazione	150	
	Consiglio di Stato	151	
	Kiti teismai	1 141	1 445
Kipras	Ανώτατο Δικαστήριο	4	
	Kiti teismai	3	7
Latvija	Augstākā tiesa	21	
	Satversmes tiesa	1	
	Kiti teismai	38	60
Lietuva	Konstitucinis Teismas	1	
	Aukščiausiasis Teismas	18	
	Vyriausiasis administracinis teismas	21	
	Kiti teismai	15	55
Liuksemburgas	Cour constitutionnelle	1	
	Cour de cassation	28	
	Cour administrative	28	
	Kiti teismai	35	92
Vengrija	Kúria	27	
	Fővárosi Ítéltábla	7	
	Szegedi Ítéltábla	2	
	Kiti teismai	122	158
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Kiti teismai	3	3
Nyderlandai	Hoge Raad	285	
	Raad van State	122	
	Centrale Raad van Beroep	65	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	156	
	Tariefcommissie	35	
	Kiti teismai	350	1 013
Austrija	Verfassungsgerichtshof	5	
	Oberster Gerichtshof	124	
	Verwaltungsgerichtshof	107	
	Kiti teismai	285	521
Lenkija	Trybunał Konstytucyjny	1	
	Sąd Najwyższy	18	
	Naczelny Sąd Administracyjny	44	
	Kiti teismai	64	127

>>>

Portugalija	Supremo Tribunal de Justiça	15	
	Supremo Tribunal Administrativo	63	
	Kiti teismai	96	174
Rumunija	Înalta Curte de Casație și Justiție	12	
	Curtea de Apel	75	
	Kiti teismai	52	139
Slovėnija	Ustavno sodišče	1	
	Vrhovno sodišče	14	
	Kiti teismai	5	20
Slovakija	Ústavný súd		
	Najvyšší súd	16	
	Kiti teismai	28	44
Suomija	Korkein oikeus	23	
	Korkein hallinto-oikeus	56	
	Työtuomioistuim	5	
	Kiti teismai	31	115
Švedija	Högsta Domstolen	22	
	Högsta förvaltningsdomstolen	12	
	Marknadsdomstolen	5	
	Arbetsdomstolen	4	
	Kiti teismai	91	134
Jungtinė Karalystė	House of Lords	40	
	Supreme Court	14	
	Court of Appeal	84	
	Kiti teismai	485	623
Kita	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	2	
	Europos mokyklų skundų taryba ²	1	3
Iš viso			10 149

1/ Byla C-265/00, *Campina Melkunie*.
Byla C-169/15, *Montis Design*.

2/ Byla C-196/09, *Miles ir kt.*

XXI. BENDROJI TEISMINĖS VEIKLOS RAIDA (1952–2017) – VALSTYBĖMS NARĖMS PAREIŠTI IEŠKINIAI DĖL ĮSIPAREIGOJIMŲ NEVYKDYMO

XXII. TEISINGUMO TEISMO KANCELIARIJOS VEIKLA (2015–2017)

Veiksmų rūšis	2015	2016	2017
Į kanceliarijos registrą įtrauktų dokumentų skaičius	89 328	93 215	99 266
Procesinių dokumentų, pateiktų per <i>e-Curia</i> , procentinė dalis	69 %	75 %	73 %
Surengtų ir įvykusių žodinio nagrinėjimo teismo posėdžių skaičius	256	270	263
Surengtų ir įvykusių teismo posėdžių, kuriuose skelbiama išvada, skaičius	239	319	301
Šalims įteiktų teismo sprendimų, nuomonių ir nutarčių, kuriomis užbaigtas bylos nagrinėjimas, skaičius	570	645	654
Teismo posėdžio (žodinis bylos nagrinėjimas, išvados ir teismo sprendimai) protokolų skaičius	894	1 001	1 033
Pranešimų OL apie gautas bylas skaičius	639	660	679
Pranešimų OL apie baigtas bylas skaičius	546	522	637

E/ TEISINGUMO TEISMO SUDĖTIS

(2017 m. gruodžio 31 d. vyresniškumo tvarka)

Pirmoje eilėje iš kairės į dešinę:

Pirmasis generalinis advokatas M. Wathelet, kolegijų pirmininkai T. von Danwitz ir M. Ilešič, Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojas A. Tizzano, Teisingumo Teismo pirmininkas K. Lenaerts, kolegijos pirmininkė R. Silva de Lapuerta, kolegijų pirmininkai L. Bay Larsen, J. L. da Cruz Vilaça ir A. Rosas

Antroje eilėje iš kairės į dešinę:

Generalinė advokatė E. Sharpston, teisėjas E. Juhász, kolegijų pirmininkai C. Vajda, E. Levits, J. Malenovský ir C. G. Fernlund, generalinė advokatė J. Kokott ir teisėjas A. Borg Barthet

Trečioje eilėje iš kairės į dešinę:

Teisėja M. Berger, teisėjai M. Safjan et A. Arabadjiev, generaliniai advokatai Y. Bot ir P. Mengozzi, teisėjas J.-C. Bonichot, teisėja C. Toader, teisėjas D. Šváby

Ketvirtoje eilėje iš kairės į dešinę:

Teisėjas M. C. Lycourgos, teisėja K. Jürimäe, teisėjai S. Rodin ir E. Jarašiūnas, teisėja A. Prechal, generalinis advokatas N. Wahl, teisėjas F. Biltgen, generalinis advokatas M. Szpunar

Penktoje eilėje iš kairės į dešinę:

Generaliniai advokatai E. Tanchev ir H. Saugmandsgaard Øe, teisėjas M. Vilaras, generalinis advokatas M. Campos Sánchez-Bordona, teisėjas E. Regan, generalinis advokatas M. Bobek, kancleris A. Calot Escobar

1. TEISINGUMO TEISMO SUDĖTIES PASIKEITIMAI 2017 M.

2017 m. Teisingumo Teismo sudėtis nesikeitė.

2. VYRESNIŠKUMO TVARKA

NUO 2017 M. SAUSIO 1 D. IKI 2017 M. SPALIO 6 D.

Pirmininkas K. LENAERTS
Pirmininko pavaduotojas A. TIZZANO
Pirmosios kolegijos pirmininkė R. SILVA de LAPUERTA
Antrosios kolegijos pirmininkas M. ILEŠIČ
Trečiosios kolegijos pirmininkas L. BAY LARSEN
Ketvirtosios kolegijos pirmininkas T. von DANWITZ
Penktosios kolegijos pirmininkas J. L. da CRUZ VILAÇA
Pirmasis generalinis advokatas M. WATHELET
Devintosios kolegijos pirmininkas E. JUHÁSZ
Dešimtosios kolegijos pirmininkė M. BERGER
Septintosios kolegijos pirmininkė A. PRECHAL
Aštuntosios kolegijos pirmininkas M. VILARAS
Šeštosios kolegijos pirmininkas E. REGAN
Teisėjas A. ROSAS
Generalinė advokatė J. KOKOTT
Teisėjas A. BORG BARTHET
Teisėjas J. MALENOVSKÝ
Teisėjas E. LEVITS
Generalinė advokatė E. SHARPSTON
Generalinis advokatas P. MENGOZZI
Generalinis advokatas Y. BOT
Teisėjas J.-C. BONICHOT
Teisėjas A. ARABADJIEV
Teisėja C. TOADER
Teisėjas M. SAFJAN
Teisėjas D. ŠVÁBY
Teisėjas E. JARAŠIŪNAS
Teisėjas C.G. FERNLUND
Teisėjas, C. VAJDA
Generalinis advokatas N. WAHL
Teisėjas S. RODIN
Teisėjas F. BILTGEN
Teisėja K. JÜRIMÄE
Generalinis advokatas M. SZPUNAR
Teisėjas C. LYCOURGOS
Generalinis advokatas M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
Generalinis advokatas H. Saugmandsgaard ØE
Generalinis advokatas M. BOBEK
Generalinis advokatas E. TANCHEV

Kancleris A. CALOT ESCOBAR

NUO 2017 M. SPALIO 7 D. IKI 2017 M. GRUODŽIO 31 D.

Pirmininkas K. LENAERTS
Pirmininko pavaduotojas A. TIZZANO
Pirmosios kolegijos pirmininkė R. SILVA de LAPUERTA
Antrosios kolegijos pirmininkas M. ILEŠIČ
Trečiosios kolegijos pirmininkas L. BAY LARSEN
Ketvirtosios kolegijos pirmininkas T. von DANWITZ
Penktosios kolegijos pirmininkas J. L. da CRUZ VILAÇA
Pirmasis generalinis advokatas M. WATHELET
Septintosios kolegijos pirmininkas A. ROSAS
Aštuntosios kolegijos pirmininkas J. MALENOVSKÝ
Dešimtosios kolegijos pirmininkas E. LEVITS
Šeštosios kolegijos pirmininkas C.G. FERNLUND
Devintosios kolegijos pirmininkas C. VAJDA
Generalinė advokatė J. KOKOTT
Teisėjas E. JUHÁSZ
Teisėjas A. BORG BARTHET
Generalinė advokatė E. SHARPSTON
Generalinis advokatas P. MENGOZZI
Generalinis advokatas Y. BOT
Teisėjas J.-C. BONICHOT
Teisėjas A. ARABADJIEV
Teisėja C. TOADER
Teisėjas M. SAFJAN
Teisėjas D. ŠVÁBY
Teisėja M. BERGER
Teisėja A. PRECHAL
Teisėjas E. JARAŠIŪNAS
Generalinis advokatas N. WAHL
Teisėjas S. RODIN
Teisėjas F. BILTGEN
Teisėja K. JÜRIMÄE
Generalinis advokatas M. SZPUNAR
Teisėjas C. LYCOURGOS
Generalinis advokatas M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
Teisėjas M. VILARAS
Teisėjas E. REGAN
Generalinis advokatas H. Saugmandsgaard ØE
Generalinis advokatas M. BOBEK
Generalinis advokatas E. TANCHEV

Kanceleris A. CALOT ESCOBAR

3. BUVĘ TEISINGUMO TEISMO NARIAI

(pagal datą, kada pradėtos eiti pareigos)

TEISĖJAI

Massimo PILOTTI, teisėjas (1952–1958 m.), pirmininkas (1952–1958 m.) (t)
 Petrus SERRARENS, teisėjas (1952–1958 m.) (t)
 Otto RIESE, teisėjas (1952–1963 m.) (t)
 Louis DELVAUX, teisėjas (1952–1967 m.) (t)
 Jacques RUEFF, teisėjas (1952–1959 m. ir 1960–1962 m.) (t)
 Charles Léon HAMMES, teisėjas (1952–1967 m.), pirmininkas (1964–1967 m.) (t)
 Adrianus VAN KLEFFENS, teisėjas (1952–1958 m.) (t)
 Maurice LAGRANGE, generalinis advokatas (1952–1964 m.)
 Karl ROEMER, generalinis advokatas (1953–1973 m.)
 Rino ROSSI, teisėjas (1958–1964 m.) (t)
 Nicola CATALANO, teisėjas (1958–1962 m.) (t)
 Andreas Matthias DONNER, teisėjas (1958–1979 m.), pirmininkas (1958–1964 m.) (t)
 Alberto TRABUCCHI, teisėjas (1962–1972 m.), vėliau – generalinis advokatas (1973–1976 m.) (t)
 Robert LECOURT, teisėjas (1962–1976 m.), pirmininkas (1967–1976 m.) (t)
 Walter STRAUSS, teisėjas (1963–1970 m.) (t)
 Riccardo MONACO, teisėjas (1964–1976 m.) (t)
 Joseph GAND, generalinis advokatas (1964–1970 m.) (t)
 Josse J. MERTENS de WILMARS, teisėjas (1967–1984 m.), pirmininkas (1980–1984 m.) (t)
 Pierre PESCATORE, teisėjas (1967–1985 m.) (t)
 Hans KUTSCHER, teisėjas (1970–1980 m.), pirmininkas (1976–1980 m.) (t)
 Alain Louis DUTHEILLET DE LAMOTHE, generalinis advokatas (1970–1972 m.) (t)
 Henri MAYRAS, generalinis advokatas (1972–1981 m.) (t)
 Cearbhall O'DALAIGH, teisėjas (1973–1974 m.) (t)
 Max SØRENSEN, teisėjas (1973–1979 m.) (t)
 Jean-Pierre WARNER, generalinis advokatas (1973–1981 m.) (t)
 Alexander J. MACKENZIE STUART, teisėjas (1973–1988 m.), pirmininkas (1984–1988 m.) (t)
 Gerhard REISCHL, generalinis advokatas (1973–1981 m.) (t)
 Aindrias O'KEEFFE, teisėjas (1974–1985 m.) (t)
 Francesco CAPOTORTI, teisėjas (1976 m.), vėliau – generalinis advokatas (1976–1982 m.) (t)
 Giacinto BOSCO, teisėjas (1976–1988 m.) (t)
 Adolphe TOUFFAIT, teisėjas (1976–1982 m.) (t)
 Thijmen KOOPMANS, teisėjas (1979–1990 m.) (t)
 Ole DUE, teisėjas (1979–1994 m.), pirmininkas (1988–1994 m.) (t)
 Ulrich EVERLING, teisėjas (1980–1988 m.)
 Alexandros CHLOROS, teisėjas (1981–1982 m.) (t)
 Seras Gordon SLYNN, generalinis advokatas (1981–1988 m.), vėliau – teisėjas (1988–1992 m.) (t)
 Pieter VERLOREN van THEMAAT, generalinis advokatas (1981–1986 m.) (t)
 Simone ROZÉS, generalinė advokatė (1981–1984 m.)
 Fernand GRÉVISSE, teisėjas (1981–1982 m. ir 1988–1994 m.) (t)
 Kai BAHLMANN, teisėjas (1982–1988 m.) (t)

G. Federico MANCINI, generalinis advokatas (1982–1988 m.), vēlāu – teisējas (1988–1999 m.) (†)
Yves GALMOT, teisējas (1982–1988 m.) (†)
Constantinos KAKOURIS, teisējas (1983–1997 m.) (†)
Carl Otto LENZ, generalinis advokatas (1984–1997 m.)
Marco DARMON, generalinis advokatas (1984–1994 m.) (†)
René JOLIET, teisējas (1984–1995 m.) (†)
Thomas Francis O’HIGGINS, teisējas (1985–1991 m.) (†)
Fernand SCHOCKWEILER, teisējas (1985–1996 m.) (†)
Jean MISCHO, generalinis advokatas (1986–1991 ir 1997–2003) (†)
José Carlos de CARVALHO MOITINHO de ALMEIDA, teisējas (1986–2000 m.)
José Luís da CRUZ VILAÇA, generalinis advokatas (1986–1988 m.)
Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSÍAS, teisējas (1986–2003 m.), pirmininkas (1994–2003 m.)
Manuel DIEZ de VELASCO, teisējas (1988–1994 m.) (†)
Manfred ZULEEG, teisējas (1988–1994 m.) (†)
Walter VAN GERVEN, generalinis advokatas (1988–1994 m.) (†)
Francis Geoffrey JACOBS, generalinis advokatas (1988–2006 m.)
Giuseppe TESAURO, generalinis advokatas (1988–1998 m.)
Paul Joan George KAPTEYN, teisējas (1990–2000 m.)
Claus Christian GULMANN, generalinis advokatas (1991–1994 m.), vēlāu – teisējas (1994–2006 m.)
John L. MURRAY, teisējas (1991–1999 m.)
David Alexander Ogilvy EDWARD, teisējas (1992–2004 m.)
Antonio Mario LA PERGOLA, teisējas (1994 m. ir 1999–2006 m.), generalinis advokatas (1995–1999 m.) (†)
Georges COSMAS, generalinis advokatas (1994–2000 m.)
Jean-Pierre PUISSOCHET, teisējas (1994–2006 m.)
Philippe LÉGER, generalinis advokatas (1994–2006 m.)
Günter HIRSCH, teisējas (1994–2000 m.)
Michael Bendik ELMER, generalinis advokatas (1994–1997 m.)
Peter JANN, teisējas (1995–2009 m.)
Hans RAGNEMALM, teisējas (1995–2000 m.) (†)
Leif SEVÓN, teisējas (1995–2002 m.)
Nial FENNELLY, generalinis advokatas (1995–2000 m.)
Melchior WATHELET, teisējas (1995–2003 m.)
Dámaso RUIZ-JARABO COLOMER, generalinis advokatas (1995–2009 m.) (†)
Romain SCHINTGEN, teisējas (1996–2008 m.)
Krateros IOANNOU, teisējas (1997–1999 m.) (†)
Siegbert ALBER, generalinis advokatas (1997–2003 m.)
Antonio SAGGIO, generalinis advokatas (1998–2000 m.) (†)
Vassilios SKOURIS, teisējas (1999–2015 m.), pirmininkas (2003–2015 m.)
Fidelma O’KELLY MACKEN, teisēja (1999–2004 m.)
Ninon COLNERIC, teisēja (2000–2006 m.)
Stig von BAHR, teisējas (2000–2006 m.)
José Narciso da CUNHA RODRIGUES, teisējas (2000–2012 m.)
Christiaan Willem Anton TIMMERMANS, teisējas (2000–2010 m.)
Leendert A. GEELHOED, generalinis advokatas (2000–2006 m.) (†)
Christine STIX-HACKL, generalinė advokatē (2000–2006 m.)
Luís Miguel POIARES PESSOA MADURO, generalinis advokatas (2003–2009 m.)
Konrad Hermann Theodor SCHIEMANN, teisējas (2004–2012 m.)
Jerzy MAKARCZYK, teisējas (2004–2009 m.)

Pranas KŪRIS, teisėjas (2004–2010 m.)
George ARESTIS, teisėjas (2004–2014 m.)
Ján KLUČKA, teisėjas (2004–2009 m.)
Uno LÖHMUS, teisėjas (2004–2013 m.)
Aindrias Ó CAOIMH, teisėjas (2004–2015 m.)
Pernilla LINDH, teisėja (2006–2011 m.)
Ján MAZÁK, generalinis advokatas (2006–2012 m.)
Verica TRSTENJAK, generalinė advokatė (2006–2012 m.)
Jean-Jacques KASEL, teisėjas (2008–2013 m.)
Niilo JÄÄSKINEN, generalinis advokatas (2009–2015 m.)
Pedro CRUZ VILLALÓN, generalinis advokatas (2009–2015 m.)

PIRMININKAI

Massimo PILOTTI (1952–1958 m.) (†)
Andreas Matthias DONNER (1958–1964 m.) (†)
Charles Léon HAMMES (1964–1967 m.) (†)
Robert LECOURT (1967–1976 m.) (†)
Hans KUTSCHER (1976–1980 m.) (†)
Josse J. MERTENS de WILMARS (1980–1984 m.) (†)
Alexander John MACKENZIE STUART (1984–1988 m.) (†)
Ole DUE (1988–1994 m.) (†)
Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSÍAS (1994–2003 m.)
Vassilios SKOURIS (2003–2015 m.)

KANCLERIAI

Albert VAN HOUTTE (1953–1982 m.) (†)
Paul HEIM (1982–1988 m.)
Jean-Guy GIRAUD (1988–1994 m.)
Roger Grass (1994–2010 m.)

II SKYRIUS

BENDRASIS TEISMAS

A/ BENDROJO TEISMO VEIKLA 2017 M.

Parengė pirmininkas Marc JAEGER

Po daugelio reikšmingų pokyčių, kurie įvyko 2016 m., kai buvo įgyvendinti du pirmieji Europos Sąjungos teisminės struktūros reformos etapai, 2017-ieji buvo santykinai stabilūs metai.

Vis dėlto Bendrojo Teismo sudėtis pasikeitė du kartus, kai 2017 m. birželio 8 d. pareigas pradėjo eiti teisėjas C. Mac Eochaidh, o 2017 m. spalio 4 d. – teisėjas G. De Baere, atitinkamai šeštasis ir septintasis teisėjai, paskirti įgyvendinant antrąjį reformos etapą (kurį nustatant numatyta, kad panaikinus Tarnautojų teismą ir perdavus Bendrajam Teismui jurisdikciją kaip pirmajai instancijai spręsti Sąjungos ir jos tarnautojų ginčus, į Bendrąjį Teismą bus paskirti septyni nauji teisėjai^{1/}). Taigi, paradoksaliai, tačiau antrasis reformos etapas buvo užbaigtas prieš pasibaigiant pirmajam etapui (per kurį iki 2015 m. gruodžio 25 d. turėjo būti paskirta dvylika naujų teisėjų), kurį įgyvendinant dar turi būti paskirtas dvyliktasis teisėjas.

Taigi, 2017 m. gruodžio 31 d. Bendrąjį Teismą sudarė pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir 44 kiti teisėjai, paskirti į vieną iš aštuonių kolegijų, kurias sudaro penki teisėjai, arba į vienintelę kolegiją, kurią sudaro keturi teisėjai (visos šios kolegijos paprastai posėdžiauja trijų teisėjų sudėties), laukiant, kol bus paskirtas ir konkrečiai kolegijai priskirtas paskutinysis teisėjas, kurio trūksta įgyvendinant pirmąjį reformos etapą. Be šių devynių kolegijų, savo veiklą tęsė apeliacinių skundų kolegija, kompetentinga nagrinėti apeliacinius skundus, pateiktus dėl Tarnautojų teismo sprendimų, kuriuos šis priėmė iki 2016 m. rugpjūčio 31 d., t. y. iki jo panaikinimo. Tikėtina, kad 2018 m., paskelbus sprendimus paskutinėse dar nagrinėjamosiose apeliacinėse bylose, šios kolegijos nebeliks.

Be to, 2017-ieji gali būti laikomi pirmaisiais ištisais metais, kai Bendrasis Teismas išbandė savo naują organizacinę struktūrą, kuria siekiama leisti jam tinkamai vykdyti savo misiją visų pirma įgyvendinant įvairius ambicingus tikslus: greitą sprendimų priėmimą, kokybišką, nuoseklią ir galiausiai autoritetinę jurisprudenciją.

Atsižvelgiant į iššūkį, kurį lėmė didelio skaičiaus naujų teisėjų integracija, šių pirmųjų reformos įgyvendinimo metų rezultatus galima laikyti labai gerais.

Beveik pasiekta gautų bylų ir baigtų bylų skaičiaus pusiausvyra (917 gautų bylų, 895 išnagrinėtos bylos^{2/}), nepaisant to, kad gautas išskirtinai didelis susijusių bankininkystės ir finansų srities bylų blokas (apie šimtas bylų). Bendrojo Teismo produktyvumas itin padidėjo (išnagrinėta 140 bylų daugiau nei 2016 m., o tai yra 18,5 % daugiau) po to, kai šiame teisme neišvengiamai susikaupė neišnagrinėtų bylų dėl kas trejus metus atliekamo teismo sudėties atnaujinimo ir dėl su reforma susijusios vidinės jo reorganizacijos. Produktyvumas turėtų gerėti ir 2018 m., kai Bendrasis Teismas turėtų pasiekti naują savo veiklos ritmą.

Pabrėžtina tai, kad proceso trukmė (labai svarbus teismo darbo efektyvumo rodiklis) vėl itin sumažėjo: priimant sprendimą ar nutartį išnagrinėtų bylų atveju procesas vidutiniškai truko 16,3 mėn. (o tai 13 % trumpiau, palyginti su 2016 m.). Taigi, jau penkerius metus stebima tendencija (nuo 2013 m. proceso trukmė sumažėjo 40 %) dar labiau išryškėjo ir buvo juntama visų nagrinėtų ginčų atveju.

^{1/} 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2015/2422, kuriuo iš dalies keičiamas Protokolas Nr. 3 dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto (OL L 341, 2015, p. 14), ir 2016 m. liepos 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2016/1192 dėl jurisdikcijos perdavimo Bendrajam Teismui kaip pirmajai instancijai spręsti Europos Sąjungos ir jos tarnautojų ginčus (OL L 200, 2016, p. 137).

^{2/} Šie skaičiai neapima 47 gautų ir 53 išnagrinėtų bylų, kuriose sprendimą priėmė laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas.

Galiausiai pažymėtina, kad labai išaugo išplėstinei penkių teisėjų kolegijai perduotų bylų skaičius (84 perduotos bylos, palyginti su 29 bylomis 2016 m.); tai yra viena iš Bendrojo Teismo organizacinės struktūros ir veikimo modelio, kurį šis teismas pasirinko siekdamas vykdant reformą užsibrėžto tikslo išlaikyti kokybę, apaiškų. Remiantis gautų bylų skaičiumi, pažymėtina, kad 2017 m. beveik 10 % tokių bylų buvo perduota išplėstinėms kolegijoms, o tai neatitinka iki Sąjungos teisminės struktūros reformos (2010–2015 m. laikotarpis) perduotų bylų vidurkio (apie 1 %).

Remiantis šiais keliais statistiniais duomenimis per anksti daryti galutines išvadas dėl reformos, kurios paskutinis etapas bus baigtas 2019 m. rugsėjo 1 d., poveikio. Vis dėlto jie atspindi Bendrojo Teismo siekį kuo greičiau pajusti visą reformos naudą ir įgalinti teisės subjektus pasinaudoti naujomis galimybėmis užtikrinant veiksmingą, greitą ir kokybišką teisingumo vykdymą Sąjungoje.

B/ 2017 M. BENDROJO TEISMO JURISPRUDENCIJA

BENDROJO TEISMO JURISPRUDENCIJOS TENDENCIJOS 2017 M.

Parengė pirmininko pavaduotojas Marc van DER WOUDE

Vienas iš svarbių įvykių, turėjęs įtakos Bendrojo Teismo jurisprudencijos vystymuisi 2017 m., yra Sąjungos viešosios tarnybos bylų nagrinėjimo pirmąja instancija grąžinimas Bendrajam Teismui. Grąžinus šią kompetenciją Bendrajam Teismui, jis galėjo priimti daug sprendimų dėl fizinių asmenų, pavyzdžiui, dėl asmenų, dirbančių Sąjungos institucijose, be kita ko, dėl atlyginimo apskaičiavimo metodų, kuriais administracija įsipareigojo vadovautis, laikymosi (2017 m. rugsėjo 14 d. Sprendimas **Bodson ir kt. / EIB**, T-504/16 ir T-505/16, [EU:T:2017:603](#)) ar dėl administracijos pareigų, kai į ją kreipiamasi su prašymu suteikti pagalbą dėl psichologinio priekabiavimo (2017 m. balandžio 24 d. Sprendimas **HF / Parlamentas**, T-584/16, [EU:T:2017:282](#)).

Tačiau viešosios tarnybos bylos nėra vienintelės, kuriose Bendrasis Teismas turi užtikrinti fizinių asmenų interesų teisminę gynybą. Ši apsauga teikiama ir kitose srityse, pavyzdžiui, srityje, susijusioje su Sąjungos priimtomis ribojamosiomis priemonėmis. Bendrasis Teismas toliau vykdė Sąjungos nustatytų priemonių kontrolę, ypač tų priemonių, kurios priimtose fiziniams asmenims, kaltinamiems valstybės lėšų pasisavinimu, trečiosiose valstybėse, kaip antai Tunise ir Ukrainoje, inicijuotų baudžiamųjų bylų pagrindu (2017 m. liepos 7 d. Sprendimas **Azarov / Taryba**, T-215/15, pateiktas apeliacinis skundas¹, [EU:T:2017:479](#)). Klausimai dėl fizinių asmenų teisminės gynybos kyla ir bylose, kurios gali būti svarbios visiems Sąjungos piliečiams, pavyzdžiui, bylos dėl Reglamentu Nr. 1049/2001² grindžiamos teisės susipažinti su dokumentais, arba bylos dėl Europos piliečių iniciatyvų pasiūlymų. Dėl pastarųjų Bendrasis Teismas, viena vertus, pažymėjo, kad jos gali apimti aktus, susijusius su derybomis dėl tarptautinių sutarčių sudarymo (2017 m. gegužės 10 d. Sprendimas **Efler ir kt. / Komisija**, T-754/14, [EU:T:2017:323](#)), ir, kita vertus, pabrėžė, kad Komisija privalo teisingai motyvuoti savo nepalankius sprendimus (2017 m. vasario 3 d. Sprendimas **Minority SafePack – one million signatures for diversity in Europe / Komisija**, T-646/13, [EU:T:2017:59](#)).

Be to, galima konstatuoti, kad toliau didėja Bendrojo Teismo bylų ekonomikos teisės srityje įvairovė. Jos neapsiriboja tik konkurencijos teise, bet vystosi, priklausomai nuo įvairioms Sąjungos institucijoms ir agentūroms, įgaliotoms stiprinti vidaus rinką ir monetarinę politiką, suteiktos kompetencijos. Bendrasis Teismas, pavyzdžiui, galėjo toliau plėtoti savo jurisprudenciją bankų srityje ir apibrėžti Europos Centrinio Banko (ECB) vykdomos riziką ribojančios priežiūros kontūrus, atsižvelgdamas į atitinkamų teisės aktų, kuriais, be kita ko, siekiama suteikti ECB galimybę vertinti visas rizikas, galinčias turėti įtakos kredito įstaigai, ir išvengti ECB ir nacionalinių institucijų vykdomos riziką ribojančios priežiūros funkcijų susiskaldymo, tikslus (2017 m. gegužės 16 d. Sprendimas **Landeskreditbank Baden-Württemberg / ECB**, T-122/15, pateiktas apeliacinis skundas³, [EU:T:2017:337](#), ir 2017 m. gruodžio 13 d. Sprendimas **Crédit mutuel Arkéa / ECB**, T-52/16, [EU:T:2017:902](#)). Taip pat vėl pastebimas bylų koncentracijų kontrolės srityje skaičiaus padidėjimas, nes buvo priimti keli sprendimai dėl šios rūšies operacijų, kurios paprastai

1/ Byla C-530/17 P, **Azarov / Taryba**.

2/ 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331).

3/ Byla C-450/17 P, **Landeskreditbank Baden-Württemberg**.

pasižymi ekonominiu cikliškumu (2017 m. kovo 7 d. Sprendimas *United Parcel Service / Komisija*, T-194/13, pateiktas apeliacinis skundas⁴, [EU:T:2017:144](#); 2017 m. spalio 26 d. Sprendimas *Marine Harvest / Komisija*, T-704/14, pateiktas apeliacinis skundas⁵, [EU:T:2017:753](#), ir 2017 m. spalio 26 d. Sprendimas *KPN / Komisija*, T-394/15, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2017:756](#)). Be to, bylų, kuriose turi būti atliekami ekonominio pobūdžio vertinimai, sudėtingumas reikalauja sustiprinti teisių į gynybą laikymosi kontrolę. Bendrasis Teismas, be kita ko, nusprendė, kad norint užtikrinti šių teisių laikymąsi, reikia, kad koncentracijos operacijos šalys galėtų pareikšti savo nuomonę dėl Komisijos priimant sprendimą naudoto ekonometrinio modelio (2017 m. kovo 7 d. Sprendimas, *United Parcel Service / Komisija*, T-194/13, pateiktas apeliacinis skundas⁶, [EU:T:2017:144](#)).

Galiausiai, svarbus vertikalaus pobūdžio klausimas, kuris buvo labai aktualus keliose Bendrojo Teismo bylų kategorijų 2017 m., yra klausimas dėl protingo termino laikymosi administracinėse ir teisminėse bylose.

Dėl protingo termino laikymosi, kuris yra gero administravimo principas, Bendrasis Teismas priminė jurisprudenciją, pagal kurią prašymas suteikti pagalbą priekabiavimo atveju turi būti nagrinėjamas greitai (2017 m. balandžio 24 d. Sprendimas *HF / Parlamentas*, T-584/16, [EU:T:2017:282](#)). Jis taip pat pažymėjo, kad sprendimo nepaaukštinti pareigūno motyvai turi būti pateikti iki tada, kai atmetamas jo skundas, o šios motyvavimo pareigos nesilaikymas gali sukelti nesaugumo ir frustracijos jausmą, dėl kurio turi būti išmokėtas žalos atlyginimas (2017 m. spalio 26 d. Sprendimas *Paraskevaidis / Cedefop*, T-601/16, [EU:T:2017:757](#)). Be to, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija nesilaikė protingo termino principo, kai ilgiau nei devynis mėnesius (toks terminas buvo numatytas ankstesniame taikytiname reglamente) pakartotinai nagrinėjo prašymą atsisakyti išieškoti importo muitus po to, kai Bendrasis Teismas panaikino ankstesnį Komisijos sprendimą, kuriuo tas prašymas buvo atmestas (2017 m. gruodžio 11 d. Sprendimas *Léon Van Parys / Komisija*, T-125/16, [EU:T:2017:884](#)). Galiausiai, Bendrasis Teismas nusprendė, kad tai, jog Tuniso valdžios institucijos pažeidė protingą terminą per teisminį procesą, kuriuo rėmėsi Taryba sprendime palikti ieškovo pavardę asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, sąrašė, nebūtinai turi įtakos šio sprendimo teisėtumui, tačiau pažymėjo, kad toks pažeidimas gali būti pagrindas Tarybai atlikti reikiamus patikrinimus (2017 m. spalio 5 d. Sprendimas *Mabrouk / Taryba*, T-175/15, [EU:T:2017:694](#)).

Dėl to, kaip Sąjungos teismai laikėsi protingo termino principo, Bendrasis Teismas penkiose bylose (2017 m. sausio 10 d. Sprendimas *Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne / Europos Sąjunga*, T-577/14, pateiktas apeliacinis skundas⁷, [EU:T:2017:1](#); 2017 m. vasario 1 d. Sprendimas *Aalberts Industries / Europos Sąjunga*, T-725/14, [EU:T:2017:47](#); 2017 m. vasario 1 d. Sprendimas *Kendrion / Europos Sąjunga*, T-479/14, pateiktas apeliacinis skundas⁸, [EU:T:2017:48](#), 2017 m. vasario 17 d. *ASPLA ir Armando Álvarez / Europos Sąjunga*, T-40/15, pateiktas apeliacinis skundas⁹, [EU:T:2017:105](#), ir 2017 m. birželio 7 d. Sprendimas *Guardian Europe / Europos Sąjunga*, T-673/15, pateiktas apeliacinis skundas¹⁰, [EU:T:2017:377](#)) paaiškino per ilgos teismo proceso trukmės sąvoką kartelių teisės srityje ir nurodė aplinkybes, kada šio principo pažeidimas gali sukelti Sąjungos finansinę atsakomybę. Jis, be kita ko, nusprendė, kad toks pažeidimas gali sukelti materialinės žalos, atitinkančios banko garantijos

4/ Byla C-265/17 P, *Komisija / United Parcel Service*.

5/ Byla C-10/18 P, *Marine Harvest / Komisija*.

6/ Byla C-265/17 P, *Komisija / United Parcel Service*.

7/ Byla C-138/17 P, *Europos Sąjunga / Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne* ir byla C-146/17 P, *Europos Sąjunga / Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne*.

8/ Byla C-150/17 P, *Europos Sąjunga / Kendrion*.

9/ Byla C-174/17 P, *ASPLA ir Armando Álvarez / Europos Sąjunga* ir byla C-222/17 P, *ASPLA ir Armando Álvarez / Europos Sąjunga*.

10/ Byla C-447/17 P, *Guardian Europe / Europos Sąjunga* ir byla C-479/17 P, *Guardian Europe / Europos Sąjunga*.

pateikimo išlaidas už laikotarpį, viršijantį laikotarpį, kuris gali būti laikomas protingu, ir neturtinės žalos, atsirandančios dėl neįprastai ilgų neapibrėžtos situacijos.

I. TEISMO PROCESAS

2017 m. Bendrasis Teismas turėjo galimybę nuspręsti dėl Europos Sąjungos teismo jurisdikcijos apimties ir dėl akto, dėl kurio galima pareikšti ieškinį, sąvokos. Jis taip pat patikslino šalies atstovavimo teisme per advokatą sąlygas.

1. SAJUNGOS TEISMO JURISDIKCIJA

Bylose, kuriose priimta 2017 m. vasario 28 d. Nutartis **NF / Europos Taryba** (T-192/16, pateiktas apeliacinis skundas¹¹, [EU:T:2017:128](#)), 2017 m. vasario 28 d. Nutartis **NG / Europos Taryba** (T-193/16, pateiktas apeliacinis skundas¹², [EU:T:2017:129](#)) ir 2017 m. vasario 28 d. Nutartis **NM / Europos Taryba** (T-257/16, pateiktas apeliacinis skundas¹³, [EU:T:2017:130](#)), Bendrasis Teismas turėjo priimti sprendimą dėl trijų prieglobsčio prašytojų ieškinių dėl susitarimo, kurį 2016 m. kovo 18 d. tariamai sudarė Europos Taryba ir Turkijos Respublika, siekdamas išspręsti migrantų krizę, kilusią dėl situacijos Sirijoje. Pasak ieškovų, šis „ES ir Turkijos pareiškime“¹⁴, kuris priimtas tą pačią dieną ir dėl kurio Europos Taryba parengė pranešimą spaudai, įtvirtintas susitarimas buvo sudarytas pažeidžiant SESV nuostatas dėl Sąjungos tarptautinių sutarčių sudarymo.

Priimdamas sprendimą dėl jurisdikcijos neturėjimu grindžiamo prieštaravimo, kurį Europos Taryba pareiškė pagal Procedūros reglamento 130 straipsnį kaip pagrindinį, ir priminęs, kad šis prieštaravimas turi būti išnagrinėtas prieš nagrinėjant ieškovo kaip papildomą pareikštą nepriimtiniu grindžiamą prieštaravimą, Bendrasis Teismas konstatavo, kad formaliai ieškovai prašo panaikinti tarptautinę sutartį. Vis dėlto Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Sąjungos teismo vykdoma aktų, kuriems taikoma tarptautinė sutarčių teisė, teisėtumo kontrolė gali būti taikoma tik aktui, kuriuo institucija ketino sudaryti atitinkamą tariamą tarptautinį susitarimą, o ne pačiam susitarimui. Todėl Bendrasis Teismas ieškovų reikalavimus aiškino kaip reikalavimus, kuriais iš esmės siekiama, kad būtų panaikintas aktas, kuriuo Europos Taryba ketino 2016 m. kovo 18 d. Sąjungos vardu sudaryti susitarimą su Turkijos Respublika.

Išnagrinėjęs „ES ir Turkijos pareiškimą“ ir visas aplinkybes, kuriomis jis buvo priimtas, Bendrasis Teismas nusprendė, kad jis nėra Europos Tarybos ar kitos Sąjungos institucijos aktas, kuriuo ji ketino sudaryti susitarimą su Turkijos Respublika. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad nepaisant ES ir Turkijos pareiškime, paskelbtame ginčijamame pranešime spaudai, vartojamų sąvokų, kurios, deja, yra dviprasmiškos, 2016 m. kovo 18 d. valstybių narių atstovai su Turkijos ministru pirmininku susitiko kaip valstybių ar jų vyriausybių vadovai patalpose, kuriomis dalijasi Europos Vadovų Taryba ir Europos Taryba, ir per šį susitikimą priimtas „ES ir Turkijos pareiškimas“. Todėl

11/ Byla C-208/17 P, **NF / Europos Taryba**.

12/ Byla C-209/17 P, **NG / Europos Taryba**.

13/ Byla C-210/17 P, **NM / Europos Taryba**.

14/ Pareiškimas dėl „Europos Vadovų Tarybos narių“ ir „jų kolegos iš Turkijos“ „trečiojo susitikimo, sušaukto nuo 2015 m. lapkričio mėn. ir skirto Turkijos ir ES santykiams gilinti, taip pat migracijos krizei spręsti“, rezultatų.

Bendrasis Teismas nusprendė, kad Europos Tarybos nurodytą jurisdikcijos neturėjimu grindžiamą prieštaravimą reikia tenkinti.

2. AKTO, DĖL KURIO GALIMA PAREIKŠTI IEŠKINĮ, SAŲOKA

Byloje, kurioje priimta 2017 m. spalio 11 d. Nutartis *Guardian Glass España, Central Vidriera / Komisija* (T-170/16, [EU:T:2017:722](#)), Bendrasis Teismas turėjo nuspręsti dėl prašymo, kuriuo siekta, kad būtų panaikintas sprendimas, kuris buvo įtvirtintas Europos Komisijos Ispanijos valdžios institucijoms adresuotame dokumente. Jis buvo susijęs su Komisijos atliktu ieškovės toms institucijoms pateiktų teiginių dėl valstybės pagalbos, kurią ji gavo mokesčių kredito forma, suderinamumo su vidaus rinka vertinimu. Ši byla yra susijusi su Ispanijos valdžios institucijų vykdomu valstybės pagalbos, suteiktos mokesčių kredito forma pagal Komisijos neteisėta pripažintos pagalbos schemą, susigrąžinimu. Sprendime, kuriame ši pagalba pripažinta neteisėta, Komisija pažymėjo, kad jos vertinimas padarytas dėl valstybės pagalbos ir „nedaro poveikio galimybei atskirai vėlesniu sprendimu pripažinti suderinama su vidaus rinka valstybės pagalbą, kurią gavo kai kurios įmonės ir kurią apima ta pagalbos schema, įvertinus tos pagalbos ypatumus arba remiantis išimčių reglamentais“. Komisijai priėmus sprendimą, Ispanijos valdžios institucijos nurodė ieškovei sugrąžinti pagalbą.

Bendrasis Teismas nusprendė, kad ginčijamas aktas nesukelia privalomų teisinių pasekmių, galinčių paveikti ieškovės interesus ir iš esmės pakeisti jos teisinę padėtį, todėl dėl jo negalima pareikšti ieškinio dėl panaikinimo.

Prieidamas prie šios išvados Bendrasis Teismas pirmiausia priminė, kad kai Komisija nagrinėja pagalbos schemą, ji gali, ką ir padarė šioje byloje, pateikti savo nuomonę dėl bendrų tos pagalbos schemos ypatumų ir neprivalo nagrinėti kiekvieno konkretaus taikymo atvejo. Vykdydama Komisijos sprendimą atitinkama valstybė narė turi išnagrinėti kiekvienos įmonės, kuriai taikomas sprendimas dėl susigrąžinimo, individualią situaciją. Kilus nenumatytiems ir netikėtiems sunkumams, valstybė narė, vykdydama lojalaus bendradarbiavimo pareigą, turi kreiptis į Komisiją. Vykdam tokį bendradarbiavimą Komisijos raštai, adresuoti nacionalinėms institucijoms, yra visiškai neprivalomi, nes juose tik išreiškiama jos nuomonė dėl atitinkamos valstybės narės pasiūlytų vykdymo priemonių tinkamumo pagal Europos Sąjungos teisę, atsižvelgiant į šios valstybės patirtus sunkumus.

Toliau Bendrasis Teismas konstatavo, kad Ispanijos valdžios institucijų ir Komisijos susirašinėjimo dalykas, kaip matyti iš ginčijamo akto, patenka į sprendimo, kuriuo pagalba pripažįstama neteisėta, vykdymo sritį. Pagalbos susigrąžinimo etape Ispanijos institucijos išnagrinėjo, ar sąlyga, susijusi su jos skatinamuoju poveikiu, buvo įvykdyta, kiek tai susiję su ieškovei išmokėta pagalba, ir paklausė Komisijos, kaip reikia aiškinti šią tame sprendime nustatytą sąlygą. Siekdamas atsakyti į šį paklausimą ir suteikti joms informacijos, kaip reikia aiškinti skatinamojo poveikio reikalavimą, ginčijamo akto rengėjas būtent ir parengė šį aktą ir pateikė jį Ispanijos institucijoms.

Be to, Bendrasis Teismas atmetė ieškovės argumentą, kad, kadangi Ispanijos Karalystė pranešė apie pagalbą, Komisija privalėjo pareikšti savo poziciją priimdama sprendimą dėl šios pagalbos atitikties. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nusprendė, kad Ispanijos valdžios institucijų ir Komisijos susirašinėjimo turinys rodo, jog šios institucijos pageidavo iš Komisijos gauti informacijos, kad, pateikdamos pareiškimus, kuriuos jos privalo pateikti Ispanijos teismams, jos galėtų atsakyti į tam tikriems pagalbos gavėjams, kurie užginčijo įsakymus dėl susigrąžinimo, kylančius klausimus, tačiau toks jų veiksmas negali būti vertinamas kaip pranešimas apie ieškovei išmokėtą pagalbą, kurį gavusi Komisija turėtų priimti sprendimą pagal Reglamentą Nr. 659/1999¹⁵. Galiausiai Bendrasis

^{15/} 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 659/1999, nustatantis išsamias [SESV 108 straipsnio] taikymo taisykles (OL L 83, 1999, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 339).

Teismas pažymėjo, kad Ispanijos institucijų galimai turētu ginčijamo akto sukeltų teisinių pasekmių suvokimu, jeigu jis būtų įrodytas, negalima remtis vertinant ieškinių dėl šio akto panaikinimo priimtinumą.

3. ŠALĮ ATSTOVAUJANTIS ADVOKATAS, NETURINTIS TREČIOJO ASMENS STATUSO

Byloje, kurioje priimta 2017 m. lapkričio 20 d. Nutartis *BikeWorld / Komisija* (T-702/15, [EU:T:2017:834](#)), Bendrasis Teismas turėjo nuspręsti dėl ieškinių, kuriuo siekta iš dalies panaikinti Komisijos sprendimą, kuriame konstatuota, kad Vokietijos Federacinės Respublikos Nürburgring lenktynių trasai suteikta pagalba yra neteisėta ir nesuderinama su vidaus rinka. Nors Komisija formaliai nepateikė nepriimtinumą grindžiamo prieštaravimo, ji rėmėsi nepriimtumo pagrindu, iš esmės siejama su tuo, kad ieškinys neatitinka Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 19 ir 21 straipsnių reikalavimų, nes ieškovei atstovaujantis advokatas buvo vienas iš dviejų jos akcininkų, todėl nebuvo nuo jos nepriklausomas. Šiuo klausimu ieškovė tvirtino, kad pareiškiant ieškinį jos atstovas su ja buvo susijęs tik tiek, kad jam priklausė 10 % jos kapitalo, tačiau jis visiškai nedalyvavo ją valdant nei administraciniu, nei finansiniu lygmenimis, ir jai atstovavo tik kaip advokatas, bet ne kaip akcininkas.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad šalys, kurios nėra valstybės narės ar Europos Sąjungos institucijos, taip pat valstybės, Susitarimo dėl Europos ekonominės erdvės (EEE)¹⁶ šalys, nesančios valstybėmis narėmis, ir Europos laisvos prekybos asociacijos (ELPA) priežiūros institucija, apie kurią kalbama tame susitarime, negali veikti pačios, bet turi naudotis trečiojo asmens, kuris turi būti įgaliotas atlikti veiksmus valstybės narės ar EEE susitarimo šalies teisme, paslaugomis. Bendrasis Teismas priminė, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją šios sąlygos, kad atstovauti turi trečiasis asmuo, esmė yra, pirma, neleisti privačioms šalims pačioms veikti teismuose nesinaudojant tarpininko paslaugomis ir, antra, užtikrinti, kad juridinius asmenis gintų atstovas, kuris būtų pakankamai nepriklausomas nuo savo atstovaujamo juridinio asmens.

Atsižvelgęs į šiuo kriterijus Bendrasis Teismas nusprendė, kad asmeniniai ryšiai, kurie pareiškiant ieškinį ieškovės advokatą siejo su ieškove ir su byla dėl to, kad jis buvo įsigijęs 10 % jos kapitalo ir nuo to laiko tapo vienu iš dviejų jos akcininkų, buvo tokie, kad dėl jų kilo pavojus, jog jis negalės atlikti savo esminio vaidmens padėti vykdyti teisingumą tinkamiausiu būdu. Pasak Bendrojo Teismo, ieškovė ir jos advokatas, pavyzdžiui, atsakydami į Komisijos nurodytą nepriimtumo pagrindą, nepateikė jokių įrodymų, kurie būtų leidę atmesti tokio pavojaus egzistavimą šios bylos aplinkybėmis.

Bendrasis Teismas konstatavo, kad pareiškiant ieškinį ieškovės advokatą siejo asmeniniai ryšiai su ieškove ir su byla, o tai reiškia, kad jis nebuvo pakankamai nepriklausomas nuo ieškovės, kad galėtų jai atstovauti visiškai nepriklausomai, kaip tai numatyta Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, ir atmetė ieškinį kaip nepriimtina.

II. INSTITUCINĖ TEISĖ

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. vasario 3 d. Sprendimas *Minority SafePack – one million signatures for diversity in Europe / Komisija* (T-646/13, [EU:T:2017:59](#)), Bendrasis Teismas nagrinėjo ieškinį, kuriuo prašoma panaikinti Komisijos sprendimą atmesti prašymą užregistruoti Europos piliečių iniciatyvą (toliau – EPI), kuria siekiama paraginti Sąjungą pagerinti asmenų, priklausančių tautinėms ir kalbinėms mažumoms, apsaugą ir stiprinti kultūrinę bei

^{16/} 1999 m. gegužės 2 d. Europos ekonominės erdvės susitarimas (OL L 1, 1994, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 52 t., p. 3).

kalbinę įvairovę Sąjungoje. Pasiūlymo priede buvo nurodyta vienuolika sričių, kuriose Sąjungos institucijos turėtų parengti teisės aktų projektus, ir šiuo tikslu tiksliai nurodytos priimtinių teisės aktų rūšys, jų turinys ir SESV įtvirtinti atitinkami teisiniai pagrindai. Savo sprendime Komisija nusprendė, kad kai kurie siūlomi priimti aktai, vertinami atskirai, galėtų patekti į Komisijos įgaliojimų teikti siūlymus dėl Sąjungos teisės akto priėmimo sritį ir todėl nusprendė, kad reikia atsisakyti registruoti visą pasiūlymą, nes Reglamente (ES) Nr. 211/2011¹⁷ nenumatyta galimybė registruoti dalį EPI pasiūlymo.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad EPI pasiūliusiam piliečiui turi būti suteikta galimybė išsiaiškinti priežastis, kuriomis remdamasi Komisija atsisakė ją registruoti. Taigi, gavusi tokį pasiūlymą Komisija turi ne tik ją įvertinti, bet ir nurodyti įvairius sprendimo ją atmesti motyvus, atsižvelgdama į tokio sprendimo įtaką Sutartyje įtvirtintos piliečių teisės pateikti EPI pasiūlymą veiksmingam įgyvendinimui. Ginčijamame sprendime Komisija niekaip nepatiksino, kuris iš EPI pasiūlymo priede nurodytų vienuolikos siūlymų dėl teisės aktų, jos manymu, akivaizdžiai nepatenka į jos įgaliojimus teikti siūlymus dėl Sąjungos teisės akto priėmimo, ir niekaip nemotyavo šio vertinimo, nepaisydama organizatorių tikslų nuorodų į siūlomų priimti aktų rūšį, atitinkamą teisinį pagrindą ir jų turinį. Tokiomis aplinkybėmis Komisija bet koku atveju nesudarė organizatoriams galimybių nustatyti, kurie iš EPI priede suformuluotų siūlymų, jos nuomone, nepatenka į jos įgaliojimų sritį, ir sužinoti tokį vertinimą nulūmusių motyvų. Todėl organizatoriai negalėjo ginčyti Komisijos vertinimo pagrįstumo, o Bendrasis Teismas negalėjo patikrinti jo teisėtumo.

Remdamasis tuo Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ginčijamas sprendimas yra nepakankamai motyvuotas ir todėl turi būti panaikintas, nesant reikalo nuspręsti, ar Komisija taip pat turėjo pagrįsti savo vertinimą, kad EPI pasiūlymo negalima registruoti, jeigu dalis siūlomų priemonių nepatenka jos įgaliojimų sritį.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. gegužės 10 d. Sprendimas *Efler ir kt. / Komisija* (T-754/14, [EU:T:2017:323](#)), Bendrasis Teismas turėjo išnagrinėti, ar teisėtas Komisijos sprendimas atmesti prašymą užregistruoti EPI „Stop TTIP“, kuria buvo siekiama pasiūlyti Komisijai rekomenduoti Tarybai panaikinti jai suteiktus derybų dėl „Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės“¹⁸ įgaliojimus ir galiausiai nesudaryti „Išsamaus ekonomikos ir prekybos susitarimo“¹⁹, pasiūlymą. Taigi, šioje byloje buvo keliamas iki tol nenagrinėtas klausimas, ar EPI gali būti pateikta dėl akto, kuriuo Taryba nuspręstų atšaukti Komisijos įgaliojimus derėtis dėl tarptautinio susitarimo su trečiaja šalimi sudarymo, ir dėl akto, kuriuo Taryba nuspręstų nesuteikti įgaliojimų pasirašyti ar sudaryti tokio susitarimo. Savo sprendime Komisija tvirtino, kad EPI negali būti pateikta dėl tokių aktų. Ji nurodė, pirma, akto pradėti derybas dėl tarptautinio susitarimo sudarymo parengiamąjį pobūdį ir už institucijų ribų išeinančių teisinių padarinių nebuvimą ir, antra, tai, kad teisės aktai, kuriuos siūloma priimti, nėra reikalingi „siekiant įgyvendinti Sutartis“.

Bendrasis Teismas atmetė šį Komisijos ginamą teiginį ir pirmiausia nusprendė, kad teisės akto sąvoka, minima ESS 11 straipsnio 4 dalyje, Reglamento Nr. 211/2011 2 straipsnio 1 dalyje ir 4 straipsnio 2 dalies b punkte, jei nenumatyta kitaip, negali būti suprantama taip, kad ji esą apima tik galutinius Sąjungos teisės aktus, sukeliančius teisinių padarinių tretiesiems asmenims. Iš tikrųjų, Bendrojo Teismo nuomone, nei nagrinėjamų nuostatų turinys, nei jomis siekiami tikslai neleidžia neįtraukti pagal SESV 207 straipsnio 3 ir 4 dalis ir SESV 218 straipsnį priimto sprendimo, kuriuo suteikiami įgaliojimai pradėti derybas dėl tarptautinio susitarimo sudarymo ir kuris akivaizdžiai yra sprendimas, kaip jis suprantamas pagal SESV 288 straipsnio ketvirtą pastraipą, į teisės akto sąvoką EPI reglamentavimo srityje. Priešingai, Bendrasis Teismas pažymi, kad demokratijos principas ir EPI mechanizmu

^{17/} 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 211/2011 dėl piliečių iniciatyvos (OL L 65, 2011, p. 1).

^{18/} 2013 m. birželio 14 d. sprendimu Taryba įgaliojo Komisiją pradėti derybas su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis dėl laisvosios prekybos susitarimo, vadinamo „Transatlantinės prekybos ir investicijų partneryste“ („Transatlantic Trade and Investment Partnership“ (TTIP)), sudarymo.

^{19/} 2009 m. balandžio 27 d. sprendimu Taryba įgaliojo Komisiją pradėti derybas su Kanada dėl laisvosios prekybos susitarimo, vadinamojo „Išsamiu ekonomikos ir prekybos susitarimu“ („Comprehensive Economic and Trade Agreement“ (CETA)) sudarymo.

konkrečiai siekiamas tikslas sutvirtinti demokratinį Sąjungos veikimą reikalauja teisės akto sąvoką aiškinti taip, kad ji apimtų tokius teisės aktus kaip sprendimas pradėti derybas dėl tarptautinio susitarimo, kuriuo akivaizdžiai siekiama pakeisti teisinę tvarką Sąjungoje, sudarymo. Bendrojo Teismo nuomone, teiginys, jog Taryba ir Komisija turi pakankamą demokratinį netiesioginį legitimumą priimti teisės aktus, kurie nesukelia teisinių padarinių tretiesiems asmenims, smarkiai apribotų naudojimąsi EPI mechanizmu kaip Sąjungos piliečių dalyvavimo jos normatyvinėje veikloje sudarant tarptautinius susitarimus instrumentu. Be to, pasak Bendrojo Teismo, sprendimas atšaukti įgaliojimus pradėti derybas dėl tarptautinio susitarimo sudarymo dėl to, kad jį priėmus derybos būtų nutraukiamos, negali būti laikomas parengiamuoju aktu, bet yra galutinio pobūdžio sprendimas.

Antra, Bendrasis Teismas nusprendė, kad EPI reglamentuojančiuose teisės aktuose nėra nurodyta, jog piliečių dalyvavimas negalimas siekiant užkirsti kelią teisės akto priėmimui. Nors pagal ESS 11 straipsnio 4 dalį ir Reglamento Nr. 211/2011 2 straipsnio 1 dalį numatomas priimti teisės aktas turi būti reikalingas Sutartims įgyvendinti, būtent taip yra ir aktų, kuriais norima užkirsti kelią sudaryti tarptautinius susitarimus, kuriais siekiama pakeisti Sąjungos teisinę tvarką, atveju.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad EPI mechanizmu siekiamas dalyvavimo Sąjungos demokratiname gyvenime tikslas akivaizdžiai apima galimybę prašyti pakeisti galiojančius teisės aktus arba visiškai ar iš dalies juos panaikinti. Todėl nėra priežasčių, pateisinančių teisės aktų, kuriais siekiama atšaukti sprendimą, kuriuo suteikiami įgaliojimai pradėti derybas dėl tarptautinio susitarimo sudarymo, ir aktų, kuriais siekiama užkirsti kelią tokio susitarimo pasirašymui ir sudarymui, neįtraukimą į demokratines diskusijas. Kitaip, nei teigia Komisija, šie aktai neginčijamai sukelia savarankiškų teisinių padarinių, tam tikrais atvejais neleidami atlikti numatomo Sąjungos teisės pakeitimo. Nepateisinama priversti EPI pasiūlymo autorius laukti, kol bus sudarytas susitarimas, kad paskui būtų galima ginčyti tik susitarimo tinkamumą.

Be to, Bendrojo Teismo teigimu, EPI pasiūlymas tikrai yra ne kišimasis į teisėkūros procedūros eigą, o veiksmingo Sąjungos piliečių dalyvavimo jos demokratiname gyvenime, kuris nekenkia Sutartyse įtvirtintai institucinei pusiausvyrai, išraiška.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. lapkričio 20 d. Sprendimas **Voigt / Parlamentas** (T-618/15, [EU:T:2017:821](#)), Bendrasis Teismas nagrinėjo ieškinį, pareiktą dėl dviejų sprendimų, kuriais Europos Parlamentas atsisakė duoti ieškovui salę, kurioje jis galėtų surengti spaudos konferenciją, ir neleido patekti į savo pastatą Rusijos piliečiams. Ieškovas, išrinktas į Parlamentą pagal vienos Vokietijos partijos sąrašą, dalyvavo Sankt Peterburge (Rusija) vykusiame politiniame forume. Po šio forumo ieškovas norėjo Parlamento patalpose surengti spaudos konferenciją ir darbo susitikimą, kuriame turėjo dalyvauti, be kita ko, Rusijos partijos „Rodina“ nariai ir jos šalininkas. Tuo metu Parlamentas priėmė Rezoliuciją 2015/2001(INI)²⁰.

Nagrinėdamas pirmiausia pagrindo, siejamo su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnio pažeidimu dėl to, kad atsisakymas leisti svečiams iš Rusijos patekti į Parlamentą yra diskriminacija dėl tautybės ar pilietybės, priimtinumą, Bendrasis Teismas priminė, kad ieškovas neturi teisės veikti vadovaudamasis teisės arba institucijų interesais ir, grįsdamas ieškinį dėl panaikinimo, gali pareikšti tik konkrečiai su juo susijusius kaltinimus. Tačiau šis reikalavimas negali būti suprastas kaip reiškiantis, jog kaltinimas bus priimtinas Sąjungos teisme tik jeigu jis susijęs vien su ieškovo asmenine padėtimi. Iš tiesų ieškovo kaltinimai yra priimtini tik jeigu jais galima pagrįsti panaikinimą, kuris jam būtų naudingas. Tačiau šiuo atveju, Bendrojo Teismo nuomone, nurodyta svečių iš Rusijos diskriminacija dėl jų pilietybės ar tautybės hipotetiškai galėjo taip pat pakenkti ieškovui, nes jis juos kvietė ir jam buvo sutrukdyta su jais susitikti jo organizuotame darbo posėdyje Parlamente.

Toliau, nagrinėdamas šio pagrindo pagrįstumą, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad pilietybė yra teisinis ir politinis ryšys, kuris egzistuoja tarp asmens ir suverenios valstybės, o tautinės priklausomybės sąvoka kildinama iš to,

^{20/} 2015 m. birželio 10 d. Parlamento rezoliucija dėl Europos Sąjungos ir Rusijos santykių padėties (2015/2001(INI)) (OL C 407, 2016, p. 35).

kad visuomenės grupės sieja priklausymo tai pačiai tautai jausmas ar jas sieja religiniai įsitikinimai, kalba, kultūra, tradicijos ir gyvenimo būdas. Dėl draudimo diskriminuoti tautybės pagrindu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ieškovas remiasi tik savo svečių iš Rusijos pilietybe ir kad jis neįrodė, jog sprendimas leisti patekti į Parlamentą jo svečiams iš Rusijos buvo priimtas dėl priklausymo konkrečiai tautai. Dėl draudimo diskriminuoti dėl pilietybės Bendrasis Teismas priminė, kad, remiantis ESS 6 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa ir Pagrindinių teisių chartijos 52 straipsnio 7 dalimi, aiškinant Chartiją, reikia atsižvelgti į jos nuostatų išaiškinimus²¹. Juose nurodyta, kad jos 21 straipsnio 2 dalis „atitinka [SESV] 18 straipsnio pirmąją pastraipą ir turi būti taikoma laikantis šio straipsnio“.

Todėl, atsižvelgęs į SESV 18 straipsnio pirmą pastraipą ir su ja susijusią jurisprudenciją, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnio 2 dalis taikoma tik situacijoms, patenkančioms į Sąjungos teisės taikymo sritį, kai vienos valstybės narės pilietis diskriminuojamas, palyginti su kitos valstybės narės piliečiais, vien dėl pilietybės, o tai reiškia, kad šis straipsnis yra netaikytinas tuo atveju, kai trečiųjų valstybių piliečiai galimai vertinami skirtingai, palyginti su valstybių narių piliečiais. Todėl ieškovas negali remtis Pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnio 2 dalies pažeidimu, kiek tai susiję su jo svečiais iš Rusijos.

Galiausiai nagrinėdamas pagrindą, siejamą su piktnaudžiavimu įgaliojimais, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Parlamentas neprivalo savo patalpose skatinti trečiosios šalies partijos politinės veiklos ir todėl nėra įpareigotas priimti tokios partijos narių ar šalininkų tam, kad jie galėtų pareikšti nuomonę jo patalpose. Be to, Sutarčių ir jas įgyvendinančių aktų struktūra ir būtinybė užtikrinti Parlamentui suteiktų įgaliojimų įgyvendinimo laisvę lemia, kad Parlamentas nėra ta vieta, kur visi turi neribotą teisę reikšti savo nuomonę.

III. ĮMONĖMS TAIKOMOS KONKURENCIJOS TAISYKLĖS

1. ĮNAŠAS SESV 101 IR 102 STRAIPSNIŲ TAIKymo SRITYJE

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Icap ir kt. / Komisija* (T-180/15, [EU:T:2017:795](#)), Bendrasis Teismas nagrinėjo ieškinį, kuriuo prašyta panaikinti sprendimą, kuriame Komisija nusprendė, kad ieškovės dalyvavo darant šešis SESV 101 straipsnio pažeidimus, susijusius su manipuliavimu tarpbankinėmis referencinėmis normomis *London Interbank Offered Rate* (LIBOR, Londone taikoma tarpbankinė referencinė norma) ir *Tokyo Interbank Offered Rate* (TIBOR, Tokijuje taikoma tarpbankinė referencinė norma) Japonijos jenos palūkanų normos išvestinių finansinių priemonių rinkoje; šie pažeidimai buvo anksčiau konstatuoti 2013 m. sprendime²². Veiksmus, kurių padarymu buvo kaltinamos ieškovės, sudarė „pagalba“ darant šešis pažeidimus: „2007 m. pažeidimą UBS / RBS“, „2008 m. pažeidimą UBS / RBS“, „pažeidimą UBS / DB“, „pažeidimą Citi / RBS“, „pažeidimą Citi / DB“ ir „pažeidimą Citi / UBS“. 2013 m. sprendime, priimtame taikant Reglamento (EB) Nr. 773/2004²³, iš dalies pakeisto Reglamentu (EB)

21/ Su pagrindinių teisių chartija susiję išaiškinimai (OL C 303, 2007, p. 17).

22/ 2013 m. gruodžio 4 d. Europos Komisijos sprendimas C(2013) 8602 *final* dėl procedūros pagal SESV 101 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (AT.39861 – Jenos palūkanų normos išvestinės finansinės priemonės).

23/ 2004 m. balandžio 7 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 773/2004 dėl bylų nagrinėjimo Komisijoje pagal [SESV 101] ir [SESV 102] straipsnius tvarkos (OL L 123, p. 18; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 3 t., p. 81).

Nr. 622/2008²⁴, 10a straipsnyje numatytą susitarimo procedūrą, *Citigroup Inc.*, *Citigroup Global Markets Japan Inc.*, *Deutsche Bank Aktiengesellschaft*, *UBS AG*, *UBS Securities Japan* ir *The Royal Bank of Scotland (RBS)* pripažino dalyvavusios darant tuos pažeidimus. Ieškovės nusprendė nedalyvauti susitarimo procedūroje. Todėl joms buvo taikyta normali procedūra ir skirta 14 960 000 eurų bauda.

Pažymėjęs, kad ieškovių atsakomybė buvo nustatyta atsižvelgiant į jų dalyvavimą Komisijos konstatuotuose antikonkurenciniuose veiksmuose, kuriuos ji apibūdino kaip „pagalbą“, Bendrasis Teismas pirmiausia išnagrinėjo, ar ieškovės ketino savo elgesiu prisidėti prie visų dalyvių siektų bendrų tikslų, ar žinojo apie tikrąjį kitų įmonių siekiant tų pačių tikslų planuotą ar praktiškai įgyvendintą elgesį arba galėjo protingai jį numatyti ir ar buvo pasirengusios prisiimti riziką. Komisija teisiškai esą nepakankamai įrodė, kad ieškovės žinojo apie atitinkamų bankų slaptą susitarimą dėl „2007 m. pažeidimo UBS / RBS“, „2008 m. pažeidimo UBS / RBS“, „pažeidimo Citi / DB“ ir „pažeidimo Citi / UBS“. Bendrasis Teismas pritarė šiai pozicijai, bet tik dėl vieno nagrinėjamo pažeidimo („2008 m. UBS / RBS pažeidimo“). Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija nepateikė įrodymų, galinčių įrodyti, kad ieškovės žinojo ar galėjo pagrįstai numanyti, kokį vaidmenį RBS atlieka darant pažeidimą, ir panaikino ginčijamą sprendimą, kiek jis susijęs su ieškovių dalyvavimu darant šį pažeidimą.

Dėl pažeidimų ir jų trukmės įrodymų, kuriuos turi pateikti Komisija, Bendrasis Teismas priminė, kad tuo atveju, kai susitarimui ar suderintiems veiksams tęsti reikia imtis konkrečių priemonių, Komisija negali preziumuoti kartelio tęstinumo nesant įrodymų, kad tokių priemonių buvo imtasi. Remiantis tuo darytina išvada, kad ieškovių dalyvavimo darant vieną tęstinį pažeidimą, taigi jų atsakomybės už visą pažeidimo laikotarpį įrodymas reiškia, kad Komisija turi įrodyti, jog ieškovės ėmėsi priemonių, jei ne kasdien, tai bent jau su gana nedidelėmis pertraukomis. Priešingu atveju Komisija turėjo konstatuoti vieną pasikartojantį pažeidimą ir į ieškovių atžvilgiu konstatuotą pažeidimo laikotarpį neįtraukti laikotarpių, dėl kurių ji neturi jų dalyvavimo įrodymų. Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisijos pateikti įrodymai neleidžia pagrįsti viso „2007 m. pažeidimo UBS / RBS“, „2008 m. pažeidimo UBS / RBS“, „pažeidimo Citi / DB“ ir „pažeidimo Citi / UBS“ atžvilgiu nustatyto pažeidimo laikotarpio.

Be to, Bendrasis Teismas turėjo nuspręsti dėl ieškovių kaltinimo, kad 2015 m. priimtas ginčijamas sprendimas turi būti panaikintas dėl nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimo, nes jame daroma nuorodų į ieškovių veiksmus, padarytus po 2013 m. sprendimo priėmimo. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad nors šis principas yra įtvirtintas Pagrindinių teisių chartijos, kuri pagal ESS 6 straipsnį turi tokią pačią vertę kaip ir Sutartys, 48 straipsnyje, susitarimo procedūra yra numatyta reglamente, kurį priėmė vien Komisija pagal Reglamento Nr. 1/2003²⁵ 33 straipsnį, t. y. Reglamente Nr. 622/2008, ir ji nėra privaloma nei Komisijai, nei atitinkamoms įmonėms. Todėl nekaltumo prezumpcijos principo laikymosi reikalavimai negali būti pakeisti dėl motyvų, susijusių su tikslu užtikrinti susitarimo procedūros spartos ir veiksmingumo tikslų apsaugą, kad ir kokie jie būtų sveikintini. Atvirkščiai, Komisija turi taip taikyti susitarimo procedūrą, kad ji atitiktų Pagrindinių teisių chartijos 48 straipsnio reikalavimus. Tokia „hibridinė“ susitarimo procedūra turi būti vykdoma laikantis įmonės, kuri nusprendė nesitarti, nekaltumo prezumpcijos. Todėl, kai Komisija mano neturinti galimybės nuspręsti dėl susitarime dalyvaujančių įmonių atsakomybės, kartu nepriimdama sprendimo dėl įmonės, kuri nusprendė nesitarti, dalyvavimo darant pažeidimą, ji turi imtis reikiamų priemonių (įskaitant galimybę tą pačią dieną priimti sprendimus dėl visų su karteliumi susijusių įmonių), leidžiančių užtikrinti minėtą nekaltumo prezumpciją. Remdamasis tuo Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad priimdama 2013 m. sprendimą Komisija pažeidė nekaltumo prezumpcijos principą. Tačiau jis pažymėjo, kad šis pažeidimas negali turėti tiesioginės įtakos ginčijamo sprendimo teisėtumui, atsižvelgiant į tai, kad procedūros, per kurias buvo priimti šie du sprendimai, yra skirtingos ir nepriklausomos.

^{24/} 2008 m. birželio 30 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 622/2008, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 773/2004 susitarimo procedūros tvarkos kartelių bylose atžvilgiu (OL L 171, 2008, p. 3).

^{25/} 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 101 ir 102] straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205).

Galiausiai Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ginčijamame sprendime Komisija nepaaiškino nustatant baudų dydį taikytos metodikos. Todėl Bendrasis Teismas dėl nepakankamo motyvavimo panaikino ginčijamo sprendimo dalį, kurioje nustatomos baudos.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. gegužės 16 d. Sprendimas *Agria Polska ir kt. / Komisija* (T-480/15, pateiktas apeliacinis skundas²⁶, [EU:T:2017:339](#)), Bendrasis Teismas nagrinėjo ieškinį, kuriuo buvo siekiama, kad būtų panaikintas Komisijos sprendimas atmesti ieškovių, vykdančių veiklą augalų apsaugos produktų lygiagrečios prekybos srityje, skundą dėl SESV 101 ir (arba) 102 straipsnių pažeidimų, kuriuos tariamai padarė trylika šiuos produktus gaminančių ir platinančių įmonių, padedant arba tarpininkaujant keturioms profesinėms organizacijoms ir vienai advokatų kontorai. Komisijoje ieškovės tvirtino, kad skunde nurodyti subjektai jų atžvilgiu veikė pažeisdami Sąjungos konkurencijos teisę. Šį elgesį iš esmės sudarė šių subjektų susitarimas ir (arba) suderinti veiksmai, taip pat piktnaudžiavimas koordinuotai teikiant skundus Austrijos ir Lenkijos administracinės valdžios ir teisėtvarkos institucijoms.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad SESV 101 straipsnis tikrai griežtai draudžia bet kokius tiesioginius ar netiesioginius ūkio subjektų kontaktus, kuriais būtų siekiama daryti įtaką esamo ar galimo konkurento elgesiui rinkoje arba atskleisti tokiam konkurentui, ko jie nusprendė imtis ar ketina imtis rinkoje. Vis dėlto ūkio subjektai turi teisę protingai prisitaikyti prie konstatuoto arba tikėtino konkurentų elgesio. Taigi įmonės gali, be kita ko, ginti savo teisėtus interesus, kai konkurentai nesilaiko taikomų nuostatų, kaip yra, pavyzdžiui, šiuo atveju, kai pažeidžiami teisės aktai, reglamentuojantys prekybą augalų apsaugos produktais. Taigi Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, ginčijamame sprendime nusprendė, kad skunde nurodyti subjektai galėjo informuoti nacionalinės valdžios institucijas apie galimai ieškovių daromus taikomų teisės aktų pažeidimus, o prireikus ir bendradarbiauti su šiomis valdžios institucijomis šioms atliekant patikrinimus.

Tokiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas konstatavo, kad sprendimai atlikti dokumentų kontrolę ar patikrinimus vietoje ir pradėti administracinį bei baudžiamąjį ieškovių persekiojimą priskirtini minėtoms nacionalinės valdžios institucijoms, kurios veikia siekdamos bendrojo intereso ir kurių sprendimai šiuo klausimu priimami naudojantis savo diskrecija. Bendrasis Teismas nusprendė, kad valstybių narių valdžios institucijų elgesys ir sprendimai, pavyzdžiui, veiksmy derinimas vykdant jų priežiūros funkcijas, nepatenka į SESV 101 ir 102 straipsnių taikymo sritį, nes šiais straipsniais reglamentuojamas tik įmonių elgesys. Be to, jis nemano, kad ieškovių konkurentų atliekamą skundų teikimą gali apimti „piktnaudžiavimo teisės aktuose numatytais procedūromis“ ar „nepagrįsto elgesio“ sąvokos, kaip jos suprantamos sprendimuose *ITT Promedia / Komisija*²⁷ ir *AstraZeneca / Komisija*²⁸, būtent dėl to, kad priimdamos sprendimus atlikti patikrinimus ir (arba) skirti sankcijas gavus skundus nacionalinės valdžios institucijos turi diskreciją.

Galiausiai Bendrasis Teismas pažymėjo, kad pritarus ieškovių pozicijai, jog Komisija turi visada pradėti tyrimą, kai skundas, analogiškas jai pateiktam, galimai nepagrįstai dėl su senatimi susijusių priešasčių jau buvo atmestas nacionalinės konkurencijos priežiūros institucijos, tai būtų nesuderinama su Reglamento Nr. 1/2003 13 straipsnio 2 dalies tikslu, t. y. siekiant veiksmingumo užtikrinti optimalų išteklių paskirstymą Europos Sąjungos konkurencijos priežiūros institucijoms. Be to, Bendrasis Teismas priminė, kad Reglamento Nr. 1/2003 7 straipsnyje numatyta

26/ C-373/17 P, *Agria Polska ir kt. / Komisija*.

27/ 1998 m. liepos 17 d. sprendimas, T-111/96, [EU:T:1998:183](#).

28/ 2010 m. liepos 1 d. sprendimas, T-321/05, [EU:T:2010:266](#).

procedūra neleidžia daryti išvadų dėl galimų valstybių narių valdžios institucijų, įskaitant teismines institucijas, pažeidimų, nes jie nagrinėjami pagal SESV 258 straipsnį gavus ieškinį dėl įsipareigojimų nevykdymo.

2. ĮNAŠAS KONCENTRACIJŲ SRITYJE

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. kovo 7 d. Sprendimas **United Parcel Service / Komisija** (T-194/13, pateiktas apeliacinis skundas²⁹, [EU:T:2017:144](#)), Bendrasis Teismas nagrinėjo ieškinį, kuriuo buvo siekiama, kad būtų panaikintas sprendimas, kuriuo Komisija pagal Reglamento (EB) Nr. 139/2004³⁰ 8 straipsnio 3 dalį su vidaus rinka ir EEE susitarimu nesuderinama pripažino dviejų bendrovių *United Parcel Service Inc.* ir *TNT Express NV* (TNT), veikiančių tarptautinių mažų siuntų skubaus pristatymo paslaugų rinkose, koncentraciją. Šis Komisijos sprendimas buvo grindžiamas išvada, kad UPS įsigijus TNT būtų apribota konkurencija penkiolikoje EEE valstybių narių, kiek tai susiję su skubiu smulkių siuntų pristatymu į kitas Europos šalis. Tose valstybėse dėl tokio įsigijimo reikšmingų rinkoje veikiančių subjektų skaičius sumažėtų iki trijų ar net dviejų, ir tam tikrais atvejais liktų tik bendrovė DHL kaip vienintelė alternatyva UPS. Todėl, pasak Komisijos, koncentracija būtų buvusi žalinga klientams, nes dėl jos veikiausiai būtų išaugusi kaina.

Atsakydamas į ieškovės UPS nurodytą pagrindą dėl jos teisės į gynybą pažeidimo Bendrasis Teismas priminė, kad dėl šios teisės paisymo ir ypač rungimosi principo reikalaujama, kad atitinkamai įmonei per administracinę procedūrą būtų suteikiama galimybė tinkamai išdėstyti savo nuomonę dėl aplinkybių ir nurodytų faktų tikrumo ir reikšmingumo ir dėl Komisijos grindžiant jos tvirtinimus panaudotų dokumentų. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisijos sprendime naudota ekonometrinė analizė buvo grindžiama kitu modeliu, nei buvo aptartas per administracinę procedūrą vykusias diskusijas. Iš tikrųjų Komisija padarė reikšmingų analizės, kuri buvo anksčiau aptarta su ieškove, pakeitimų. Atsižvelgęs į šiuos pakeitimus Bendrasis Teismas nusprendė, kad prieš priimdama ginčijamą sprendimą Komisija privalėjo supažindinti ieškovę su galutiniu ekonometrinės analizės modeliu. To nepadariusi, Komisija pažeidė ieškovės teisę į gynybą. Manydamas, kad nesant šio procedūrinio pažeidimo ieškovė būtų turėjusi nors ir nedidelę galimybę užtikrinti geresnę savo gynybą, jei dar prieš priimant minėtą sprendimą ji būtų susipažinusi su galutine Komisijos ekonometrinės analizės versija, Bendrasis Teismas panaikino visą ginčijamą sprendimą nenagrinėjęs kitų ieškovės nurodytų pagrindų.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. spalio 26 d. Sprendimas **KPN / Komisija** (T-394/15, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2017:756](#)), Bendrasis Teismas turėjo pateikti savo nuomonę dėl prašymo panaikinti Komisijos sprendimą pripažinti suderinamu su vidaus rinka koncentracijos sandorį, kuriuo tarptautinis tinklų operatorius *Liberty Global plc* bandė įsigyti išimtinę įmonės *Ziggo NV* kontrolę. Grįsdama savo ieškinį ieškovė rėmėsi, be kita ko, pareigos motyvuoti pažeidimu dėl to, kad Komisija nepateikė galimų vertikalinių antikonkurencinių koncentracijos pasekmių mokamų premium sporto kanalų rinkai analizės.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ginčijamame sprendime Komisija neišanalizavo sandorio pasekmių, kiek tai susiję su galima didmenine mokamų premium sporto kanalų tiekimo ir įsigijimo rinka, kurioje veikė tik du kanalai: *Liberty Global* valdomas *Sport1* ir trečiojo asmens valdomas *Fox Sports*. Nors ginčijamame sprendime tikrai ne kartą minimi *Sport1* ir *Fox Sports* kanalai, jame nėra jokios numatomo koncentracijos sandorio vertikalinių pasekmių analizės tuo atveju, jei atitinkama produkto rinka būtų apibrėžta kaip didmeninė mokamų premium sporto kanalų tiekimo ir įsigijimo rinka. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisija pripažino, jog

29/ Byla C-265/17 P, **Komisija / United Parcel Service**.

30/ 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (EB susijungimų reglamentas) (OL L 24, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 3 t., p. 40), kuris įgyvendintas 2004 m. balandžio 7 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 802/2004 (OL L 133, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 3 t., p. 88).

didmeninė mokamų sporto kanalų tiekimo ir įsigijimo rinka gali būti dar skaidoma pagal tai, ar kanalai yra kino, ar sporto kanalai. Be to, ginčijamame sprendime ji pažymėjo, kad šis klausimas gali „likti neišspręstas, nes numatomos operacijos vertinimas vis tiek bus toks pat“. Remiantis tuo darytina išvada, kad Komisija neišsprendė klausimo dėl tikslaus atitinkamos produkto rinkos apibrėžimo, kadangi net ir atliekant papildomą rinkos skaidymą, koncentracija galėjo būti pripažinta suderinama su vidaus rinka, nes ji nekėlė konkurencijos problemų.

Pasak Bendrojo Teismo, taikydama tokį metodą, kai klausimas dėl tikslaus atitinkamos produkto rinkos apibrėžimo lieka neišspręstas, Komisija turėjo nors ir trumpai paaiškinti, kodėl numatomas sandoris nekelia konkurencijos problemų, įskaitant vertikalias pasekmes didmeninei mokamų premium sporto kanalų tiekimo ir įsigijimo rinkai, kad suinteresuotieji asmenys galėtų žinoti tokios pozicijos motyvus, o Sąjungos teismas galėtų atlikti Komisijos vertinimo kontrolę. Kadangi ginčijamame sprendime nebuvo pateikta šiuo klausimu aiškaus pagrindimo, Bendrasis Teismas nusprendė, kad jis neatitinka iš SESV 296 straipsnio kylančių motyvavimo reikalavimų.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. spalio 26 d. Sprendimas *Marine Harvest / Komisija* (T-704/14, pateiktas apeliacinis skundas³¹, [EU:T:2017:753](#)), Bendrasis Teismas turėjo nagrinėti Komisijos sprendimo, kuriuo ji skyrė ieškovei baudą už koncentracijos įvykdymą pažeidžiant Reglamento Nr. 139/2004 4 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį, teisėtumo klausimą.

Šioje byloje buvo nagrinėjamas ieškovės 2012 m. gruodžio 18 d. atliktas *Morpol ASA* kontrolės įsigijimas. 2012 m. gruodžio 21 d. ieškovė išsiuntė Komisijai prašymą sudaryti grupę, kuri būtų atsakinga už jos bylos nagrinėjimą, ir informavo Komisiją, kad ji nesinaudos balsavimo teisėmis iki jos sprendimo priėmimo. 2013 m. sausio 15 d. ieškovė pateikė privalomą viešą siūlymą pirkti likusias *Morpol* akcijas. 2013 m. rugpjūčio 9 d. pranešus apie sandorį, 2013 m. rugsėjo 30 d. Komisija leido vykdyti koncentraciją laikantis tam tikrų sąlygų. 2014 m. liepos 23 d. Komisija priėmė ginčijamą sprendimą, kuriame konstatavo, kad ieškovė laikotarpiu nuo 2012 m. gruodžio 18 d. iki 2013 m. rugsėjo 30 d. įgyvendino Bendrijos masto koncentraciją, prieš pranešant apie ją ir paskelbiant suderinama su vidaus rinka, ir taip pažeidė pirmiau minėtus straipsnius. Šioje byloje Bendrasis Teismas turėjo galimybę patikslinti nuostatų, susijusių su koncentracijos sustabdymu pagal Reglamento Nr. 139/2004 7 straipsnį, vienos koncentracijos sąvoka, ne bis in idem principu ir taisyklių, reglamentuojančių pažeidimų sutaptį, aiškinimą.

Visų pirma dėl Reglamento Nr. 139/2004 7 straipsnio aiškinimo Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, kadangi ieškovė įgijo *Morpol* kontrolę dėl 2012 m. gruodžio mėn. įsigijimo, ji pagal Reglamento Nr. 139/2004 4 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą ir 7 straipsnio 1 dalį iš principo turėjo pranešti apie šią koncentraciją Komisijai prieš jos įgyvendinimą ir neįgyvendinti jos, kol Komisija nepripažino jos suderinama su vidaus rinka. Nors ieškovė tvirtino, kad yra taikytina Reglamento Nr. 139/2004 7 straipsnio 2 dalyje numatyta išimtis, Bendrasis Teismas manė, kad ji netaikytina. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nors Reglamento Nr. 139/2004 7 straipsnio 2 dalyje numatytas pirmas atvejis, susijęs su viešu siūlymu pirkti akcijas, leidžia pateikti viešą siūlymą prieš pranešimą ir leidimą, net jei tai yra Bendrijos masto koncentracija, tačiau pagal šios nuostatos formuluotę ja neleidžiamas privatus įsigijimas. Šiuo atveju Komisija nekonstatavo, kad paskelbdama viešą siūlymą pirkti akcijas ieškovė pažeidė Reglamento Nr. 139/2004 7 straipsnio 1 dalį. Ji konstatavo, kad dėl 2012 m. gruodžio mėn. įsigijimo, kuris buvo atliktas anksčiau nei buvo paskelbtas viešas siūlymas pirkti akcijas, ieškovė pažeidė Reglamento Nr. 139/2004 7 straipsnio 1 dalį ir 4 straipsnio 1 dalį. Todėl Reglamento Nr. 139/2004 7 straipsnio 2 dalyje numatytas pirmas atvejis pagal jo formuluotę šioje byloje yra netaikytinas. Dėl šio reglamento 7 straipsnio 2 dalyje numatyto antro atvejo, kai kontrolė įgyjama iš įvairių pardavėjų sudarant su jais kelis vertybinių popierių sandorius, Bendrasis Teismas konstatavo, kad šiuo atveju ieškovė įgijo *Morpol* kontrolę per vieną pardavėją, sudariusi vieną sandorį dėl vertybinių popierių, t. y. 2012 m. gruodžio mėn. įsigijimo sandorį. Taigi kontrolė buvo įgyta ne per kelis pardavėjus ir ne

31/ Byla C-10/18, *Marine Harvest / Komisija*.

sudarius kelis sandorius. Vadinas, Reglamento Nr. 139/2004 7 straipsnio 2 dalyje numatytas antras atvejis, remiantis jo formuluote, taip pat yra netaikytinas.

Toliau dėl vienos koncentracijos sąvokos Bendrasis Teismas nusprendė, kad ji nėra skirta taikyti tuo atveju, kai išimtinė faktinė vienos tikslinės bendrovės kontrolė įgyjama iš vieno pardavėjo sudarant vienintelį pirmą privatų sandorį, net jei paskui paskelbiamas privalomas viešas siūlymas. Jeigu būtų pritarta ieškovės argumentams, kad kontrolės įgijimas sudarant vieną privatų sandorį ir paskui paskelbiant privalomą viešą siūlymą yra viena koncentracija, Reglamento Nr. 139/2004 7 straipsnio 2 dalyje numatytos išimties taikymo sritis būtų pernelyg išplėsta. Be to, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad vien tai, jog Komisija gali skirti griežtas sankcijas už konkurencijos teisei priskiriamos nuostatos pažeidimą, neleidžia suabejoti tuo, kad nukrypti leidžiančios nuostatos turi būti aiškinamos siaurai. Net darant prielaidą, kad pagal Reglamento Nr. 139/2004 14 straipsnį skiriamos baudos yra baudžiamojo pobūdžio, šiuo atveju negalima teigti, kad Komisija baudžiamąją teisę kaltinamojo nenaudai taikė plačiai. Iš tiesų Komisija tik atsisakė išplėsti Reglamento Nr. 139/2004 7 straipsnio 2 dalyje numatytos išimties taikymo sritį labiau, nei ji apibrėžta šioje dalyje.

Galiausiai dėl *ne bis in idem* principo ir taisyklių, reglamentuojančių pažeidimų sutaptį, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad jei įmonė pažeidžia Reglamento Nr. 139/2004 4 straipsnio 1 dalyje numatytą pareigą pranešti apie koncentraciją prieš ją įgyvendindama, tada ji pažeidžia šio reglamento 7 straipsnio 1 dalyje numatytą draudimą įgyvendinti koncentraciją prieš pranešant apie ją ir gaunant dėl jos leidimą. Vis dėlto principas *ne bis in idem* šioje byloje netaikomas, nes sankcijas vienu ir tuo pačiu sprendimu skyrė ta pati institucija. Tokiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas pažymėjo, kad jeigu tas pats elgesys pažeidžia kelias nuostatas, už kurių pažeidimą gali būti skiriamos baudos, tai, ar kelios baudos gali būti skiriamos vienu ir tuo pačiu sprendimu, susiję ne su principu *ne bis in idem*, o su principais, kuriais reglamentuojama pažeidimų sutaptis. Ieškovė teigė, kad jeigu veikai taikomos dvi teisės akto nuostatos, ta nuostata, kuri „taikytina pirmiausia“, padaro kitas nuostatas netaikytinas, tačiau Bendrasis Teismas pažymėjo, kad teisės aktų leidėjas neapibrėžė vieno iš aptariamų pažeidimų kaip sunkesnio už kitą, nes pagal Reglamento Nr. 139/2004 14 straipsnio 2 dalies a ir b punktus jiems taikoma ta pati maksimali riba. Todėl nė vienos iš minėtų nuostatų negalima laikyti „taikytina pirmiausia“. Taigi, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija pagrįstai nubaudė ieškovę už abiejų šių nuostatų pažeidimą.

IV. VALSTYBĖS PAGALBA

1. PRIIMTINUMAS

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. balandžio 6 d. Sprendimas *Regione autonoma della Sardegna / Komisija* (T-219/14, [EU:T:2017:266](#)) ir 2017 m. balandžio 6 d. Sprendimas *Saremar / Komisija* (T-220/14, [EU:T:2017:267](#)), Bendrasis Teismas nagrinėjo du ieškinius, kuriais buvo siekiama panaikinti sprendimą, kuriuo Komisija pripažino nesuderinamomis su vidaus rinka valstybės pagalbos priemones, kurias Sardinijos autonominis regionas suteikė bendrovei, teikiančiai viešąją jūrų kabotažo paslaugą, ir nurodė susigrąžinti pagalbą. Komisija tvirtino, jog dėl to, kad vyko šios bendrovės likvidavimo procedūra, ši bendrovė ir Sardinijos autonominis regionas vykstant bylos nagrinėjimui prarado suinteresuotumą pareikšti ieškinį.

Pirmiausia kalbant apie ieškinį, kurį atitinkama įmonė pareiškė byloje, kurioje priimtas 2017 m. balandžio 6 d. sprendimas *Saremar / Komisija* (T-220/14, [EU:T:2017:267](#)), pažymėtina, kad Bendrasis Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad dėl galimo jos gebėjimo būti ieškove ar atsakove teisme praradimo jos suinteresuotumo pareikšti ieškinį klausimas netektų dalyko, nusprendė iš pradžių išnagrinėti, ar ji išsaugojo šį gebėjimą vykstant bylos nagrinėjimui.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, kadangi pagal nacionalinę teisę ieškovė išsaugo teisę savo pačios vardu imtis teisinių veiksmų ir dalyvauti ginčiuose siekdama apsaugoti savo turtą, vykstant bylos nagrinėjimui ji neprarado gebėjimo būti ieškove ar atsakove teisme, nepaisant to, kad vyksta jos likvidavimo procedūra. Be to, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ginčijamas sprendimas dėl to, kad jame ieškovei suteikta pagalba pripažinta nesuderinama ir neteisėta ir nurodyta ją susigrąžinti, ieškinio pareiškimo dieną darė neigiamą poveikį ieškovei. Pasak Bendrojo Teismo, ginčijamas sprendimas nenustojo daryti ieškovei tokio poveikio dėl to, kad pradėtas jos likvidavimas. Pirma, Sardinijos autonominis regionas negali jai pervesti dalies dar neįgyvendintos valstybės pagalbos. Antra, kiek tai susiję su jau išmokėta ginčijamos pagalbos dalimi, pažymėtina, kad ieškovės likvidavimas nepaneigia pagalbos susigrąžinimo, kuris gali būti atliktas įtraukus atitinkamas sumas į įmonės įsipareigojimus, principo. Bendrasis Teismas nusprendė, kad vykstant bylos nagrinėjimui ieškovės suinteresuotumas pareikšti ieškinį neišnyko.

Toliau dėl Sardinijos autonominio regiono pareikšto ieškinio byloje, kurioje priimtas 2017 m. balandžio 6 d. Sprendimas **Regione autonoma della Sardegna / Komisija** (T-219/14, [EU:T:2017:266](#)), Bendrasis Teismas nusprendė, kad regionas turi locus standi, nes, viena vertus, ginčijamas sprendimas daro tiesioginę įtaką jo teisėms ir pareigoms, kiek tai susiję su ginčijama pagalba, ir, kita vertus, pagalbą jis suteikė savo iniciatyva ir laikydamasis jam suteiktos kompetencijos. Dėl Sardinijos autonominio regiono locus standi Bendrasis Teismas, pažymėjęs, kad neturi priimti sprendimų dėl kompetencijos paskirstymo tarp įvairių nacionalinių subjektų ir dėl jų atitinkamų pareigų, konstatavo, kad ieškinio pareiškimo dieną ieškovas galėjo gauti naudos dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo, kuris būtų tikrai pakeitęs jo teisinę padėtį. Pasak Bendrojo Teismo, atitinkamos įmonės likvidavimas vykstant bylos nagrinėjimui negali paneigti šios išvados ir panaikinti ieškovo suinteresuotumo pareikšti ieškinį.

2. ADMINISTRACINĖ PROCEDŪRA

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. lapkričio 17 d. Sprendimas **Gmina Miasto Gdynia ir Port Lotniczy Gdynia Kosakowo / Komisija** (T-263/15, [EU:T:2017:820](#)), Bendrasis Teismas nagrinėjo ieškinį, kuriuo prašoma panaikinti keletą Komisijos sprendimo nuostatų, kuriomis Lenkijos Respublikos įgyvendinta valstybės pagalba Gdynės (Lenkija) ir Kosakovo (Lenkija) savivaldybių suteikto viešojo finansavimo, skirto Gdynės Kosakovo oro uostui, forma pripažinta su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalba.

Finansavimą sudarė Gdynės ir Kosakovo savivaldybių kapitalo injekcijos, kurios turėjo padengti investicines sąnaudas (investicinė pagalba) ir oro uosto veiklos sąnaudas pradiniu veiklos etapu (veiklos pagalba). Ginčijamas sprendimas turėjo pakeisti ankstesnį sprendimą, kuriame Komisija padarė tokią pat išvadą, nes per tuo metu Bendrajame Teisme pradėtą procedūrą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo paaiškėjo, jog nesuderinama su vidaus rinka pripažinta valstybės pagalba apėmė tam tikras investicijas, kurios, remiantis sprendimu pradėti procedūrą, nėra valstybės pagalba dėl to, kad susijusios su viešojo intereso įgyvendinimu. Komisija nusprendė, kad nereikia pradėti naujos tyrimo procedūros, nes bylos medžiagoje yra visi duomenys, reikalingi nagrinėjimui priemonei įvertinti.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pirmiausia priminė, kad iš SESV 108 straipsnio 2 dalies ir Reglamento Nr. 659/1999 1 straipsnio h punkto matyti, jog nagrinėjimo stadijoje Komisija privalo įpareigoti suinteresuotuosius asmenis, tarp kurių gali būti įmonė ar įmonės ir pagalbą suteikęs valstybės vidaus subjektas, pateikti pastabas. Ši taisyklė yra esminis reikalavimas. Be to, sprendimas pradėti formalią tyrimo stadiją turi sudaryti sąlygas suinteresuotiesiems šalims veiksmingai dalyvauti formalioje tyrimo procedūroje, per kurią jos galėtų pateikti savo argumentus. Labai svarbu, kad Komisija pakankamai apibrėžtų tyrimo ribas, kad suinteresuotųjų asmenų teisė pateikti pastabas neprarastų prasmės. Šiuo atveju ir sprendime pradėti procedūrą, ir pirminiame sprendime Komisija įvertino

veiklos pagalbos suderinamumą su regioninės valstybės pagalbos teikimo gairėmis³² ir atsižvelgė SESV 107 straipsnio 3 dalies a punktą.

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisija ginčijamame sprendime pakeitė teisinę tvarką dėl veiklos pagalbos atitikties analizės. Tiksliau pasakius, priešingai nei sprendime pradėti procedūrą ir pirminiame sprendime, Komisija, vertindama, ar pagalba yra suderinama su vidaus rinka, rėmėsi nebe regioninės pagalbos teikimo gairėmis, o valstybės pagalbos oro uostams ir oro transporto bendrovėms gairėse³³ išdėstytais principais. Be to, Komisija pakeitė ir išimtį, išanalizuotą pagal SESV 107 straipsnio 3 dalį, nes ginčijamame sprendime rėmėsi SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktu, nors pradžioje rėmėsi SESV 107 straipsnio 3 dalies a punktu. Todėl Bendrasis Teismas konstatavo, kad ginčijamame sprendime Komisijos taikyta nauja teisinė tvarka apėmė esminius pasikeitimus, palyginti su anksčiau galiojusia teisine tvarka, kuri buvo taikyta sprendime pradėti procedūrą ir pirminiame sprendime.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad pripažinus, jog pirminio sprendimo atšaukimas reiškė tai, kad formali tyrimo procedūra nebuvo užbaigta, suinteresuotieji asmenys neturėjo galimybės pateikti pastabų. Bendrasis Teismas pabrėžė, kad suinteresuotųjų asmenų galimybė pateikti pastabas yra esminis procedūrinis reikalavimas ir kad jo pažeidimas, konstatuotas šioje byloje, lemia trūkumų turinčio akto panaikinimą, nesant būtinybės nustatyti, kad šį pažeidimą nurodžiusiai šaliai tai turėjo įtakos ir kad administracinė procedūra galėjo baigtis kitaip. Tokiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas pažymėjo, kad negalima iš anksto nuspėti pastabų, kurias suinteresuotasis asmuo būtų galėjęs pateikti, turinio. Galiausiai Bendrasis Teismas nurodė, kad nors aptariamą pagalbą iš tikrųjų sudaro du finansavimo būdai, t. y. investicinė pagalba ir veiklos pagalba, šiuos du skirtingus finansavimo būdus Komisija išnagrinėjo bendrai, kad, be kita ko, juos galėtų bendrai kvalifikuoti kaip valstybės pagalbą. Tokiomis aplinkybėmis negalima ginčijamo sprendimo rezoliucinės dalies aiškinti kaip neatsiejamai apimančios investicinę pagalbą ir veiklos pagalbą.

3. VISUOTINĖS EKONOMINĖS SVARBOS PASLAUGOS

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. kovo 1 d. Sprendimas **SNCM / Komisija** (T-454/13, [EU:T:2017:134](#)), Bendrasis Teismas pasisakė dėl sprendimo, kuriuo Komisija Prancūzijos Respublikos dviem Prancūzijos laivybos bendrovėms už jūrų transporto tarp Marselio (Prancūzija) ir Korsikos (Prancūzija) paslaugų 2007–2013 metais teikimą pagal sutartį dėl viešųjų paslaugų išmokėtas finansines kompensacijas pripažino valstybės pagalba ir vienai iš šių bendrovių už piko laikotarpiu teiktas paslaugas išmokėtas kompensacijas pripažino nesuderinamomis su vidaus rinka.

Visų pirma Bendrasis Teismas priminė, jog tam, kad kompensacija už viešosios paslaugos teikimą nebūtų laikoma valstybės pagalba, remiantis Sprendimu **Altmark Trans ir Regierungspräsident Magdeburg**³⁴, turi būti įvykdytos keturios kumuliatyvios sąlygos, o viena iš jų yra ta, kad įmonė naudos gavėja turi būti faktiškai įpareigota vykdyti viešosios paslaugos įpareigojimus. Dėl šio kriterijaus Bendrasis Teismas pabrėžė, kad valstybės narės turi didelę diskreciją apibrėždamos, ką jos laiko visuotinės ekonominės svarbos paslauga (VESP), ir todėl valstybių narių nustatytą šių paslaugų apibrėžtį Komisija gali ginčyti tik esant akivaizdžiai klaidai. Vis dėlto, šiuo klausimu jis pažymėjo, kad valstybių narių diskrecija apibrėžti VESP nėra neribota ir negali būti savavališkai įgyvendinama vien siekiant, kad konkrečiam sektoriui nebūtų taikomos konkurencijos taisyklės. Kai egzistuoja konkrečios Sąjungos taisyklės, kuriose patikslinta VESP turinio ir apimtys apibrėžtis, jos riboja valstybių narių veikimo laisvę.

32/ 2007–2013 m. nacionalinės regioninės pagalbos teikimo gairės (OL C 54, 2006, p. 13).

33/ Valstybės pagalbos oro uostams ir oro transporto bendrovėms gairės (OL C 99, 2014, p. 3).

34/ 2003 m. liepos 24 d. sprendimas, C-280/00, [EU:C:2003:415](#).

Šiuo atveju tokios taisyklės kaip tik ir egzistavo ir jos buvo Reglamento (EEB) Nr. 3577/92³⁵ nuostatos. Todėl Bendrasis Teismas nusprendė, kad reikia pritarti Komisijos teiginiui, jog Prancūzijos valdžios institucijų diskreciją riboja šio reglamento nuostatos.

Be to, pasak Bendrojo Teismo, Sprendime **Anafir ir kt.**³⁶ Teisingumo Teismo pateikti motyvai, kurie grindžiami Reglamento Nr. 3577/92 aiškinimu atsižvelgiant į pagrindinį juo siekiamą tikslą užtikrinti laisvę teikti jūrų kabotažo paslaugas, taigi pripažinti šios laisvės apribojimus tik labai griežtomis sąlygomis, visiškai tinka ir nagrinėjamu atveju. Todėl darytina išvada, kad tokiomis kaip šios bylos aplinkybėmis nacionalinės valdžios institucijos nėra atleistos nuo pareigos įrodyti privačios iniciatyvos trūkumą, nes, kaip aiškiai matyti iš šio Teisingumo Teismo sprendimo, tikras viešosios paslaugos poreikis būtent ir nustatomas remiantis privačios iniciatyvos trūkumo konstatavimu.

V. INTELEK TINĖ NUOSAVYBĖ

1. APELIACINIŲ TARYBŲ SUDĖTIS PO BYLOS GRAŽINIMO

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. vasario 16 d. Sprendimas **Antrax It / EUIPO – Vasco Group (Radiatorių termosifonai)** (T-828/14 ir T-829/14, [EU:T:2017:87](#)), Bendrasis Teismas turėjo išnagrinėti Reglamento (EB) Nr. 216/96³⁷ 1d straipsnio suderinamumą su administracijos nešališkumo pareiga, kaip ji suprantama pagal Pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnį, dėl to, kad ši nuostata neįpareigoja pakeisti Apeliacinės tarybos sudėties po to, kai panaikinus jos sprendimą byla gražinama jai atgal³⁸.

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Reglamento Nr. 216/96 1d straipsnyje numatyta, jog jei Sąjungos teismo sprendime, iš dalies ar visiškai panaikinančiame Apeliacinės tarybos ar Didžiosios tarybos sprendimą, numatoma, kad apeliacinės tarybos turi dar kartą peržiūrėti bylą, dėl kurios buvo priimtas sprendimas, apeliacinių tarybų prezidiumas sprendžia, ar bylą perduoti sprendimą priėmusiai tarybai, kitai tarybai, ar Didžiajai tarybai. Kai byla perduodama kitai tarybai, į jos sudėtį negali įeiti joks narys, dalyvavęs priimant pirminį sprendimą. Ši nuostata netaikoma, kai byla perduodama Didžiajai tarybai.

Pasak Bendrojo Teismo, iš šios formuluotės nematyti, kad tuo atveju, kai byla perduodama Apeliacinei tarybai, priėmusiai panaikintą sprendimą, prezidiumas privalo sudaryti Apeliacinę tarybą taip, kad į jos sudėtį neįeityt joks narys, dalyvavęs priimant tą sprendimą. Procedūra Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) apeliacinėse tarybose yra ne teismo, o administracinio pobūdžio. Bendrasis Teismas priminė, kad jau buvo nuspręsta, jog jokia teisės norma ar principas neprieštarauja tam, kad administracija pavestų tiems patiems tarnautojams pakartotinai išnagrinėti bylą vykdant teismo sprendimą, kuriuo buvo panaikintas sprendimas, ir

35/ 1992 m. gruodžio 7 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 3577/92, taikantis laisvės teikti paslaugas principą jūrų transportui valstybėse narėse (jūrų kabotažas) (OL L 364, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 2 t., p. 10).

36/ 2001 m. vasario 20 d. sprendimas, C-205/99, [EU:C:2001:107](#).

37/ 1996 m. vasario 5 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 216/96, nustatantis Vidaus rinkos derinimo tarnybos (prekių ženklai ir dizainas) apeliacinių tarybų darbo tvarką (OL L 28, 1996, p. 11; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t. p. 221).

38/ Taip pat žr. toliau skyriuje „3. Dizainas“ išdėstytas mintis dėl šio sprendimo.

kad nėra iš pareigos veikti nešališkai kylančio bendrojo principo, pagal kurį administracinė ar teisminė institucija privalo grąžinti bylą kitai institucijai ar tos pačios institucijos kitokios sudėties padaliniui.

Todėl tai, jog prezidiumas pagal Reglamento Nr. 216/96 1d straipsnį po panaikinimo perduoda bylą Apeliacinei tarybai, priėmusiai ankstesnį sprendimą, ir neprivalo pakeisti šios Apeliacinės tarybos sudėties, nelaikoma administracijos nešališkumo pareigos, kaip tai suprantama pagal Pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnio 1 dalį, pažeidimu.

2. EUROPOS SAJUNGOS PREKIŲ ŽENKLAS

a. Apeliacinių tarybų atliekamos kontrolės apimtis ir pobūdis

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. balandžio 6 d. Sprendimas **Nanu-Nana Joachim Hoepf / EUIPO – Fink (NANA FINK)** (T-39/16, [EU:T:2017:263](#)), Bendrasis Teismas turėjo nuspręsti dėl EUIPO pirmosios apeliacinės tarybos sprendimo, kuriuo atmesta ieškovės apeliacija dėl sprendimo, kuriuo Protestų skyrius tik iš dalies patenkino jos protestą, teisėtumo. Grįsdama savo ieškinį ieškovė tvirtino, kad Apeliacinė taryba nepriėmė sprendimo dėl kai kurių prekių, kurių atžvilgiu protestas buvo atmestas. Ši aplinkybė, jos teigimu, turėjo lemti ginčijamo sprendimo panaikinimą. Šioje byloje Bendrasis Teismas galėjo pasisakyti dėl pasekmių, kurias sukelia tai, kad Apeliacinė taryba sprendimą priėmė ne dėl visos jai pateiktos apeliacijos.

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad apeliacijos, kurią ieškovė pateikė Apeliacinei tarybai, dalykas yra visas Protestų skyriaus sprendimas, nes protestas buvo atmestas, ir nusprendė, kad dėl to, jog Apeliacinė taryba nenusprendė dėl jai pateiktos apeliacijos tiek, kiek joje prašyta atmesti protestą dėl „brangiųjų metalų ir jų lydinių“, ji pažeidė Reglamente (EB) Nr. 207/2009³⁹ (pakeistas Reglamentu (ES) 2017/1001⁴⁰), o konkrečiai Reglamento Nr. 207/2009 64 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje (dabar – Reglamento 2017/1001 71 straipsnio 1 dalies pirmas sakiny) numatytą pareigą nuspręsti dėl jai pateiktos apeliacijos. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ši pareiga turi būti suvokiama taip, kad Apeliacinė taryba turi nuspręsti dėl kiekvienos jai suformuluoto reikalavimo dalies kaip visumos: ją patenkinti arba atmesti kaip nepriimtina arba atmesti dėl esmės. Kadangi šios pareigos pažeidimas gali turėti įtakos Apeliacinės tarybos sprendimo turiniui, tai yra esminis procedūrinis reikalavimas, kurio pažeidimą Bendrasis Teismas gali konstatuoti *ex officio*.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. birželio 21 d. Sprendimas **GP Joule PV / EUIPO – Green Power Technologies (GPTech)** (T-235/16, [EU:T:2017:413](#)), Bendrasis Teismas turėjo priminti, kokia yra EUIPO apeliacinių tarybų diskrecija atsižvelgti į protestą pagrindžiančius įrodymus, kurie nebuvo pateikti per nustatytą terminą. Ieškovė kaltino Apeliacinę tarybą dėl to, kad ji neatsižvelgė į pirmą kartą jai pateiktą įrodymą, kad ieškovė turi dviejų ankstesnių prekių ženklų, kuriais buvo grindžiamas protestas, licenciją, ir patvirtino Protestų skyriaus sprendimą atmesti protestą kaip nepagrįstą pagal Reglamento (EB) Nr. 2868/95⁴¹ 20 taisyklės 1 dalį (dabar – Deleguotojo reglamento

^{39/} 2009 m. vasario 26 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 207/2009 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 78, 2009, p. 1).

^{40/} 2017 m. birželio 14 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 154, 2017, p. 1).

^{41/} 1995 m. gruodžio 13 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2868/95, skirtas įgyvendinti Tarybos reglamentą (EB) Nr. 40/94 dėl Bendrijos prekių ženklo (OL L 303, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 189).

(ES) Nr. 2017/1430⁴² 8 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnis) dėl to, kad ieškovė laiku neįrodė, jog turi teisę pateikti protestą.

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Reglamente Nr. 207/2009 aiškiai numatyta, kad nagrinėdama apeliaciją dėl Protestų skyriaus sprendimo Apeliacinė taryba turi diskreciją pagal Reglamento Nr. 2868/95 50 taisyklės 1 dalies trečią pastraipą ir Reglamento Nr. 207/2009 76 straipsnio 2 dalį (dabar – Reglamento Nr. 2017/1001 95 straipsnio 2 dalis) nuspręsti, ar atsižvelgti į naujus arba papildomus įrodymus ir faktus, kurie nebuvo pateikti per Protestų skyriaus nustatytą ar patikslintą terminą. Vis dėlto Reglamento Nr. 2868/95 50 taisyklės negalima aiškinti taip, kad ja esą išplečiama apeliacinių tarybų diskrecija taip, kad apimtų naujus įrodymus, nes tik „papildomi“ arba „papildantys“ įrodymai gali būti pridedami prie atitinkamų, per nustatytą terminą pateiktų įrodymų.

Šiuo atveju, kadangi per EUIPO nustatytą terminą nepateiktas joks įrodymas dėl ieškovės teisės pareikšti protestą Protestų skyriui, toks įrodymas, kuris pirmą kartą pateikiamas Apeliacinėje taryboje, negali būti laikomas „papildomu“ arba „papildančiu“ įrodymu, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2868/95 50 straipsnio 1 dalies trečią pastraipą ir Reglamento Nr. 207/2009 76 straipsnio 2 dalį. Be to, net jei ieškovės pirmą kartą Apeliacinėje taryboje pateiktas įrodymas galėtų būti laikomas „papildomu“ arba „papildančiu“ įrodymu, Apeliacinė taryba teisingai įgyvendino savo diskreciją pagal Reglamento Nr. 207/2009 76 straipsnio 2 dalį. Taigi, ji galėjo pagrįstai atsisakyti atsižvelgti į tokį praėjus Protestų skyriaus nustatytam terminui pateiktą įrodymą, motyvuodama tuo, kad įrodymo pateikimo pavėluotai aplinkybės to nepateisina, nesant reikalo nagrinėti, ar šis įrodymas yra reikšmingas ir pakankamas.

Klausimas dėl apeliacinių tarybų diskrecijos atsižvelgti į protestą grindžiančius įrodymus, kurie nebuvo pateikti per nustatytą terminą, taip pat buvo esminis byloje, kurioje priimtas 2017 m. spalio 12 d. Sprendimas **Moravia Consulting / EUIPO – Citizen Systems Europe (SDC-5545)** (T-316/16, [EU:T:2017:717](#)). Šioje byloje ieškovė, kuri pareiškė protestą dėl prašymo įregistruoti prekių ženklą dėl valstybėje narėje tariamai egzistuojančios neįregistruoto žodinio prekių ženklo suteikiamos ankstesnės teisės, nepateikė jokie įrodymo dėl taikytinos nacionalinės teisės ir todėl Protestų skyrius jos protestą atmetė. Paskui per procedūrą Apeliacinėje taryboje ieškovė pateikė informaciją apie reikšmingą nacionalinę teisę dėl prekių ženklų.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad nors pagal Reglamento Nr. 2868/95 50 taisyklės 1 dalies trečią pastraipą, kai apeliacija pateikiama dėl Protestų skyriaus sprendimo, Apeliacinė taryba nagrinėja tik tuos apeliacijos įrodymus ir faktus, kurie buvo pateikti per Protestų skyriaus nustatytą arba nurodytą terminą, nebent ji laikytųsi nuomonės, kad, remiantis Reglamento Nr. 207/2009 76 straipsnio 2 dalimi, reikia atsižvelgti ir į „pridėtinius“ arba „papildomus“ įrodymus ir faktus, šios nuostatos negalima aiškinti taip, kad ja išplečiama apeliacinių tarybų diskrecija atsižvelgti į naujus įrodymus.

Šiuo atveju per protesto procedūrą ieškovė iki nustatyto termino nepateikė jokių įrodymų dėl nacionalinės teisės turinio ir nenurodė jos elgesį galinčios pateisinti teisėtos priežasties. Be to, vieninteliame įrodyme, kurį ieškovė pateikė siekdama įrodyti ankstesnio neregistruoto prekių ženklo egzistavimą, galiojimą ir apsaugos apimtį, nepateikta jokios informacijos apie ankstesnio prekių ženklo, kuriuo remiamasi, naudojimą ir apie sąlygas, kurios keliamos pagal nacionalinę teisę. Tokiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas nusprendė, kad nuorodos į nacionalinės teisės aktus, kurias ieškovė pirmą kartą pateikė Apeliacinei tarybai, nėra „pridėtinė“ ar „papildoma“ informacija, palyginti su Protestų skyriui pateikta informacija. Taigi, Apeliacinė taryba nepadarė klaidos, kai nusprendė, kad

^{42/} 2017 m. gegužės 18 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 2017/1430, kuriuo papildomas Reglamentas Nr. 207/2009 ir panaikinami reglamentai Nr. 2868/95 ir Nr. 216/96 (OL L 205, 2017, p. 1).

neturi diskrecijos spręsti, ar atsižvelgti į įrodymus, kurie pirmą kartą pateikti jai, nes tokie įrodymai pateikti pavėluotai.

b. Deliktinė atsakomybė

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. vasario 17 d. Sprendimas **Novar / EUIPO** (T-726/14, [EU:T:2017:99](#)), Bendrasis Teismas turėjo nuspręsti dėl ieškovės prašymo, kuriuo ji siekė, kad jai būtų atlyginta materialinė žala, patirta dėl advokato išlaidų pareiškiant ieškinį dėl EUIPO Protestų skyriaus sprendimo, kuris esą priimtas pažeidžiant, be kita ko, Reglamento Nr. 2868/95 19 straipsnio 2 dalies a punktą (dabar – Deleguotojo reglamento Nr. 2017/1430 7 straipsnio 2 dalies a punktas).

Priminęs, kad Sąjungos deliktinė atsakomybė už neteisėtus jos institucijų ar įstaigų veiksmus kyla, kai yra tenkinamos trys kumuliatyvios sąlygos, t. y. veiksmai, kuriais kaltinama, turi būti neteisėti, žala turi būti reali ir turi egzistuoti priežastinis ryšys tarp minėtų veiksmų ir nurodytos žalos, Bendrasis Teismas iš pradžių išnagrinėjo, ar egzistuoja priežastinis ryšys tarp tariamai neteisėtų EUIPO veiksmų ir šioje byloje nurodytos žalos.

Bendrasis Teismas priminė, kad iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad tuo atveju, kai vykstant ikiteisminei procedūrai asmuo neprivalo būti atstovaujamas advokato arba patarėjo, nėra priežastinio ryšio tarp tariamai patirtos žalos, t. y. tokio atstovavimo išlaidų ir galbūt klaidingų Sąjungos institucijos ar įstaigos veiksmų. Nors suinteresuotajam asmeniui negalima uždrausti konsultuotis su advokatu net tokia etape, tai yra jo paties pasirinkimas, todėl tokio pasirinkimo negalima priskirti atitinkamai institucijai ar įstaigai. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad šiuo atveju iš Reglamento Nr. 207/2009 92 straipsnio (dabar – Reglamento Nr. 2017/1001 119 straipsnis) matyti, kad nebūtina, jog šaliai, kaip antai ieškovei, EUIPO skyriuose atstovautų advokatas. Tuo remdamasis, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad advokato išlaidas, kurias šiuo atveju patyrė ieškovė, lemia jos pačios pasirinkimas, ir jų negalima tiesiogiai priskirti EUIPO. Taigi, tarp tariamai neteisėtų EUIPO veiksmų ir išlaidų, kurias ieškovė patyrė dėl to, kad per apeliacinę procedūrą buvo atstovaujama advokato, nėra priežastinio ryšio.

c. Absoliutūs atmetimo pagrindai

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. birželio 21 d. Sprendimas **M / S. Indeutsch International / EUIPO – Crafts Americana Group (V formos kreivių tarp lygiagrečių linijų atvaizdas)** (T-20/16, [EU:T:2017:410](#)), buvo sprendžiamas klausimas dėl prašymo pripažinti prekių ženklą, kurį sudaro pasikartojantis geometrinis raštas ir kurį prašyta įregistruoti „mezgimo virbalams“ ir „siuvinėjimo vąšeliams“, registraciją negaliojančia. Apeliacinė taryba patenkino apeliaciją, pareikštą dėl Anuliavimo skyriaus sprendimo atmesti šį prašymą. Pasak Apeliacinės tarybos, ginčijamas prekių ženklas neturi skiriamąjo požymio, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 207/2009 7 straipsnio 1 dalies b punktą (dabar – Reglamento Nr. 2017/1001 7 straipsnio 1 dalies b punktas). Pagrindinis klausimas, į kurį reikėjo atsakyti byloje, buvo tai, ar vertindama prekių ženklą skiriamąjį požymį Apeliacinė taryba galėjo pagrįstai remtis ne ginčijamu prekių ženklu, koks jis įregistruotas, o tokiais jo formomis, kokių, jos nuomone, šis prekių ženklas buvo iš tikrųjų naudojamas.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad atsižvelgiant į būtinuosius teisinio saugumo poreikius, kurie užtikrinami tuo, jog egzistuoja Europos Sąjungos prekių ženklų registras, prekių ženklą skiriamasis požymis turi būti vertinamas remiantis tokiu prekių ženklu, koks jis buvo įregistruotas arba koks jis yra nurodomas prekių ženklą registracijos paraiškoje, neatsižvelgiant į tai, kaip jis yra naudojamas. Bendrasis Teismas pabrėžė, kad jei Reglamento Nr. 207/2009 7 ir 8 straipsniai (8 straipsnis tapo Reglamento Nr. 2017/1001 8 straipsniu) būtų taikomi atsižvelgiant ne į tokius Europos Sąjungos prekių ženklus, kokie jie buvo nurodyti registracijos paraiškoje arba įregistruoti, o į tokius, kokie jie naudojami, būtų paneigta minėto registro funkcija garantuoti užtikrintumą dėl tikslaus teisių, kurias jis turi apsaugoti, pobūdžio. Atsižvelgiant į šiuos svarstymus pažymėtina, kad jei prekių

ženklą sudaro juo žymimos prekės dvimatis ar erdvinis vaizdas, jo skiriamasis požymis priklauso nuo to, ar jis labai skiriasi nuo atitinkamo sektoriaus standartų ar įpročių ir ar dėl to gali atlikti savo esminę funkciją nurodyti prekės kilmę. Tokiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad jei prekių ženklą sudaro juo žymimos konkrečios prekės forma, o ne abstrakti forma, kompetentinga valdžios institucija turi teisę nustatyti jo esmines savybes nagrinėdama pačią prekę. Šiuo atveju ginčijamas prekių ženklas koks jis įregistruotas, yra abstrakčios geometrinės formos, kurias sudaro baltos ir juodos spalvų pasikartojantis raštas, susidedantis iš dviejų lygiagrečių linijų, tarp kurių yra aiškiai matomos V formos kreivės. Tuo remdamasis Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad šios bylos aplinkybėmis rėmimasis tuo, kad ant ieškovės prekių paviršiaus pavaizduoti spalvotų V formos kreivių raštai, siekiant išanalizuoti šių prekių vaizdo skiriamąjį požymį, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 207/2009 7 straipsnio 1 dalies b punktą, užuot šią analizę grindus ginčijamu prekių ženklu, koks jis įregistruotas, nėra esminių šio prekių ženklo savybių nustatymo proceso dalis, veikiau tai yra reikšmingas minėtų savybių pakeitimas. Todėl jis nusprendė, kad buvo pažeistas Reglamento Nr. 207/2009 7 straipsnio 1 dalies b punktas.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. gruodžio 14 d. Sprendimas **bet365 Group / EUIPO – Hansen (BET365)** (T-304/16, [EU:T:2017:912](#)), Bendrasis Teismas turėjo nagrinėti EUIPO penktosios apeliacinės tarybos sprendimo nepripažinti, kad žodinis žymuo BET365, kurį prašė įregistruoti ieškovė, dėl naudojimo įgijo skiriamąjį požymį didelėje atitinkamos teritorijos esminėje dalyje, kurioje jis šio požymio iš esmės neturėjo.

Priminęs, kad pagal Reglamento Nr. 207/2009 7 straipsnio 2 ir 3 dalis (dabar – Reglamento Nr. 2017/1001 7 straipsnio 2 ir 3 dalys) negalima atmesti konstatavimo, jog skiriamasis požymis, dėl naudojimo įgytas tam tikrose valstybėse narėse, išsiplėtė į kitas valstybes nares, jeigu objektyvūs ir patikimi duomenys leidžia daryti išvadą, kad jų rinkos yra panašios, kiek tai susiję su tuo, kaip atitinkama visuomenė suvokia ginčijamą prekių ženklą, Bendrasis Teismas pirmiausia nusprendė, kad Apeliacinė taryba nepadarė klaidos, kai nusprendė, kad vertinti, ar ginčijamas prekių ženklas įgijo skiriamąjį požymį dėl naudojimo, reikia apsiribojant tik tomis Sąjungos valstybėmis narėmis, kuriose didelė vartotojų dalis kalba ar supranta angliškai, todėl gali suprasti elemento „bet365“ reikšmę. Vis dėlto, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Apeliacinė taryba nepagrįstai į atitinkamą teritoriją neįtraukė Kipro ir Maltos, nes šiose dviejose šalyse anglų kalba plačiai vartojama ar suprantama, be to, ginčijamo prekių ženklo registravimo paraiškos padavimo momentu jos jau buvo Europos Bendrijos narės.

Paskui Bendrasis Teismas pažymėjo, kad prekių ženklo skiriamojo požymio įgijimas dėl naudojimo nebūtinai reiškia, jog jis buvo naudojamas atskirai, nes tokį įgijimą gali lemti jo naudojimas kaip kito registruoto prekių ženklo dalies ar kartu su tokiu prekių ženklu, jeigu abiem atvejais dėl tokio naudojimo suinteresuotoji visuomenė mano, kad prekė ar paslauga, žymima vien tik prekių ženklu, kurį prašoma įregistruoti, yra pagaminta ar suteikta konkrečios įmonės, kuri jį naudoja kaip kito prekių ženklo dalį ar kartu su kitu prekių ženklu. Todėl negalima teigti, kad įvairus elemento „bet365“ naudojimas savaime negali padėti įrodyti, jog ginčijamas prekių ženklas įgijo skiriamąjį požymį dėl naudojimo, juo labiau, kad tai yra žodinis prekių ženklas, iš esmės galintis būti vaizduojamas ir naudojamas įvairiausiomis formomis, su sąlyga kad jos rodo ginčijamo žymens naudojimą kaip prekių ženklo.

Be to, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Apeliacinė taryba padarė teisės klaidą, kai bendrai manė, kad ginčijamo prekių ženklo naudojimas kaip interneto svetainės pavadinimo negali būti laikomas jo naudojimu kaip prekių ženklo. Pasak Bendrojo Teismo, būtų pagrįsta manyti, kad, išskyrus kai kuriuos naujai įsitraukusius lošėjus ir lažybų dalyvius, kurie tik susipažįsta su šia sritimi, prie ieškovės interneto svetainės adresu www.bet365.com prisijungiantys klientai daro tai ne atsitiktinai ir ginčijamu prekių ženklu ar išvestiniais prekių ženklais naudojami kaip atskiriančiais ieškovės siūlomas paslaugas nuo jos konkurentų paslaugų, panašiai kaip klientai, kurie lankosi parduotuvėje, kurios iškaba atitinka jų ieškomas ir joje parduodamas prekes ir paslaugas žymintį prekių ženklą. Informacija, kaip antai prisijungimų prie ieškovės interneto svetainės skaičius, šios svetainės užimama vieta pagal apsilankymo iš įvairių šalių dažnumą arba tai, kiek kartų ginčijamo prekių ženklo ar jo išvestinių prekių ženklų buvo ieškoma per interneto paieškos sistemas, yra duomenys, galintys padėti įrodyti, kad ginčijamas prekių ženklas įgijo skiriamąjį požymį dėl naudojimo. Tą patį galima pasakyti apie ieškovės ar kitų interneto svetainių puslapių ištraukas įvairiomis kalbomis, kuriose matyti ginčijamas prekių ženklas ar jo išvestiniai prekių ženklai, jeigu pateikti duomenys gali įrodyti reikšmingą ginčijamo prekių ženklo naudojimą kaip prekių ženklo. Be to,

Bendrasis Teismas pabrėžė, kad elemento „bet365“ pasirodymas sporto arba specializuotuose leidiniuose, skirtuose lošimams ir lažyboms, ir jo siejimas, pavyzdžiui, su lažybų koeficientais, paminėjimas lyginant įvairių teikėjų siūlomas paslaugas arba kalbant apie sporto renginių, kuriuose vykdomos lažybos, rėmimą, aiškiai rodo jo naudojimą kaip prekių ženklo siūlomų arba minimų paslaugų kilmei žymėti, joms atskirti nuo ieškovės konkurentų paslaugų ir prireikus joms reklamuoti. Vadinasi, Apeliacinė taryba klaidingai teisiškai kvalifikavo jai nurodytus faktus, kai nepripažino, kad bent dalis ieškovės pateiktų spaudos ištraukų gali patvirtinti ginčijamo prekių ženklo naudojimą kaip prekių ženklo.

Galiausiai Bendrasis Teismas pažymėjo, kad atsižvelgiant į tai, jog ieškovė naudoja tik ginčijamą prekių ženklą ir jo išvestinius prekių ženklus savo teikiams azartinių lošimų ir lažybų paslaugoms bendrai žymėti, jeigu ieškovės nurodytos sumos, t. y. apyvarta, statymų sumos ir investicijos į reklamą, pagrįstai gali būti susietos daugiausia su azartiniais lošimais ir lažybomis, į juos reikia atsižvelgti nagrinėjant šias paslaugas. Taigi Apeliacinė taryba taip pat klaidingai teisiškai kvalifikavo faktus, kai savo vertinime neatsižvelgė į šiuos duomenis. Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgęs į kriterijus, į kuriuos Apeliacinė taryba šiuo tikslu neatsižvelgė, kuriais remiantis vertinama, ar prekių ženklas įgijo skiriamąjį požymį dėl naudojimo ir turint omenyje, viena vertus, įvairias nurodytas teisės ar faktų teisinio vertinimo klaidas ir, kita vertus, daugybę ieškovės Apeliacinei tarybai pateiktų įrodymų, kurie gali padėti įrodyti, kad ginčijamas prekių ženklas įgijo skiriamąjį požymį dėl naudojimo atitinkamoje teritorijoje, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ginčijamame sprendime nurodyta nepakankamai tinkamų motyvų, galinčių pagrįsti jo rezoliucinę dalį, kiek tai susiję su azartinių lošimų ir lažybų paslaugomis.

d. Santykiniai atmetimo pagrindai

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. gruodžio 7 d. Sprendimas **Coca-Cola / OHMI – Mitico (Master)** (T-61/16, [EU:T:2017:877](#)), Bendrasis Teismas nagrinėjo ieškinį dėl EUIPO ketvirtosios apeliacinės tarybos sprendimo atmesti apeliaciją dėl Protestų skyriaus sprendimo, kuriuo atmestas protestas, pareikštas dėl prašymo įregistruoti vaizdinį žymenį „Master“ kaip prekių ženklą. Šis Apeliacinės tarybos sprendimas priimtas po Sprendimo **Coca-Cola / OHMI – Mitico (Master)**⁴³, kuriuo Bendrasis Teismas panaikino pirmąjį Apeliacinės tarybos sprendimą, kuriuo ji atmetė apeliaciją dėl Protestų skyriaus sprendimo atmesti protestą, priėmimo. Bendrasis Teismas, be kita ko, turėjo galimybę vertindamas ankstesnio prekių ženklo „parazitavimo riziką“ pasisakyti, pirma, dėl atsižvelgimo į prašomo įregistruoti prekių ženklo naudojimo už Europos Sąjungos ribų pagal teritorialumo principą ir, antra, dėl galimybės pateikti tokios rizikos įrodymus remiantis loginiais samprotavimais.

Pirma, dėl atsižvelgimo į prekių ženklo naudojimą už Europos Sąjungos ribų Bendrasis Teismas priminė, kad prekių ženklų teisėje teritorialumo principas reiškia, kad prekių ženklo teikiama apsauga nustatoma pagal valstybės ar valstybių sąjungos, kur prašoma tokio prekių ženklo apsaugos, teisėje nustatytas sąlygas. Kadangi įstojusi į bylą šalis pateikė paraišką dėl Europos Sąjungos prekių ženklo, pagal teritorialumo principą būtent Sąjungos teisė, konkrečiai kalbant, Reglamentas Nr. 207/2009, nustato tokios apsaugos sąlygas. Pasak Bendrojo Teismo, prekių ženklų teisėje teritorialumo principas nereiškia, kad atmestina galimybė atsižvelgti į prašomo įregistruoti prekių ženklo naudojimo veiksmus už Sąjungos ribų siekiant pagrįsti loginę išvadą dėl tikėtino Sąjungoje prašomo įregistruoti prekių ženklo komercinio naudojimo tam, kad būtų patvirtinta, jog Sąjungoje gali būti nesąžiningai pasinaudota ankstesnio Europos Sąjungos prekių ženklo geru vardu, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 207/2009 8 straipsnio 5 dalį (dabar – Reglamento Nr. 2017/1001 8 straipsnio 5 dalis). Nagrinėjamu atveju iš to matyti, kad pagal teritorialumo principą nedraudžiama atsižvelgti į įrodymus dėl faktinio prašomo įregistruoti prekių ženklo „Master“ (pridedant prie jo žodį „cola“) komercinio naudojimo Sirijoje ir Artimuosiuose Rytuose, kaip antai ištraukas iš interneto svetainės www.mastercola.com, kurioje informacija pateikiama iš esmės arabų

43/ 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimas, T-480/12, [EU:T:2014:1062](#).

kalba, siekiant nustatyti pavojų, kad naudojant tokį prekių ženklą Sąjungoje joje bus nesąžiningai pasinaudota keturių ankstesnių Europos Sąjungos prekių ženklų „Coca-Cola“ geru vardu.

Antra, dėl loginių svarstymų dėl parazitizmo rizikos Sąjungoje vertinimo Bendrasis Teismas nurodė, kad remiantis Europos Sąjungos prekių ženklo paraiška galima daryti loginę išvadą, kad jos savininkas ketina prekiauti savo prekėmis arba teikti savo paslaugas Sąjungoje. Jis pabrėžė, kad dėl to nagrinėjamu atveju galima logiškai numanyti, kad jeigu įstojusios į bylą šalies prašomas įregistruoti prekių ženklas būtų įregistruotas, įstojusi į bylą šalis pakeistų savo interneto svetainę taip, kad ji atspindėtų tokį ketinimą prekiauti šiuo prekių ženklu pažymėtomis savo prekėmis Sąjungoje. Interneto svetainė www.mastercola.com nėra nekintanti ir gali būti pakeista siekiant pritraukti vartotojus Sąjungoje, visų pirma papildant jos turinį viena ar keliomis oficialiosiomis Sąjungos kalbomis. Nesant konkrečios informacijos dėl įstojusios į bylą šalies turimų komercinių ketinimų Sąjungoje, Bendrasis Teismas nusprendė, kad remiantis ieškovės pateiktomis ištraukomis iš interneto svetainės www.mastercola.com, susijusiomis su faktiniu įstojusios į bylą šalies prašomo įregistruoti prekių ženklo naudojimu už Sąjungos ribų, galima prima facie daryti išvadą apie ateityje kilsiantį nehipotetinį nesąžiningo pasinaudojimo Sąjungoje pavojų. Bendrasis Teismas taip pat pažymėjo, kad tai, jog įstojusi į bylą šalis nepateikė jokios konkrečios informacijos dėl galimų komercinių ketinimų Sąjungoje, kurie skirtųsi nuo turimų trečiosiose šalyse, nėra nereikšminga. Todėl Bendrasis Teismas nusprendė, kad tai, jog įstojusi į bylą šalis iš tikrųjų naudoja prašomą įregistruoti prekių ženklą, vaizduodama jį konkrečiu būdu, kuris sąmoningai pasirinktas už Sąjungos ribų, gali lemti logišką išvadą, kad egzistuoja rimtas pavojus, jog prašomas įregistruoti prekių ženklas Sąjungoje bus naudojamas tokiu pat būdu, koku naudojamas trečiosiose šalyse, juolab kad įstojusi į bylą šalis aiškiai prašė, kad prašomas prekių ženklas būtų įregistruotas numatant naudoti jį Sąjungoje.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. gruodžio 11 d. Sprendimas *JT / EUIPO – Carrasco Pirard (QUILAPAYÚN)* (T-249/15, [EU:T:2017:885](http://europa.europa.eu/eur-lex/article.do?article=885)), Bendrasis Teismas nagrinėjo ieškinį dėl EUIPO apeliacinės tarybos sprendimo, kuriuo buvo panaikintas Protestų skyriaus sprendimas ir atmetas protestas dėl to, kad ieškovė neįrodė, kad ji yra „tikroji“ ankstesnio prekių ženklo, kuriuo grindžiamas protestas, savininkė. Ši byla pradėta pareiškus protestą, grindžiamą ankstesniu neįregistruotu vaizdiniu prekių ženklu (QUILAPAYÚN), dėl prašymo įregistruoti jam identišką prekių ženklą. Šioje byloje Bendrasis Teismas turėjo galimybę išnagrinėti iki tol nenagrinėtą klausimą, ar bendraturčio statuso pakanka, kad būtų galima pareikšti protestą.

Pasak Bendrojo Teismo, iš Reglamento Nr. 207/2009 8 straipsnio 1 dalies a ir b punktų ir 2 dalies c punkto (dabar – Reglamento Nr. 2017/1001 8 straipsnio 1 dalies a ir b punktai ir 2 dalies c punktas), Reglamento Nr. 207/209 41 straipsnio 1 dalies a punkto (dabar – Reglamento Nr. 2017/1001 46 straipsnio 1 dalies a punktas) ir Reglamento Nr. 2868/95 19 taisyklės 2 dalies ir 20 taisyklės 1 dalies matyti, jog tam, kad galėtų pareikšti protestą, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 207/2009 8 straipsnio 1 dalį, grindžiamą plačiai žinomu prekių ženklu, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 8 straipsnio 2 dalies c punktą, protestą pareiškiantis asmuo turi įrodyti, kad prekių ženklas yra plačiai žinomas valstybėje narėje, kaip tai suprantama pagal Paryžiaus konvencijos dėl pramoninės nuosavybės saugojimo⁴⁴ 6bis straipsnį, ir kad jis yra jo savininkas. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad neregistruoto prekių ženklo nuosavybės įrodymui taikomos specialios sąlygos. Ieškovas iš esmės negali pateikti pažymos apie prekių ženklo, kuriuo grindžiamas protestas, paraišką pateikimą arba jo registraciją, kad įrodytų, jog yra šio prekių ženklo savininkas. Jis turi pateikti įrodymą, kad dėl ankstesnio neregistruoto prekių ženklo naudojimo įgijo teisių į jį.

Be to, pasak Bendrojo Teismo, nė iš vienos minėtos nuostatos nematyti, kad asmuo, kuris pareiškia protestą pagal Reglamento Nr. 207/2009 8 straipsnio 2 dalies c punktą, turėtų įrodyti esąs „išimtinis“ plačiai žinomo neregistruoto ankstesnio prekių ženklo, kuriuo grindžiamas jo protestas, savininkas. Iš Reglamento Nr. 207/2009 41 straipsnio, Reglamento Nr. 2868/95 19 taisyklės 2 dalies ir 20 taisyklės 1 dalies nuostatų matyti, kad protestą pareiškęs

44/ Peržiūrėta ir iš dalies pakeista 1883 m. kovo 20 d. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo.

asmuo turi įrodyti, jog yra įgijęs pakankamai teisių į plačiai žinomą neregistruotą ankstesnį prekių ženklą, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 207/2009 8 straipsnio 2 dalies c punktą, kad galėtų būti laikomas šio prekių ženklo savininku, o tai nereiškia, kad jis turi įrodyti esąs išimtinis jo savininkas. Beje, Reglamento Nr. 2868/95 15 taisyklės 1 dalyje (dabar – Deleguotojo reglamento 2017/1430 2 straipsnio 1 dalis) numatyta, kad „[j]ei ankstesnis ženklas ir (arba) ankstesnė teisė priklauso daugiau kaip vienam savininkui (bendra nuosavybė), protestas gali būti paduotas bet kurio iš jų arba visų“, o tai leidžia kiekvienam ankstesnio prekių ženklo bendraturčiui prieštarauti dėl prašomo įregistruoti prekių ženklo registracijos.

Šiuo atveju Bendrasis Teismas pažymėjo, kad jeigu būtų reikalaujama būti išimtinu ankstesnio prekių ženklo savininku, nei ieškovas, nei prašymą įregistruoti prekių ženklą pateikęs asmenys negalėtų pareikšti protesto dėl trečiojo asmens atliekamo aptariamo žymens registravimo, nebent šiai registracijai prieštarautų visi kartu, nes visi jie tvirtina esantys šio žymens savininkai. Pažymėtina, jog tai, kad ieškovas įgijo teisių į neregistruotą ankstesnį prekių ženklą, leidžia jam pareikšti protestą dėl prašomo įregistruoti prekių ženklo registracijos, neatsižvelgiant į tai, ar kiti asmenys, įskaitant pareiškėjus, taip pat yra įgiję teisių į šį prekių ženklą dėl to, kad jį taip pat galbūt naudojo. Tokiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas nusprendė, jog reikalaudama, kad ieškovas įrodytų esąs išimtinis ankstesnio prekių ženklo savininkas, ir nenagrinėdama, ar pakanka to, kad jis yra jo bendraturtis, Apeliacinė taryba padarė teisės klaidą.

3. DIZAINAS

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. vasario 16 d. Sprendimas *Thermosiphons pour radiateurs (Radiatorių termosifonai)* (T-828/14 ir T-829/14, [EU:T:2017:87](#))⁴⁵, Bendrasis Teismas, be kita ko, turėjo galimybę pateikti paaiškinimų dėl datos, į kurią reikia atsižvelgti nagrinėjant individualias dizaino savybes ir nusprendžiant dėl technologinių sprendimų gausos, kaip ji suprantama pagal Reglamento (EB) Nr. 6/2002⁴⁶ 6 straipsnio 1 dalį. Ieškovė tvirtino, kad Apeliacinė taryba padarė klaidą, kai vertindama technologinių sprendimų gausą atsižvelgė į ginčijamų sprendimų paskelbimo datą, nors iš tikrųjų vertinimą reikėjo atlikti atsižvelgiant į ginčijamų dizainų registracijos paraiškos padavimo datą.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad remiantis Reglamento Nr. 6/2002 6 straipsnio 1 dalimi, būtent atsižvelgiant į ginčijamo dizaino registracijos paraiškos padavimo dieną reikia nagrinėti, ar ginčijamas dizainas turi individualių savybių, ir nustatyti galimą technologinių sprendimų gausą. Todėl jis konstatavo, kad Apeliacinė taryba padarė klaidą dėl galimo technologinių sprendimų gausos buvimo vertinimo datos.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. birželio 13 d. Sprendimas *Ball Beverage Packaging Europe / EUIPO – Crown Hellas Can (Skardinės)* (T-9/15, [EU:T:2017:386](#)), Bendrasis Teismas turėjo galimybę pateikti naudingų paaiškinimų dėl Bendrijos dizaino registravimo procedūros pobūdžio, dėl sąvokos „gaminys“, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 6/2002 3 straipsnio a punktą, ir dėl taikant šio reglamento 36 straipsnio 3 dalies a punktą registracijos paraiškoje nurodyto ginčijamo dizaino aprašymo apimties.

Visų pirma Bendrasis Teismas pažymėjo, kad kadangi ginčijamo dizaino apsaugos dalyko apibrėžimas nagrinėjamas iš esmės registruojant minėtą dizainą, EUIPO pozicija šiuo klausimu, kuri gali būti išreikšta per registracijos procedūrą, negali saistyti Apeliacinės tarybos, atsižvelgiant į tai, kad per registracijos procedūrą EUIPO atliekama kontrolė yra greita ir iš esmės formali.

^{45/} Taip pat žr. pirmiau skyriuje „V. Intelektinė nuosavybė – 1. Apeliacinių tarybų sudėtis po bylos grąžinimo“ išdėstytas mintis dėl šio sprendimo.

^{46/} 2001 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino (OL L 3, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 142).

Paskui Bendrasis Teismas atmetė kaltinimą, grindžiamą tuo, kad Apeliacinė taryba esą klaidingai manė, jog ginčijamas dizainas, t. y. trijų skirtingų dydžių skardinių atvaizdas, nėra gaminy, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 6/2002 3 straipsnio a punktą. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad dizaino dalykas gali būti tik vienas objektas, nes Reglamento Nr. 6/2002 3 straipsnio a punkte aiškiai nurodytas „gaminio“ vaizdas. Be to, jis pažymėjo, kad gaminių visuma gali sudaryti „gaminį“, kaip jis suprantamas pagal nurodytą nuostatą, jei jie dera estetiniu požiūriu, juos sieja funkcinis ryšys ir jie paprastai parduodami kaip vienas gaminy. Bendrasis Teismas šioje byloje nusprendė, kad ginčijamame dizaine vaizduojamos trys skardinės akivaizdžiai neatlieka vienos bendros funkcijos, nes jos neatlieka funkcijos, kuri negali būti atlikta kiekvienos iš jų atskirai, kaip būtų, pavyzdžiui, stalo įrankių arba šachmatų lentos ir šachmatų figūrėlių atvejais.

Galiausiai Bendrasis Teismas pažymėjo, kad aprašymas, kuris gali būti pateiktas registracijos paraiškoje, negali daryti įtakos esminiams vertinimams, susijusiems su ginčijamo dizaino naujumu arba individualiomis savybėmis. Kaip teigia Bendrasis Teismas, šis aprašymas taip pat negali daryti įtakos klausimui, koks yra nagrinėjamo dizaino apsaugos dalykas, kuris neginčijamai susijęs su naujumo arba individualių savybių vertinimu.

4. AUGALŲ VEISLĖS

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. lapkričio 23 d. Sprendimas *Aurora / BAVT – SESVanderhave (M 02205)* (T-140/15, [EU:T:2017:830](#)), Bendrasis Teismas nagrinėjo ieškinį, kuriuo buvo siekiama, kad būtų panaikintas Bendrijos augalų veislių tarnybos (BAVT) sprendimas, kuriuo atmetas prašymas pripažinti negaliojančia augalų veislių teisinę apsaugą Bendrijoje, suteiktą cukrinių runkelių veislei M 02205. Šis prašymas buvo grindžiamas tuo, kad veislė M 02205 neatitinka „išskirtinumo“ sąlygos, kaip ji suprantama pagal Reglamento (EB) Nr. 2100/94⁴⁷ 7 straipsnio 1 dalį.

Pirma, Bendrasis Teismas priminė, kad BAVT turi didelę vertinimo diskreciją pripažįstant apsaugą negaliojančia. Todėl tik kilus rimtų abejonių, ar atitinkamos sąlygos buvo tenkinamos Reglamento Nr. 2100/94 numatytos ekspertizės metu, gali būti pateisinama pakartotinė saugomos veislės ekspertizė taikant apsaugos pripažinimo negaliojančia procedūrą pagal šio reglamento 20 straipsnį. Bendrojo Teismo teigimu, iš atitinkamų nuostatų matyti, kad lyginamajame išskirtinumo sąrašė esantys raiškos vertinimai, kuriais remiantis nustatomas prašomos apsaugoti veislės išskirtinumas, turi atitikti vertinimus, gautus atlikus lyginamuosius auginimo bandymus per du metinius vegetacijos ciklus po to, kai buvo pateikta paraiška suteikti prašomai apsaugoti veislei augalų veislių teisinę apsaugą Bendrijoje. Tokiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas pažymėjo, kad šiuo atveju ieškovė galėjo pagrįstai remtis dideliu lyginamajame išskirtinumo sąrašė, kuris buvo taisytas kelis kartus, padarytų klaidų skaičiumi. Todėl jis nusprendė, kad ieškovė Apeliacinėje taryboje nurodė esmines faktines aplinkybes, kurių pakanka tam, kad kiltų rimtų abejonių dėl to, ar vienai iš dviejų referencinių veislių panaudoti duomenys buvo paimti iš oficialaus šios veislės aprašymo.

Antra, Bendrasis Teismas priminė, kad faktų tyrimo savo iniciatyva principas yra privalomas per procedūrą Apeliacinėje taryboje ir kad jai taikomas gero administravimo principas, pagal kurį ji turi rūpestingai ir nešališkai išnagrinėti visas svarbias faktines ir teisines jos nagrinėjamos konkrečios bylos aplinkybes. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Apeliacinė taryba turėjo įsitikinti, kad priimdama ginčijamą sprendimą ji turi visą svarbią informaciją, konkrečiai – atliktų lyginamųjų auginimo bandymų rezultatus, kad galėtų nustatyti, ar veislės M 02205 išskirtinumo vertinimas buvo atliktas pagal taikytinas technines taisykles. BAVT pripažino, jog priimdama ginčijamą sprendimą Apeliacinė taryba neturėjo šių rezultatų. Todėl Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad neatlikusi tinkamo

^{47/} 1994 m. liepos 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2100/94 dėl augalų veislių teisinės apsaugos Bendrijoje (OL L 227, 1994, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 16 t., p. 390).

nagrinėjimo, kad įsitikintų, jog veislės M 02205 išskirtinumas buvo nustatytas remiantis duomenimis, gautais atlikus lyginamuosius auginimo bandymus, Apeliacinė taryba tinkamai neatliko savo pareigų.

VI. BENDRA UŽSIENIO IR SAUGUMO POLITIKA – RIBOJAMOSIOS PRIEMONĖS

2017 m. bylose dėl ribojamųjų priemonių taikymo bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) srityje, kaip ir ankstesniais metais, yra užfiksuota naujų dalykų. Kelis sprendimus verta panagrinėti išsamiau.

1. UKRAINA

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. birželio 15 d. Sprendimas *Kiselev / Taryba* (T-262/15, [EU:T:2017:392](#)), Bendrasis Teismas turėjo priimti sprendimą dėl prezidento dekretu paskirto Rusijos Federacijos valstybinės naujienu agentūros vadovo įtraukimo į asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsinamasi, sąrašą dėl to, kad jis buvo pagrindinis vyriausybės propagandos, kuria remiamas Rusijos pajėgų panaudojimas Ukrainoje, skleidėjas.

Konstatavęs, kad nagrinėjamos ribojamosios priemonės yra suderinamos su išimtimis dėl saugumo, numatytomis Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo, nustatančio Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Rusijos Federacijos partnerystę⁴⁸, 99 straipsnio 1 punkto d papunktyje, Bendrasis Teismas ypatingą dėmesį skyrė klausimui, ar taikytinose Sąjungos teisės nuostatose⁴⁹ įtvirtinto įtraukimo į sąrašus kriterijaus, t. y. kriterijaus, kuris taikomas asmenims, aktyviai palaikantiems veiksmus ar politiką, kurie kenkia Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsinamasi, taikymas ieškovo padėčiai pažeidžia jo teisę į saviraiškos laisvę.

Pirma, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad bet koks saviraiškos laisvės apribojimas turi būti numatytas įstatyme ir kad aptariamoms ribojamosios priemonės skelbiamos aktuose, kurie yra, be kita ko, visuotinai taikomi ir, pirma, turi aiškų teisinį pagrindą Sąjungos teisėje, t. y. ESS 29 straipsnyje ir SESV 215 straipsnyje, ir, antra, juose yra pakankamai motyvų, kiek tai susiję tiek su jų apimtimi, tiek su priežastimis, pateisinančiomis jų taikymą ieškovui. Pasak Bendrojo Teismo, atsižvelgiant į vaidmenį, kurį žiniasklaida, ypač audiovizualinė, vaidina šiuolaikinėje visuomenėje, buvo galima numatyti, kad dideliame žiniasklaidos palaikymui, demonstruojamam Rusijos vyriausybės veiksmams ir politikai, kuriais destabilizuojama Ukraina, ir vykdomam, be kita ko, per labai populiarias laidas

^{48/} Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo, nustatančio Europos bendrijų bei jų valstybių narių ir Rusijos Federacijos partnerystę (OL L 327, 1997, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 56 t., p. 5). Pažymėtina, kad šioje nuostatose numatyta išimtis, kuria šalis gali vienašališkai remtis tam, kad priimtų priemones, kurių, jos nuomone, reikia siekiant apsaugoti pagrindinius jos saugumo interesus, be kita ko, „karo ar karo grėsmę keliančios didelės tarptautinės įtampos metu arba siekiant vykdyti įsipareigojimus, prisiimtus taikos ir tarptautinio saugumo palaikymo tikslais“.

^{49/} Iš dalies pakeisto 2014 m. kovo 17 d. Tarybos sprendimo Nr. 2014/145/BUSP dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsinamasi (OL L 78, 2014, p. 16), 1 straipsnio 1 dalies a punktas ir 2 straipsnio 1 dalies a punktas, iš dalies pakeisto 2014 m. kovo 17 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 269/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsinamasi (OL L 78, 2014, p. 6), 3 straipsnio 1 dalies a punktas.

asmens, kuris prezidento dekretu buvo paskirtas eiti Rusijos Federacijos valstybinės naujienų agentūros direktoriaus pareigas, gali būti taikomas kriterijus, grindžiamas sąvoka „aktyvus palaikymas“, jei iš to išplaukiančiu saviraiškos laisvės ribojimu laikomasi kitų sąlygų, būtinų, kad ši laisvė galėtų būti teisėtai apribota.

Antra, dėl to, ar priimtomis ribojamosiomis priemonėmis siekiama Sąjungoje pripažinto bendrojo intereso tikslo, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad šiomis priemonėmis, be kita ko, taikant šį kriterijų dėl aktyvaus palaikymo, Taryba siekia daryti spaudimą Rusijos valdžios institucijoms, kad jos nutrauktų savo veiksmus ir politiką, kuriais destabilizuojama Ukraina, o tai yra vienas iš BUSP tikslų.

Galiausiai, trečia, dėl ribojamųjų priemonių būtinybės ir proporcingumo Bendrasis Teismas priminė savo ir Teisingumo Teismo jurisprudenciją dėl proporcingumo principo ir saviraiškos laisvės apribojimų ir ypač Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje nurodytus principus. Tokiomis aplinkybėmis jis pažymėjo, kad vykdydamas žurnalisto funkcijas, kurios negali būti atskirtos nuo Rusijos naujienų agentūros direktoriaus funkcijų, ieškovas kelis kartus pasisakė dėl situacijos, kurią sukėlė Rusijos vyriausybė Ukrainoje. Pasak Bendrojo Teismo, yra žinoma, kad Ukrainą destabilizuojantys Rusijos vyriausybės veiksmai ir politika yra labai plačiai nušviečiami žiniasklaidoje ir labai dažnai propagandos būdu pristatomi Rusijos žmonėms kaip visiškai pateisinami. Tokiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į Tarybos turėtus įrodymus dėl ieškovo pasisakymų, ribojamųjų priemonių priėmimas jo atžvilgiu dėl jo propagandos, palaikančios Rusijos vyriausybės veiksmus ir politiką, kuriais destabilizuojama Ukraina, negali būti laikomas neproporcingu jo teisės į saviraiškos laisvę apribojimu. Be to, pažymėjęs, kad ieškovas yra trečiosios valstybės – Rusijos Federacijos – pilietis ir nuolat gyvena šioje valstybėje, kurioje vykdo savo profesinę veiklą, Bendrasis Teismas nusprendė, kad aptariamoms ribojamosioms priemonėms, kuriomis numatomi patekimo į valstybių narių teritoriją ir keliavimo per jas tranzitu ribojimai ir Sąjungoje esančių lėšų įšaldymas, nekelti pavojaus ieškovo teisės naudotis saviraiškos laisve esmei, be kita ko, vykdančios profesinę veiklą žiniasklaidos sektoriuje valstybėje, kurioje jis nuolat gyvena ir dirba.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. liepos 7 d. Sprendimas **Azarov / Taryba** (T-215/15, pateiktas apeliacinis skundas⁵⁰, [EU:T:2017:479](#)), Bendrasis Teismas nagrinėjo buvusio Ukrainos ministro pirmininko pareikštą ieškinį dėl teisės aktų, kuriais Taryba nusprendė palikti jo pavardę asmenų, kuriems numatytos ribojamosios priemonės, taikomos asmenims, kurie įvardyti atsakingais už Ukrainos valstybei priklausančių lėšų pasisavinimą⁵¹, sąrašę. Ieškovas, be kita ko, tvirtino, kad Taryba padarė akivaizdžią vertinimo klaidą nusprendusi pratęsti ribojamąsias priemones, nes ginčijamuose aktuose nurodyti tik neaiškūs ir trumpi motyvai. Jo teigimu, Taryba turėjo pateikti papildomos konkretesnės informacijos.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad Taryba, papildomai siekdama tikslesnės informacijos, neprivalo sistemingai atlikti savo tyrimų arba tikrinimų, kai priimdama iš trečiosios šalies kilusiems asmenims, dėl kurių joje vyksta teismo procesai, taikomas ribojamąsias priemones jau turi tos trečiosios šalies valdžios institucijų pateiktos informacijos. Bendrasis Teismas nurodė, kad šiuo atveju Tarybai svarbu patikrinti, pirma, kiek dokumentai, kuriais ji siekia remtis, leidžia nustatyti, kad, kaip nurodyta ieškovo pavardės įtraukimo į aptariamą sąrašą motyvuose, jis yra asmuo, kurio atžvilgiu Ukrainos valdžios institucijos vykdo baudžiamąjį procesą dėl veikų, galinčių būti pripažintomis valstybės lėšų pasisavinimu, ir, antra, ar dėl šio proceso ieškovo veiksmai gali būti kvalifikuojami pagal nurodytą reikšmingą kriterijų. Tik tada, kai nepavyksta tuo įsitikinti, Taryba turi atlikti papildomus tikrinimo veiksmus. Vis dėlto Taryba, atsižvelgusi į bylos aplinkybes, turi įvertinti būtinybę atlikti papildomus tyrimus, konkrečiai kalbant, būtinybę kreiptis į Ukrainos valdžios institucijas su prašymu pateikti papildomų įrodymų, jei paaiškėja, kad anksčiau pateiktų nepakanka arba jie yra nenuoseklūs. Be to, kalbant apie asmenims, kuriems

50/ Byla C-530/17 P, **Azarov / Taryba**.

51/ 2015 m. kovo 5 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2015/364, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2014/119/BUSP dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų tam tikriems asmenims, subjektams ir įstaigoms atsižvelgiant į padėtį Ukrainoje (OL L 62, 2015, p. 25), ir 2015 m. kovo 5 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2015/357, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas (ES) Nr. 208/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų tam tikriems asmenims, subjektams ir įstaigoms atsižvelgiant į padėtį Ukrainoje (OL L 62, 2015, p. 1).

taikomos ribojamosios priemonės, suteiktiną teisę pateikti pastabas dėl motyvų, kuriais remdamasi Taryba ketina palikti jų pavardes aptariamame sąraše, reikia pažymėti, kad šie asmenys gali nurodyti tokias aplinkybes, kurios galbūt net paneigtų jų kaltę; dėl jų Tarybai reikėtų atlikti papildomus patikrinimus.

Dėl Sprendimu *LTTE / Taryba*⁵² grindžiamo argumento, kad prieš pasiremama trečiosios valstybės valdžios institucijos sprendimu Taryba privalo kruopščiai patikrinti, ar reikšminguose šios valstybės teisės aktuose užtikrinama teisė į gynybą ir teisė į veiksmingą teisminę gynybą, prilygstančios Sąjungoje užtikrinamoms teisėms, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad byloje, kurioje priimtas šis sprendimas, ribojamosios priemonės priimtos siekiant kovoti su terorizmu remiantis Bendrąja pozicija 2001/931/BUSP⁵³, kuria nustatytas mechanizmas, leidžiantis Tarybai įtraukti asmenį į lėšų įšaldymo sąrašą, remiantis nacionalinės institucijos taip pat ir trečiosios valstybės institucijos) priimtu sprendimu.

Šiuo atveju Ukrainos valdžios institucijų priimtas sprendimas nėra vienas iš kriterijų, į kurį atsižvelgiant nustatomos aptariamoms ribojamosios priemonės, nes minėtų institucijų vykdomi teismo procesai yra tik faktinis šių priemonių pagrindas.

Antra, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad bet kuriuo atveju ribojamosios priemonės, susijusios su kova su terorizmu, gerokai skiriasi nuo ribojamųjų priemonių, nustatytų dėl Sąjungos bendradarbiavimo su naujomis trečiosios valstybės, šiuo atveju Ukrainos, valdžios institucijomis. Iš tikrųjų kova su terorizmu, prie kurios Taryba prisideda nustatydamas tam tikriems asmenims ar subjektams taikomas ribojamąsias priemones, nebūtinai vykdoma bendradarbiaujant su trečiosios valstybės, kurioje pasikeitė valdžios sistema, institucijomis, kurias Taryba nusprendė remti, kaip buvo šiuo atveju.

Vadinasi, jeigu Tarybos iš esmės politinis sprendimas bendradarbiauti su naujosiomis Ukrainos valdžios institucijomis ir „siekiant įtvirtinti ir remti teisinę valstybę“ Ukrainoje, padėti joms susigrąžinti valstybės lėšas, kurios, galimas dalykas, buvo pasisavintos, priimtas su sąlyga, kad Ukrainos valstybė pasikeitus valdžios sistemai iškart garantuos pagrindinių teisių apsaugos lygį, lygiavertį Sąjungoje ir jos valstybėse narėse užtikrinamam pagrindinių teisių apsaugos lygiui, būtų pažeista iš esmės plati Tarybos diskrecija nustatyti bendrus kriterijus, pagal kuriuos nustatomi asmenys, kuriems, siekiant paremti šias naujas valdžios institucijas, gali būti taikomos ribojamosios priemonės.

Taigi naudodamasi šia plačia diskrecija Taryba turi turėti teisę savo nuožiūra nuspręsti, kad, pasikeitus valdžios sistemai, Ukrainos valdžios institucijoms verta teikti paramą, jei, palyginti su ankstesne šioje šalyje buvusia situacija, jos stiprina demokratiją ir teisinę valstybę Ukrainoje, o viena iš galimybių įtvirtinti ir remti teisinę valstybę yra įšaldyti asmenų, kurie pripažinti atsakingais už Ukrainos valstybės lėšų pasisavinimą, turtą. Todėl tik jeigu paaiškėtų, kad Tarybos politinis sprendimas remti naują Ukrainos valdžios sistemą, taigi ir bendradarbiauti su ja nustatant aptariamąsias priemones, yra akivaizdžiai klaidingas, be kita ko, dėl to, kad pagrindinės teisės būtų nuolat pažeidžiamos šioje šalyje po valdžios sistemos pasikeitimo, galimas pagrindinių teisių apsaugos Ukrainoje ir pagrindinių teisių apsaugos Sąjungoje neatitikimas galėtų turėti įtakos sprendimo palikti galioti šias priemones ieškovui teisėtumui.

2. TUNISO RESPUBLIKA

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. spalio 5 d. Sprendimas *Mabrouk / Taryba* (T-175/15, [EU:T:2017:694](#)), Bendrasis Teismas turėjo priimti sprendimą dėl prašymo panaikinti sprendimus, kuriais Taryba buvo nusprendusi palikti

^{52/} 2014 m. spalio 16 d. sprendimas, T-208/11 ir T-508/11, [EU:T:2014:885](#).

^{53/} 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos bendroji pozicija 2001/931/BUSP dėl konkrečių priemonių taikymo kovojant su terorizmu (OL L 344, 2001, p. 93; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 18 sk., 1 t. p. 217).

ieškovo pavardę asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, taikytinos tam tikriems asmenims ir subjektams atsižvelgiant į padėtį Tunise, sąrašė⁵⁴. Grįsdamas savo ieškinį ieškovas rėmėsi, be kita ko, tuo, kad Tuniso valdžios institucijos per teismo procesą, kuriuo buvo grindžiamas Tarybos sprendimas palikti jo pavardę minėtame sąrašė, pažeidė bylos išnagrinėjimo per protingą terminą principą ir kad Taryba pati pažeidė jo teisę į bylos išnagrinėjimą per protingą terminą.

Šiuo klausimu, viena vertus, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad būtent Tuniso teismai turi priimti sprendimą dėl galimo bylos išnagrinėjimo per protingą terminą principo pažeidimo per ieškovo atžvilgiu vykstantį teismo procesą. Vis dėlto jis atkreipė dėmesį į tai, kad Sąjunga turi paisyti teisinės valstybės principo ir žmogaus teisių bei žmogaus orumo imdamasi bet kokių veiksmų, įskaitant veiksmus BUSP srityje. Taigi, bylos išnagrinėjimo per protingą terminą principas yra teisės į teisingą bylos nagrinėjimą dalis, kurios apsauga užtikrinama įvairių teisiškai privalomų tarptautinės teisės aktų nuostatomis. Be to, ginčijami sprendimai priimti įgyvendinant paramos Tunisiui politiką, grindžiamą tikslais skatinti pagarbą žmogaus teisėms ir teisinę valstybę. Tuo remdamasis Bendrasis Teismas padarė išvadą, jog, esant objektyvių, patikimų, tikslų ir nuoseklių įrodymų, galinčių kelti teisėtų abejonių dėl to, ar nebuvo pažeista ieškovo teisė į tai, kad Tuniso valdžios institucijos išnagrinėtų bylą per protingą terminą, Taryba gali atlikti reikalingus patikrinimus. Vis dėlto jis manė, kad šiuo atveju ta sąlyga neįvykdyta.

Kita vertus, Bendrasis Teismas atmetė ieškovo teiginius, grindžiamus tuo, kad Taryba pažeidė Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį, nes, nesiėmusi būtinų priemonių tam, kad ieškovo atžvilgiu Tunise vykusio teismo proceso trukmė neviršytų protingos trukmės, pažeidė ieškovo teisę į bylos išnagrinėjimą per protingą terminą. Bendrojo Teismo nuomone, Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis taikomas tik Sąjungos teismų vykdomai teisminei ginčijamo lėšų įšaldymo kontrolei. Tačiau jis netaikomas nei Tunise vykusiam teismo procesui, kurio Sąjungos teisė nereglamentuoja, nei ginčijamam sprendimui, kurį priėmė ne teismas ir kuris pagal savo dalyką nėra teismo pobūdžio. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad net darant prielaidą, jog šis argumentas gali būti aiškinamas kaip grindžiamas gero administravimo principo pažeidimu, kadangi ieškovas bet kuriuo atveju neįrodė, kad Tunise vykusio teismo proceso trukmė viršijo protingą trukmę, jis negalėjo įrodyti, kad pati jo lėšų įšaldymo Sąjungoje trukmė buvo per ilgą.

Dėl ieškovo argumento, kad Taryba padarė akivaizdžių vertinimo klaidų, kiek tai susiję su demokratizacijos proceso pažanga Tunise ir būtinumu Tuniso piliečiams, atsakingiems už valstybės lėšų pasisavinimą, taikyti ribojamąsias priemones, Bendrasis Teismas priminė, kad šioje srityje Taryba turi plačią diskreciją, todėl tik akivaizdžiai netinkamas tokioje srityje nustatytos priemonės pobūdis gali turėti įtakos jos teisėtumui. Todėl ieškovo įvardijama įvairi pažanga teismų, Konstitucijos ir rinkimų srityse neįrodo, kad Taryba, vertindama perėjimo prie demokratijos procesą Tunise, padarė akivaizdžią vertinimo klaidą. Iš tikrųjų, nors ši pažanga reiškia progresą, ja remiantis negalima daryti neginčijamos išvados dėl šio proceso baigties, nes jis visų pirma siejamas su teisinės valstybės įtvirtinimu ir naujosios Tuniso Konstitucijos demokratiniiais laimėjimais. Bet kuriuo atveju, pažymėjo Bendrasis Teismas, galimas nagrinėjamų ribojamųjų priemonių panaikinimas gali priklausyti tik nuo teisminių procedūrų, kuriomis jos grindžiamos, baigties, o ne nuo perėjimo prie demokratijos proceso Tunise baigties, nes šio proceso rėmimas yra tik politikos, kurią įgyvendinant vykdomas minėtas lėšų įšaldymas, galutinis tikslas, o ne papildoma tolesnio šio įšaldymo taikymo sąlyga.

^{54/} 2011 m. sausio 31 d. Tarybos sprendimas 2011/72/BUSP dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų tam tikriems asmenims ir subjektams atsižvelgiant į padėtį Tunise (OL L 28, 2011, p. 62), 2015 m. sausio 30 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2015/157, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2011/72/BUSP (OL L 26, 2015, p. 29), ir 2016 m. sausio 28 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2016/119, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2011/72/BUSP (OL L 23, 2016, p. 65).

VII. EKONOMINĖ, SOCIALINĖ IR TERITORINĖ SANGLAUDA

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. gegužės 4 d. Sprendimas *Green Source Poland / Komisija* (T-512/14, [EU:T:2017:299](#)), Bendrasis Teismas turėjo progą išnagrinėti iki tol nenagrinėtą klausimą, ar ieškiny, kurį pareiškė už didelės apimties projekto įgyvendinimą atsakinga įmonė dėl Komisijos sprendimo, kuriuo valstybei narei buvo atsisakyta patvirtinti Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) finansavimą minėtam didelės apimties projektui, yra priimtinas.

Pirma, dėl pirmojo tiesioginės sąsajos kriterijaus, t. y. to, kad ginčijama Sąjungos priemonė daro tiesioginį poveikį asmens teisei padėčiai, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad iš reikšmingų Reglamento (EB) Nr. 1083/2006⁵⁵ nuostatų matyti, jog operacijos, kuriomis Komisija vertina ir patvirtina arba nepatvirtina valstybei narei finansinės paramos iš ERPF skyrimą didelės apimties projektui, yra vykdomos tik atsižvelgiant į Komisijos ir valstybės narės tarpusavio santykius. Pagal jurisprudenciją ši išvada suderinama su aplinkybe, kad parama iš ERPF yra numatyta kaip Komisijos ir valstybės narės tarpusavio santykių sistema. Be to, iš minėtų nuostatų matyti, kad būtent valstybės narės yra atsakingos už operacijų, įskaitant didelės apimties projektus, atranką. Komisija neatlieka didelės apimties projektų, kuriuos nacionalinėms valdžios institucijoms siūlo pareiškėjai, atrankos, o tik valstybėms narėms įvertina, be kita ko, didelės apimties projektų, kuriuos nacionalinės valdžios institucijos jau pasirinko ir jai perdavė, kad būtų patvirtinta arba nepatvirtinta finansinė parama iš ERPF, suderinamumą ir indėlį. Bendrasis Teismas pabrėžė, kad Sprendime *Conorzio gruppo di azione locale „Murgia Messapica“ / Komisija*⁵⁶ šiuo klausimu pateiktų motyvų negalima taikyti šioje byloje, nes projektų atranką vykdo ne Komisija, o vien nacionalinės valdžios institucijos.

Be to, remiantis suformuota jurisprudencija, tai, kad sprendime skirti Sąjungos finansinę paramą iš ERPF subjektas yra paskirtas už projekto vykdymą atsakinga institucija, nereiškia, kad pats šis subjektas yra teisės į šią paramą turėtojas. Būtent valstybė narė, kaip sprendimo skirti finansinę paramą iš ERPF adresatė, turi būti laikoma teisės į šią paramą turėtoja. Juo labiau taip yra tuo atveju, kai parama iš ERPF valstybei narei dar nebuvo suteikta, taigi kai sąsaja tarp subjekto, įvardyto kaip atsakingo už projekto įgyvendinimą, atsakingo už prašymą ar kaip paramos gavėjo, ir paramos iš ERPF yra dar labiau netiesioginė.

Dėl ieškovės nurodyto projektui įgyvendinti reikalingų išteklių netekimo, negalėjimo tęsti projekto ir pareigos padengti nuostolius, atsiradusius dėl jau patirtų išlaidų, Bendrasis Teismas manė, kad jie, net jei yra nustatyti, neišplaukia nei iš paties ginčijamo sprendimo, nei iš Sąjungos teisės nuostatų, kuriomis reglamentuojamas jo poveikis, bet juos lemia padariniai, kuriuos sutartyje dėl subsidijų skyrimo projekto įgyvendinimui nacionalinės valdžios institucijos ir ieškovė priskyrė tam sprendimui. Iš šios sutarties išplaukiantys padariniai ir pareigos sieja ieškovės teisinę padėtį ir ginčijamą sprendimą. Todėl laikydamosi taikytinos nacionalinės teisės ieškovė galėjo, be kita ko, kompetentingame nacionaliniame teisme užginčyti sutarties nutraukimą ar nacionalinės valdžios institucijų pagal tą sutartį pateiktą reikalavimą grąžinti lėšas, remdamasi ginčijamo sprendimo negaliojimu.

Antra, dėl antrojo tiesioginės sąsajos kriterijaus, t. y. kad ginčijama Sąjungos priemonė nepalieka diskrecijos jos adresatams, atsakingiems už jos įgyvendinimą, Bendrasis Teismas konstatavo, kad atitinkamai valstybei narei vykdant ginčijamą sprendimą, remiantis tiek pačiu ginčijamu sprendimu, tiek Sąjungos teisės nuostatomis, reglamentuojančiomis jo poveikį, ieškovei neatsiranda jokių padarinių, nes jo poveikis apribotas Sąjungos, visų pirma ERPF, ir šios valstybės narės santykiais. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ginčijamas

^{55/} 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006, nustatantis bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1260/1999 (OL L 210, 2006, p. 25).

^{56/} 1994 m. gegužės 19 d. sprendimas, T-465/93, [EU:T:1994:56](#).

sprendimas nėra tiesiogiai susijęs su ieškove, nes daro poveikį tik Komisijos ir atitinkamos valstybės narės teisiniams santykiams.

VIII. SVEIKATOS APSAUGA

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. sausio 26 d. Sprendimas **GGP Italy / Komisija** (T-474/15, [EU:T:2017:36](#)), į Bendrąjį Teismą buvo kreiptasi su ieškiniu prašant panaikinti Komisijos sprendimą, kuriuo Latvijos valdžios institucijų pagal 2006 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/42/EB⁵⁷ priimta priemonė dėl ieškovės gaminamos vežapjovės tiekimo rinkai pripažinta pateisinama. Vadinamų „naujojo požiūrio“ direktyvų, kuriomis siekiama sudaryti tinkamesnes sąlygas laisvam prekių judėjimui suderinant esminius darbuotojų sveikatos ir saugos reikalavimus, kontekste Bendrasis Teismas šioje byloje turėjo progą apibrėžti, be kita ko, Komisijos vykdomos kontrolės apimtį pradedant taikyti Direktyvos 2006/42 11 straipsnyje numatytą apsaugos sąlygą ir šiuo klausimu galimų priimti priemonių pobūdį. Latvijos valdžios institucijos nusprendė, kad aptariama vežapjovė neatitinka esminių Direktyvos 2006/42 reikalavimų, nes neatitinka taikytino suderinto standarto 2010 m. redakcijos. Tačiau ieškovė tvirtino, kad vežapjovė atitinka šio standarto 2006 m. redakciją, kuria, jos nuomone, buvo galima remtis iki 2013 m. rugpjūčio 31 d., todėl iki tos dienos parduodamam modeliui buvo taikoma atitikties Direktyvoje 2006/42 nustatytiems esminiams reikalavimams prezumpcija.

Pirma, dėl Komisijos vykdomos kontrolės apimties Bendrasis Teismas priminė, kad Komisija, priimdama sprendimą pagal Direktyvos 2006/42 11 straipsnio 3 dalį, neprivalo tikrinti nacionalinių priemonių, kuriomis remiantis buvo pradėta taikyti tame straipsnyje nustatyta apsaugos sąlyga, teisėtumo atsižvelgiant į visus jų aspektus. Šiuo klausimu Direktyvos 2006/42 20 straipsnis aiškiai nurodo „teisinės gynybos priemones, kuriomis [galima] naudotis pagal atitinkamoje valstybėje narėje galiojančius įstatymus“, o tai rodo, viena vertus, kad šis straipsnis susijęs su remiantis direktyva priimtomis nacionalinėmis priemonėmis, ir, kita vertus, kad jų kontrolę turi vykdyti nacionaliniai teismai. Taigi šis straipsnis nesukuria pareigų Komisijai. Įgyvendinant Direktyvos 2006/42 11 straipsnio 3 dalį Komisijos vaidmuo yra pirmiausia patikrinti, ar veiksmingos priemonės, apie kurias jai pranešė valstybė narė, yra pateisinamos teisiniu ir faktiniu požiūriu, siekiant išvengti, kad mašina, kaip nurodyta Direktyvos 2006/42 11 straipsnio 1 dalyje, keltų pavojų žmonių sveikatai ir saugai bei tam tikrais atvejais – naminiams gyvūnams, turto ar aplinkos saugumui. Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, jog niekas nedraudžia to, kad „veiksmingos priemonės“, kurias valstybė narė turi patvirtinti ir apie jas pranešti Komisijai pagal Direktyvos 2006/42 11 straipsnyje numatytą apsaugos sąlygą, būtų patvirtintos kaip nevienašalės arba netiesiogiai privalomos priemonės. Taigi, toks pranešimas, kaip šioje byloje, apie faktą, kad po to, kai nacionalinės institucijos ėmėsi veiksmų, platintojas priėmė savanoriškas priemones dėl pašalinimo iš rinkos ir nepateikimo rinkai, iš tiesų yra pranešimas apie veiksmingą priemonę, dėl kurios gali būti priimtas Komisijos sprendimas pagal Direktyvos 2006/42 11 straipsnio 3 dalį.

Antra, dėl reikšmingos suderinto standarto 2006 m. redakcijos teisinės vertės Bendrasis Teismas pažymėjo, kad pagal Direktyvos 2006/42 7 straipsnį suderintas standartas įgyja teisinę vertę tuomet, kai Komisija nuorodą į jį paskelbia Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje – tai leidžia mašinų gamintojams arba jų įgaliotiems atstovams remtis atitikties šioje direktyvoje nustatytiems esminiams reikalavimams, kuriuos apima minėtas paskelbtas suderintas standartas, prezumpcija. Tokiems skelbimams taikoma tokia pati tvarka, kuri taikoma skelbiant Sąjungos institucijų visuotinai taikomus teisės aktus. Kaip nurodė Bendrasis Teismas, Direktyvos 2006/42 7 straipsnyje be apribojimų reglamentuojami suderinti standartai, į kuriuos nuorodos buvo paskelbtos Oficialiajame leidinyje, o jo taikymo sritis ir turinys neapribojami suderintais standartais, į kuriuos nuorodos buvo paskelbtos pagal šią

⁵⁷ 2006 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/42/EB dėl mašinų, iš dalies keičianti Direktyvą 95/16/EB (nauja redakcija) (OL L 157, 2006, p. 24).

direktyvą. Taigi ši nuostata neleidžia manyti, kad nuorodų į suderintus standartus skelbimas pagal Direktyvą 98/37/EB⁵⁸ buvo netiesiogiai panaikintas kartu su šia direktyva. Darytina išvada, kad suderintiems standartams, į kuriuos nuorodos buvo paskelbtos pagal Direktyvą 98/37, taikomas Direktyvos 2006/42 7 straipsnis, nes sprendimas, kuris suteikia jiems teisinę galią siekiant sukurti atitikties direktyvoje, kuri taikoma aptariamoms mašinoms pateikimo rinkai arba jos naudojimo momentu, nustatytiems esminiams sveikatos ir saugos reikalavimams prezumpcija, t. y. nuorodos į juos paskelbimas Oficialiajame leidinyje, nėra aiškiai panaikintas. Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad dėl to ieškovė pagrįstai teigė, jog aptariamai vejamajai buvo taikoma atitikties Direktyvoje 2006/42 nustatytiems esminiams sveikatos ir saugos reikalavimams prezumpcija.

IX. MUITŲ SAJUNGA

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. gruodžio 11 d. Sprendimas *Léon Van Parys / Komisija* (T-125/16, [EU:T:2017:884](#)), į Bendrąjį Teismą buvo kreiptasi su ieškiniu dėl Komisijos sprendimo atmesti vienos bendrovės, importuojančios bananus iš Ekvadoro, prašymą atsisakyti išieškoti importo muitus. Tas Komisijos sprendimas buvo priimtas po to, kai Sprendimu Firma Van Parys / Komisija⁵⁹ iš dalies buvo panaikintas ankstesnis Komisijos sprendimas, kuriuo ji buvo nusprendusi, kad atsisakymas išieškoti importo muitus iš ieškovės pagal Reglamento (EEB) Nr. 2913/92⁶⁰ 239 straipsnį yra nepagrįstas. Bendrasis Teismas buvo nusprendęs, kad Komisija neįrodė, jog ieškovė buvo nepakankamai rūpestinga. Po to teismo sprendimo Komisija manė, kad iš muitinės institucijų reikia gauti papildomos informacijos, ir informavo ieškovę, kad dėl to Reglamento (EEB) Nr. 2454/93⁶¹ 907 straipsnyje numatytas devynių mėnesių terminas, skirtas išnagrinėti prašymą atsisakyti išieškoti muitus, pratęsiamas iki šios informacijos gavimo praeisiančiu laikotarpiu. Tuomet Komisija priėmė ginčijamą sprendimą; juo buvo atmestas ieškovės prašymas atsisakyti išieškoti muitus. Savo ieškinyje ieškovė ginčijo tai, kaip Komisija įvykdė Sprendimą Firma Van Parys / Komisija⁶². Konkrečiai kalbant, ji tvirtino, kad net pripažinus, jog Komisija turėjo tą sprendimą įvykdyti per protingą terminą, šis terminas bet kuriuo atveju negalėjo būti ilgesnis nei Reglamento Nr. 2454/93 907 straipsnyje numatytas naujas devynių mėnesių naikinamasis terminas.

Dėl gero administravimo principo pažeidimu grindžiamo pagrindo Bendrasis Teismas pirmiausia konstatavo, kad priėmus Sprendimą *Firma Van Parys / Komisija*⁶³, Reglamento Nr. 2454/93 907 straipsnis nebebuvo taikomas procedūrai, atnaujintai siekiant priimti ginčijamą sprendimą, skirtą pakeisti pirmąjį sprendimą, nes pagal jurisprudenciją taikytinas tik protingas terminas. Taigi, atsižvelgiant į priemonių, kurių reikia imtis, pobūdį ir nenumatytas šios bylos aplinkybes, Komisija vykdydama procedūrą, kurią užbaigiant buvo priimtas ginčijamas sprendimas, nesilaikė protingo termino. Šiuo klausimu pakanka konstatuoti, kad net jei Komisijos prašymai nacionalinėms valdžios institucijoms pateikti informacijos galėjo sustabdyti devynių mėnesių termino skaičiavimą, nors taip negali būti, nes Reglamento Nr. 2454/93 907 straipsnyje numatytas mechanizmas negalėjo būti taikomas

58/ 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/37/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su mašinomis, suderinimo (OL L 207, 1998, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 20 t., p. 349).

59/ 2013 m. kovo 19 d. sprendimas, T-324/10, [EU:T:2013:136](#).

60/ 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (OL L 302, 1992, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 2 sk., 4 t., p. 307).

61/ 1993 m. liepos 2 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 2454/93, išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas (OL L 253, 1993, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 2 sk., 6 t., p. 3).

62/ 2013 m. kovo 19 d. sprendimas, T-324/10, [EU:T:2013:136](#).

63/ 2013 m. kovo 19 d. sprendimas, T-324/10, [EU:T:2013:136](#).

iš naujo, nuo minėtų institucijų pateikto atsakymo iki ginčijamo sprendimo priėmimo praėjo daugiau nei dešimt mėnesių. Bendrojo Teismo teigimu, jokia Komisijos nustatyta ar nustatyta priemonė negali pateisinti tokio termino pasibaigimo. Nors Sprendimu Firma Van Parys / Komisija⁶⁴ Komisija buvo įpareigota iš naujo išnagrinėti bylos medžiagą, Bendrasis Teismas nusprendė, kad po šio sprendimo Komisija nepradėjo naujos bylos ir a fortiori nei nurodė, nei nustatė naujų faktinių aplinkybių.

Dėl to, ar protingo termino viršijimas galėjo lemti ginčijamo sprendimo panaikinimą, Bendrasis Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad Reglamentu Nr. 2454/93, kaip matyti iš jo konstatuojamųjų dalių, be kita ko, patikslinamos tam tikros taisyklės siekiant didesnio teisinio saugumo jas taikant ir kad jame numatyti griežti terminai, kurių turi laikytis tiek pareiškėjas, tiek Komisija, nagrinėdama prašymą atsisakyti išieškoti importo muitus. Šiomis aplinkybėmis, viena vertus, Bendrasis Teismas pažymėjo, jog iš Reglamento Nr. 2454/93 907 straipsnio matyti, kad nors devynių mėnesių terminas, kurį Komisija turi sprendimui priimti, esant tam tikroms sąlygoms gali būti sustabdytas, sprendimas dėl prašymo atsisakyti išieškoti muitus turi būti priimtas per Reglamento Nr. 2454/93 907 straipsnio antroje pastraipoje nustatytą terminą, be to, pagal to paties reglamento 909 straipsnį atsakymo per nustatytą terminą nebuvimas neišvengiamai reiškia, kad kompetentinga muitinė patenkino prašymą. Kita vertus, jis pabrėžė, kad jei Komisija nagrinėjama atveju būtų veikusi pagal Reglamentą Nr. 2454/93, jos sprendimas, priimtas praėjus to paties reglamento 907 straipsnyje numatytam naikinamajam devynių mėnesių terminui (įskaitant ir sustabdymo atvejus), būtų reiškęs, kad muitinė patenkino ieškovės prašymą. Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad nustatyta sistema, visų pirma Reglamento Nr. 2454/93 907 straipsnyje numatytas devynių mėnesių terminas, per procedūrą, pradėtą pagal SESV 266 straipsnį, Komisijai nebebuvo taikomas. Vis dėlto jis pažymėjo, kad priėmusi ginčijamą sprendimą nesilaikydama protingo termino Komisija nukrypo nuo Reglamente Nr. 2454/93 numatytų garantijų ir neleido ieškovei pasinaudoti šio reglamento veiksmingumu, atėmė iš jos galimybę sulaukti sprendimo per numatytus terminus ir panaikino jos garantiją į palankų sprendimą, negavus atsakymo per šiuos terminus. Todėl Komisija pažeidė protingo termino principą, o tai šios bylos aplinkybėmis yra motyvas panaikinti ginčijamą sprendimą.

X. DEMPINGAS

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. birželio 1 d. Sprendimas *Changmao Biochemical Engineering / Taryba* (T-442/12, [EU:T:2017:372](#)), Bendrajam Teismui buvo pateiktas prašymas panaikinti įgyvendinimo reglamentą (ES) Nr. 626/2012⁶⁵ tiek, kiek jis taikomas ieškovei, kuri yra Kinijoje įsteigta vyno rūgšties gaminanti ir eksportuojanti bendrovė. Iš pradžių Sąjungos institucijos, vykdydamos pradinį tyrimą, nusprendė suteikti ieškovei rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančios įmonės statusą, tačiau atsisakė jai jį taikyti per tarpinės peržiūros tyrimą, numatytą ginčijamame reglamente. Ieškovė teigė, kad ginčijamu reglamentu pažeista pagrindinio reglamento⁶⁶ 11 straipsnio 3 dalis, nes laikotarpiu nuo pradinio tyrimo iki tarpinės peržiūros aplinkybės nepasikeitė iš esmės ir ilgam. Šiame kontekste Bendrasis Teismas turėjo priimti sprendimą, be kita ko, dėl to, ar atlikdamos tarpinę peržiūrą institucijos turi

^{64/} 2013 m. kovo 19 d. sprendimas, T-324/10, [EU:T:2013:136](#).

^{65/} 2012 m. birželio 26 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 626/2012, kuriuo iš dalies keičiamas įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 349/2012, kuriuo nustatomas galutinis antidempingo muitas importuojamai Kinijos Liaudies Respublikos kilmės vyno rūgščiai (OL L 182, 2012, p. 1).

^{66/} 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių (OL L 343, 2009, p. 51).

konstatuoti, kad faktinės aplinkybės objektyviai pasikeitė, ir ar jos gali atlikti kitokį vertinimą, remdamosi anksčiau atsiradusiomis aplinkybėmis ir atsižvelgdamos į šalių pateiktus naujus argumentus ir įrodymus.

Bendrasis Teismas priminė, kad pagal pagrindinio reglamento 11 straipsnio 3 dalį, atlikdama tyrimus vykstant tarpinei peržiūrai, Komisija gali, be kita ko, išnagrinėti, ar su dempingu ir žala susijusios aplinkybės smarkiai pakito ir ar esamomis priemonėmis pasiekta norimų rezultatų ir pašalinta pagal minėto reglamento 3 straipsnį anksčiau nustatyta žala. Tuo tikslu galutinai nustatant faktus atsižvelgiama į visus svarbius ir tinkamai dokumentais pagrįstus įrodymus.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Taryba, atrodo, pakeitė savo vertinimą, kai nusprendė, jog pagrindinio reglamento 2 straipsnio 7 dalies c punkte nustatytos sąlygos suteikti rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančios įmonės statusą nebuvo įvykdytos, nors atitinkamos aplinkybės nebūtinai buvo pasikeitusios. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nurodė, kad institucijos, atlikdamos retrospektyviąją ir perspektyviąją analizę, kuri joms yra privaloma atliekant peržiūrą, gali pakeisti savo atliktą aplinkybių vertinimą. Iš tikrųjų būtų nelogiška, jei institucijos pagrindinio reglamento 2 straipsnio 7 dalies c punktą būtų privalėjusios taikyti tokiu būdu, kuris, kaip paaiškėjo, yra klaidingas atsižvelgiant į per tarpinę peržiūrą pateiktus įrodymus, vien dėl to, kad toks vertinimas buvo atliktas per pradinį tyrimą. Kadangi šiuo atveju ginčijamame reglamente atliktas vertinimas buvo grindžiamas ilgalaikio, o ne trumpalaikio pobūdžio faktinėmis aplinkybėmis, būtent benzono kainų išskrypimu ir eksportuojamam benzenui taikomo 17 % pridėtinės vertės mokesčio (PVM) nekompensavimu, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ginčijamas reglamentas neprieštarauja pagrindinio reglamento 11 straipsnio 3 daliai.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. spalio 10 d. Sprendimas **Kolachi Raj Industrial / Komisija** (T-435/15, pateiktas apeliacinis skundas⁶⁷, [EU:T:2017:712](#)), Bendrasis Teismas turėjo progą patikslinti savo jurisprudenciją antidempingo srityje, kiek tai susiję su pagrindinio reglamento 13 straipsnio 2 dalies taikymo sąlygomis; toje nuostatoje nustatytos sąlygos, kuriomis surinkimo operacija laikoma galiojančių priemonių vengimu. Ieškovė deklaravo pirkusi dviračių dalių Šri Lankoje ir Kinijoje, o dviračiai buvo surenkami Pakistane. Komisija atmetė Šri Lankos valdžios institucijų išduotus „A formos“ kilmės sertifikatus, kuriuos pateikė ieškovė, kaip turinčius nepakankamą įrodomąją vertę ir pagal analogiją taikė pagrindinio reglamento 13 straipsnio 2 dalies b punkte nustatytus kriterijus tam, kad remdamasi gamybos sąnaudomis patikrintų minėtų dalių kilmę.

Pirma, siekdamas paaiškinti atitinkamą sąvokų „įsigijimo vieta“ ir „kilmė“ vaidmenį aiškinant reglamento 13 straipsnio 2 dalį, Bendrasis Teismas vadovavosi Sprendimu **Starway / Taryba**⁶⁸, kuriuo remdamasis daro išvadą, kad jeigu įprastai pakanka nuorodos į dalių, naudojamų surenkant galutinį produktą, „įsigijimo vietą“ siekiant taikyti pagrindinio reglamento 13 straipsnio 2 dalies b punktą, kilus abejonių gali prireikti patikrinti, ar dalys, kurios „yra iš“ trečiosios valstybės, iš tikrųjų yra kitos valstybės kilmės. Be to, remdamasis įvairiomis pagrindinio reglamento kalbinėmis versijomis, Bendrasis Teismas paaiškino, kad žodžiai „yra iš“, kaip jie suprantami pagal pagrindinio reglamento 13 straipsnio 2 dalies a punktą, turi būti aiškinami kaip nurodantys konkretų importą, taigi ir eksportuojančią valstybę.

Antra, Bendrasis Teismas nurodė, kad jei „A formos“ kilmės sertifikatai turi įrodomąją galią dėl prekių, dėl kurių jie išduodami, kilmės, ta galia nėra absoliuti. Iš tikrųjų toks trečiosios valstybės išduotas sertifikatas neturėtų saistyti Sąjungos valdžios institucijų, kiek tai susiję su šių prekių kilme, taip, kad joms būtų užkirstas kelias kitais būdais ją patikrinti, kai egzistuoja objektyvių, rimtų ir sutampančių įrodymų, keliančių abejonių dėl faktinės prekių, dėl kurių išduoti šie sertifikatai, kilmės. Šiuo klausimu iš jurisprudencijos matyti, kad *a posteriori* tikrinimai būtų iš esmės nenaudingi, jei tokių sertifikatų panaudojimas savaime pateisintų atsisakymą išieškoti muitus. Be to, jis pabrėžė, jog iš pagrindinio reglamento 6 straipsnio 8 dalies matyti, kad, išskyrus nebendradarbiavimo atvejį, turi

67/ Byla C-709/17 P, **Komisija / Kolachi Raj Industrial**.

68/ 2000 m. rugsėjo 26 d. sprendimas, T-80/97, [EU:T:2000:216](#).

būti kiek įmanoma tikrinamas suinteresuotųjų šalių pateiktos informacijos, kuria remdamasi Komisija numato grįsti išvadas, teisingumas. Todėl pagal šią nuostatą teisėta laikoma ne tik Komisijos galimybė, bet ir jai tenkanti pareiga patikrinti jai pateiktus dokumentus. Antidempingo srityje ši pareiga vykdoma natūraliai, nepažeidžiant tuo tikslu muitinėms numatytų konkrečių procedūrų.

Galiausiai, trečia, Bendrasis Teismas nusprendė, kad „pagal analogiją“ taikydama pagrindinio reglamento 13 straipsnio 2 dalies b punktą Komisija iš tikrųjų nagrinėjo, ar dviračių dalių Šri Lankoje gamyba siekiama vengti antidempingo priemonių, taikomų Kinijos kilmės dviračiams, nors tai nebuvo tyrimo dalykas. Iš tiesų iš paties pagrindinio reglamento 13 straipsnio 2 dalies b punkto teksto matyti, kad jis taikomas „surinkimo operacijoms“, o jame nustatyta taisyklė dėl 60 % taip pat taikoma „surenkamo produkto“ dalių bendrai vertei. Neginčijama, kad šiuo atveju tyrimas atliktas ne dėl dviračių „surinkimo operacijų“ Šri Lankoje, taip pat jis visai nebuvo skirtas šioje valstybėje „surinktiems“ dviračiams. Be to, kadangi pagrindinio reglamento 13 straipsnio 2 dalies b punktas nėra kilmės taisyklė, jis negali būti taikomas „pagal analogiją“, siekiant nustatyti prekės kilmę, juo labiau toje nuostatoje numatyti kriterijai iš esmės skiriasi nuo tų, kurie siejami su kilmės taisyklėmis. Tuo remiantis darytina išvada, kad nagrinėjamu atveju pagal analogiją taikydama pagrindinio reglamento 13 straipsnio 2 dalį Komisija padarė teisės klaidą.

XI. FINANSŲ SEKTORIAUS PRIEŽIŪRA

2017 m. gegužės 16 d. Sprendime *Landeskreditbank Baden-Württemberg / ECB* (T-122/15, pateiktas apeliacinis skundas⁶⁹, [EU:T:2017:337](#)) Bendrasis Teismas patvirtino sprendimo, kuriuo Europos Centrinis Bankas (ECB) pagal pagrindinio reglamento⁷⁰ 6 straipsnio 4 dalies nuostatas pripažino ieškovą – Badeno-Viurtembergo žemės (Vokietija) investicinį ir plėtros banką – „svarbiu subjektu“, teisėtumą. Dėl tokio pripažinimo minėtam bankui buvo taikoma tik tiesioginė priežiūra, atliekama ECB, o ne pasidalijamoji priežiūra pagal Bendrą priežiūros mechanizmą (BPM) – būtent tai ginčijo ieškovas.

Pirma, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad iš pagrindinio reglamento struktūros matyti, jog Taryba delegavo Bankui išimtinę kompetenciją dėl minėto reglamento 4 straipsnio 1 dalyje numatytų uždavinių. Kaip nurodė Bendrasis Teismas, pagrindinio reglamento 6 straipsnio vienintelis tikslas yra leisti nacionalinėms valdžios institucijoms decentralizuotai įgyvendinti pagal BPM šią kompetenciją kontroliuojant ECB mažiau svarbių subjektų atžvilgiu, kiek tai susiję su uždaviniais, numatytais minėto reglamento 4 straipsnio 1 dalies b punkte ir d–i punktuose.

Antra, Bendrasis Teismas pažymi, kad iš pagrindinio reglamento 6 straipsnio 4 dalies antros pastraipos matyti, jog įstaiga gali nebūti laikoma „svarbia“, o pagal BPM pagrindų reglamento⁷¹ 70 straipsnio 2 dalį ši sąvoka turi būti aiškinama siaurai. Kadangi minėto reglamento 70 straipsnio 1 dalyje daroma nuoroda į „konkreči[a]s ir faktin[e] s aplinkyb[e]s, dėl kurių prižiūravimo subjekto priskyrimas [prie] svarbi[ų] tampa netinkamas, atsižvelgiant į [pagrindų] reglamento tikslus ir principus“, iš to neišvengiamai matyti, kad numatytas tik atvejis, kai ECB vykdoma tiesioginė rizikos ribojimu pagrįsta priežiūra, kurią lemia subjekto pripažinimas „svarbiu“, turės mažiau galimybių įgyvendinti pagrindinio reglamento tikslus nei šio subjekto tiesioginė rizikos ribojimu pagrįsta priežiūra, kurią atlieka nacionalinės

^{69/} Byla C-450/17 P, *Landeskreditbank Baden-Württemberg*.

^{70/} 2013 m. spalio 15 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika (OL L 287, 2013, p. 63).

^{71/} 2014 m. balandžio 16 d. ECB reglamentas (ES) Nr. 468/2014, kuriuo sukuriama ECB, nacionalinių kompetentingų institucijų ir nacionalinių paskirtųjų institucijų bendradarbiavimo BMP struktūra (BPM pagrindų reglamentas) (OL L 141, 2014, p. 1).

valdžios institucijos. Tačiau iš BPM pagrindų reglamento 70 straipsnio 1 dalies lingvistinio aiškinimo neišplaukia galimybės „svarbų subjektą“ perkvalifikuoti į „mažiau svarbų“, motyvuojant tuo, kad nacionalinių valdžios institucijų tiesiogine priežiūra taikant BPM galima pasiekti pagrindinio reglamento tikslus, kaip ir vien ECB vykdoma priežiūra.

Galiausiai, trečia, Bendrasis Teismas nurodo, kad BPM pagrindų reglamento 70 straipsnio 1 dalį aiškinant pagal proporcingumo ar subsidiarumo principų reikalavimus taip pat negali būti tokio atvejo. Kadangi pagal BPM nacionalinės valdžios institucijos, įgyvendindamos išimtinę Sąjungos kompetenciją, veikia decentralizuotai, vienintelė kompetencija, kuriai gali turėti įtakos ECB tiesioginės rizikos ribojimu pagrįstos priežiūros įgyvendinimas, yra valstybių narių pagrindinė kompetencija įgyvendinant Sąjungos teisę jų teisinėje sistemoje, nurodyta SESV 291 straipsnio 1 dalyje. Vis dėlto šios kompetencijos išsaugojimas neturi reikšti, kad BPM pagrindų reglamento 70 straipsnio 1 dalis turėtų būti aiškinama kaip įpareigojanti kiekvienu konkrečiu atveju dėl įstaigos, priskirtinos prie svarbių, atsižvelgiant į pagrindinio reglamento 6 straipsnio 4 dalyje skelbiamus kriterijus, patikrinti, ar jo tikslai gali būti pasiekti ir taikant tiesioginę nacionalinių valdžios institucijų priežiūrą. Toks nagrinėjimas tiesiogiai prieštarautų dviem aspektams, kurie vaidina pagrindinį vaidmenį remiantis pagrindinio reglamento 6 straipsnio 4 dalimi, t. y. pirma, principui, kad svarbios įstaigos priskirtinos tik ECB priežiūrai, ir, antra, konkrečioms alternatyviems kriterijams, leidžiantiems nustatyti finansinės įstaigos svarbą. Todėl Bendrasis Teismas nusprendė, kad ECB pagrįstai pripažino ieškovą „svarbiu subjektu“, ir atmetė ieškinį.

Bylose, kuriose priimti 2017 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Crédit mutuel Arkéa / ECB* (T-712/15, [EU:T:2017:900](#)) ir 2017 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Crédit mutuel Arkéa / ECB* (T-52/16, [EU:T:2017:902](#)), Bendrasis Teismas turėjo priimti sprendimą dėl ieškinių, kurie buvo pareikšti dėl atitinkamai 2015 m. spalio 5 d. ECB sprendimo, kuriuo *Crédit Mutuel* grupei nustatyti rizikos ribojimo reikalavimai, ir 2015 m. gruodžio 4 d. ECB sprendimo, kuriuo šiai grupei ir ją sudarantiems subjektams nustatyti nauji rizikos ribojimo reikalavimai. Ieškovė ginčijo rizikos ribojimu pagrįstos konsoliduotos priežiūros, kurią nustatė ECB, taikymą *Crédit Mutuel* grupei per *Confédération nationale du Crédit mutuel* (CNCM) motyvuodama tuo, kad ji nėra kredito įstaiga, kad „Crédit Mutuel grupė“ neegzistuoja ir kad ECB negali jai nustatyti papildomo nuosavų lėšų reikalavimo.

Dėl ieškinio, pareikšto dėl 2015 m. spalio 5 d. sprendimo, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ieškovė išlaiko suinteresuotumą pareikšti ieškinį dėl to sprendimo, kad nenuitiktų taip, jog galimas sprendimo, kuriuo jis būtų panaikintas, panaikinimas ir vėl sukeltų pasekmes. Iš tiesų, jeigu 2015 m. gruodžio 4 d. sprendimas būtų panaikintas, šalys būtų sugrąžintos į iki jo įsigaliojimo buvusią padėtį, kurią vėl reglamentuotų ginčijamas sprendimas.

Dėl dviejų ieškinių, pareikštų dėl 2015 m. spalio 5 d. ir 2015 m. gruodžio 4 d. sprendimų, Bendrasis Teismas nurodė, kad, siekiant laikytis pagrindinio reglamento tikslų, BPM pagrindų reglamento 2 straipsnio 21 punkto c papunktis ir Reglamento (ES) Nr. 575/2013⁷² 10 straipsnio 1 dalyje, į kurią šiame papunktyje daroma nuoroda, numatytos sąlygos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į teisės aktų leidėjo ketinimą leisti ECB susidaryti bendrą vaizdą dėl kredito įstaigą galinčių paveikti rizikos rūšių ir neleisti padalyti rizikos ribojimu pagrįstos priežiūros tarp ECB ir nacionalinių institucijų. Dėl paties Reglamento Nr. 575/2013 10 straipsnio 1 dalies tikslo Bendrasis Teismas pažymi, kad šis reglamentas yra susijęs su kredito įstaigoms taikomais rizikos ribojimu pagrįstais reikalavimais. Šiomis aplinkybėmis Reglamento Nr. 575/2013 10 straipsnio 1 dalyje siekiamas tikslas aiškiai matyti iš šios nuostatos formuluotės. Jo esmė yra ta, kad kompetentinga institucija gali leisti iš dalies arba visiškai netaikyti tam tikrų reglamente nustatytų reikalavimų toje pačioje valstybėje narėje esančiai vienai ar kelioms kredito įstaigoms, kurias nuolat kontroliuoja centrinė įstaiga, kuri jas prižiūri ir yra įsteigta toje pačioje valstybėje narėje. Be to, pagal Reglamento Nr. 575/2013 10 straipsnio 2 dalį centrinei įstaigai leidžiama individualiu pagrindu netaikyti tų pačių rizikos ribojimu pagrįstų reikalavimų. Tačiau nagrinėjamu atveju Reglamento Nr. 575/2013 10 straipsnio 1 dalyje esančios sąlygos taikomos pagal šį reglamentą ne siekiant įvertinti galimybę atleisti nuo reikalavimų laikymosi individualiu pagrindu, bet dėl BPM pagrindų reglamento 2 straipsnio 21 punkto c papunkčio nuorodos siekiant

^{72/} 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 575/2013 dėl prudencinių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012 (OL L 176, 2013, p. 1).

patikrinti, ar egzistuoja grupė, kuriai taikoma rizikos ribojimu pagrįsta priežiūra. Remiantis tuo darytina išvada, kad nagrinėjamu atveju, kalbant apie BPM reglamento 2 straipsnio 21 punkto c papunkčio aiškinimą, yra reikšmingi tik šios nuostatos tikslai, neatsižvelgiant į tai, kad joje daroma nuoroda į Reglamento Nr. 575/2013 10 straipsnio 1 dalį.

Pirmiausia, dėl to, kad CNCM nėra kredito įstaiga, Bendrasis Teismas nusprendė, jog iš Sąjungos teisės normų rizikos ribojimu pagrįstos priežiūros srityje nematyti, kad sąvoka „centrinis subjektas“ turi būti suprantama kaip nurodanti kredito įstaigos statusą. Be to, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Crédit mutuel per CNCM atitinka visas rizikos ribojimo srities Sąjungos teisės normose numatytas sąlygas, kad galėtų būti laikoma „grupe“ pagal šias teisės normas. Galiausiai Bendrasis Teismas konstatavo, kad ECB nepadarė klaidos, kai rėmėsi ieškovės pasitraukimo iš Crédit Mutuel grupės galimybe, kad nustatytų jai papildomą nuosavų lėšų reikalavimą.

Taip atmesdamas ieškovės argumentus, grindžiamus tuo, kad CNCM nėra kredito įstaiga, kad nėra grupės, kuriai būtų taikoma rizikos ribojimu pagrįsta priežiūra, kaip tai suprantama pagal BPM reglamento 2 straipsnio 21 punkto c papunktį ir Reglamento Nr. 575/2013 10 straipsnį, ir kad neįmanoma nustatyti papildomo nuosavų lėšų reikalavimo, Bendrasis Teismas atmetė abu šiuos ieškinius.

XII. SAJUNGOS INSTITUCIJŲ VIEŠIEJI PIRKIMAI

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. liepos 4 d. Sprendimas *European Dynamics Luxembourg ir kt. / Europos Sąjungos geležinkelių agentūra* (T-392/15, [EU:T:2017:462](#)), Bendrasis Teismas turėjo patikslinti, pirma, laisvo įrodymų teikimo ir laisvo įrodymų vertinimo principų Sąjungos teisėje ir, antra, perkančiosios organizacijos pareigos motyvuoti, kai ši mano, kad viešojo pirkimo dalyvio pasiūlyta kaina nėra neįprastai maža, apimtį.

Pirma, Bendrasis Teismas priminė, kad principas, kuris vyrauja Sąjungos teisėje įrodymų srityje, yra laisvo įrodymų vertinimo principas ir kad šis principas neatsiejamas nuo laisvo įrodymų teikimo principo, kuriuo šalims suteikiama galimybė Sąjungos teismui pateikti bet kokius teisėtai gautus įrodymus, kurie, jų manymu, yra reikšmingi jų pozicijoms pagrįsti. Tačiau laisvo įrodymų vertinimo ir laisvo įrodymų teikimo principai turi neprieštarauti pagrindiniams Sąjungos teisės principams, kaip antai teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir šalių procesinio lygiateisiškumo principams. Taigi laisvas įrodymų vertinimas turi derėti su kiekvienos šalies teise ginti savo interesus nepriklausomai nuo bet kokios išorinės, be kita ko, visuomenės, įtakos ir su teise būti apsaugotai nuo netinkamo jos bylos dokumentų panaudojimo. Atsižvelgdamas į tai Bendrasis Teismas nurodė, kad remiantis laisvo įrodymų teikimo principu darytina išvada, kad bylos Bendrajame Teisme šalis iš principo turi teisę kaip įrodymą pateikti dokumentus, pateiktus kitoje teismo byloje, kurioje ji pati buvo viena iš šalių. Be to, bylos dokumentą pateikusias šalies sutikimas negali būti išankstinė dokumento, paimto iš kitos Bendrajame Teisme nagrinėtos bylos, priimtumo sąlyga. Iš tiesų, nors dokumentą pateikusias šalies sutikimas gali būti reikšminga aplinkybė vertinant, ar tas dokumentas naudojamas tinkamai, reikalavimas, kad šis sutikimas būtų gautas prieš pateikiant tą dokumentą Bendrajam Teismui, nes antraip jis bus nepriimtinas, suteikia jį pateikusiai šaliai teisę nesutikti ir taip atimti iš Bendrojo Teismo galimybę įvertinti, ar tas dokumentas naudojamas tinkamai, ir taip įvykdyti pareigą kiekvienai šaliai suteikti protingą galimybę pateikti savo poziciją, įskaitant įrodymus, tokiomis aplinkybėmis, dėl kurių ji neatsidurtų aiškiai mažiau palankioje padėtyje nei jos priešininkas, o tai yra šalių procesinio lygiateisiškumo pagrindas. Todėl Bendrasis Teismas kiekvienu atveju turi pasverti, viena vertus, laisvę teikti įrodymus ir, kita vertus, apsaugą nuo teismo procesų šalių netinkamo naudojimosi bylos dokumentais.

Nors nagrinėjamu atveju atsakovė nesutiko su tuo, kad ieškovės pateiktų Europos vaistų agentūros (EMA) vertinimo komisijos ataskaitos kopiją, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ieškovės turi šią ataskaitą, nes jos pateikė pasiūlymą atsiliepdamos į kvietimą teikti paraiškas dėl EMA organizuoto viešojo pirkimo ir jos, kaip pašalintas konkurso

dalyvis, paprašė pateikti jų pasiūlymo atmetimo motyvus. Todėl ieškovės šią ataskaitą gavo teisėtai. Dėl to, kad minėta ataskaita vėliau tapo bylos dokumentu byloje, kurioje priimtas Bendrojo Teismo sprendimas, ir dėl to, kad ieškovės negavo EMA sutikimo jį naudoti šioje byloje, jos naudojimo negalima kvalifikuoti kaip netinkamo. Beje, atsižvelgiant į šio dokumento turinį ir ieškovių laisvę teikti įrodymus, EMA negalėjo pagrįstai neleisti jo atskleisti atsakovei. Todėl šio dokumento atmetimas kaip nepriimtino būtų prieštaravęs tinkamam teisingumo vykdymui, nes toks atmetimas be tinkamo pagrindo būtų apribojęs ieškovių laisvę teikti įrodymus.

Antra, Bendrasis Teismas pažymi, kad vertinimą, ar yra neįprastai mažos kainos pasiūlymų, perkančioji organizacija atlieka dviem etapais. Pirmajame etape perkančioji organizacija turi įvertinti, ar pateiktų pasiūlymų kaina „atrodo“ neįprastai maža, t. y. ar juose yra požymių, galinčių sukelti įtarimų šiuo klausimu. Taip yra, be kita ko, tuomet, kai pateiktame pasiūlyme siūloma kaina yra gerokai mažesnė už kituose pateiktuose pasiūlymuose nurodytą kainą arba už įprastinę rinkos kainą. Jeigu pateiktuose pasiūlymuose nėra tokių požymių, taigi neatrodo, kad juose nurodyta kaina yra neįprastai maža, perkančioji organizacija gali tęsti vertinimą ir viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūrą. Tačiau, jeigu yra tokių įtarimų, perkančioji organizacija antrajame etape turi patikrinti pasiūlymo sudėtį, kad įsitikintų, ar jame nurodyta kaina nėra neįprastai maža. Kadangi reikalavimas motyvuoti turi būti vertinamas, be kita ko, atsižvelgiant į taikytinas teisės normas, toks iš dviejų etapų susidedantis tyrimas turi įtakos perkančiosios organizacijos pareigos motyvuoti apimčiai. Kai perkančioji organizacija paskelbia nugalėtoją, ji neprivalo, atsakydama į bet kokį pagal Finansinio reglamento⁷³ 113 straipsnio 2 dalį jai pateiktą prašymą motyvuoti, aiškiai nurodyti priežasčių, dėl kurių laimėjęs pasiūlymas jai nepasirodė esąs neįprastai mažos kainos. Jeigu šį pasiūlymą perkančioji organizacija pripažįsta laimėjusiu, netiesiogiai, tačiau neišvengiamai ji nusprendė, jog nėra neįprastai mažos kainos pasiūlymo požymių. Tačiau apie tokius motyvus turi būti informuotas tas konkurso dalyvis, kurio pasiūlymas buvo atmetas ir kuris pateikė aiškų prašymą tuo klausimu.

XIII. ARBITRAŽINĖ IŠLYGA

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. liepos 4 d. Sprendimas *Systema Teknolotzis / Komisija* (T-234/15, [EU:T:2017:461](#)), į Bendrąjį Teismą su ieškiniu dėl Komisijos sprendimo, kuris laikytinas vykdomuoju dokumentu, skirtu nepagrįstai išmokėtoms sumoms susigrąžinti, kreipėsi Sąjungos finansuojamo projekto vykdytojas. Komisija tvirtino, kad ieškovės ieškinys yra nepriimtinas, nes ginčijamas sprendimas yra patvirtinamasis sprendimas ankstesnių jos atsisakymų sudaryti ieškovei lengvatines mokėjimo sąlygas atžvilgiu.

Bendrasis Teismas priminė, kad esant sutarčiai, kuria ieškovas yra įsipareigojęs vienai iš Sąjungos institucijų, į Sąjungos teismą su ieškiniu pagal SESV 263 straipsnį galima kreiptis tik tuomet, jei ginčijamu aktu siekiama privalomų teisinių padarinių, kurie peržengia šalis saistančių sutartinių santykių ribas ir lemia susitariančiajai institucijai, kaip administracinei institucijai, suteiktų viešosios valdžios prerogatyvų įgyvendinimą. Jeigu Sąjungos teismas pripažintų savo jurisdikciją nagrinėti ieškinį dėl aktu, kurie patenka į sutarčių sritį, panaikinimo, jis rizikuotų ne tik padaryti SESV 272 straipsnį, pagal kurį Sąjungos teismui leidžiama priskirti jurisdikciją remiantis arbitražine sąlyga, neveiksmingą, bet ir tuo atveju, kai sutartyje nėra tokios sąlygos, išplėsti savo jurisdikciją ir peržengti SESV 274 straipsnyje, kuriuo nacionalinių teismų jurisdikcijai priskiriama kompetencija spręsti ginčus, kurių viena iš šalių yra Sąjunga, nustatytas ribas.

Vykdomasis sprendimas, kaip jis suprantamas pagal SESV 299 straipsnį ir koks yra šiuo atveju nagrinėtas sprendimas, yra aktas, kurį galima ginčyti, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnį, todėl tokio sprendimo pagrįstumas

^{73/} 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių ir kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 (OL L 298, 2012, p. 1).

gali būti ginčijamas tik jurisdikciją nagrinėti panaikinimo klausimą turinčiame teisme. Bendrasis Teismas nusprendė, kad tai ypač taikytina tuomet, kai vykdomasis sprendimas priimamas siekiant išieškoti skolą, atsiradusią dėl su institucija sudarytos sutarties. Vykdomojo sprendimo priėmimas yra Komisijos viešosios valdžios funkcijų vykdymo pasireiškimas ir juo galutinai įtvirtinamas jos noras siekti susigrąžinti skolas.

Pirmiausia Bendrasis Teismas atkreipė dėmesį į tai, jog tam, kad ginčijamas sprendimas galėtų būtų kvalifikuojamas tik kaip patvirtinamasis sprendimas, svarbu, be kita ko, kad ankstesni Komisijos priimti aktai galėtų būti laikomi sprendimais, dėl kurių gali būti reiškiama ieškiniai dėl panaikinimo. Vis dėlto šie Komisijos atsakymai sudaryti ieškovei lengvatines mokėjimo sąlygas, kurie nagrinėjamu atveju buvo ankstesni aktai, nesukelia privalomų teisinių padarinių, kurie peržengia Komisiją ir ieškovę saistančių sutartinių santykių ribas. Be to, šie atsakymai nereiškia Komisijai suteiktų viešosios valdžios prerogatyvų įgyvendinimo. Todėl šie atsakymai negali būti laikomi ankstesniais sprendimais, kaip jie suprantami pagal jurisprudenciją dėl tik patvirtinamųjų aktų. Galiausiai negali būti klausimo dėl ieškinių dėl panaikinimo pareiškimo termino apėjimo, nes nagrinėjami atsakymai patenka į sutartinių Komisijos ir ieškovės santykių sritį, o ginčams dėl teisių ir sutartinių įsipareigojimų Sąjungos teisme pagal SESV 272 straipsnį taikomas ne tas pats ieškinių pareiškimo terminas. Todėl Komisija nepagrįstai teigė, kad ieškovės ieškinys yra nepriimtinas.

XIV. GALIMYBĖ SUSIPAŽINTI SU INSTITUCIJŲ DOKUMENTAIS

2017 m. Bendrasis Teismas turėjo progą priimti kelis svarbius sprendimus, susijusius su galimybe susipažinti su dokumentais. Jis išsakė savo poziciją, be kita ko, dėl galimybės susipažinti su dokumentais, esančiais procedūros dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi administracinėje byloje, ir su dokumentais, parengtais valstybės narės per procedūrą dėl įsipareigojimų neįvykdymo, sąlygų. Bendrasis Teismas taip pat pateikė patikslinimų dėl prašymų suteikti galimybę susipažinti su Europos cheminių medžiagų agentūros (ECHA) turimais dokumentais per procedūrą, susijusią su prašymu leisti naudoti cheminę medžiagą, ir prašymų suteikti galimybę susipažinti su dokumentais, susijusiais su prašymais pateikti kainų pasiūlymus dėl visų viešojo pirkimo dalių.

1. DOKUMENTAI, ESANTYS PROCEDŪROS DĖL PIKтнаudžiavimo DOMINUOJANČIA PADĖTIMI ADMINISTRACINĖJE BYLOJE

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. kovo 28 d. Sprendimas *Deutsche Telekom / Komisija* (T-210/15, [EU:T:2017:224](#)), Bendrasis Teismas turėjo išnagrinėti sprendimo, kuriuo Komisija buvo atmetusi ieškovės prašymą sudaryti galimybę susipažinti su visais dokumentais, esančiais jos atžvilgiu pradėto tyrimo dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi byloje, teisėtumą. Komisija šį prašymą buvo atmetusi remdamasi bendrąja prezumpcija, kad tokių dokumentų atskleidimas iš principo pakenktų atitinkamų įmonių komercinių interesų ir tyrimo tikslų apsaugai.

Bendrasis Teismas nusprendė, kad jurisprudencija dėl bendrosios prezumpcijos, pripažįstamos galimybės susipažinti su dokumentais, esančiais administracinėje byloje, užvestoje per procedūrą dėl kartelio, srityje, pagal analogiją ir dėl tapačių priešasčių turi būti taikoma galimybės susipažinti su dokumentais, esančiais administracinėje byloje, užvestoje per procedūrą dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, srityje. Pagal šią jurisprudenciją Komisija turi teisę, nenagrinėdama kiekvieno iš šių dokumentų konkrečiai ir individualiai, daryti prielaidą, jog juos atskleidus iš principo gali būti pakenkta tiek inspekcijų ir tyrimų tikslų apsaugai, tiek šioje procedūroje dalyvaujančių įmonių komercinių interesų apsaugai, nesvarbu, ar tai yra dokumentai, kuriais Komisija pasikeitė su procedūros

šalimis ar trečiaisiais asmenimis, ar vidaus dokumentai, kuriuos Komisija parengė siekdama pradėti atitinkamą procedūrą.

Bendrojo Teismo nuomone, kiek tai susiję su SESV 102 straipsnio taikymo procedūromis, tokią bendrąją prezumpciją gali lemti reglamentų Nr. 1/2003 ir Nr. 773/2004 nuostatos, kuriose reglamentuojama būtent teisė susipažinti su dokumentais, esančiais su šiomis procedūromis susijusiose Komisijos bylose. Bendro pobūdžio prieiga pagal Reglamentą (EB) Nr. 1049/2001⁷⁴ prie dokumentų, kuriais per SESV 102 straipsnio taikymo procedūrą pasikeitė Komisija ir atitinkamos šalys arba tretieji asmenys, galėtų kelti pavojų pusiausvyrai, kurią Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė užtikrinti priimdamas reglamentus Nr. 1/2003 ir Nr. 773/2004, tarp atitinkamos įmonės pareigos pateikti Komisijai galimai jautrią komercinę informaciją ir Komisijai pateiktos informacijos didesnės apsaugos, kurią lemia profesinė ir verslo paslaptis, užtikrinimo. Be to, pažymėjęs, kad, atsižvelgiant į saugomų interesų pobūdį, manytina, jog bendroji prezumpcija egzistuoja, nesvarbu, ar prašymas suteikti galimybę susipažinti su dokumentais teikiamas dėl jau baigtos, ar dar nebaigtos tyrimo procedūros, Bendrasis Teismas nagrinėjamu atveju nusprendė atmesti ieškinį.

2. VALSTYBĖS NARĖS PER ĮSIPAREIGOJIMŲ NEĮVYKDYMO PROCEDŪRĄ PATEIKTI DOKUMENTAI

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. balandžio 28 d. Sprendimas *Gameart / Komisija* (T-264/15, [EU:T:2017:290](#)), Bendrasis Teismas turėjo progą išnagrinėti naują klausimą, ar valstybės narės per įsipareigojimų neįvykdymo procedūrą pateikti dokumentai gali būti laikomi institucijos dokumentais, kaip jie suprantami pagal Reglamento Nr. 1049/2001 5 straipsnį, todėl institucija yra kompetentinga priimti sprendimą dėl prašymo suteikti galimybę susipažinti su šiais dokumentais, kurį jai pateikė valstybė narė pagal minėto straipsnio antrą pastraipą. Ginčo ištakos – Lenkijos užsienio reikalų ministerijai pateiktas ieškovės prašymas sudaryti galimybę susipažinti su dokumentais, susijusiais su Komisijos vykdytomis procedūromis dėl to, kad Lenkijos teisės aktai azartinių lošimų srityje pažeidžia Sąjungos teisę. Prašyta leisti susipažinti su raštu, kuriuos Lenkijos Respublika išsiuntė Komisijai dėl tų procedūrų, kopijomis, kurias turi minėta ministerija. Komisija po to, kai ministerija perdavė jai šį prašymą, atsisakė leisti susipažinti su atitinkamais dokumentais, motyvuodama, be kita ko, Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 2 dalies trečiojo įtraukoje nustatyta išimtimi, susijusia su inspekcijų, tyrimų ir audito tikslų apsauga. Ginčydamą šį atsisakymą ieškovė, be kita ko, teigė, kad Komisija nekompetentinga priimti sprendimą dėl jos prašymo suteikti galimybę susipažinti su atitinkamais dokumentais, kurie nepatenka į Reglamento Nr. 1049/2001 taikymo sritį. Ji nurodė, kad šio reglamento 5 straipsnio antra pastraipa negali būti taikoma šiems dokumentams, nes joje nurodyti tik Sąjungos institucijų dokumentai.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad išskyrus Reglamento Nr. 1049/2001 5 straipsnyje konkrečiai numatytus atvejus, kai to reikia dėl reikalavimų, kylančių iš ESS 4 straipsnio 3 dalyje numatytos lojalios bendradarbiavimo pareigos, prašymus suteikti galimybę susipažinti su dokumentais, kuriuos turi nacionalinės valdžios institucijos, įskaitant atvejus, kai tai yra Sąjungos institucijų dokumentai, ir toliau reglamentuoja šioms valdžios institucijoms taikomos nacionalinės taisyklės, o Reglamento Nr. 1049/2001 nuostatos jų nepakeičia. Bendrasis Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad Reglamento Nr. 1049/2001 5 straipsnyje nenumatyta galimybė perduoti Komisijai prašymą suteikti galimybę susipažinti su kitos valstybės narės parengtais dokumentais. Iš šio straipsnio formuluotės aiškiai matyti, kad į materialinę jo taikymo sritį patenka tik Sąjungos institucijų „parengti“ dokumentai. Taigi, Komisija neturėjo kompetencijos priimti sprendimą dėl prašymo suteikti galimybę susipažinti su atitinkamais dokumentais.

^{74/} 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331).

Šios išvados negali paneigti Komisijos ir įstojusių į bylą šalių argumentas, kad Komisija buvo kompetentinga nagrinėti prašymą suteikti galimybę susipažinti su Lenkijos Respublikos parengtais dokumentais, nes Komisija šiuos dokumentus turėjo, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1049/2001 2 straipsnio 3 dalį. Tam, kad Komisija turėtų kompetenciją priimti sprendimą, kuris suteiktų galimybę susipažinti su jos turimu dokumentu arba tokios galimybės nesuteiktų, ji dar turi gauti prašymą suteikti galimybę susipažinti su tokiu dokumentu ir tokį prašymą bet kuris Reglamento Nr. 1049/2001 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse minimas fizinis arba juridinis asmuo turi pateikti tinkamai, laikydamasis šio reglamento 2 straipsnio 4 dalyje ir 6 straipsnyje numatytų sąlygų, arba jį turi tinkamai perduoti valstybė narė, laikydamasi minėto reglamento 5 straipsnyje numatytų sąlygų. Konstatuotina, kad nagrinėjamu atveju į Komisiją su tokiu prašymu tinkamai nesikreipė nei ieškovė, nei Lenkijos Respublika.

3. DĖL AUTORIZACIJOS NAUDOTI CHEMINĘ MEDŽIAGŲ PROCEDŪROS ECHA TURIMI DOKUMENTAI

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. sausio 13 d. Sprendimas *Deza / ECHA* (T-189/14, [EU:T:2017:4](#)), į Bendrąjį Teismą buvo kreiptasi su ieškiniu, kuriuo prašyta panaikinti sprendimus, kuriais ECHA leido tretiesiems asmenims susipažinti su tam tikra informacija, esančia byloje, kurią ieškovė pateikė vykstant Reglamente (EB) Nr. 1907/2006⁷⁵ numatytai autorizacijos naudoti cheminę medžiagų procedūrai. Grįsdama ieškinį ieškovė rėmėsi, be kita ko, tuo, kad egzistuoja bendroji prezumpcija, jog per minėtame reglamente numatytą autorizacijos procedūrą pateikta informacija yra konfidenciali.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad, kitaip nei tais atvejais, kai Teisingumo Teismas ir Bendrasis Teismas pripažino, jog bendrosios prezumpcijos dėl atsisakymo leisti susipažinti su dokumentais taikytinos, Reglamente Nr. 1907/2006 aiškiai nustatytas Reglamento Nr. 1907/2006 ir Reglamento Nr. 1049/2001 ryšys. Reglamento Nr. 1907/2006 118 straipsnyje numatyta, kad Reglamentas Nr. 1049/2001 taikomas ECHA saugomiems dokumentams. Jame nėra nustatyta apribojimų naudoti dokumentus, esančius byloje, susijusioje su autorizacijos procedūra dėl cheminės medžiagos naudojimo. Taigi bendroji atsisakymo leisti susipažinti su atitinkamais dokumentais prezumpcija neišplaukia iš Reglamento Nr. 1907/2006 nuostatų. Todėl negalima teigti, kad visiems dokumentams, kurie per Reglamente Nr. 1907/2006 numatytą autorizacijos procedūrą pateikti ECHA, akivaizdžiai turi būti taikoma išimtis, susijusi su autorizacijos paraiškas pateikusių asmenų komercinių interesų apsauga. Nors šią išimtį tam tikrais atvejais galima taikyti kai kuriems dokumentams, kurie pateikti ECHA, ji nebūtinai taikoma visiems dokumentams arba visam šių dokumentų turiniui. Bet kuriuo atveju ECHA turi tuo įsitikinti atlikdama konkretų ir realų kiekvieno dokumento tyrimą, kaip to reikalaujama Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 2 dalies pirmoje įtraukoje.

Be to, Bendrasis Teismas priminė, kad nors kuo platesnės galimybės visuomenei susipažinti su dokumentais principo privaloma iš esmės laikytis ECHA turimų dokumentų atžvilgiu, šiam principui taikomi tam tikri apribojimai, pagrįsti viešojo arba privataus intereso pagrindais. Vis dėlto jis manė, kad nagrinėjamu atveju neatrodo, jog aptariamoms informacijoms, kurių sudaro vien aprašomųjų duomenų, su kuriais visuomenė gali susipažinti, rinkinys, atskleidimo galėtų pakakti, kad būtų pakenkta ieškovės komercinių interesų apsaugai. Kaip nurodė Bendrasis Teismas, tik jei atliekant šį duomenų rinkimo darbą ieškovės pateikti vertinimai būtų turėję papildomos vertės – t. y. jei juose, pavyzdžiui, būtų naujų mokslinių išvadų arba samprotavimų apie novatorišką strategiją, galinčią

^{75/} 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantis Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiantis Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB (OL L 396, 2006, p. 1).

suteikti įmonei komercinį pranašumą jos konkurentų atžvilgiu, – jie būtų susiję su komerciniais interesais, kurių apsauga užtikrinama Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 2 dalyje.

4. DOKUMENTAI, SUSIJĘ SU PRAŠYMAIS PATEIKTI KAINŲ PASIŪLYMUS DĖL VISŲ VIEŠOJO PIRKIMO DALIŲ

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. gruodžio 14 d. Sprendimas *Evropaiki Dynamiki / Parlamentas* (T-136/15, [EU:T:2017:915](#)), Bendrasis Teismas turėjo išnagrinėti sprendimo, kuriuo Parlamentas buvo atmetęs ieškovės prašymą sudaryti galimybę susipažinti su Parlamento dokumentais, susijusiais su prašymais pateikti kainų pasiūlymus dėl visų šios institucijos vykdytų viešojo pirkimo dalių, teisėtumą. Parlamentas minėtą prašymą buvo atmetęs remdamasis, be kita ko, teisės susipažinti su dokumentais išimtimi, susijusia su komercinių interesų apsauga.

Dėl šios išimties Bendrasis Teismas, pirma, pabrėžė, kad nors Teisingumo Teismas ne vienu atveju, įskaitant atvejus, susijusius su konkursą laimėjusių dalyvių pasiūlymais, pateiktais vykdant viešuosius pirkimus, yra pripažinęs, kad egzistuoja bendrosios konfidencialumo prezumpcijos, kurios kai kurių kategorijų dokumentams taikomos dėl jų pobūdžio⁷⁶, kalbant apie prašymus pateikti kainų pasiūlymus pažymėtina, kad bendroji komercinių interesų pažeidimo prezumpcija negali būti grindžiama nei su galimybe susipažinti su viešojo pirkimo dalyvių pasiūlymais susijusia jurisprudencija, nei analogiškais motyvais, suformuluotais sprendimuose *Komisija / Technische Glaswerke Ilmenau*⁷⁷ dėl valstybės pagalbos kontrolės procedūros ir *Komisija / Éditions Odile Jacob*⁷⁸ dėl koncentracijos. Iš tiesų bylas, kuriose priimti šie du sprendimai, siejo vienas bendras ypatumas, t. y. specialiuose reglamentavimo aktuose, kurie skyrėsi nuo Reglamento Nr. 1049/2001, buvo nustatytos normos, aiškiai apibrėžiančios galimybę susipažinti su byla arba prašomais dokumentais tiek asmenų, tiek pačios informacijos požiūriu. Priešingai nei skelbimo apie pirkimą ir skelbimo apie sutarties skyrimą atveju, prašymo pateikti kainų pasiūlymus, kurį perkančioji organizacija suformulavo vykdydama bendrąją sutartį, nereglamentuoja jokia speciali ginčui taikytinos versijos Finansinio reglamento arba Deleguotojo reglamento (ES) Nr. 1268/2012⁷⁹ nuostata, galinti tiksliai apibrėžti arba apriboti jame pateikiamą informaciją, kurią perkančioji organizacija turi arba gali pranešti konkurso dalyviams ar kitiems kandidatams. Taigi negalima teigti, kad Finansiniame reglamente ir Deleguotajame reglamente yra įtvirtintos tikslios informacijos, esančios perkančiosios organizacijos vykdančios bendrąją sutartį suformuluotuose prašymuose pateikti kainų pasiūlymus, pateikimo taisyklės.

Antra, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos vykdančią bendrąją sutartį suformuluoto prašymo pateikti kainų pasiūlymus pobūdį ir dalyką, negali būti preziumuojama, kad tokia dokumente yra ekonominio ir techninio pobūdžio informacijos apie rangovą arba detalių apie jo specifinę praktinę patirtį. Priešingai, prašyme pateikti kainų pasiūlymus, kurį rengia perkančioji organizacija, o ne rangovai, paprastai būna pateikiamas užduočių, kurių įvykdymo pageidauja perkančioji organizacija pagal su rangovu sudarytą bendrąją sutartį, aprašas. Iš esmės tik atsakydamas į šį prašymą pateikti kainų pasiūlymus rangovas pateikia išsamios informacijos apie paslaugas, kurias jis mano galintis teikti perkančiajai organizacijai, ekspertų, kuriuos gali pasiūlyti, profilį ir savo paslaugų kainą. Be to, Parlamentas negali tvirtinti, kad atskleidus prašymus pateikti kainų pasiūlymus būtų pakenkta jo paties interesams dėl to, kad galėtų būti paviešintas rinkoje jo turimas „pirkėjo

76/ Šiuo klausimu žr. 2013 m. sausio 29 d. Sprendimo *Cosepuri / EFSA*, T-339/10 ir T-532/10, [EU:T:2013:38](#), 101 punktą ir 2016 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Secolux / Komisija*, T-363/14, [EU:T:2016:521](#), 59 punktą.

77/ 2010 m. birželio 29 d. sprendimas, C-139/07 P, [EU:C:2010:376](#).

78/ 2012 m. birželio 28 d. sprendimas, C-404/10 P, [EU:C:2012:393](#).

79/ 2012 m. spalio 29 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 1268/2012 dėl Finansinio reglamento taikymo taisyklių (OL L 362, 2012, p. 1).

profilis“. Vadinasi, Parlamentas negalėjo remtis teisės susipažinti su dokumentais išimtimi, numatyta Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 2 dalies pirmoje įtraukoje ir susijusia su komercinių interesų apsauga, siekdamas atsisakyti konkrečiai ir individualiai patikrinti dokumentus, su kuriais buvo prašoma leisti susipažinti.

Be to, kalbant apie tai, ar nukrypti nuo pareigos konkrečiai ir individualiai patikrinti atitinkamus dokumentus gali būti leidžiama dėl nepagrįstai didelio darbo krūvio buvimo, pažymėtina, kad Bendrasis Teismas turi patikrinti, ar šiuo atveju įvykdytos visos trys jurisprudencijoje nustatytos sąlygos, t. y. pirma, ar konkretaus ir individualaus prašomų dokumentų patikrinimo nulemtas darbo krūvis yra nepagrįstai didelis, antra, ar Parlamentas mėgino tartis su ieškove, ir, trečia, ar jis konkrečiai numatė konkretaus ir individualaus prašomų dokumentų patikrinimo alternatyvas. Bendrasis Teismas nusprendė, kad itin ypatingomis šio atvejo aplinkybėmis atsižvelgiant į reikalaujamą darbo krūvį, Parlamento pateiktą pasiūlymą ir ieškovės nusistatymą, Parlamentas galėjo remtis pernelyg dideliu darbo krūviu atsisakydamas atlikti konkretų ir individualų visų prašomų dokumentų patikrinimą ir, nesant kitų įmanomų alternatyvų, savo sprendime neprivalėjo detaliai nurodyti priežasčių, dėl kurių kitos alternatyvos taip pat reikštų pernelyg didelį darbo krūvį. Todėl Parlamentas galėjo bendrai atsisakyti suteikti galimybę susipažinti su šiais dokumentais, ir nebuvo būtinybės jo prašyti padaryti jau patikrintų dokumentų kopijas.

XV. VIEŠOJI TARNYBA

2017 m. jurisprudencijoje viešosios tarnybos srityje atsirado daug naujovių.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. balandžio 24 d. Sprendimas **HF / Parlamentas** (T-584/16, [EU:T:2017:282](#)), Bendrasis Teismas turėjo priimti sprendimą dėl prašymo panaikinti Parlamento sprendimą nepratęsti su ieškove sudarytos sutartininko pagalbinėms užduotims sutarties.

Bendrasis Teismas nusprendė, jog tam, kad būtų galima manyti, jog Europos Parlamento sudaryti tarnybos sutartis įgaliotos tarnybos (toliau – STSJT) sprendimas dėl sutarties pratęsimo buvo priimtas, reikia, kad jis būtų šios institucijos tarnybos interesų ir suinteresuotojo asmens interesų pakartotinės analizės rezultatas, be to, STSJT turi būti pateikusi naują vertinimą dėl pradinės sutarties sąlygų, pagal kurias sutarties galiojimo pabaigos diena jau yra numatyta. Todėl sprendimas šiuo klausimu gali būti priskirtas administracijai tik tuomet, jei jis priimtas arba užbaigus konkrečiai šiuo tikslu numatytą procedūrą, arba atsakant į suinteresuotojo asmens kaip Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatuose (toliau – Pareigūnų tarnybos nuostatai) numatyto asmens pagal šių nuostatų 90 straipsnio 1 dalį pateiktą prašymą.

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad tuo atveju, jei STSJT nusprendžia nepasinaudoti pagal Kitų Europos Sąjungos tarnautojų įdarbinimo sąlygas (toliau – KT[S]) turima galimybe pratęsti tarnautojo sutartį (jeigu tokia galimybė numatyta KT[S]), toks sprendimas nepratęsti sutarties su tarnautoju gali būti priimtas tik po to, kai suinteresuotajam asmeniui buvo sudaryta galimybė veiksmingai išdėstyti savo požiūrį, prireikus STSJT paprasčiausiai pranešus apie savo ketinimą ir nurodžius nepasinaudojimo minėta galimybe priežastis, bendraujant raštu arba žodžiu, netgi trumpą laiką. Šį bendravimą turi pradėti STSJT, kuriai tenka įrodinėjimo pareiga. Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas konstatavo, kad STSJT pažeidė ieškovės teisę būti išklaudyta. Vis dėlto jis nusprendė, kad net jei ieškovė prieš priimant ginčijamą sprendimą formaliai būtų buvusi išklaudyta, atsižvelgiant į jos argumentus, pateiktus bylos teismo nagrinėjimo etape, tai nebūtų lėmę kitokio rezultato, kiek tai susiję su jos sutarties pratęsimu.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. balandžio 24 d. Sprendimas **HF / Parlamentas** (T-570/16, [EU:T:2017:283](#)), į Bendrąjį Teismą buvo kreiptasi su ieškiniu, pareikštu dėl tariamo implicitinio administracijos (šiuo atveju vėl Parlamento STSJT) sprendimo atmesti pagalbos prašymą dėl psichologinio priekabiavimo pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 24 straipsnį. Ši byla suteikė Bendrajam Teismui galimybę paaiškinti administracijos sprendimo pradėti administraciją

tyrimą, atsakant į tokį pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 90 straipsnio 1 dalį (joje administracijai nustatytas keturių mėnesių atsakymo terminas) pateiktą prašymą, apimtį.

Priminęs jurisprudenciją, pagal kurią tuo atveju, jei yra pirminių įrodymų apie psichologinį priekabiavimą, administracija turi veikti skubiai, kad išsiaiškintų nurodytas aplinkybes⁸⁰, Bendrasis Teismas nurodė, kad kai STSJT nepateikia jokio atsakymo į pagalbos prašymą per Pareigūnų tarnybos nuostatų 90 straipsnio 1 dalyje numatytą keturių mėnesių terminą, galima laikyti, kad ši institucija priėmė implicitinį sprendimą atmesti šį pagalbos prašymą. Tokiu atveju reikia preziumuoti, jog ši institucija nemanė, kad aplinkybės, kuriomis grindžiamas pagalbos prašymas, yra pakankami pirminiai nurodytų veiksmų tikrumo įrodymai, sukeltys pareigą suteikti pagalbą; nagrinėjamu atveju minėtos aplinkybės susijusios su tariamu Pareigūnų tarnybos nuostatų 12a straipsnio pažeidimu.

Vis dėlto Bendrasis Teismas pažymėjo, kad tokia situacija skiriasi nuo nagrinėjamos šioje byloje, kai STSJT, atsakydama į pagalbos prašymą, manė, kad yra pakankamų pirminių įrodymų, kuriais remiantis reikia pradėti administracinį tyrimą siekiant nustatyti, ar nurodyti veiksmai iš tikrųjų buvo psichologinis arba seksualinis priekabiavimas, kaip jis suprantamas pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 12a straipsnį. Tokioje situacijoje būtinai reikia užbaigti šį tyrimą, kad administracija, susipažinusi su tyrimo ataskaitos išvadomis, galėtų priimti galutinę poziciją šiuo klausimu, leidžiančią jai arba netenkinti pagalbos prašymo, arba, jeigu paaiškėtų, kad nurodyti veiksmai buvo, ir jie patenka į Pareigūnų tarnybos nuostatų 12a straipsnio taikymo sritį, be kito ko, inicijuoti drausminę procedūrą, kad prireikus būtų imtasi drausminių nuobaudų kaltinamo asmens atžvilgiu. Kaip nurodė Bendrasis Teismas, pats administracinio tyrimo tikslas yra patvirtinti arba paneigti psichologinio priekabiavimo, kaip jis suprantamas pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 12a straipsnį, buvimą. Todėl STSJT negali iš anksto nuspręsti dėl tyrimo baigties ir konkrečiai negali turėti pozicijos, net ir implicitinės, dėl nurodomo priekabiavimo tikrumo, kol negavo administracinio tyrimo rezultatų. Bendrasis Teismas pažymi, kad administracija privalo užbaigti administracinį tyrimą, neatsižvelgdama į tai, ar nurodomas psichologinis priekabiavimas tuo tarpu baigėsi, net jeigu pagalbos prašymą pateikęs asmuo arba kaltinamas asmuo paliko instituciją. Vis dėlto, kadangi, priešingai negu drausminės bylos atveju, Pareigūnų tarnybos nuostatuose nėra specialios nuostatos dėl termino, per kurį administracija turi atlikti administracinį tyrimą, be kita ko, psichologinio priekabiavimo srityje, tai, kad administracinis tyrimas, pradėtas atsakant į pagalbos prašymą per keturis mėnesius nuo šio prašymo pateikimo, pasibaigus šiam terminui tebevyksta, neleidžia priskirti administracijai implicitinio sprendimo, kuriuo STSJT būtų paneigusi pagalbos prašyme nurodytus veiksmus arba konstatavusi, kad jie nėra psichologinis priekabiavimas, kaip jis suprantamas pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 12a straipsnį.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. rugsėjo 14 d. Sprendimas *Bodson ir kt. / EIB* (T-504/16 ir T-505/16, [EU:T:2017:603](#)), Bendrasis Teismas turėjo išnagrinėti ieškovų – Europos investicijų banko (EIB) tarnautojų – prašymą panaikinti 2013 m. vasario mėn. ir vėlesniuose atlyginimo lapeliuose esančius sprendimus, kuriais ieškovams pritaikytas 2012 m. gruodžio 18 d. EIB Direktorių valdybos sprendimas ir 2013 m. sausio 29 d. EIB Valdymo komiteto sprendimas. Konkrečiai kalbant, pateikdami neteisėtumu grindžiamą prieštaravimą ieškovai tvirtino, kad minėti sprendimai, kurie pritaikyti aptariamuose atlyginimų lapeliuose, yra neteisėti. Ieškovų teigimu, šie sprendimai neteisėti dėl to, kad neleidžia taikyti 2009 m. rugsėjo 22 d. EIB Direktorių valdybos sprendime nustatyto metodo, kurį taikyti buvo numatyta septynerius metus ir pagal kurį metinis bazinių darbo užmokesčių skalės tikslinimas atliekamas atsižvelgiant į infliacijos lygiu Liuksemburge grindžiamus skaičiavimus.

Bendrasis Teismas pirmiausia pažymėjo, kad nors EIB neginčijo, jog dėl 2009 m. metodo taikymo bazinių darbo užmokesčių skalė turėjo didėti daugiau, nei faktiškai padidėjo ieškovų darbo užmokestis, EIB, be kita ko, tvirtino, kad šis metodas nėra privalomas ir bet kuriuo atveju buvo pakeistas sprendimais, kurie ginčijami pateikiant neteisėtumu grindžiamą prieštaravimą.

^{80/} 1989 m. sausio 26 d. Sprendimo *Koutchoumoff / Komisija*, 224/87, [EU:C:1989:38](#), 15 ir 16 punktai; 2007 m. spalio 25 d. Sprendimo *Lo Giudice / Komisija*, T-154/05, [EU:C:2007:322](#), 136 punktas ir 2015 m. spalio 6 d. Sprendimo *CH / Parlamentas*, F-132/14, [EU:C:2015:115](#), 87 punktas.

Vis dėlto Bendrasis Teismas atmetė abu šiuos argumentus. Pirma, dėl 2009 m. metodo privalomumo Bendrasis Teismas priminė, kad EIB turi diskreciją nustatyti ir vienašališkai pakeisti savo personalo atlyginimo elementus, taigi ir tvirtinti bei atnaujinti personalo bazinių darbo užmokesčių skalę. Vis dėlto jis pažymėjo, kad naudodamasis šia diskrecija EIB gali pirmiausia iš anksto tam tikram laikotarpiui nustatyti kriterijus, kuriais remiantis vėliau reguliariai bus atnaujinamos jo personalo bazinių darbo užmokesčių skalės, ir taip įsipareigoti laikytis šių kriterijų šiuo laikotarpiu kasmet tikslindamas šią skalę. Atsižvelgdamas į šiuos kriterijus, Bendrasis Teismas nusprendė, kad priimdamas 2009 m. rugsėjo 22 d. sprendimą EIB savarankiškai priimtu sprendimu įsipareigojo jo galiojimo laikotarpiu, t. y. septynerius metus, naudodamasis savo diskrecija, laikytis 2009 m. metodo. Todėl atlikdamas kasmetinį savo personalo bazinių darbo užmokesčių skalės patikslinimą EIB negali remtis diskrecija, išeinančia už šiuo metodu nustatytų kriterijų ribų.

Antra, dėl 2009 m. metodo dalinio pakeitimo sprendimais, kurie buvo ginčijami pateikiant prieštaravimą, Bendrasis Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad 2012 m. gruodžio 18 d. sprendime nėra ne tik jokios nuostatos, kuri panaikintų, sustabdytų ar iš dalies pakeistų 2009 m. metodą patvirtinusių sprendimą, bet ir jokios nuorodos į šį sprendimą. Be to, jis pažymėjo, kad nors abu šiuos sprendimus priėmė tas pats organas ir pagal tą pačią procedūrą, skiriasi jų pobūdis ir dalykas. 2009 m. rugsėjo 22 d. sprendimas, nors ir buvo priimtas rengiant 2010 m. biudžetą, yra reglamentuojamojo ir daugiamečio pobūdžio, nes jame numatytas metodas, kuriuo keleriems metams apibrėžiamas kasmetinis personalo atlyginimo elementų, būtent – bazinių darbo užmokesčių skalės, tikslinimas. 2012 m. gruodžio 18 d. sprendimas, atvirkščiai, yra iš esmės biudžetinio pobūdžio aktas, kuriuo priimtas 2013–2015 m. EIB veiklos planas ir šiuo tikslu nustatytas atitinkamų metų, nagrinėjamu atveju – 2013 m., pareigas einančiam personalui skirto personalo išlaidų biudžeto padidinimo procentas; neteigiama, kad jame buvo reglamentuojamojo pobūdžio nuostatų, susijusių su EIB personalo atlyginimu. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas nusprendė, kad 2012 m. gruodžio 18 d. sprendimas negali būti laikomas iš dalies keičiančiu 2009 m. metodą. Dėl tų pačių priežasčių lygiai tas pats pasakytina apie 2013 m. sausio 29 d. sprendimą, juo labiau, kad jį priėmė Valdymo komitetas, o ne Direktorių valdyba.

Todėl Bendrasis Teismas nusprendė, kad 2012 m. gruodžio 18 d. ir 2013 m. sausio 29 d. sprendimais buvo pažeistas 2009 m. rugsėjo 22 d. sprendimas ir dėl to jie yra neteisėti. Tokia pati situacija yra su ieškovų 2013 m. vasario mėn. ir paskesnių mėnesių atlyginimų lapeliuose esančiais sprendimais, priimtais remiantis minėtais sprendimais.

2017 m. spalio 26 d. Sprendime **Paraskevaidis / Cedefop** (T-601/16, [EU:T:2017:757](#)) Bendrasis Teismas išsakė savo poziciją dėl ieškinio, kuriame buvo prašoma, pirma, panaikinti 2015 m. lapkričio 4 d. Europos profesinio mokymo plėtros centro (*Cedefop*) direktoriaus sprendimą nepaaukštinti ieškovo pareigų priskiriant prie AD 12 lygio per 2015 m. pareigų paaukštinimo procedūrą ir, antra, atlyginti žalą, kurią ieškovas tariamai patyrė dėl tokio sprendimo. Ieškovas, be kita ko, teigė, kad ginčijamas sprendimas yra nemotyvuotas. Šiuo klausimu jis tvirtino, kad, pirma, šiame sprendime tik pateiktas pareigūnų, kurių pareigos paaukštintos, sąrašas ir, antra, kadangi sprendimas atmesti jo skundą yra implicitinis, jame nėra nė vieno motyvo.

Bendrasis Teismas priminė, kad nors paskyrimų tarnyba neturi motyvuoti sprendimo paaukštinti pareigas nei adresatui, nei kandidatams, kurių pareigos nebuvo paaukštintos, ji privalo motyvuoti sprendimą atmesti kandidato, kurio pareigos nebuvo paaukštintos, pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 90 straipsnio 2 dalį pateiktą skundą, nes šio sprendimo motyvai laikomi sutampančiais su sprendimo, dėl kurio pateiktas skundas, motyvais. Taigi motyvai vėliausiai turi būti pateikiami atmetant skundą. Be to, Bendrasis Teismas nurodė, kad sprendimas turi būti laikomas pakankamai motyvuotu, jei priimtas atitinkamam pareigūnui žinomomis aplinkybėmis, leidžiančiomis jam suprasti dėl jo priimtos priemonės reikšmę. Tačiau, atsižvelgiant į pareigos motyvuoti svarbą teisei į gynybą, aplinkybės, kuriomis priimtas sprendimas nepaaukštinti pareigų, implicitiškai patvirtintas pateikus skundą, tik išimtiniais atvejais gali būti laikomos pirminiais to sprendimo motyvais. Taigi, taikant Pareigūnų tarnybos nuostatų 45 straipsnyje įtvirtintus kriterijus, pirminių motyvų negali būti, jeigu paskyrimų tarnyba nepateikė jokių nuorodų į konkrečią ieškovo padėtį ir į jo nuopelnų palyginimą su kitų pareigūnų, kurių pareigos gali būti paaukštintos, nuopelnais.

Nagrinėjama atveju Bendrasis Teismas nusprendė, kad vien dėl kritinių vertinimų savo vertinimo ataskaitose ir kai kuriuose elektroniniuose laiškuose bei raštuose, iš kurių kai kurie yra labai seni, ieškovas negalėjo suprasti, kaip Pareigūnų tarnybos nuostatų 45 straipsnyje įtvirtinti kriterijai buvo taikyti jo atveju ir kaip tai pateisino sprendimą nepaaukštinti jo pareigų, per 2015 m. pareigų paaukštinimo procedūrą palyginus pareigūnų, kurių pareigos galėjo būti paaukštintos, nuopelnus. Priešingai, tik pareiškęs ieškinį teisme ir skaitydamas *Cedefop* atsiliepime į ieškinį pateiktus paaiškinimus, ieškovas galėjo suprasti, kaip į šią jam pareikštą kritiką buvo atsižvelgta jo atveju taikant nuopelnų vertinimo kriterijus, paaukštinimo srityje numatytus Pareigūnų tarnybos nuostatų 45 straipsnyje. Vadinasi, aplinkybių, kuriomis buvo priimtas ginčijamas sprendimas, negalima laikyti net nepakankamais šio sprendimo motyvais. Todėl Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą dėl visiško motyvų nebuvimo, nes per teismo procesą tokio neteisėtumo ištaisyti negalima.

Dėl prašymo atlyginti žalą, kurią ieškovas teigė patyręs dėl ginčijamo sprendimo priėmimo, Bendrasis Teismas konstatavo, kad, kadangi ginčijamas sprendimas nemotyvas ir dėl to turi būti panaikintas, jo pagrįstumo negalima įvertinti išnagrinėjus šio ieškinio pagrindus, susijusius su minėto sprendimo vidiniu neteisėtumu, ir negalima daryti išvados apie tai, kad tikrai egzistuoja žala, kilusi atsisakius paaukštinti ieškovo pareigas. Dėl neturtinės žalos, kilusios dėl ginčijamo sprendimo nemotyvavimo, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ieškovas nebuvo tikras dėl jo pareigų nepaaukštinimo priežasčių praėjus daug ilgesniam terminui nei nustatytas atsakymui į skundą pateikti, o tai jį privertė pradėti teismo procesą, kad gautų paaiškinimus šiuo klausimu. Dėl to kilusios neteisybės, nesupratimo ir nusivylimo jausmo ieškovas patyrė konkrečią neturtinę žalą, kurios negalima tinkamai atlyginti vien panaikinus ginčijamą sprendimą. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas, įvertinęs patirtą žalą *ex æquo et bono*, manė, kad 2 000 EUR yra tinkamas ieškovo nurodytos neturtinės žalos, patirtos dėl ginčijamo sprendimo motyvų trūkumo, atlyginimas.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. gruodžio 5 d. Sprendimas **Tuerck / Komisija** (T-728/16, [EU:T:2017:865](#)), Bendrasis Teismas turėjo priimti sprendimą dėl prašymo panaikinti Komisijos sprendimą patvirtinti pensinių teisių, kurias ieškovė įgijo prieš pradėdama eiti pareigas Sąjungos tarnyboje, perkėlimą į Sąjungos pensijų sistemą. Ši byla suteikė Bendrajam Teismui galimybę pateikti paaiškinimų dėl kapitalo, į kurį reikia atsižvelgti siekiant Sąjungos pensijų sistemoje pripažinti pensines teises, kurias pareigūnas anksčiau įgijo nacionalinėje sistemoje, apskaičiavimo sąlygų.

Ieškovė iš esmės tvirtino, kad Komisijos Individualių išmokų administravimo ir mokėjimo biuras (PMO) neturėjo pagrindo iš *Deutsche Rentenversicherung Bund* (Federalinė pensijų draudimo institucija, Vokietija) pervesto kapitalo atimti, kaip tai padarė, 3,1 % paprastųjų metinių palūkanų už laikotarpį nuo prašymo perkelti teises pateikimo iki faktinio perkėlimo. Šiuo klausimu ieškovė tvirtino, kad pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų VIII priedo 11 ir 12 straipsnių bendrųjų įgyvendinimo nuostatų⁸¹ 7 straipsnio 1 dalį suma, atitinkanti kapitalo vertės padidėjimą nuo prašymo perkelti teises pateikimo dienos iki faktinio perkėlimo, gali būti atimta taikant „fiksuotą dydį“ tik tuo atveju, kai institucija, kurioje buvo įgytos ankstesnės pensinės teisės, neturi galimybės nurodyti šių teisių vertės prašymo perkelti teises įregistravimo dieną. Anot ieškovės, nacionalinė institucija nurodė PMO jos pensinių teisių vertę prašymo perkelti teises įregistravimo dieną.

Bendrasis Teismas nusprendė, kad iš taikytinų nuostatų, t. y. Pareigūnų tarnybos nuostatų VIII priedo 11 straipsnio 2 dalies ir Pareigūnų tarnybos nuostatų VIII priedo 11 ir 12 straipsnių bendrųjų įgyvendinimo nuostatų 7 straipsnio 1 dalies, aiškių ir tikslių formuluočių matyti, jog sprendimai dėl papildomo pensijų draudimo stažo pripažinimo grindžiami kapitalo, kuris gali būti pervestas, verte prašymo įregistravimo dieną; šią vertę paskyrimų tarnybai nurodo kompetentingos nacionalinės ar tarptautinės institucijos, ir iš jos prireikus atimama suma, atitinkanti kapitalo vertės padidėjimą nuo prašymo įregistravimo dienos iki faktinio pervedimo. Be to, iš minėtų nuostatų matyti, kad tik tuo atveju, kai kompetentinga nacionalinė ar tarptautinė institucija neturi galimybės nurodyti

^{81/} Pareigūnų tarnybos nuostatų VIII priedo 11 ir 12 straipsnių bendrosios įgyvendinimo nuostatos, priimtos 2011 m. kovo 3 d. Komisijos sprendimu C(2011) 1278, paskelbtu 2011 m. kovo 28 d. Administraciniuose pranešimuose Nr. 17-2011.

pensinių teisių vertės prašymo įregistravimo dieną, iš faktiškai pervesto perskaičiuoto kapitalo atimamos 3,1 % dydžio paprastosios palūkanos. Todėl Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad tuo atveju, jei kompetentingos nacionalinės ar tarptautinės institucijos nurodė paskyrimų tarnybai pensinių teisių vertę prašymo įregistravimo dieną, ši tarnyba negali atlikti jokių atskaitymų iš šios sumos, todėl Pareigūnų tarnybos nuostatuose numatytas pensijų draudimo stažas turi būti apskaičiuojamas remiantis visa šia suma. Bendrasis Teismas nurodė, kad šiuose nuostatuose įpareigojama atimti tik sumą, atitinkančią kapitalo vertės padidėjimą nuo prašymo perkelti teises pateikimo dienos iki tą dieną perskaičiuoto kapitalo faktinio pervedimo. Bet kuriuo atveju Komisija neturi nustatyti arba „perskaičiuoti“ kapitalo dydžio, iš tikrųjų atitinkančio pensines teises, įgytas iki prašymo perkelti teises įregistravimo dienos dėl ankstesnės atitinkamo pareigūno veiklos. Todėl Komisija padarė teisės klaidą, kai iš faktiškai pervesto perskaičiuoto kapitalo atėmė 3,1 % paprastąsias metines palūkanas, skaičiuojamas nuo prašymo perkelti teises pateikimo dienos iki faktinio perkėlimo, nors šios bylos aplinkybėmis atitinkamai nacionalinei draudimo institucijai nebuvo neįmanoma nurodyti Komisijai pensinių teisių, ieškovės įgytų iki jos prašymo įregistravimo dienos, vertės.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Arango Jaramillo ir kt. / EIB* (T-482/16 RENV, [EU:T:2017:901](#)), Bendrasis Teismas turėjo išnagrinėti ieškovo prašymą, be kita ko, panaikinti EIB sprendimus, kurie įtvirtinti ieškovo 2010 m. vasario mėn. atlyginimo lapeliuose, padidinti jų įmokas į pensijų sistemą. Ši byla, susijusi su EIB ir jo tarnautojų ginčams taikomo „protingo termino“ ieškiniui pareikšti sąvoka, tęsia bylą, kurioje buvo priimtas Sprendimas *Peržiūra Arango Jaramillo ir kt. / EIB*⁸², kuriuo Teisingumo Teismas buvo panaikinęs Sprendimą *Arango Jaramillo ir kt. / EIB*⁸³. Kaip nurodė Teisingumo Teismas, pastarasis sprendimas kėlė pavojų Sąjungos teisės darnai, nes Bendrasis Teismas „protingo termino“ sąvoką išaiškino kaip trijų mėnesių trukmės terminą, kurio praleidimas automatiškai reiškia, kad ieškinys pareikštas pavėluotai ir dėl to yra nepriimtinas, o Sąjungos teismas neprivalo atsižvelgti į konkretaus atvejo aplinkybes.

Bendrasis Teismas pirmiausia priminė, kad nors jokiame Sąjungos teisės akte nėra nustatytas EIB ir jo tarnautojų ginčams taikomas ieškinio pareiškimo terminas, tam, kad būtų tarpusavyje suderinti, viena vertus, teisė į veiksmingą teisminę gynybą ir, kita vertus, teisinio saugumo reikalavimas, būtina, kad šie ginčai Sąjungos teismui būtų pateikti per protingą terminą. Toliau nagrinėdamas, ar šis ieškinys galėtų būti laikomas pareikštu per protingą terminą, Bendrasis Teismas nusprendė, kad, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes ir jurisprudenciją, kurioje ieškovo naudai įtvirtinta tvirta prezumpcija dėl orientacinio trijų mėnesių ieškinio pareiškimo termino protingumo, pridėjus fiksuotą dešimties dienų terminą dėl nuotolių, ieškovo šioje byloje per tris mėnesius ir 11 dienų pareikštas ieškinys turi būti laikomas pareikštu per protingą terminą. Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad iš jurisprudencijos išplaukiantis trijų mėnesių ieškinio pareiškimo terminas, pridėjus fiksuotą dešimties dienų terminą dėl nuotolių, šioje byloje negali būti taikomas kaip naikinamasis terminas, bet gali būti naudojamas tik kaip reikšmingas lyginamasis kriterijus. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas konstatavo, kad EIB nepateikė jokio argumento, skirto įrodyti, jog šio termino praleidimo viena diena (ar net keliomis sekundėmis naktį iš 2010 m. gegužės 25 d. į gegužės 26 d.) pakako, kad tas terminas nebebūtų „protingas“, t. y. kad dėl šio skirtumo iš tiesų būtų pažeistas teisinio saugumo reikalavimas, pagal kurį praėjus tam tikram laikui Sąjungos instancijų priimti aktai tampa galutiniai.

82/ 2013 m. vasario 28 d. sprendimas, C-334/12 RX-II, [EU:C:2013:134](#).

83/ 2012 m. birželio 19 d. sprendimas, T-234/11 P, [EU:T:2012:311](#).

XVI. GINČAI DĖL ŽALOS ATLYGINIMO

Bylose, kuriose priimti 2017 m. sausio 10 d. Sprendimas *Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne / Europos Sąjunga* (T-577/14, pateiktas apeliacinis skundas⁸⁴, [EU:T:2017:1](#)), 2017 m. vasario 1 d. Sprendimas *Aalberts Industries / Europos Sąjunga* (T-725/14, [EU:T:2017:47](#)), 2017 m. vasario 1 d. Sprendimas *Kendrion / Europos Sąjunga* (T-479/14, pateiktas apeliacinis skundas⁸⁵, [EU:T:2017:48](#)) ir 2017 m. vasario 17 d. Sprendimas *ASPLA ir Armando Álvarez / Europos Sąjunga* (T-40/15, pateiktas apeliacinis skundas⁸⁶, [EU:T:2017:105](#)), Teisingumo Teismas priėmė sprendimą dėl SESV 268 straipsniu grindžiamų prašymų atlyginti žalą, kurią ieškovės tariamai patyrė dėl pernelyg ilgos proceso Bendrajame Teisme trukmės įvairiose bylose, susijusiose su SESV 101 straipsnio taikymu.

Bendrasis Teismas pirmiausia priminė, kad Sąjungos deliktinė atsakomybė gali kilti, kai įvykdytos trys kumuliacinės sąlygos, t. y. veiksmų, kuriais kaltinama atitinkama institucija, neteisėtumas, žalos realumas ir priežastinis šių veiksmų ir nurodytos žalos ryšys.

Dėl pirmosios sąlygos Bendrasis Teismas Sprendime *Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne / Europos Sąjunga* (T-577/14, pateiktas apeliacinis skundas⁸⁷, [EU:T:2017:1](#)) nusprendė, kad teisė į tai, jog byla būtų išnagrinėta per protingą terminą, bylose, kuriose priimti sprendimai *Groupe Gascogne / Komisija* ir *Sachsa Verpackung / Komisija*⁸⁸, buvo pažeista dėl pernelyg ilgos proceso trukmės. Proceso šiose bylose trukmė buvo beveik penkeri metai ir devyni mėnesiai ir negali būti pateisinama jokiais šių bylų aplinkybėmis. Bendrasis Teismas konkrečiai pažymėjo, kad konkurencijos srityje, t. y. srityje, kuri, palyginti su kitų bylų rūšių sritimis, yra sudėtingesnė, penkiolika mėnesių nuo rašytinės proceso dalies pabaigos iki žodinės proceso dalies pradžios iš esmės yra tinkama trukmė. Tačiau šiuos du etapus atitinkamose bylose skyrė maždaug treji metai ir dešimt mėnesių, t. y. keturiasdešimt šeši mėnesiai. Vis dėlto Bendrasis Teismas nusprendė, kad lygiagretus susijusių bylų nagrinėjimas gali pateisinti proceso pailgėjimą vienu mėnesiu dėl kiekvienos papildomos susijusios bylos. Todėl šiuo atveju lygiagretus dvylikos ieškinių dėl to paties Komisijos sprendimo nagrinėjimas aptariamose bylose pateisino proceso pailgėjimą vienuolika mėnesių. Tuo remdamasis Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad dvidešimt šeši mėnesių trukmė (penkiolikos ir vienuolikos mėnesių) nuo rašytinės proceso dalies pabaigos iki žodinės proceso dalies pradžios nagrinėjant aptariamą bylą buvo tinkama, nes šių bylų sudėtingumas faktiniu, teisiniu ir procesiniu aspektais nepateisina ilgesnės proceso trukmės. Todėl, kaip nurodė Bendrasis Teismas, keturiasdešimt šeši mėnesiai, skyrę rašytinės proceso dalies pabaigą ir žodinės proceso dalies pradžią, reiškia, kad kiekvienoje iš šių dviejų aptariamų bylų buvo dvidešimties mėnesių nepateisinamo neveikimo laikotarpis. Todėl per procesą bylose, kuriose priimti sprendimai *Groupe Gascogne / Komisija* ir *Sachsa Verpackung / Komisija*⁸⁹, pažeista Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio antra pastraipa, nes proceso trukmė dvidešimt čia mėnesių viršijo protingą bylos išnagrinėjimo terminą, o tai yra pakankamai akivaizdus Sąjungos teisės normos, kuria siekiama suteikti teisių privatiems asmenims, pažeidimas.

84/ Byla C-138/17 P, *Europos Sąjunga / Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne*, ir byla C-146/17 P, *Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne / Europos Sąjunga*.

85/ Byla C-150/17 P, *Europos Sąjunga / Kendrion*.

86/ Byla C-174/17 P, *Europos Sąjunga / ASPLA ir Armando Álvarez*, ir byla C-222/17 P, *ASPLA ir Armando Álvarez / Europos Sąjunga*.

87/ Byla C-138/17 P, *Europos Sąjunga / Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne*, ir byla C-146/17 P, *Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne / Europos Sąjunga*.

88/ 2011 m. lapkričio 16 d. sprendimas, T-72/06, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2011:671](#), ir 2011 m. lapkričio 16 d. sprendimas, T-79/06, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2011:674](#).

89/ 2011 m. lapkričio 16 d. sprendimas, T-72/06, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2011:671](#), ir 2011 m. lapkričio 16 d. sprendimas, T-79/06, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2011:674](#).

Pateikęs analogiškus svarstymus, be kita ko, dėl trukmės nuo rašytinės proceso dalies pabaigos iki žodinės proceso dalies pradžios, 2017 m. vasario 1 d. Sprendime **Kendrion / Europos Sąjunga** (T-479/14, pateiktas apeliacinis skundas⁹⁰, [EU:T:2017:48](#)) ir 2017 m. vasario 17 d. Sprendime **ASPLA ir Armando Álvarez / Europos Sąjunga** (T-40/15, pateiktas apeliacinis skundas⁹¹, [EU:T:2017:105](#)), Bendrasis Teismas priėjo prie tokios pačios išvados, kokia buvo padaryta procese, vykusiame byloje, kuriose priimti atitinkamai, pirma, Sprendimas **Kendrion / Komisija**⁹² ir, antra, sprendimai **ASPLA / Komisija** ir **Álvarez / Komisija**⁹³.

Tačiau 2017 m. vasario 1 d. Sprendime **Aalberts Industries / Europos Sąjunga** (T-725/14, [EU:T:2017:47](#)) Bendrasis Teismas nusprendė, kad byloje, kurioje priimtas Sprendimas **Aalberts Industries ir kt. / Komisija**⁹⁴, protingas bylos išnagrinėjimo terminas nebuvo pažeistas. Nors ir pripažinęs, kad proceso šioje byloje trukmė – daugiau nei ketveri metai ir trys mėnesiai – iš pirmo žvilgsnio atrodo labai ilga, Bendrasis Teismas vis dėlto pažymėjo, kad bylos išnagrinėjimo termino protingumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į konkrečias kiekvienos bylos aplinkybes, visų pirma į bylos svarbą suinteresuotajam asmeniui, bylos sudėtingumą, šalių elgesį, atskirųjų procesinių klausimų išskėlimą ir kompetentingų valdžios institucijų elgesį. Jis nusprendė, kad bendra proceso aptariamoje byloje trukmė yra pateisinama, atsižvelgiant į konkrečias minėtos bylos aplinkybes ir, be kita ko, į faktinį ir teisinį jos sudėtingumą, šalių elgesį ir nepaaiškinamo neveikimo laikotarpio nebuvimą kiekvienu iš proceso toje byloje etapu.

Dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės kilimo antrosios sąlygos Bendrasis Teismas 2017 m. sausio 10 d. Sprendime **Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne / Europos Sąjunga** (T-577/14, pateiktas apeliacinis skundas⁹⁵, [EU:T:2017:1](#)) ir 2017 m. vasario 1 d. Sprendime **Kendrion / Europos Sąjunga** (T-479/14, pateiktas apeliacinis skundas⁹⁶, [EU:T:2017:48](#)) nusprendė, kad ieškovės įrodė patyrusios realią ir tikrą materialinę žalą dėl su banko garantija susijusių išlaidų mokėjimo per laikotarpį, kuris atitinka protingą bylos išnagrinėjimo terminą viršijusį laikotarpį. Be to, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ieškovės patyrė neturtinę žalą.

Galiausiai dėl trečiosios sąlygos Bendrasis Teismas nusprendė, kad ji taip pat įvykdyta, nes egzistuoja pakankamai tiesioginis priežastinis ryšys tarp protingo bylos išnagrinėjimo termino pažeidimo ir ieškovių vykdyto su banko garantija susijusių išlaidų mokėjimo laikotarpiu, kai šis terminas viršytas. Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad dėl protingo bylos išnagrinėjimo termino pažeidimo ieškovės galėjo patirti neužtikrintumą, viršijantį tokį neužtikrintumą, kurį paprastai sukelia teismo procesas. Toks ilgalaikis neužtikrintumas tikrai turėjo įtakos priimtinių sprendimų planavimui ir šių bendrovių valdymui, todėl sukėlė neturtinę žalą, kuri taip pat turi būti atlyginta. Todėl Bendrasis Teismas priteisė ieškovėms žalos atlyginimą, atitinkantį jų sumokėtą su banko garantija susijusių išlaidų sumą, ir žalos atlyginimą, skirtą neturtinei žalai, kurią sukėlė jų patirtas ilgalaikis neužtikrintumas, atlyginti.

Dėl žalos, tariamai patirtos dėl pernelyg ilgos proceso trukmės, atlyginimo klausimo taip pat buvo priimtas 2017 m. birželio 7 d. Sprendimas **Guardian Europe / Europos Sąjunga** (T-673/15, pateiktas apeliacinis skundas⁹⁷,

90/ Byla C-150/17 P, **Europos Sąjunga / Kendrion**.

91/ Byla C-174/17 P, **Europos Sąjunga / ASPLA ir Armando Álvarez**, ir byla C-222/17 P, **ASPLA ir Armando Álvarez / Europos Sąjunga**.

92/ 2011 m. lapkričio 16 d. sprendimas, T-54/06, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2011:667](#).

93/ 2011 m. lapkričio 16 d. sprendimas, T-76/06, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2011:672](#), ir 2011 m. lapkričio 16 d. sprendimas, T-78/06, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2011:673](#).

94/ 2011 m. kovo 24 d. sprendimas, T-385/06, [EU:T:2011:114](#).

95/ Byla C-138/17 P, **Europos Sąjunga / Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne**, ir byla C-146/17 P, **Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne / Europos Sąjunga**.

96/ Byla C-150/17 P, **Europos Sąjunga / Kendrion**.

97/ Byla C-447/17 P, **Europos Sąjunga / Guardian Europe**, ir byla C-479/17 P, **Guardian Europe / Europos Sąjunga**.

[EU:T:2017:377](#)). Buvo iškilęs klausimas dėl proceso Bendrajame Teisme trukmės nagrinėjant su SESV 101 straipsnio taikymu susijusią bylą, kurioje priimtas Sprendimas **Guardian Industries ir Guardian Europe / Komisija**⁹⁸.

Pateikęs svarstymus, analogiškus tiems, kurie buvo pateikti 2017 m. sausio 10 d. Sprendime Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne / Europos Sąjunga (T-577/14, pateiktas apeliacinis skundas⁹⁹, [EU:T:2017:1](#)), Bendrasis Teismas konstatavo, kad per procesą byloje **Guardian Industries ir Guardian Europe / Komisija**, buvo pažeista Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio antra pastraipa, nes proceso trukmė dvidešimt šešiais mėnesiais viršijo protingą bylos išnagrinėjimo terminą, o tai yra pakankamai akivaizdus Sąjungos teisės normos, kuria siekiama suteikti teisių privatiems asmenims, pažeidimas. Kaip nurodė Bendrasis Teismas, egzistuoja pakankamai tiesioginis priežastinis ryšys tarp protingo bylos išnagrinėjimo termino pažeidimo aptariamoje byloje ir žalos, kurią ieškovė patyrė prieš paskelbiant sprendimą šioje byloje ir kuri atsirado dėl su banko garantija susijusių išlaidų mokėjimo laikotarpiu, kai viršytas šis protingas terminas. Todėl ieškovei buvo priteistas 654 523,43 EUR dydžio turtinės žalos, kurią ši patyrė dėl protingo bylos išnagrinėjimo termino pažeidimo minėtoje byloje, atlyginimas.

Byloje, kurioje priimtas 2017 m. birželio 7 d. Sprendimas **Guardian Europe / Europos Sąjunga** (T-673/15, pateiktas apeliacinis skundas¹⁰⁰, [EU:T:2017:377](#)), Bendrojo Teismo taip pat buvo prašoma priimti sprendimą dėl ieškovės prašymo atlyginti žalą, tariamai patirtą dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo, padaryto sprendime, kuriuo Komisija jai skyrė baudą už konkurencijos taisyklių pažeidimą¹⁰¹, ir Sprendime Guardian Industries ir Guardian Europe / Komisija¹⁰².

Pirma, dėl pakankamai aiškiai išreikšto vienodo požiūrio principo pažeidimo, padaryto sprendime, kuriuo Komisija skyrė ieškovei baudą už konkurencijos taisyklių pažeidimą, buvimo Bendrasis Teismas nusprendė, kad ieškovė neturi pagrindo teigti, jog jos sumokėtus banko garantijos mokesčius tiesiogiai lemia šio Komisijos sprendimo neteisėtumas. Jos nurodomą žalą tiesiogiai ir neabejotinai lemia tai, kad po to, kai buvo priimtas Komisijos sprendimas, ji pati pasirinko nevykdyti savo pareigos sumokėti visą baudą. Todėl pakankamai tiesioginio priežastinio ryšio tarp Komisijos sprendime tariamai padaryto pakankamai akivaizdaus vienodo požiūrio principo pažeidimo ir banko garantijos mokesčių sumokėjimo egzistavimas buvo atmestas. Be to, Bendrasis Teismas nurodė, kad iš ieškovės pateiktų dokumentų matyti, jog našta, susijusią su ginčijamu Komisijos sprendimu skirta bauda, patyrė ne pati ieškovė. Todėl akivaizdu, kad ieškovė negalėjo teigti patyrusi realią ir tikrą žalą, kurią sudaro palūkanų, Komisijos sumokėtų už baudos dalį, kurią Teisingumo Teismas savo Sprendime Guardian Industries ir Guardian Europe / Komisija¹⁰³ galiausiai pripažino paskirta nepagrįstai, ir pajamų, kurias ieškovė būtų galėjusi gauti, jei, užuot sumokėjusi Komisijai atitinkamą sumą, ją būtų investavusi į savo veiklą, skirtumas. Dėl tariamai patirtos neturtinės žalos Bendrasis Teismas nusprendė, kad net darant prielaidą, jog Komisijos sprendime tariamai padarytas pakankamai akivaizdus vienodo požiūrio principo pažeidimas pakenkė ieškovės reputacijai (nors tai nebuvo įrodyta), reikia konstatuoti, kad, atsižvelgiant į šio pažeidimo pobūdį ir sunkumą, ieškovei padaryta

98/ 2012 m. rugsėjo 27 d. Sprendimas **Guardian Industries ir Guardian Europe / Komisija**, T-82/08, [EU:T:2012:494](#).

99/ Byla C-138/17 P, **Europos Sąjunga / Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne**, ir byla C-146/17 P, **Gascogne Sack Deutschland ir Gascogne / Europos Sąjunga**.

100/ Byla C-447/17 P, **Europos Sąjunga / Guardian Europe**, ir byla C-479/17 P, **Guardian Europe / Europos Sąjunga**.

101/ 2007 m. lapkričio 28 d. Komisijos sprendimas C(2007) 5791 *final* dėl [SESV 101] straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio procedūrų (byla COMP/39165 – Lakštinis stiklas).

102/ 2012 m. rugsėjo 27 d. sprendimas, T-82/08, [EU:T:2012:494](#).

103/ 2014 m. lapkričio 12 d. sprendimas, C-580/12 P, [EU:C:2014:2363](#).

neturtinė žala buvo pakankamai atlyginta Teisingumo Teismui Sprendime *Guardian Industries ir Guardian Europe / Komisija*¹⁰⁴ panaikinus tą Komisijos sprendimą ir sumažinus baudą.

Antra, dėl nurodyto vienodo požiūrio principo pažeidimo 2012 m. rugsėjo 27 d. Sprendime *Guardian Industries ir Guardian Europe / Komisija* (T-82/08, [EU:T:2012:494](#)) Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Sąjungos atsakomybė negali atsirasti dėl teismo sprendimo, kurio Sąjungos teismas nepriėmė kaip galutinė instancija ir todėl dėl jo galėjo būti pateiktas apeliacinis skundas, turinio. Be to, jis pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju, ieškovei pateikus apeliacinį skundą, Teisingumo Teismas ištaisė Bendrojo Teismo sprendime padarytą klaidą. Vis dėlto Bendrasis Teismas pažymėjo, kad toks vertinimas neklaido ieškovei pasinaudoti galimybe siekti, kad išimtiniais atvejais būtų pripažinta Sąjungos atsakomybė dėl blogo teisminės sistemos veikimo, darančio poveikį Sąjungos teismo veiklai, įskaitant procesinio ar administracinio pobūdžio pažeidimus. Tačiau ieškovė šioje byloje, kuri buvo susijusi su teismo sprendimo turiniu, tokio blogo veikimo nenurodė. Todėl prašymas atlyginti tariamą žalą, patirtą dėl tariamo akivaizdaus vienodo požiūrio principo pažeidimo, buvo atmetas.

XVII. APELIACINIAI SKUNDAI

Iš sprendimų, kuriuos 2017 m. priėmė Bendrojo Teismo apeliacinių skundų kolegija, ypatingas dėmesys atkreiptinas į du sprendimus.

2017 m. birželio 27 d. Sprendime *Ruiz Molina / EUIPO* (T-233/16 P, [EU:T:2017:435](#)) Bendrasis Teismas nusprendė, jog niekas neprieštarauja tam, kad neteisėtas arba teisėtas administracinis aktas, kuris jo adresatui iš esmės yra nenaudingas, tačiau kartu suteikia teisių, galėtų būti atšauktas, jeigu tokiu atšaukimu nepažeidžiami šio adresato teisėti lūkesčiai ir teisinio saugumo principas. Nagrinėjamu atveju konstatavęs, kad sprendimas nutraukti laikinosios tarnybos sutartį su apeliantu yra iš esmės jo nenaudai priimtas administracinis aktas, kuris vis dėlto suteikia jam tam tikrų teisių, Bendrasis Teismas taip pat nusprendė, kad pasirašydamas grąžinimo į darbą protokolą tarnautojas sutiko, jog sprendimas nutraukti sutartį būtų atšauktas. Vadinasi, šis atšaukimas atliktas laikantis tarnautojo teisėtų lūkesčių apsaugos ir teisinio saugumo principų. Todėl Tarnautojų teismas pagrįstai konstatavo, kad sprendimas nutraukti sutartį buvo atšauktas. Be to, dėl minėto atšaukimo teisinių pasekių pažymėtina, kad jeigu būtų laikoma, jog sprendimo nutraukti sutartį niekada nebuvo, Tarnautojų teismas pagrįstai nusprendė, kad tarnautojo grąžinimo į darbą pasekmė buvo tai, jog jis atgaline data buvo grąžintas į pareigas, kurias užėmė tuo metu, kai buvo nutraukta jo terminuota laikinosios tarnybos sutartis, o ne tai, kad ši sutartis pratęsta antrą kartą.

2017 m. gruodžio 7 d. Sprendime *Missir Mamachi di Lusignano ir kt. / Komisija* (T-401/11 P-RENV-RX, [EU:T:2017:874](#)), pirma, Bendrasis Teismas nusprendė, kad tuo atveju, jei institucija yra atsakinga už pareigos užtikrinti apsaugą neįvykdymą, kuriuo prisidėta prie konkrečios žalos, kurios minėta pareiga siekiama išvengti, padarymo, reikia manyti, kad šis pažeidimas, net jei negali būti laikomas vienintele žalos priežastimi, gali pakankamai tiesiogiai prisidėti prie jos padarymo. Todėl trečiojo asmens veiksmus, galimus arba negalimus numatyti, teismas gali laikyti negalinčia nei sukelti priežastinio ryšio nutraukimo, nei būti aplinkybe, visiškai atleidžiančia instituciją nuo atsakomybės, nes abi priežastys, būtent kalti institucijos veiksmai ir trečiojo asmens veiksmai, prisidėjo prie šios žalos padarymo. Atsižvelgdamas į šiuos svarstymus, Bendrasis Teismas kaip apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad nagrinėjamu atveju, pirma, Tarnautojų teismas, nepadaręs teisės klaidos, iš esmės pritaikė sąlygų lygiavertiškumo teoriją ir, antra, Komisija neginčijo Tarnautojų teismo pirmąją instanciją priimtame sprendime nustatyto priežastinio ryšio tarp Komisijos padaryto pažeidimo ir patirtos žalos. Todėl Bendrasis Teismas padarė

^{104/} 2014 m. lapkričio 12 d. sprendimas, C-580/12 P, [EU:C:2014:2363](#).

išvadą, kad Tarnautojų teismas nepadarė teisės klaidos nusprendęs, jog kai padaromas pažeidimas, pasireiškiantis pareigos užtikrinti apsaugą neįvykdymu, kuriuo prisidėta prie konkrečios žalos, kurios minėta pareiga siekiama išvengti, padarymo, net jei institucija negali būti laikoma pagrindiniu atsakingu už žalą asmeniu, ji turi būti laikoma vienu iš prisidėjusių prie žalos atsiradimo asmenų. Antra, Bendrasis Teismas nusprendė, kad iš valstybių narių teisės sistemų išplaukia visoms joms bendras principas, jog panašiomis į nagrinėjamo atvejo aplinkybėmis nacionalinis teismas pripažįsta prisidėjusių prie tos pačios žalos atsiradimo asmenų atsakomybę in solidum, laikydamas teisingu tai, kad žalą patyręs asmuo neprivalo nustatyti žalos dalių, už kurias atsakingas kiekvienas prisidėjęs prie žalos atsiradimo asmuo, ir prisiimti rizikos, kad vienas iš jo atsakomybėn patrauktų asmenų gali būti nemokiu. Atsižvelgdamas į šiuos svarstymus, Bendrasis Teismas konstatavo, kad Tarnautojų teismas padarė teisės klaidą nustatęs, jog Komisijos dalis atlyginant materialinę žalą, kurią patyrė keturi mirusio pareigūno – pareigos užtikrinti apsaugą neįvykdymo aukos – vaikai, yra 40 %. Todėl Bendrasis Teismas įpareigojo Komisiją *in solidum* sumokėti 3 milijonus eurų, atskaičius Pareigūnų tarnybos nuostatuose numatytas išmokas, laikomas šios sumos dalimi ir sumokėtas ar sumokėsimas keturiems mirusio pareigūno vaikams. Trečia, Bendrasis Teismas nusprendė, kad iš valstybių narių teisės sistemų neišplaukia visoms joms bendras principas, jog panašiomis į nagrinėjamo atvejo aplinkybes nacionalinis teismas atlygintų tariamą neturtinę žalą, kurią patyrė miręs pareigūnas. Ketvirta, Bendrasis Teismas nusprendė, kad iš valstybių narių teisės sistemų neišplaukia visoms joms bendras principas, jog panašiomis į nagrinėjamo atvejo aplinkybėmis tai, kad egzistuoja tvarka, užtikrinanti automatišką išmokų pervedimą mirusio pareigūno teisių perėmėjams (tiesiosios žemutinės linijos giminaičiams), nėra kliūtis tiems teisių perėmėjams, jeigu jie mano, kad pagal minėtą tvarką patirta žala nepadengiama visiškai ar padengiama iš dalies, gauti ir jų patirtos neturtinės žalos atlyginimą pareiškiant ieškinį nacionaliniame teisme. Iš valstybių narių teisės sistemų išplaukia visoms joms bendras principas, kad už patirtą neturtinę žalą negali būti atlyginta du kartus. Todėl teismas, prieš nustatydamas žalos atlyginimo dydį, turi patikrinti, ar pagal tvarką, užtikrinančią automatišką išmokų pervedimą, teisių perėmėjų patirta neturtinė žala padengiama visiškai, iš dalies, ar visiškai nepadengiama. Galiausiai iš valstybių narių teisės sistemų matyti, kad turtinei žalai taikytinas atsakomybės in solidum principas panašiomis į nagrinėjamo atvejo aplinkybėmis taikomas ir neturtinei žalai. Bendrasis Teismas nusprendė, kad šie motyvai taip pat taikytini mirusio pareigūno aukštutinės linijos giminaičiams.

XVIII. PRAŠYMAI TAIKYTI LAIKINĄSIAS APSAUGOS PRIEMONES

2017 m. Bendrajam Teismui buvo pateikti 47 prašymai taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Tai yra žymus padidėjimas, palyginti su 2016 m. pateiktų prašymų skaičiumi (34). Be to, gerokai padidėjo priimtų nutarčių ir baigtų bylų skaičius. 2017 m. buvo priimtos 56 nutartys¹⁰⁵, palyginti su 25 nutartimis 2016 m., ir užbaigtos 53 bylos, palyginti su 20 bylų 2016 m. 8 bylose Bendrasis Teismas priėmė nutartis dėl sustabdymo pagal Procedūros reglamento 157 straipsnio 2 dalį.

^{105/} Šis skaičius apima visas nutartis, kurias priėmė laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas; tai reiškia, kad jį nepatenka nutartys, kuriose nutarta, kad nereikia priimti sprendimo, ir nutartys dėl bylų išbraukimo iš registro, tačiau patenka nutartys, priimtos pagal Procedūros reglamento 157 straipsnio 2 dalį, ir nutartys, kurias priėmė Bendrojo Teismo pirmininką laikinai pakeitęs Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas pagal Procedūros reglamento 157 straipsnio 2 dalį, siejamą su 11 straipsniu, t. y. 2017 m. balandžio 10 d. Nutartis *Exa Abwicklungsstelle für Energieprodukte / ACER* (T-123/17 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:277](#)), 2017 m. balandžio 21 d. Nutartis *Post Telecom / EIB* (T-158/17 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:281](#)) ir 2017 m. rugsėjo 26 d. Nutartis *Wall Street Systems UK / ECB* (T-579/17 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:668](#)) – pateiktas apeliacinis skundas, byla C-576/17 P(R), *Wall Street Systems UK / ECB*.

Priimtos nutartys apima labai įvairias sritis, tarp kurių daugiausia yra bylų iš konkurencijos teisės ir valstybės pagalbos (keturios), ribojamųjų priemonių (aštuonios), viešųjų pirkimų (šešios) ir institucinės teisės (vienuolika) sričių. Dėl ginčų institucinės teisės srityje pažymėtina, kad santykinai daug bylų buvo susijusios su Europos Parlamento narių statutu¹⁰⁶ ir su Europos fondų ar partijų finansavimu¹⁰⁷.

Bendrojo Teismo pirmininkas 2017 m. gegužės 18 d. Nutartimi **RW / Komisija** (T-170/17 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:351](#))¹⁰⁸ ir 2017 m. rugpjūčio 25 d. Nutartimi **Malta / Komisija** (T-653/16 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:583](#)) patenkino du prašymus sustabdyti vykdymą.

2017 m. gegužės 18 d. Nutartimi **RW / Komisija** (T-170/17 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:351](#))¹⁰⁹ Bendrojo Teismo pirmininkas nutarė sustabdyti Komisijos sprendimo, kuriuo ieškovas – 63 m. amžiaus pareigūnas – pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 42c straipsnį buvo išleistas atostogų vadovaujantis tarnybos interesais ir tuo pačiu automatiškai į pensiją, vykdymą.

42c straipsnis į Pareigūnų tarnybos nuostatus buvo įtrauktas Reglamentu (ES, Euratomas) Nr. 1023/2013¹¹⁰ per paskutinę šių nuostatų reformą. Išnagrinėjęs su fumus boni juris susijusią sąlygą, Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad ieškovas įrodė, jog yra kilęs svarbus teisinis ginčas, kurio negalima išspręsti tuojau pat, ir reikia atlikti išsamų nagrinėjimą, kuris turi būti atliekamas nagrinėjant bylą iš esmės. Iš pirmo žvilgsnio tiek iš Pareigūnų tarnybos nuostatų 42c straipsnio formuluotės, tiek iš bendros nuostatų, reglamentuojančių išleidimą į pensiją ir galutinį tarnybos nutraukimą, sistemos atrodo, kad Pareigūnų tarnybos nuostatų 42c straipsnis turi būti aiškinamas taip, jog pareigūnas, sulaukęs minimalaus pensinio amžiaus, pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų XIII priedo 23 straipsnį negali būti išleistas atostogų vadovaujantis tarnybos interesais ir tuo pačiu automatiškai į pensiją.

2017 m. rugpjūčio 25 d. Nutartimi **Malta / Komisija** (T-170/16 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:583](#)) Bendrojo Teismo pirmininkas nutarė sustabdyti Komisijos sprendimo, kuriuo Komisija, remdamasi Reglamentu Nr. 1049/2001 ir gavusi kartotinę *Greenpeace* paraišką, suteikė galimybę susipažinti su Maltos Respublikos dokumentais dėl raudonojo tuno, vykdymą.

Išnagrinėjęs su fumus boni juris susijusią sąlygą, Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad Maltos Respublika įrodė, jog yra kilęs svarbus ginčas dėl teisės ir faktų, kurio negalima išspręsti tuojau pat, ir reikia atlikti išsamų nagrinėjimą, kuris turi būti atliekamas nagrinėjant bylą iš esmės.

Savo analizėje Bendrojo Teismo pirmininkas pirmiausia atmetė Komisijos argumentą, kad Maltos Respublikos nurodyti pagrindai yra nepriimtini, nes nesusiję su materialinėmis teisės susipažinti su dokumentais išimtimis, nurodytomis Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 1–3 dalyse. Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad Komisijos teiginys reikštų, jog jos sprendimams galimybės susipažinti su dokumentais srityje didžiąja dalimi netaikoma teisminė kontrolė ir kad toks rezultatas iš pirmo žvilgsnio atrodo sunkiai suderinamas su suformuota

106/ 2017 m. vasario 16 d. Nutartis **Troszczynski / Parlamentas**, T-626/16 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:92](#); 2017 m. vasario 16 d. Nutartis **Le Pen / Parlamentas**, T-140/16 R II, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:93](#); 2017 m. vasario 16 d. Nutartis **Gollnisch / Parlamentas**, T-624/16 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:94](#); 2017 m. balandžio 6 d. Nutartis **Le Pen / Parlamentas**, T-86/17 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:270](#); 2017 m. birželio 26 d. Nutartis **Jalkh / Parlamentas**, T-27/17 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:431](#), ir 2017 m. birželio 26 d. Nutartis **Jalkh / Parlamentas**, T-26/17 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:432](#).

107/ 2017 m. kovo 14 d. Nutartis **ADDE / Parlamentas**, T-48/17 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:170](#), ir 2017 m. liepos 4 d. Nutartis **Institute for Direct Democracy in Europe / Parlamentas**, T-118/17 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:465](#).

108/ Apeliacinis skundas atmetas 2018 m. sausio 10 d. Nutartimi **Komisija / RW**, (C-442/17 P(R)), nepaskelbta Rink., [EU:C:2018:6](#).

109/ Ten pat.

110/ 2013 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 1023/2013, kuriuo iš dalies keičiami Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatai ir kitų Europos Sąjungos tarnautojų įdarbinimo sąlygos (OL L 287, 2013, p. 15).

Teisingumo Teismo jurisprudencija, pagal kurią Sąjunga yra teisės sąjunga, kurioje jos institucijoms taikoma jų aktų atitikties kontrolė, be kita ko, Sutartims, bendriesiems teisės principams ir pagrindinėms teisėms.

Dėl Reglamento (EB) Nr. 1224/2009¹¹¹ 113 straipsnio pažeidimu grindžiamo kaltinimo, susijusio su dalimi ginčijamame sprendime nurodytų dokumentų, Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad Reglamento Nr. 1224/2009 113 straipsnyje nėra jokios nuorodos į Reglamentą Nr. 1049/2001, o jo 2 ir 3 dalyse nustatyta, kad duomenys, kuriais keičiasi valstybės narės ir Komisija, neperduodami asmenims, išskyrus tuos, kurie dirba valstybių narių ar Sąjungos institucijose ir kurių funkcijos reikalauja naudotis tokiais duomenimis, ir gali būti naudojami tik šiame reglamente numatytiems tikslams. Tuo remdamasis Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad būdo, kuriuo reglamentai Nr. 1224/2009 ir Nr. 1049/2001 turėtų būti derinami, negalima nustatyti iš karto, tuo labiau, kad Reglamento Nr. 1224/2009 113 straipsnyje nustatyta atskiram sektoriui skirta taisyklė, priimta praėjus keleriems metams po to, kai įsigaliojo Reglamentas Nr. 1049/2001.

Dėl argumento, grindžiamo tuo, kad Komisija su tinkamu rūpestingumu neišnagrinėjo prašymo suteikti galimybę susipažinti su dokumentais apimties ir, gavusi kartotinę paraišką, nustatė, kad pagal ją galima pateikti 121 dokumentą, Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad negalima atmesti tikimybės, jog pateikiant visus Maltos Respublikos dokumentus, susijusius su raudonuju tunu, buvo viršytos prašymo suteikti galimybę susipažinti su dokumentais ribos, o tai rodo, kad yra kilęs svarbus ginčas dėl faktų, kurio negalima išspręsti tuoju pat, ir reikia atlikti išsamų nagrinėjimą; laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas to negali atlikti, nes tai turi būti daroma nagrinėjant bylą iš esmės.

Iš bylų, kuriose prašymai taikyti laikinąsias apsaugos priemones buvo atmesti, be kita ko, paminėtinos kelios bylos, susijusios su Parlamento narių padėjėjų įdarbinimu, ir bylos, susijusios su pasiūlymu aukcione įsigyti OPAL dujotekio pajėgumų.

Bylose, kuriose priimta 2017 m. vasario 16 d. Nutartis **Troszczynski / Parlamentas** (T-626/16 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:92](#)), 2017 m. vasario 16 d. Nutartis **Le Pen / Parlamentas** (T-140/16 R II, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:93](#)), 2017 m. vasario 16 d. Nutartis **Gollnisch / Parlamentas** (T-624/16 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:94](#))¹¹² ir 2017 m. balandžio 6 d. Nutartis **Le Pen / Parlamentas** (T-86/17 R, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:270](#)), Parlamento nariai prašė sustabdyti Parlamento generalinio sekretoriaus sprendimų vykdymą; tais sprendimais jis nurodė įskaitymo būdu susigrąžinti iš jų sumas, nepagrįstai išmokėtas kaip išmokos Parlamento narių padėjėjams: kas mėnesį išskaičiuoti 50 % parlamentinės išmokos, kas mėnesį išskaičiuoti 100 % bendroms išlaidoms kompensuoti skirtos išmokos ir išskaičiuoti 50 % dienpinigių.

Siekdami įrodyti, kad skubos sąlyga įvykdyta, ieškovai, be kita ko, teigė, kad susigrąžinimas įskaitymo būdu neleidžia jiems veiksmingai ir nepriklausomai naudotis parlamentaro mandatu.

Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė šiuos keturis prašymus taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir konstatavo, kad nebuvo įrodyta, jog išskaičiavimas trukdo veiksmingai naudotis europarlamentaro mandatu, kad reikėtų konstatuoti skubą. Jis pažymėjo, kad iš parlamentarams taikomų taisyklių ir Parlamento praktikos matyti, jog susigrąžinimas įskaitymo būdu turi būti atliekamas derinant institucijos pareigą susigrąžinti neteisėtai gautas sumas ir pareigą apsaugoti atitinkamo parlamentaro galimybę veiksmingai naudotis savo mandatu. Šiomis

111/ 2009 m. lapkričio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1224/2009, nustatantis Bendrijos kontrolės sistemą, kuria užtikrinamas bendrosios žuvininkystės politikos taisyklių laikymasis, iš dalies keičiantis reglamentus (EB) Nr. 847/96, (EB) Nr. 2371/2002, (EB) Nr. 811/2004, (EB) Nr. 768/2005, (EB) Nr. 2115/2005, (EB) Nr. 2166/2005, (EB) Nr. 388/2006, (EB) Nr. 509/2007, (EB) Nr. 676/2007, (EB) Nr. 1098/2007, (EB) Nr. 1300/2008, (EB) Nr. 1342/2008 ir panaikinantys reglamentus (EEB) Nr. 2847/93, (EB) Nr. 1627/94 ir (EB) Nr. 1966/2006 (OL L 343, 2009, p. 1).

112/ Apeliacinis skundas atmestas 2017 m. liepos 6 d. Nutartimi **Gollnisch / Parlamentas** (C-189/17 P(R), nepaskelbta Rink., [EU:C:2017:528](#)).

aplinkybėmis tai, kad Parlamentas vykdė susigrąžinimą įskaitymo būdu, savaime negalėjo būti laikoma aktu, galinčiu sutrukdyti ieškovams veiksmingai ir visiškai nepriklausomai naudotis parlamentaro mandatu.

Toliau Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad, kiek tai susiję su 50 % parlamentinės išmokos išskaičiavimu kas mėnesį, ieškovai nepaaiškino, kaip šis sumažinimas trukdys jiems vykdyti visas parlamentarų funkcijas. Dėl 100 % bendroms išlaidoms kompensuoti skirtos išmokos išskaičiavimo kas mėnesį Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad atitinkami parlamentarai (Jean-Marie Le Pen, Bruno Gollnisch ir Marine Le Pen) netvirtino, jog fiksuoto dydžio suma faktiškai yra iš dalies užslėptos formos atlyginimas. Taigi, kadangi parlamentarams leidžiama reikalauti faktiškai patirtų išlaidų kompensacijos, taip užtikrinant, kad nebus trukdoma veiksmingai naudotis mandatu, negali būti daroma išvada, kad dėl 100 % bendroms išlaidoms kompensuoti skirtos išmokos išskaičiavimo kas mėnesį trukdoma veiksmingai naudotis parlamentaro mandatu. Be to, kadangi parlamentarams leidžiama reikalauti faktiškai patirtų išlaidų kompensacijos, Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad 50 % dienpinių išskaičiavimas taip pat netrukdo veiksmingai naudotis europarlamentaro mandatu.

Bylose, kuriose priimta 2017 m. liepos 21 d. Nutartis **Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo / Komisija** (T-130/17 R, [EU:T:2017:541](#)), 2017 m. liepos 21 d. Nutartis **Lenkija / Komisija** (T-883/16 R, EU:T: 2017:542) ir 2017 m. liepos 21 d. Nutartis **PGNiG Supply & Trading / Komisija** (T-849/16 R, [EU:T:2017:544](#)), Bendrojo Teismo pirmininkas išnagrinėjo prašymus sustabdyti Komisijos sprendimo atverti konkurencijai 50 % nenaudojamų OPAL dujotiekio pajėgumų vykdymą; šis dujotiekis yra *Nord Stream 1* dujotiekis, kuriuo gamtinės dujos iš Rusijos perduodamos per Baltijos jūrą į Vakarų Europą, žemyninės atkarpos rytinė dalis.

Konstatavęs, kad dvi *Gazprom* sudarytos sutartys, būtent tranzito sutartis dėl gamtinių dujų perdavimo per *Yamal-Europe* dujotiekio atkarpą Lenkijoje į Rytų Europos rinkas (įskaitant Lenkijos rinką) ir su *PGNiG Supply & Trading GmbH* sudaryta sutartis dėl gamtinių dujų tiekimo, taikomos atitinkamai iki 2020 m. ir 2022 m. pabaigos, Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad, iš pirmo žvilgsnio, *Yamal-Europe* dujotiekio Lenkijos atkarpos perdavimo pajėgumų eksploatavimas ir *Gazprom* tiekimas į Lenkijos rinką iki tų metų yra užtikrintas. Todėl net jei būtų pakankamai įrodytas Lenkijos Respublikos ir ieškovių – abiejų bendrovių – nurodytos žalos tikrumas, ši žala anksčiausiai galėtų atsirasti tik tada, kai baigtų galioti minėtos sutartys. Atsižvelgiant į vidutinę bylų nagrinėjimo Bendrajame Teisme trukmę, sprendimai dėl šių bylų esmės tikriausiai bus priimti 2019 m.

Dėl argumento, kad ginčijamu sprendimu leista sudaryti privatinės teisės reglamentuojamas sutartis, kurias panaikinti nebebuvo galima net vėliau panaikinus sprendimą, Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad tokiu atveju galima skųsti galimą šių aktų įgyvendinimą.

Todėl Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė prašymus sustabdyti vykdymą, nes ieškovės nepateikė įtikinamų įrodymų, kad negali laukti, kol baigsis su pagrindiniais ieškiniiais susiję procesai, nepatirdamos didelės ir nepataisomos žalos.

C/ BENDROJO TEISMO KANCELIARIJOS VEIKLA 2017 M.

Parengė Bendrojo Teismo kancleris Emmanuel COULON

Užtikrinant teisingumo vykdymą ir šiais metais Bendrojo Teismo kanceliarija veikė besikeičiančios institucijos labui. Bendrasis Teismas plečiasi ir keičiasi palaipsniui įgyvendinant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo struktūros reformą, kuria siekiama iki 2019 m., per tris vienas po kito einančius etapus padvigubinti Bendrojo Teismo teisėjų skaičių¹. Bendrajam Teismui pateikiamos vis su įvairesnėmis sritimis susijusios bylos ir tam tikrais aspektais jos tampa vis sudėtingesnės. Tokiomis aplinkybėmis Bendrojo Teismo kanceliarija ėmėsi įgyvendinti pakeitimus, kurie leistų toliau vykdyti jai patikėtas užduotis ir sėkmingai užbaigti du pirmuosius reformos etapus.

2017 m. Bendrojo Teismo veiklos rezultatai labai teigiami. Įveikti iššūkiai, kuriuos lėmė du pirmieji reformos etapai. Nors gautų bylų skaičius (917 bylų) ir toliau išliko kiek didesnis nei baigtų bylų skaičius (895 bylos), ir todėl dar neišnagrinėtų bylų skaičius šiek tiek padidėjo (1 508 bylos), proceso trukmė ir toliau trumpėjo, ir, kaip matyti iš atvejų, kai Teisingumo Teismas iš dalies arba visiškai panaikino Bendrojo Teismo sprendimus, procentinės išraiškos, buvo išlaikyta sprendimų kokybė.

Kanceliarija, kaip teisminės institucijos veiklą užtikrinanti grandis, siekianti optimaliai panaudoti 72 iš biudžeto finansuojamas darbo vietas, kurios jai numatytos nuo 2016 m. sausio 1 d., sėkmingai prie to prisidėjo ir džiaugėsi 2017 m. pabaigoje galėdama konstatuoti, kad visiškai įvykdė atitinkamuose dokumentuose nurodytas ir Bendrojo Teismo jai patikėtas užduotis ir kartu laikėsi teisingo proceso reikalavimų.

Kanceliarija iš tiesų ir vėl Bendrajam Teismui teikė esminę administracinę ir su teisingumo vykdymu susijusią pagalbą:

- užtikrindama tinkamą proceso eigą ir bylų medžiagos tvarkymą,
- užtikrindama šalims atstovaujančių asmenų ir teisėjų bendravimą,
- aktyviai padėdama teisėjams ir jų kabinetų darbuotojams,
- administruodama Bendrąjį Teismą ir išlaikydama pavaldumą Bendrojo Teismo pirmininkui, padėdama Europos Sąjungos Teisingumo Teismo struktūrinių padalinių.

Be abejo, tai kanceliarijoje dirbančių vyrų ir moterų pastangų, už kurias reikia padėkoti, rezultatas. Ryžtingai atlikdami savo kasdienes funkcijas, kanceliarijos darbuotojai iš tiesų skyrė visą savo energiją, kad užtikrintų produktyvų bendradarbiavimą su visais suinteresuotaisiais subjektais.

Savo veiklą kanceliarija vykdė keldama aukštus reikalavimus, tvirtai vadovaudamasi bendruoju interesu, ambicingai siekdama užtikrinti pavyzdinio teisingumo vykdymą ir nuolat rūpindamasi optimizuoti teismo proceso trukmę. Be kita ko, kanceliarija dėjo nuolatinės pastangas, kad užtikrintų procesinių dokumentų tvarkymą per tinkamą terminą ir toliau taikė sistemą, leidžiančią nustatyti pernelyg ilgą procesinių veiksmų trukmę ir įspėti atitinkamus asmenis, kad situacija būtų ištaisyta.

^{1/} 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2015/2422, kuriuo iš dalies keičiamas Protokolas Nr. 3 dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto (OL L 341, 2015, p. 14), ir 2016 m. liepos 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2016/1192 dėl jurisdikcijos perdavimo Bendrajam Teismui kaip pirmajai instancijai spręsti Europos Sąjungos ir jos tarnautojų ginčus (OL L 200, 2016, p. 137).

I. ORGANIZACINĖS PASEKMĖS, SUSIJUSIOS SU TUO, KAD PAREIGAS PRADĖJO EITI DU NAUJI TEISĖJAI

2017 m., įgyvendinant antrąjį reformos etapą, į Bendrąjį Teismą buvo paskirti ir pareigas jame pradėjo eiti du nauji teisėjai. Taigi, šis antrasis etapas, per kurį buvo paskirti septyni papildomi Bendrojo Teismo teisėjai ir šiam teismui perduota jurisdikcija kaip pirmajai instancijai spręsti Europos Sąjungos ir jos tarnautojų ginčus, užbaigtas. Dėl vieno dar likusio paskirti teisėjo, kad visą teismą sudarytų 47 teisėjai, kaip numatyta Protokolo dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 48 straipsnyje, paminėtina, kad jis bus paskirtas tinkamu momentu įgyvendinant pirmąjį etapą².

Teisėjas iš Airijos buvo paskirtas 2017 m. kovo 29 d., o teisėjas iš Belgijos – 2017 m. rugsėjo 6 d. Jie prisiekė atitinkamai 2017 m. birželio 8 d. ir 2017 m. spalio 4 d. Po šių teisėjų paskyrimo Bendrojo Teismo teisėjų skaičius nuo 44 teisėjų padidėjo iki 46.

Nors dėl šių dviejų teisėjų atvykimo susidariusi situacija neprilygo situacijai, kuri buvo 2016 m. atvykus 22 naujiems teisėjams, vis dėlto reikėjo imtis tam tikrų priemonių siekiant užtikrinti sėkmingą jų ir jų kabinetų darbuotojų integraciją.

Šiems naujiems teisėjams pradėjus eiti pareigas, Bendrasis Teismas kiekvieną iš jų paskyrė į kolegiją, taip pat bylos buvo iš naujo suskirstytos ir paskirtos teisėjams. Laikydamosi Bendrojo Teismo procedūros reglamento kanceliarija apie tai informavo šalis atitinkamose bylose ir paskelbė Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje Bendrojo Teismo priimtus sprendimus dėl teisėjų paskyrimo į kolegijas³. Kiekvienu bylos skyrimo iš naujo atveju kanceliarija atitinkamai atnaujindavo visas vidaus duomenų bazes.

Tam, kad nauji teisėjai ir jų kabinetų darbuotojai galėtų pradėti vykdyti savo funkcijas ir įsikeltų į tam paruoštas patalpas, taip pat reikėjo kanceliarijos administracinės pagalbos. Ją sudarė parengiamieji darbai talkininkaujant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo struktūriniais padaliniais, atitinkamų asmenų priėmimas ir jiems skirta pagalba, taip pat griežta darbuotojų paskyrimo į pareigas stebėseną.

II. SU TEISINGUMO VYKDYMU SUSIJUSIOS PAGALBOS TEIKIMAS

Aplinkybės

2017 m. kanceliarija įgyvendino su teisingumo vykdymu susijusios pagalbos teikimo užduotį sutvarkiusi 917 dokumentus dėl bylos iškėlimo. Atsižvelgiant į 98 bylas, kuriose daugiausia ginčytas Ispanijos banko (*Banco Popular Español, SA*) priimtų sprendimų dėl pertvarkymo schemos teisėtumas, 2017 m. su bankininkystės ir finansų

2/ 2017 m. gruodžio 31 d. dar buvo likę paskirti vieną iš dvylikos papildomų teisėjų, kuriuos paskirti numatyta įgyvendinant pirmąjį reformos etapą.

3/ 2017 m. birželio 8 d. Bendrojo Teismo sprendimas (OL C 213, 2017, p. 2) ir 2017 m. spalio 4 d. Bendrojo Teismo sprendimas (OL C 382, 2017, p. 2) dėl teisėjų paskyrimo į kolegijas.

sritimi susijusios bylos tapo antrąja daugiausia gaunamų nagrinėti bylų kategorija (ją lenkia tik intelektinės nuosavybės srities bylos (298 bylos). Naujų bylų viešosios tarnybos srityje skaičius (86 bylos) sumažėjo, palyginti su ankstesniais metais gautų šios srities bylų skaičiumi (2015 m. -167 naujos bylos, o 2016 m. – 117 naujų bylų^{4/}). Kiekviena iš trijų šių bylų sričių (dabar nagrinėjamos bylos apima 45 sritis) turi savo ypatumų, kurie pastaraisiais metais lėmė ir jų tvarkymo specifiką kanceliarijoje.

Be to, kanceliarija įtraukė į registrą 55 070 procesinį dokumentą 22 proceso kalbomis (iš Procedūros reglamente numatytų 24 kalbų), tvarkė 4 449 pareiškimus (be dokumentų dėl bylos iškelimo), kurie buvo pateikti dar neišnagrinėtose bylose, vykdė įvairios sudėties teismo priimtus sprendimus proceso organizavimo ar pasirengimo nagrinėti bylą priemonių forma ir parengė 1 485 pranešimus, kurie buvo paskelbti Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje.

Žinoma, neįmanoma apibendrinti visų duomenų, kurie leistų įvertinti Bendrojo Teismo kanceliarijos atlikto darbo apimtį, tačiau galima nurodyti šių duomenų dalį, būtent statistinius duomenis, kurie tinkamai atspindi kanceliarijai tenkantį didelį darbo krūvį:

- gauti 9 756 procesiniai dokumentai, tarp kurių – 565 prašymai įstoti į bylą (beprecedentis skaičius teismo istorijoje) ir 212 prašymų užtikrinti konfidencialumą šalių arba visuomenės atžvilgiu,
- nagrinėjamų bylų archyvas sudaro 652 linijinius metrus popierinių dokumentų,
- pateikta nemažai grupės ieškinių; juose – 1 000 arba daugiau ieškovų, o tai lėmė didelį kanceliarijai tekusį patikros darbą,
- procesų, kuriuose nagrinėtos bylų grupės ar blokai, vykdymui užtikrinti reikėjo koordinuoti darbus ir pačios kanceliarijos viduje, atsižvelgiant į vartotas kelias proceso kalbas, ir su įvairios sudėties teismu, kad būtų išnagrinėti prašymai pratęsti terminą, sujungti bylas, įstoti į bylą, taip pat prireikus prašymai dėl konfidencialumo užtikrinimo kiekvienoje iš šių bylų,
- kanceliarija teikė pagalbą teismo posėdžiuose 390 bylose; kai kurie iš šių posėdžių truko visą dieną ar kelias dienas,
- kanceliarija teikė pagalbą 405 kolegijų posėdžiuose,
- buvo priimti sprendimai dėl šimtų proceso organizavimo ir dėl dešimčių pasirengimo nagrinėti bylą priemonių arba nurodyta taikyti tokias priemones, įskaitant susijusias su dokumentų, kurių konfidencialumą prašyta užtikrinti, pateikimu.

Be to, įvairiomis formomis teikiama kanceliarijos logistinė pagalba (pagalba koordinuojant, tvarkant dokumentus, su procesiniais klausimais susijusios jurisprudencijos nurodymas, informacinių sistemų valdymas, statistinių duomenų rengimas) ir šiais metais leido Bendrajam Teismui dirbti kuo geresnėmis sąlygomis, be kita ko, prisidedant prie Bendrojo Teismo ir teisėjų kolegijų priimamų sprendimų kokybės arba padedant Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojui vykdyti jam 2016 m. rugsėjo mėn. Bendrojo Teismo pavestą užduotį prisidėti prie jurisprudencijos nuoseklumo užtikrinimo.

^{4/} 2015 m. ieškiniai dėl viešosios tarnybos buvo teikiami Tarnautojų teismui. 2016 m. tokie ieškiniai Tarnautojų teismui buvo teikiami iki jo panaikinimo, o nuo 2016 m. rugsėjo 1 d. jie teikiami Bendrajam Teismui.

Informacinių technologijų naudojimas visuose teismo proceso etapuose

Įgyvendinant su teisingumo vykdymu susijusios pagalbos teikimo užduotį kanceliarijos darbą per praėjusius metus toliau palengvino tai, kad beveik visuose teismo proceso etapuose naudojamos informacinės technologijos, įskaitant vidinį keitimąsi informacija su teisėjų kabinetais ir išorinį keitimąsi informacija su šalims atstovaujančiais asmenimis. Be to, toks informacinių technologijų naudojimas 2017 m. buvo išplėstas, Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybai (EUIPO) perdavus bylos medžiagą, susijusią su Apeliacinėje taryboje vykusia procedūra. Taip pat per praėjusius metus informacijos teikimas pagerėjo ir pradėjus naudotis modernizuota taikomosios programos „Elektroninė bylos medžiaga“ versija.

Toks informacinių technologijų naudojimas iš tikrųjų suteikė kanceliarijai galimybę, ir tai naudinga visiems, nebevykdyti pasikartojančių užduočių, ir priemonių ne tik labiau individualizuoti veiksmus, kurių tikimasi iš šios tarnybos, bet ir sutelkti savo išteklius klausimams, kuriems spręsti to labai reikia.

Kalbant apie kanceliarijos ir Bendrojo Teismo teisėjų kabinetų vidinį keitimąsi informacija, vėl reikia pabrėžti elektroninių dokumentų perdavimo formų⁵ naudą, kurią galima matyti praėjus tretiesiems ištisiems jų naudojimo metams. Vidaus procedūros supaprastintos, darbo metodai racionalizuoti, sutaupyta išteklių ir laiko dėl to, kad kanceliarija ir teisėjų kabinetai nedelsdami keitėsi informacija. Be to, skaitmeninės technologijos leidžia tiksliai matyti, kada keistasi informacija, ir kiekybiškai įvertinti veiklą. 2017 m. kanceliarija nagrinėjamosiose bylose išsiuntė kabinetams 12 930 formų. Šie duomenys savaime rodo, kad kanceliarijos ir kabinetų keitimasis informacija labai suintensyvėjo, nes informacijos, kuria keistasi, srautas padidėjo apie 19 %, palyginti su 2016 m.

Keitimasis informacija su šalims atstovaujančiais asmenimis šiuo metu daugiausia užtikrinamas per taikomąją programą *e-Curia*⁶, kuria bendrai naudojasi abu institucijų sudarantys teismai. Per šią programą pateikiamų dokumentų skaičius nuolat auga nuo naudojimosi ja pradžios 2011 m. lapkričio mėn., be to, taip pat didėja advokatų ir atstovų prieigos paskyrų skaičius. 2017 m. 83 % visų Bendrojo Teismo gautų dokumentų pateikti naudojantis elektroninėmis priemonėmis (2016 m. tai sudarė 72 %); tai sudaro 805 768 puslapius⁷.

Nuo šiol visos valstybės narės ir 3 707 advokatai ir atstovai turi *e-Curia* paskyrą.

Naudos, kuri gaunama dėl taikomosios programos *e-Curia* naudojimo, negalima paneigti, tačiau 17 % procesinių dokumentų vis dar buvo pateikti popierine forma, todėl nebuvo pasinaudota visais praktiniais šios programos privalumais, būtent siekiant atsisakyti lygiagretaus dokumentų tvarkymo popierine ir elektronine formomis. Reikėtų pažymėti, kad 2017 m., kanceliarijai surengus mokymus, Bendra pertvarkymo valdyba sutiko prašyti prieigos prie *e-Curia* paskyros, o tai leido įteikti šimtus procesinių dokumentų elektroniniu būdu.

Taikomosios programos *e-Curia* naudojimas plečiasi, tačiau pažanga vis dar lėta. Taigi, 2018 m. Bendrasis Teismas toliau ryžtingai įgyvendins veiksmus, siekdamas, kad visi procesiniai dokumentai būtų teikiami per šią programą.

^{5/} Kanceliarija ir Bendrojo Teismo teisėjų kabinetai informacija keičiasi naudodami dokumentų perdavimo formas, kuriomis siekiama perduoti informaciją arba gauti kompetentingo subjekto sprendimą dėl konkretaus procesinio klausimo. Nuo 2014 m. lapkričio mėn. tokios formos pakeistos elektroninėmis.

^{6/} 2011 m. rugsėjo 14 d. Bendrojo Teismo sprendimas dėl procesinių dokumentų pateikimo ir įteikimo per taikomąją programą *e-Curia* (OL C 289, 2011, p. 9).

^{7/} Vertinant bendrai, pažymėtina, kad 2017 m. Bendrajam Teismui pateiktų procesinių dokumentų puslapių skaičius sudarė beveik 1 mln.

2015 m. įsigaliojusią procesinių nuostatų taikymas

2017 m. buvo antrieji ištisi metai, kai taikytos 2015 m. liepos 1 d. įsigaliojusios procesinės nuostatos.

Objektyviai galima teigti, kad buvo pasiekti užsibrėžti supaprastinimo ir racionalizavimo tikslai. Bendrasis Teismas visapusiškai naudojo 2015 m. nustatytomis procesinėmis priemonėmis, kurios puikiai pritaikytos prie Bendrojo Teismo sprendžiamų ginčų ypatumų.

Verta paminėti, kad:

- praėjusiais metais labai sumažėjo kanceliarijos rengiamų nutarčių skaičius (317, palyginti su 521 2015 m.⁸⁾, nepaisant didelio nagrinėjamų bylų skaičiaus,
- didėjo nerengiant teismo posėdžio priimtų sprendimų dėl tiesioginių ieškinių skaičius⁹; šia galimybe pasinaudota 54 kartus (ir 152 kartus intelektinės nuosavybės bylose),
- pasitvirtino, kad dėl naujos kalbų vartojimo tvarkos intelektinės nuosavybės bylose labai sumažėjo kanceliarijos įsitraukimo atvejų ir kolegijų pirmininkų sprendimų skaičius; tai lėmė ir tai, kad beveik nepateikiama pastabų dėl proceso kalbos (22, palyginti su 279 2015 m.),
- konstatuota, kad intelektinės nuosavybės bylose antrą kartą nesikeičiant pareiškimais nepadaugėjo prašymų surengti teismo posėdį ir kad tai padėjo sutrumpinti vidutinę šių bylų, kurios užbaigiamos priimant sprendimą, proceso trukmę.

Be to, taisyklė, pagal kurią Bendrasis Teismas nepriima sprendimo dėl prašymo įstoti į bylą, kol neišnagrinėja atsakovo pareikšto nepriimtimumu arba kompetencijos nebuvimu grindžiamo prieštaravimo, šiam teismui leido nepriimti sprendimo dėl didelio tokio pobūdžio prašymų skaičiaus tais atvejais, kai prieštaravimams buvo pritarta. Galiausiai, visiškai kitoje, būtent viešosios tarnybos srityje, Bendrasis Teismas inicijavo kelias draugiško ginčo sprendimo procedūras ir kai kurios iš jų buvo sėkmingos.

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad padaugėjo formos reikalavimų neatitinkančių ieškinių ir apeliacinių skundų, ir tai susiję su visomis bylomis, nors 2016 m. ir džiaugtasi, kad tokių ieškinių ir apeliacinių skundų skaičius buvo sumažėjęs.

Nuolatinė pagalba, kurios neįmanoma įvertinti kiekybiškai

Kanceliarija teikė pagalbą visoms kolegijoms ir jas sudarančių teisėjų kabinetų darbuotojams jiems vykdant kasdienę veiklą. Ir šiais metais jie galėjo būti tikri, kad kanceliarijos darbuotojai jiems nuolat teiks pagalbą, ir pasinaudoti jų kompetencija sprendžiant procesinius klausimus. Reikia pažymėti, kad dėl padidėjusio teisėjų ir jų darbuotojų skaičiaus, kurį lėmė įgyvendinama reforma, labai išaugo kanceliarijai pateikiamų vidinių prašymų skaičius. Kartu kanceliarija veikė lanksčiai ir toliau tęsė koordinuotą veiklą ir siekė efektyvumo prisiderindama prie aplinkybių ir gerindama savo darbo metodus.

8/ Nuo 2015 m. liepos 1 d. tam tikri sprendimai, kurie anksčiau buvo priimami nutarčių forma (bylos nagrinėjimo sustabdymas ir atnaujinimas, bylų sujungimas, valstybės narės arba institucijos įstojimas į bylą, kurioje nekeliama su konfidencialumu susiję klausimai), priimami paprasto sprendimo, kuris pridedamas prie bylos medžiagos, forma.

9/ Iki 2015 m. liepos 1 d. galimybė priimti sprendimą nerengiant teismo posėdžio egzistavo tik intelektinės nuosavybės bylose ir dėl Tarnautojų teismo sprendimų pateikiamų apeliacinių skundų atveju.

Galiausiai kanceliarija per savo atstovus toliau teikia pagalbą Bendrojo Teismo komitetui, įgaliotam spręsti procesinius klausimus, ir kitiems komitetams bei grupėms pagal poreikį arba darbų pobūdį.

III. ADMINISTRACINĖS PAGALBOS TEIKIMAS

Kaip administracinė tarnyba ir šiais metais kanceliarija atsakydavo į įvairius iš išorės gautus prašymus. Taip pat imtasi koordinuotų priemonių su įvairiais kitais institucijos administraciniais padaliniais siekiant:

laikytis naujų teisės aktuose nustatytų reikalavimų, skirtų užtikrinti aplinkos apsaugą (sistema EMAS – *Eco-Management and Audit Scheme*) imantis įvairių informavimo priemonių ir labai konkrečių veiksmų, būtent nebesiųsti kanceliarijos parengtų dokumentų popierine forma (įvairius statistinius duomenis atspindintys dokumentai ir teismo kalendorius) ir pakeisti juos elektroniniais dokumentais,

visiškai įgyvendinti itin jautrių duomenų (t. y. duomenų, dėl kurių pateikimo galėtų iškilti grėsmė Sąjungos arba vienos ar kelių jos valstybių narių saugumui ar jų tarptautiniams santykiams), pateiktų Bendrojo Teismo gautose bylose, apsaugai skirtas priemones,

užtikrinti, kad būtų laikomasi asmens duomenų apsaugą reglamentuojančių teisės aktų.

Be to, vykdydami Europos Sąjungos Teisingumo Teismo bylų valdymo veiksmingumo peržiūros procedūrą Europos Audito Rūmai vertino ir kanceliarijos veiklą ir jos atliekamą bylų tvarkymą. Visų pirma auditoriai tikrino, ar taikytos procedūros leido efektyviai tvarkyti bylas ir ar galima dar pagerinti bylų nagrinėjimo terminus. Specialiąją ataskaitą Audito Rūmai pateikė 2017 m. rugsėjo mėn., po to ji buvo pristatyta Europos Parlamentui ir Europos Sąjungos Tarybai ir dėl jos šiose institucijose vyko diskusijos.

Kaip vieną iš galimų numatyti patobulinimų Audito Rūmai toliau plėtojo galimybę numatyti integruotą informacinę bylų tvarkymo sistemą. Šiuo klausimu pažymėtina, kad, kaip nurodė Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo pastabose, šis kvietimas išanalizuoti ir prireikus įgyvendinti integruotą informacinę sistemą, atsižvelgiant į teismo veiklos ypatumus ir į kiekvienam teismui būdingas savybes, buvo palankiai sutiktas. Savo ruožtu Bendrojo Teismo kanceliarija yra pagalbą teikianti tarnyba, trokštanti visu pajėgumu naudoti informacines technologijas vykstant teismo procesui ir taip pasinaudoti visa jų galima nauda. Taigi, 2018 m. kanceliarija toliau bendradarbiaus šia linkme su Europos Sąjungos Teisingumo Teismo padaliniais ir toliau dės pastangas, kad integruotai tvarkytų bylas ir kad modernizuotų keitimosi dokumentais su šalimis sistemą.

Be to, kanceliarija ėmėsi įvairių bendradarbiavimo iniciatyvų siekdama dialogo ir būti išklaudyta. Taip 2017 m. tęsiant 2014 m. pradėtą keitimąsi informacija su EUIPO apeliacinių tarybų kanceliarija, buvo surengtas dviejų kanceliarijų ir tarnybų, atsakingų už naujas technologijas, atstovų susitikimas. Šis susitikimas suteikė atitinkamoms tarnyboms ne tik galimybę pasikeisti turininga ir naudinga informacija, bet ir leido užbaigti per ankstesnius susitikimus pradėtus projektus ir pateikti minčių ateičiai.

Be to, kanceliarija sėmėsi idėjų iš kitų teismų atitinkamų tarnybų. Bendrojo Teismo kanceliarijos delegacijos vizitas Europos Žmogaus Teisių Teismo kanceliarijoje leido geriau suprasti šios kanceliarijos veikimo sistemą, ypač, kiek tai susiję su jos turimomis informacinių technologijų priemonėmis.

Galiausiai, savaime suprantama, kad kanceliarija yra tarnyba, teikianti pagalbą šalims atstovaujantiems asmenims, advokatams ir valstybių narių bei institucijų atstovams, su kuriais ji palaiko kasdienį tiesioginį dialogą.

Galima numatyti kanceliarijos darbo krūvio augimą, kurį lems tai, kad 2016 m. ir 2017 m. buvo padidintas teisėjų skaičius ir tai, kad plečiasi ginčų spektras ir didėja nagrinėjamų bylų skaičius, neatsižvelgiant į Teisingumo Teismo kompetencijos perdavimo Bendrajam Teismui, kuris, kaip matyti iš 2017 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamentui, Tarybai ir Komisijai pateiktos ataskaitos¹⁰, neatmetamas, padarinius. Kanceliarija toliau atitinkamai organizuos savo darbą ir padarys reikiamus pakeitimus, kad tinkamai pasiruoštų naujiems iššūkiams.

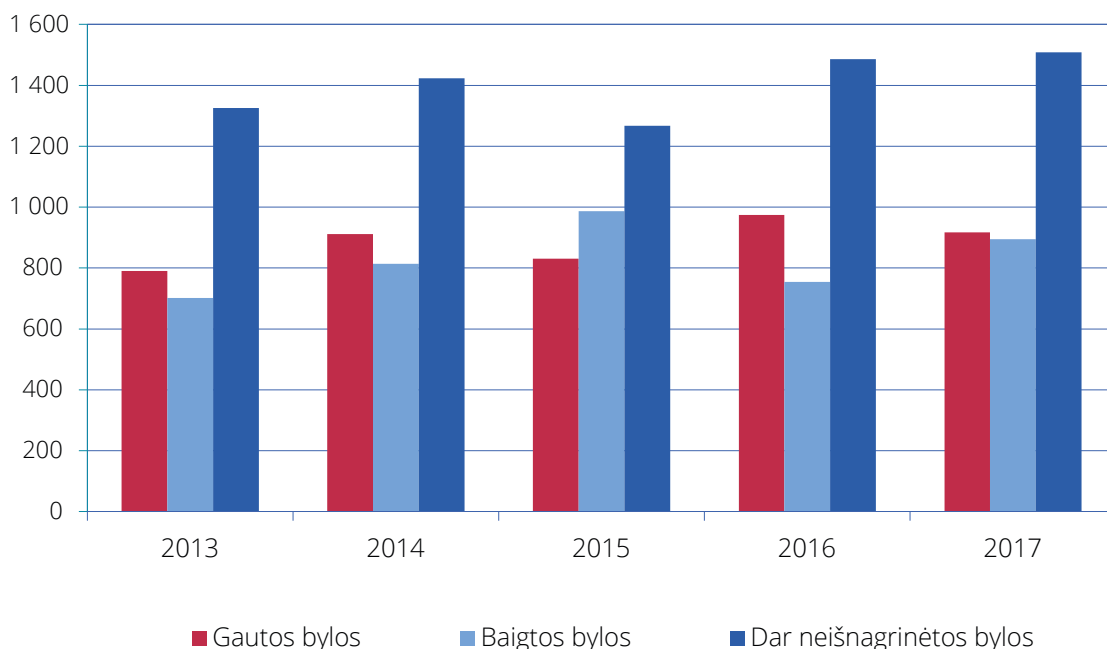
10/ Remiantis Reglamento 2015/2422 3 straipsnio 2 dalimi pateikta ataskaita, kurioje nurodomi galimi pakeitimai, susiję su kompetencijos paskirstymu priimant prejudicinius sprendimus pagal SESV 267 straipsnį.

D/ BENDROJO TEISMO TEISMINĖS VEIKLOS STATISTIKA

I. Bendrieji Bendrojo Teismo veiklos duomenys –Gautos, baigtos, dar neišnagrinėtos bylos (2013–2017)	199
II. Gautos bylos – Procedūrų pobūdis (2013–2017)	200
III. Gautos bylos – leškinio pobūdis (2013–2017)	201
IV. Gautos bylos – leškinio dalykinė sritis (2013–2017)	202
V. Baigtos bylos – Procedūrų pobūdis (2013–2017)	203
VI. Baigtos bylos – leškinio dalykinė sritis (2017)	204
VII. Baigtos bylos – leškinio dalykinė sritis (2013–2017)	205
VIII. Baigtos bylos – Teismo sudėtis (2013–2017)	206
IX. Baigtos bylos – Proceso trukmė mėnesiais (2013–2017)	207
X. Proceso trukmė mėnesiais (2013–2017)	208
XI. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Procedūrų pobūdis (2013–2017)	209
XII. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – leškinio dalykinė sritis (2013–2017)	210
XIII. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos –Teismo sudėtis (2013–2017)	211
XIV. Kita – Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių (2013–2017)	212
XV. Kita – Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių (2013–2017)	213
XVI. Kita – Teisingumo Teismui apskūsti Bendrojo Teismo sprendimai (1990–2017)	214
XVII. Kita – Teisingumo Teismui pateiktų apeliacinių skundų pasiskirstymas pagal procedūros pobūdį (2013–2017)	215
XVIII. Kita – Apeliacinių skundų nagrinėjimo Teisingumo Teisme rezultatai (2017)	216
XIX. Kita – Apeliacinių skundų nagrinėjimo Teisingumo Teisme rezultatai (2013–2017)	217
XX. Kita – Bendroji raida (1989–2017)	218
XXI. Bendrojo Teismo kanceliarijos veikla (2015–2017)	219
XXII. Procesinių dokumentų pateikimo Bendrajam Teismui būdas	220
XXIII. Puslapių, pateiktų per <i>e-Curia</i> , skaičius (2013–2017)	221
XXIV. Pranešimai Europos Sąjungos oficialiajam leidiniui (2013–2017)	222
XXV. Nagrinėtų bylų skaičius (2013–2017)	223

I. BENDRIEJI BENDROJO TEISMO VEIKLOS DUOMENYS – GAUTOS, BAIGTOS, DAR NEIŠNAGRINĖTOS BYLOS (2013–2017)^{1 2}

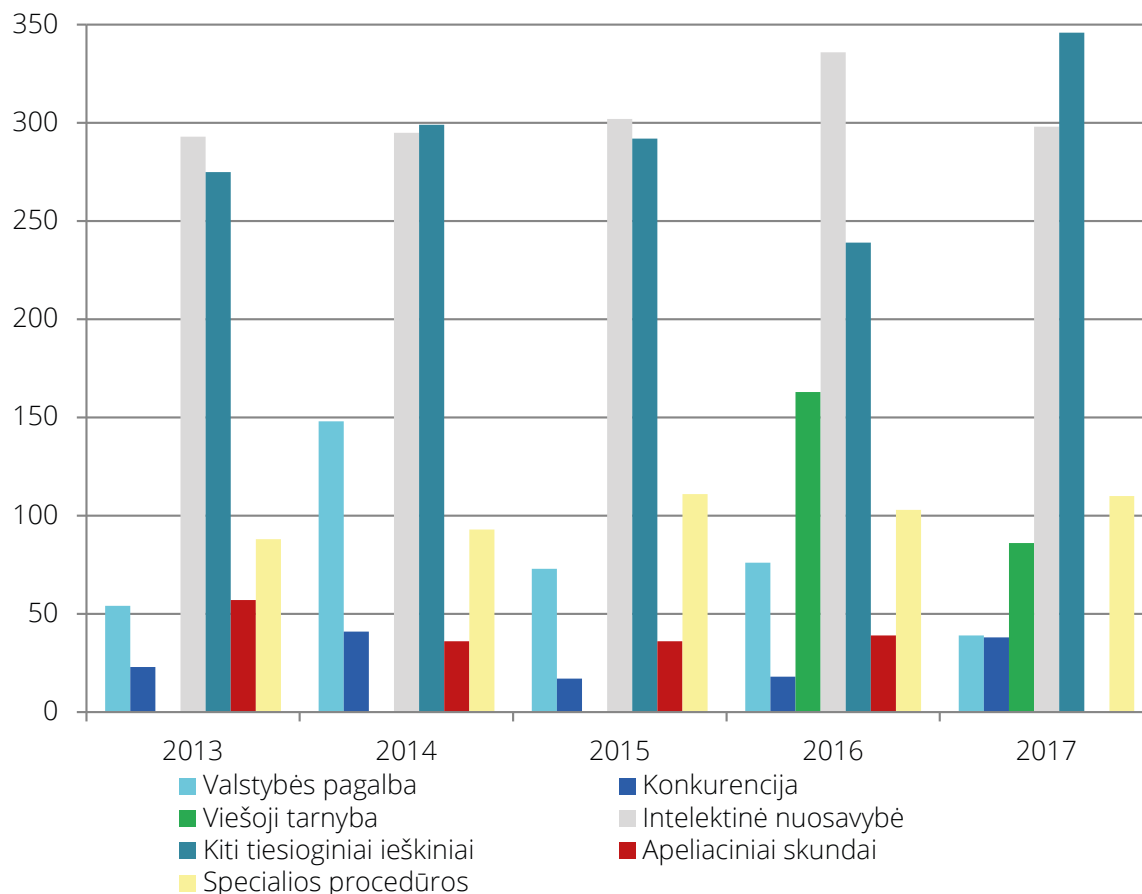
	2013	2014	2015	2016	2017
Gautos bylos	790	912	831	974	917
Baigtos bylos	702	814	987	755	895
Dar neišnagrinėtos bylos	1 325	1 423	1 267	1 486	1 508

1/ Išskyrus atvejus, kai nurodyta kitaip, šioje lentelėje ir kituose puslapiuose pateikiamose lentelėse atsižvelgta į specialias procedūras.

Specialiomis procedūromis laikomi: protestas dėl sprendimo už akių panaikinimo (Teisingumo Teismo statuto 41 straipsnis, Bendrojo Teismo procedūros reglamento 166 straipsnis), procesas pagal trečiojo asmens skundą (Teisingumo Teismo statuto 42 straipsnis, Bendrojo Teismo procedūros reglamento 167 straipsnis), išaiškinimas (Teisingumo Teismo statuto 43 straipsnis, Bendrojo Teismo procedūros reglamento 168 straipsnis), bylos atnaujinimas (Teisingumo Teismo statuto 44 straipsnis, Bendrojo Teismo procedūros reglamento 169 straipsnis), nemokamos teisinės pagalbos suteikimas (Bendrojo Teismo procedūros reglamento 148 straipsnis), klaidų ištaisymas (Bendrojo Teismo procedūros reglamento 164 straipsnis), sprendimo nepriėmimas tam tikru klausimu (Bendrojo Teismo procedūros reglamento 165 straipsnis) ir ginčas dėl atlygintinų bylinėjimosi išlaidų (Bendrojo Teismo procedūros reglamento 170 straipsnis).

2/ Išskyrus atvejus, kai nurodyta kitaip, šioje lentelėje ir kituose puslapiuose pateikiamose lentelėse neatsižvelgta į procedūras dėl laikinųjų apsaugos priemonių.

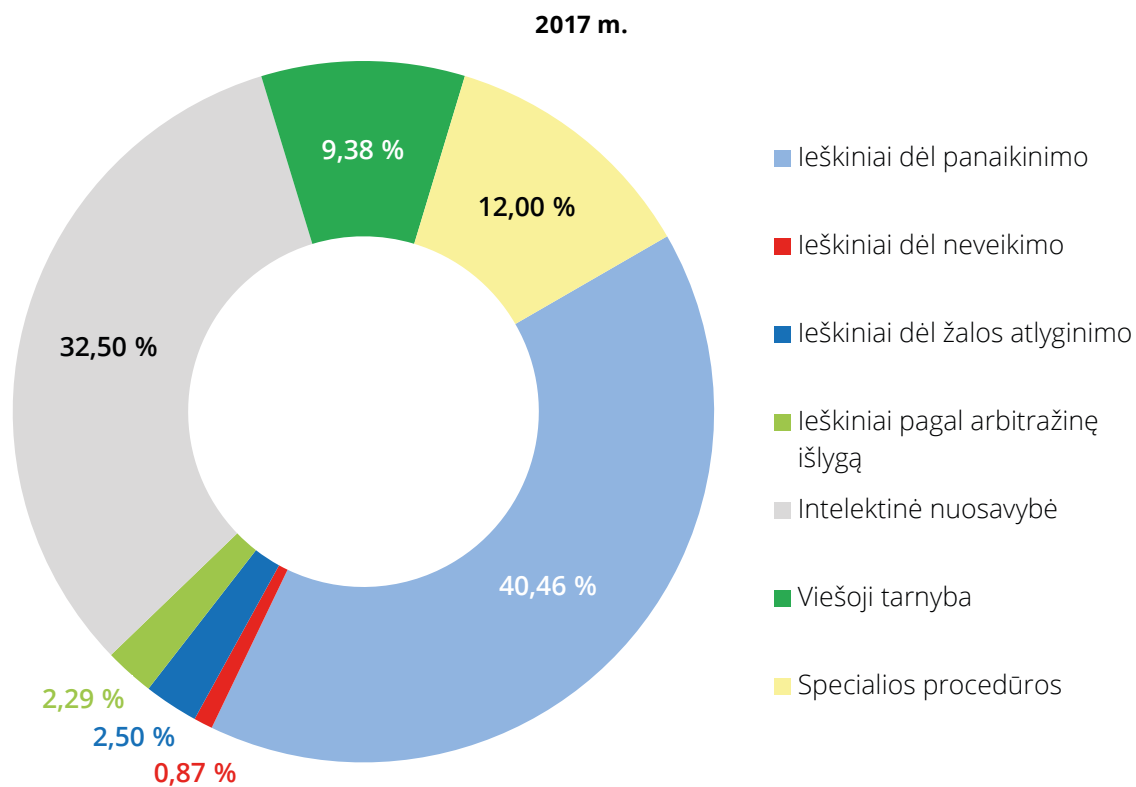
II. GAUTOS BYLOS – PROCEDŪRŲ POBŪDIS (2013–2017)

	2013	2014	2015	2016 ¹	2017
Apeliaciniai skundai	57	36	36	39	
Intelektinė nuosavybė	293	295	302	336	298
Kiti tiesioginiai ieškiniai	275	299	292	239	346
Konkurencija	23	41	17	18	38
Specialios procedūros	88	93	111	103	110
Valstybės pagalba	54	148	73	76	39
Viešoji tarnyba				163	86
Iš viso	790	912	831	974	917

1/ 2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotos 123 viešosios tarnybos bylos ir 16 specialių procedūrų šioje srityje.

III. GAUTOS BYLOS – IEŠKINIO POBŪDIS (2013–2017)

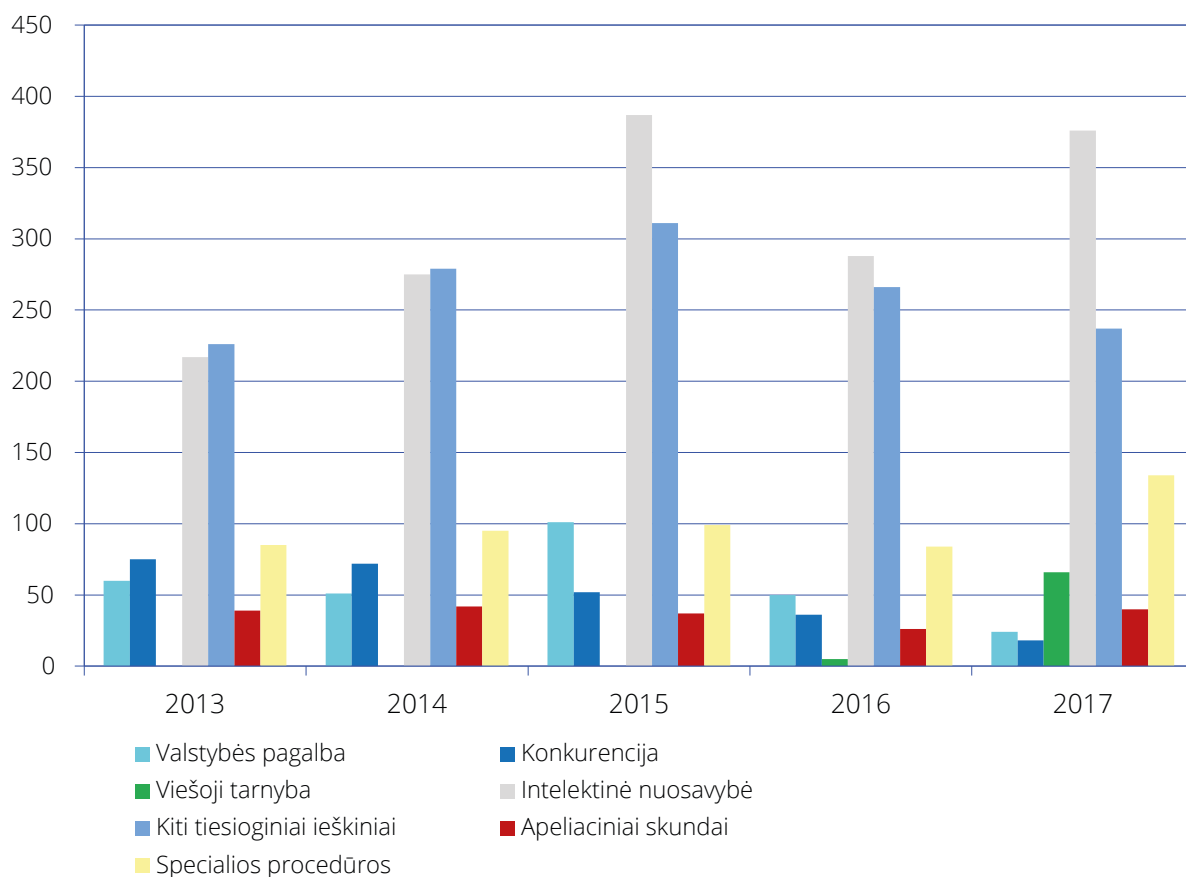

	2013	2014	2015	2016	2017
Ieškiniai dėl panaikinimo	319	423	332	297	371
Ieškiniai dėl neveikimo	12	12	5	7	8
Ieškiniai dėl žalos atlyginimo	15	39	30	19	23
Ieškiniai pagal arbitražinę išlygą	6	14	15	10	21
Intelektinė nuosavybė	293	295	302	336	298
Viešoji tarnyba				163	86
Apeliaciniai skundai	57	36	36	39	
Specialios procedūros	88	93	111	103	110
Iš viso	790	912	831	974	917

IV. GAUTOS BYLOS – IEŠKINIO DALYKINĖ SRITIS (2013–2017)

	2013	2014	2015	2016	2017
Aplinka	11	10	5	6	8
Arbitražinė išlyga	6	14	15	10	21
Asociacija su užjūrio šalimis ir teritorijomis	1				
Bendra užsienio ir saugumo politika	2			1	
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	12	3	5	6	10
Darbuotojų migrantų socialinė apsauga	1				
Ekonominė ir pinigų politika	15	4	3	23	98
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	3	3	5	2	3
Energetika	1	3	3	4	8
Europos Sąjungos išorės veiksmai		2	1	2	2
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė perspektyva, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)		4	7	4	5
Įmonių teisė		1	1		
Institucinė teisė	44	67	53	52	65
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	294	295	303	336	298
Įsisteigimo laisvė		1			
Konkurencija	23	41	17	18	38
Kultūra	1			1	
Laisvas asmenų judėjimas			1	1	1
Laisvas kapitalo judėjimas			2	1	
Laisvas prekių judėjimas	1		2	1	
Laisvė teikti paslaugas		1		1	
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	6	1		7	
Mokesčiai	1	1	1	2	1
Moksliniai tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	5	2	10	8	2
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	1	8		3	1
Naujų valstybių įstojimas	1				
Pramonės politika		2			
Prekybos politika	23	31	6	17	14
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)	41	69	55	28	27
Sąjungos pilietybė		1			
Socialinė politika		1		1	
Susipažinimas su dokumentais	20	17	48	19	25
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas	2		3	1	
Teisės aktų derinimas	13		1	1	5
Transeuropiniai tinklai	3				2
Transportas	5	1			
Turizmas	2				
Užimtumas	2				
Valstybės pagalba	54	148	73	76	39
Vartotojų apsauga	1	1	2	1	
Viešieji pirkimai	15	16	23	9	19
Visuomenės sveikata	5	11	2	6	5
Žemės ūkis	27	15	37	20	22
Žuvininkystės politika	3	3		1	2
Iš viso pagal EB sutartį / SESV	645	777	684	669	721
Pareigūnų tarnybos nuostatai	57	42	36	202	86
Specialios procedūros	88	93	111	103	110
IŠ VISO BENDRAI	790	912	831	974	917

V. BAIGTOS BYLOS – PROCEDŪRŲ POBŪDIS (2013–2017)

	2013	2014	2015	2016	2017
Apeliaciniai skundai	39	42	37	26	40
Intelektinė nuosavybė	217	275	387	288	376
Kiti tiesioginiai ieškiniai	226	279	311	266	237
Konkurencija	75	72	52	36	18
Specialios procedūros	85	95	99	84	134
Valstybės pagalba	60	51	101	50	24
Viešoji tarnyba				5	66
Iš viso	702	814	987	755	895

VI. BAIGTOS BYLOS – IEŠKINIO DALYKINĖ SRITIS (2017)

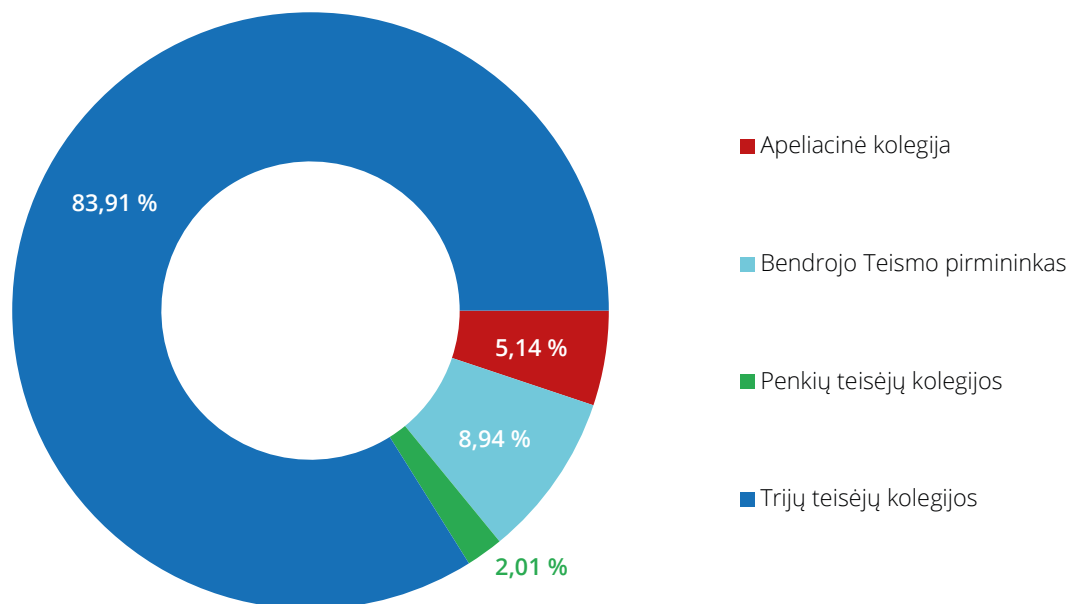
	Sprendimai	Nutartys	Iš viso
Aplinka		3	3
Arbitražinė išlyga	11	6	17
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	3	1	4
Ekonominė ir pinigų politika	3	3	6
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	2	10	12
Energetika	1	2	3
Europos Sąjungos išorės veiksmai	1	3	4
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė perspektyva, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)	2	3	5
Institucinė teisė	25	29	54
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	272	104	376
Konkurencija	11	7	18
Kultūra		1	1
Laisvas asmenų judėjimas		2	2
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė		5	5
Mokesčiai		3	3
Moksliniai tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	5	7	12
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	3	2	5
Prekybos politika	13	2	15
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)	22	4	26
Susipažinimas su dokumentais	7	7	14
Teisės aktų derinimas		2	2
Valstybės pagalba	13	11	24
Vartotojų apsauga	1		1
Viešieji pirkimai	12	4	16
Visuomenės sveikata		3	3
Žemės ūkis	14	7	21
Žuvininkystės politika		2	2
Iš viso pagal EB sutartį / SESV	421	233	654
Pareigūnų tarnybos nuostatai	70	37	107
Specialios procedūros	1	133	134
IŠ VISO BENDRAI	492	403	895

VII. BAIGTOS BYLOS – IEŠKINIO DALYKINĖ SRITIS (2013–2017) (SPRENDIMAI IR NUTARTYS)

	2013	2014	2015	2016	2017
Aplinka	6	10	18	4	3
Arbitražinė išlyga	8	10	2	17	17
Asociacija su užjūrio šalimis ir teritorijomis		1			
Bendra užsienio ir saugumo politika		2	1		
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	6	3	9	8	4
Darbuotojų migrantų socialinė apsauga	1				
Ekonominė ir pinigų politika	1	13	9	2	6
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	14	1	6	1	12
Energetika	1	3	1	3	3
Europos Sąjungos išorės veiksmai	2		2		4
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė perspektyva, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)			5	1	5
Įmonių teisė			1		
Institucinė teisė	35	33	58	46	54
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	218	275	388	288	376
Įsisteigimo laisvė			1		
Konkurencija	75	72	52	36	18
Kultūra				1	1
Laisvas asmenų judėjimas			1		2
Laisvas kapitalo judėjimas			2	1	
Laisvas prekių judėjimas	1		2	1	
Laisvė teikti paslaugas		1		1	
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	7	1			5
Mokesčiai		2	1		3
Moksliniai tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	4	1	2	6	12
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	9	6	4	3	5
Naujų valstybių įstojimas			1		
Pramonės politika			2		
Prekybos politika	19	18	24	21	15
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)	40	68	60	70	26
Sąjungos pilietybė		1			
Socialinė politika	4			1	
Susipažinimas su dokumentais	19	23	21	13	14
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas	1	2		1	
Teisės aktų derinimas		13		1	2
Transeuropiniai tinklai		1		2	
Transportas		3	3		
Turizmas	1	1			
Užimtumas	2				
Valstybės pagalba	59	51	101	50	24
Vartotojų apsauga			2	1	1
Viešieji pirkimai	21	18	22	20	16
Visuomenės sveikata	4	10	15	3	3
Žemės ūkis	16	15	32	34	21
Žuvininkystės politika	2	15	3	2	2
Iš viso pagal EB sutartį / SESV	576	673	851	638	654
Iš viso pagal AP sutartį	1				
Pareigūnų tarnybos nuostatai	40	46	37	33	107
Specialios procedūros	85	95	99	84	134
IŠ VISO BENDRAI	702	814	987	755	895

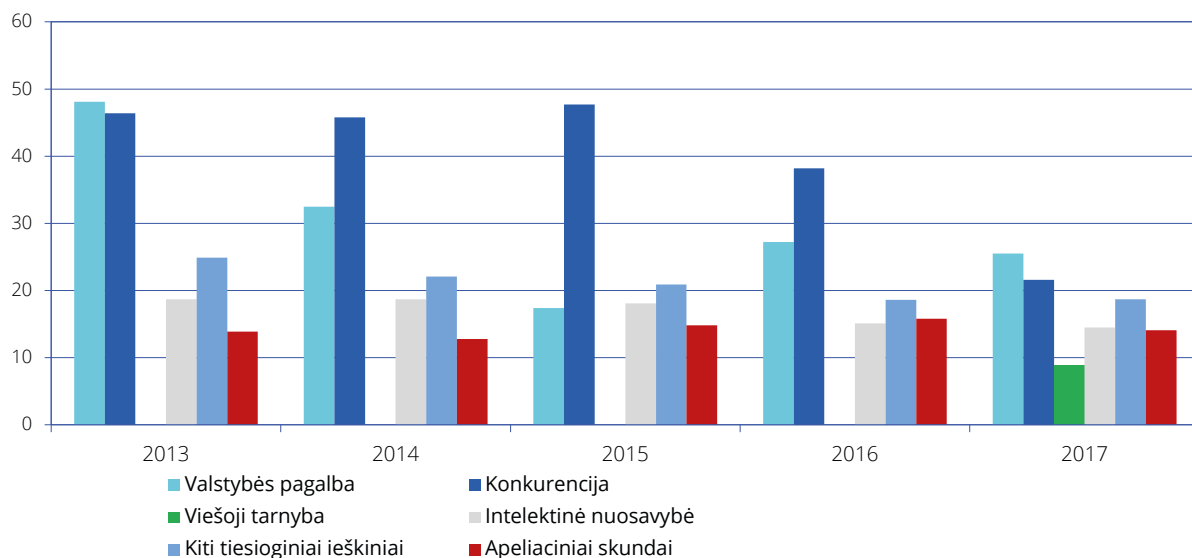
VIII. BAIGTOS BYLOS – TEISMO SUDĖTIS (2013–2017)

2017 m.

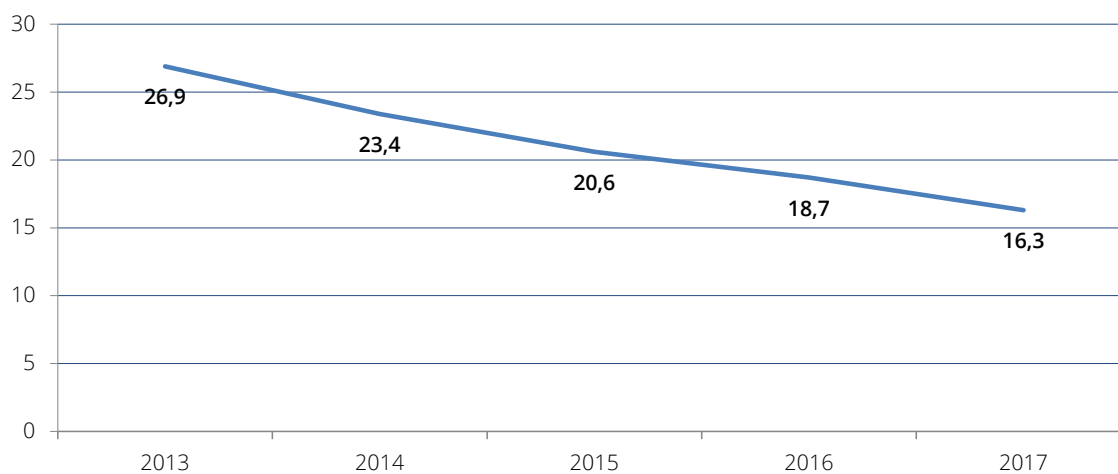
	2013			2014			2015			2016			2017		
	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso
Apeliacinė kolegija	13	47	60	21	32	53	23	14	37	25	13	38	29	17	46
Bendrojo Teismo pirmininkas		38	38		46	46		44	44		46	46		80	80
Penkių teisėjų kolegijos	7	1	8	9	7	16	8	3	11	10	2	12	13	5	18
Trijų teisėjų kolegijos	378	218	596	398	301	699	538	348	886	408	246	654	450	301	751
Vienas teisėjas							1	8	9	5		5			
Iš viso	398	304	702	428	386	814	570	417	987	448	307	755	492	403	895

IX. BAIGTOS BYLOS – PROCESO TRUKMĖ MĖNESIAIS (2013–2017)¹ (SPRENDIMAI IR NUTARTYS)

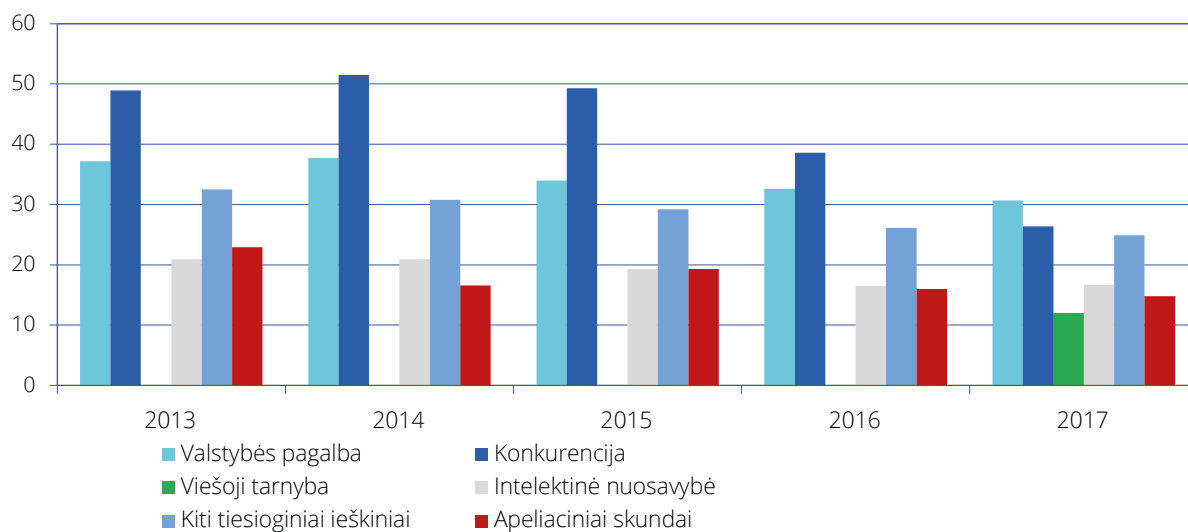
	2013	2014	2015	2016	2017
Apeliaciniai skundai	13,9	12,8	14,8	15,8	14,1
Intelektinė nuosavybė	18,7	18,7	18,1	15,1	14,5
Kiti tiesioginiai ieškiniai	24,9	22,1	20,9	18,6	18,7
Konkurencija	46,4	45,8	47,7	38,2	21,6
Valstybės pagalba	48,1	32,5	17,4	27,2	25,5
Viešoji tarnyba					8,9
Visos bylos	26,9	23,4	20,6	18,7	16,3

PROCESO TRUKMĖ (MĖNESIAIS) VISOS BYLOS, IŠSPRĘSTOS PRIIMANT SPRENDIMĄ ARBA NUTARTĮ

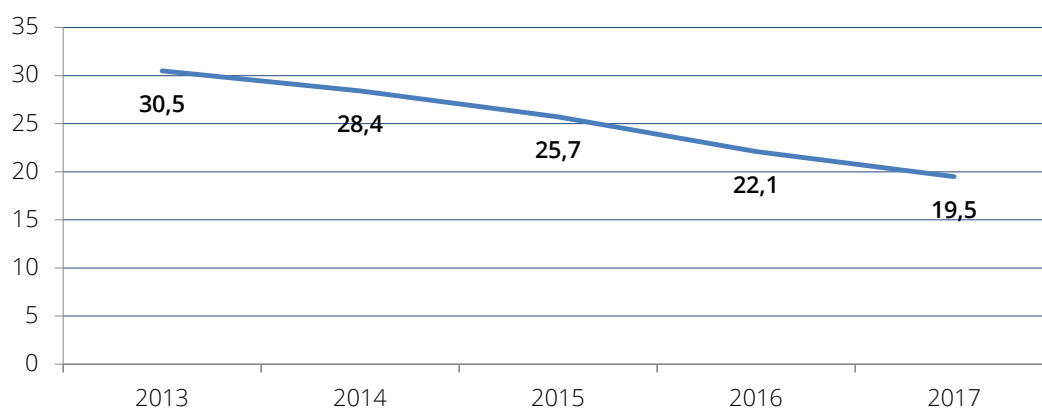
1/ Trukmė nurodyta mėnesiais ir dešimtosiomis mėnesio dalimis. Apskaičiuojant vidutinę proceso trukmę neatsižvelgta į bylas, kuriose priimtas tarpinis sprendimas, specialias procedūras, skundus dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą, 2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotas viešosios tarnybos bylas. Vidutinė 2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotų viešosios tarnybos bylų, kurias Bendrasis Teismas išnagrinėjo priimdamas sprendimą arba nutartį, nagrinėjimo trukmė yra 19,7 mėnesio (įskaitant laikotarpį Tarnautojų teisme ir laikotarpį Bendrajame Teisme).

X. PROCESO TRUKMĖ MĖNESIAIS (2013-2017)¹ (SPRENDIMAI)

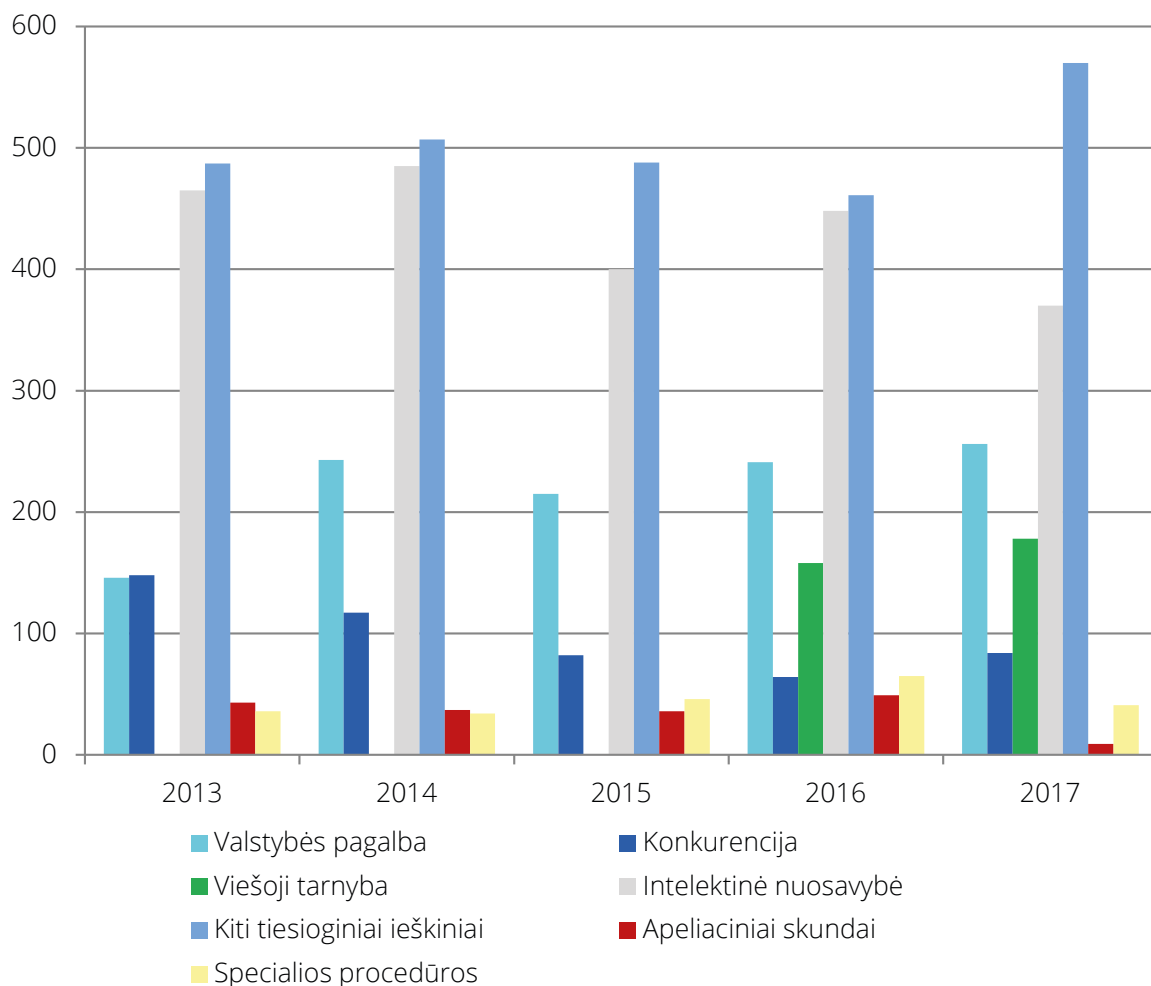
	2013	2014	2015	2016	2017
Apeliaciniai skundai	22,9	16,6	19,3	16	14,8
Intelektinė nuosavybė	20,9	20,9	19,3	16,5	16,7
Kiti tiesioginiai ieškiniai	32,5	30,8	29,2	26,1	24,9
Konkurencija	48,9	51,5	49,3	38,6	26,4
Valstybės pagalba	37,2	37,7	34	32,6	30,7
Viešoji tarnyba					11,9
Visos bylos	30,5	28,4	25,7	22,1	19,5

PROCESO TRUKMĖ (MĖNESIAIS) VISOS BYLOS, IŠSPRĘSTOS PRIIMANT SPRENDIMĄ

1/ Trukmė nurodyta mėnesiais ir dešimtosiomis mėnesio dalimis. Apskaičiuojant vidutinę proceso trukmę neatsižvelgta į bylas, kuriose priimtas tarpinis sprendimas, specialias procedūras, skundus dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą, 2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotas viešosios tarnybos bylas. Vidutinė 2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotų viešosios tarnybos bylą, kurias Bendrasis Teismas išnagrinėjo priimdamas sprendimą, nagrinėjimo trukmė yra 21 mėnuo (įskaitant laikotarpį Tarnautojų teisme ir laikotarpį Bendrajame Teisme).

XI. GRUODŽIO 31 D. DAR NEIŠNAGRINĖTOS BYLOS – PROCEDŪRŲ POBŪDIS (2013–2017)

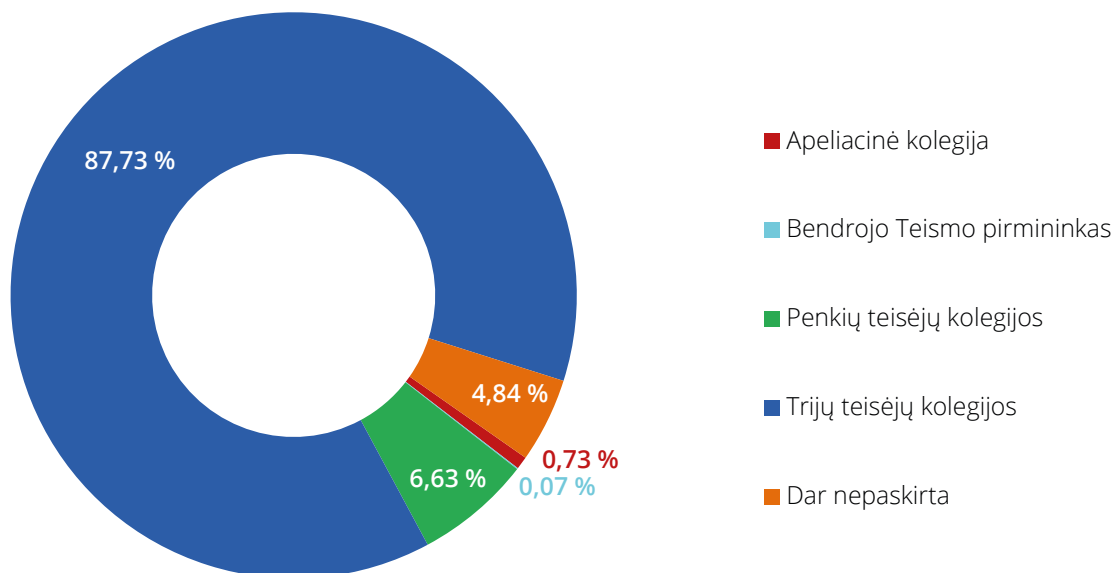
	2013	2014	2015	2016	2017
Apeliaciniai skundai	43	37	36	49	9
Intelektinė nuosavybė	465	485	400	448	370
Kiti tiesioginiai ieškiniai	487	507	488	461	570
Konkurencija	148	117	82	64	84
Specialios procedūros	36	34	46	65	41
Valstybės pagalba	146	243	215	241	256
Viešoji tarnyba				158	178
Iš viso	1 325	1 423	1 267	1 486	1 508

XII. GRUODŽIO 31 D. DAR NEIŠNAGRINĖTOS BYLOS – IEŠKINIO DALYKINĖ SRITIS (2013–2017)

	2013	2014	2015	2016	2017
Aplinka	18	18	5	7	12
Arbitražinė išlyga	13	17	30	23	27
Asociacija su užjūrio šalimis ir teritorijomis	1				
Bendra užsienio ir saugumo politika	3	1		1	1
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	14	14	10	8	14
Ekonominė ir pinigų politika	18	9	3	24	116
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	13	15	14	15	6
Energetika	1	1	3	4	9
Europos Sąjungos išorės veiksmai	1	3	2	4	2
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė perspektyva, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)	1	5	7	10	10
Įmonių teisė		1	1	1	1
Institucinė teisė	50	84	79	85	96
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	465	485	400	448	370
Įsisteigimo laisvė		1			
Konkurencija	148	117	82	64	84
Kultūra	1	1	1	1	
Laisvas asmenų judėjimas				1	
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė				7	2
Mokesčiai	1			2	
Moksliniai tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	8	9	17	19	9
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	7	9	5	5	1
Naujų valstybių įstojimas	1	1			
Pramonės politika		2			
Prekybos politika	45	58	40	36	35
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)	107	108	103	61	62
Socialinė politika		1	1	1	1
Susipažinimas su dokumentais	38	32	59	65	76
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas	2		3	3	3
Teisės aktų derinimas	13		1	1	4
Transeuropiniai tinklai	3	2	2		2
Transportas	5	3			
Turizmas	1				
Valstybės pagalba	146	243	215	241	256
Vartotojų apsauga	1	2	2	2	1
Viešieji pirkimai	36	34	35	24	27
Visuomenės sveikata	16	17	4	7	9
Žemės ūkis	51	51	56	42	43
Žuvininkystės politika	17	5	2	1	1
Iš viso pagal EB sutartį / SESV	1 245	1 349	1 182	1 213	1 280
Pareigūnų tarnybos nuostatai	44	40	39	208	187
Specialios procedūros	36	34	46	65	41
IŠ VISO BENDRAI	1 325	1 423	1 267	1 486	1 508

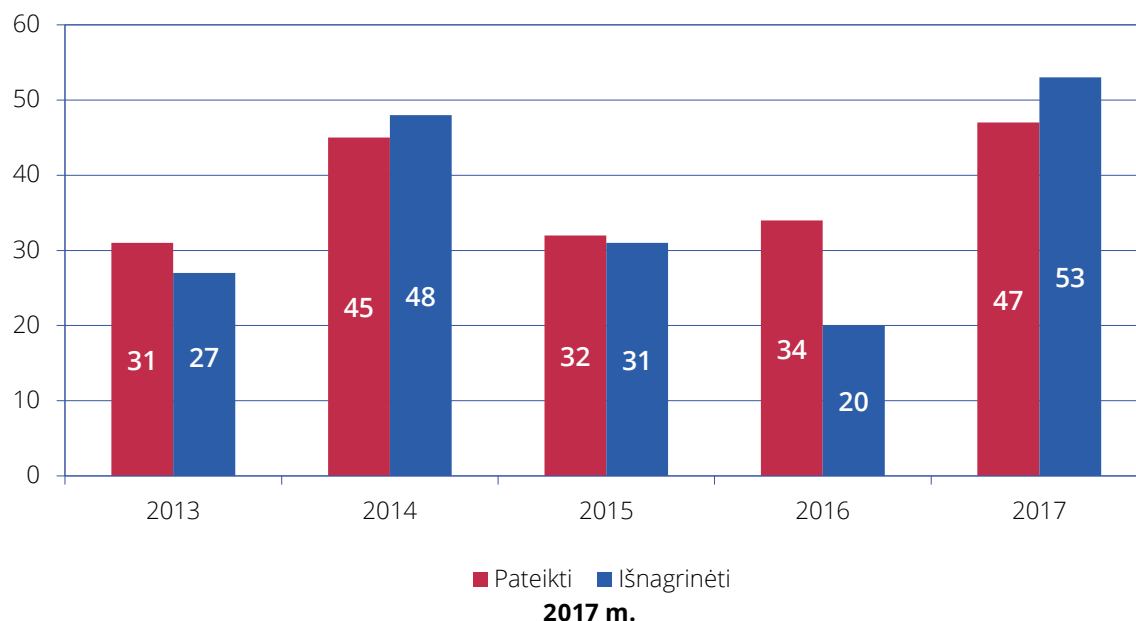
XIII. GRUODŽIO 31 D. DAR NEIŠNAGRINĖTOS BYLOS – TEISMO SUDĖTIS (2013–2017)

2017 m.

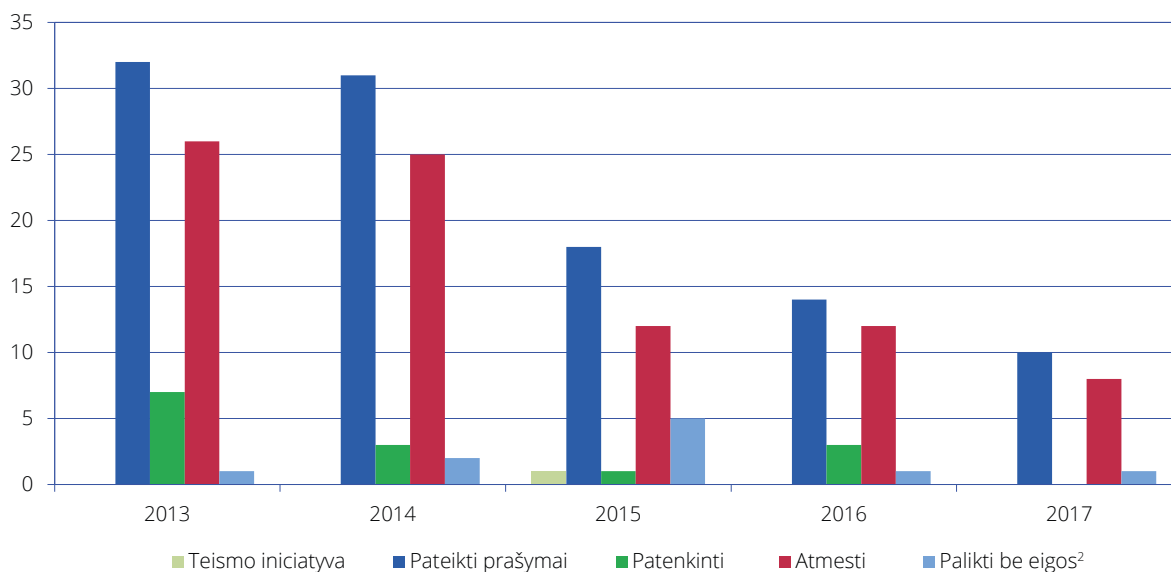
	2013	2014	2015	2016	2017
Apeliacinė kolegija	51	37	48	51	11
Bendrojo Teismo pirmininkas	1	1	12	12	1
Penkių teisėjų kolegijos	12	15	6	23	100
Trijų teisėjų kolegijos	1 146	1 272	1 099	1 253	1 323
Vienas teisėjas			1		
Dar nepaskirta	115	98	101	147	73
Iš viso	1 325	1 423	1 267	1 486	1 508

XIV. KITA – PRAŠYMAI DĖL LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ (2013–2017)

	Pateikti prašymai	Išnagrinėti prašymai	Sprendimo esmė		
			Tenkinti	Išbraukti iš registro / Nėra pagrindo priimti sprendimą	Netenkinti
Aplinka	1	1			1
Arbitražinė išlyga	1	3			3
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	1	3			3
Ekonominė ir pinigų politika		1			1
Energetika	2	4			4
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė perspektyva, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)	1				
Institucinė teisė	8	11			11
Konkurencija	2	3		1	2
Mokesčiai	1	1		1	
Moksliniai tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas		1		1	
Pareigūnų tarnybos nuostatai	2	3	1		2
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)	8	8			8
Susipažinimas su dokumentais	2	2	1	1	
Valstybės pagalba	4	2			2
Viešieji pirkimai	6	6			6
Visuomenės sveikata	2	1		1	
Žemės ūkis	3				
Žuvininkystės politika	3	3			3
Iš viso	47	53	2	5	46

XV. KITA – PRAŠYMAI DĖL LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ (2013–2017)¹

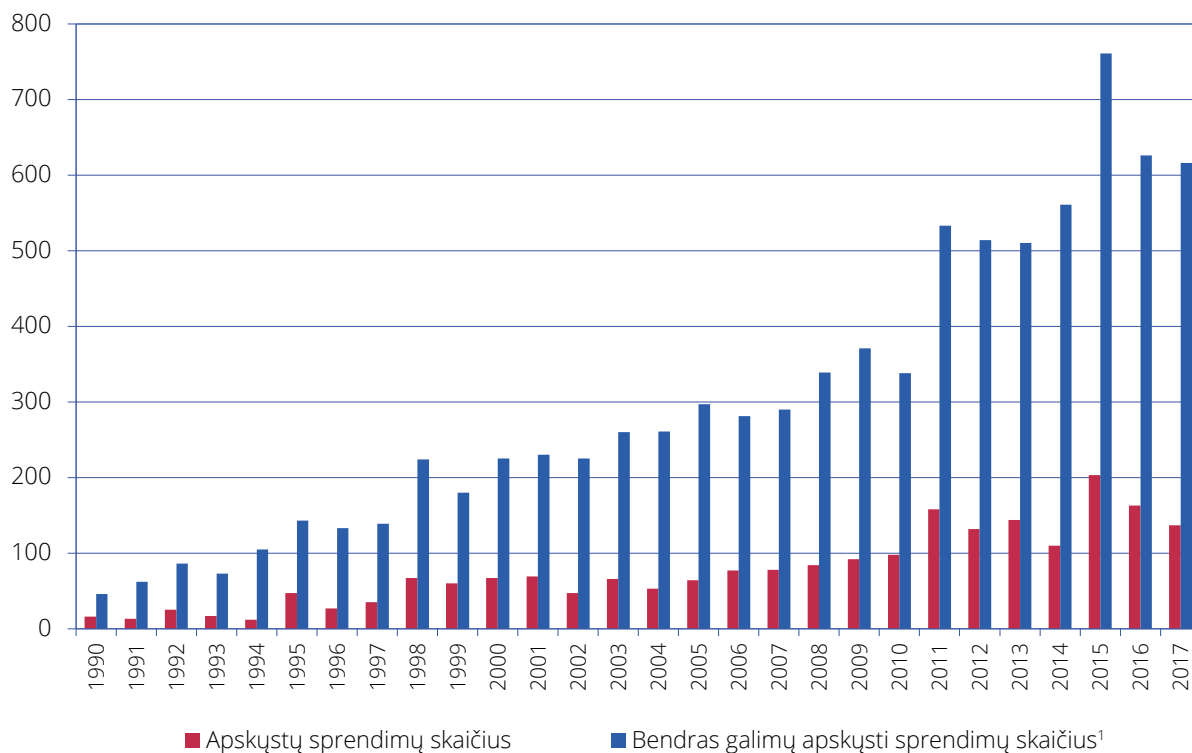

	2013			2014			2015			2016			2017								
	Teismo iniciatyva	Pateikti prašymai		Teismo iniciatyva	Pateikti prašymai		Teismo iniciatyva	Pateikti prašymai		Teismo iniciatyva	Pateikti prašymai		Teismo iniciatyva	Pateikti prašymai							
		Tenkinti	Atmesti		Palikti be eigos ²	Tenkinti		Atmesti	Palikti be eigos ²		Tenkinti	Atmesti		Palikti be eigos ²	Tenkinti	Atmesti	Palikti be eigos ²				
Aplinka		5	5		1			1													
Ekonominė ir pinigų politika								1	1												
Energetika		1	1																		
Europos Sąjungos išorės veiksmai								1	1												
Institucinė teisė					1	1		2		2	2	2		5	4	1					
Konkurencija		2	2		1	1				1	1			1	1						
Laisvas kapitalo judėjimas								2		2											
Laisvas prekių judėjimas											1		1								
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė										3	3										
Pareigūnų tarnybos nuostatai								1	1		1	1		1	1						
Prekybos politika		15	2	14	1					1	1										
Ribojamosios priemonės (išorės veiksmai)		4		4		9	9	4	4	1	1										
Susipažinimas su dokumentais		1		1		2	2	2	2	2	2		2	2	1						
Valstybės pagalba					13	2	10	3	2		2										
Viešieji pirkimai		2		1		1	2	1	1		1	1		1	1						
Visuomenės sveikata		1		2		3	1	1	1		1	1									
Žemės ūkis		1		1				1	1												
Iš viso		32	7	26	1	31	3	25	2	1	18	1	12	5	14	3	12	1	10	8	1

1/ Byla Bendrajame Teisme gali būti sprendžiama taikant pagreintą procedūrą pagal pagrindinės šalies prašymą, o nuo 2015 m. liepos 1 d. – Bendrojo Teismo iniciatyva.

2/ Prie „Palikti be eigos“ kategorijos priskiriami atvejai, kai atsiimamas prašymas, atsisakoma ieškinio arba kai byla išsprendžiama nutartimi dar prieš prašymo dėl pagreintintos procedūros nagrinėjimą.

XVI. KITA – TEISINGUMO TEISMUI APSKŪSTI BENDROJOTEISMO SPRENDIMAI (1990–2017)

	Apskųstų sprendimų skaičius	Bendras galimų apskųsti sprendimų skaičius ¹	Apskųstų sprendimų procentinė išraiška
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	25	86	29 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	143	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	224	30 %
1999	60	180	33 %
2000	67	225	30 %
2001	69	230	30 %
2002	47	225	21 %
2003	66	260	25 %
2004	53	261	20 %
2005	64	297	22 %
2006	77	281	27 %
2007	78	290	27 %
2008	84	339	25 %
2009	92	371	25 %
2010	98	338	29 %
2011	158	533	30 %
2012	132	514	26 %
2013	144	510	28 %
2014	110	561	20 %
2015	203	761	27 %
2016	163	626	26 %
2017	137	616	22 %

1/ Bendras galimų apskųsti sprendimų – teismo sprendimų, taip pat nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių, prašymo leisti įstoti į bylą atmetimo ir proceso užbaigimo kitais nei bylos išbraukimo iš registro ar perdavimo kitam teismui pagrindais, – kurių apskundimo terminas pasibaigė arba kurie buvo apskųsti, skaičius.

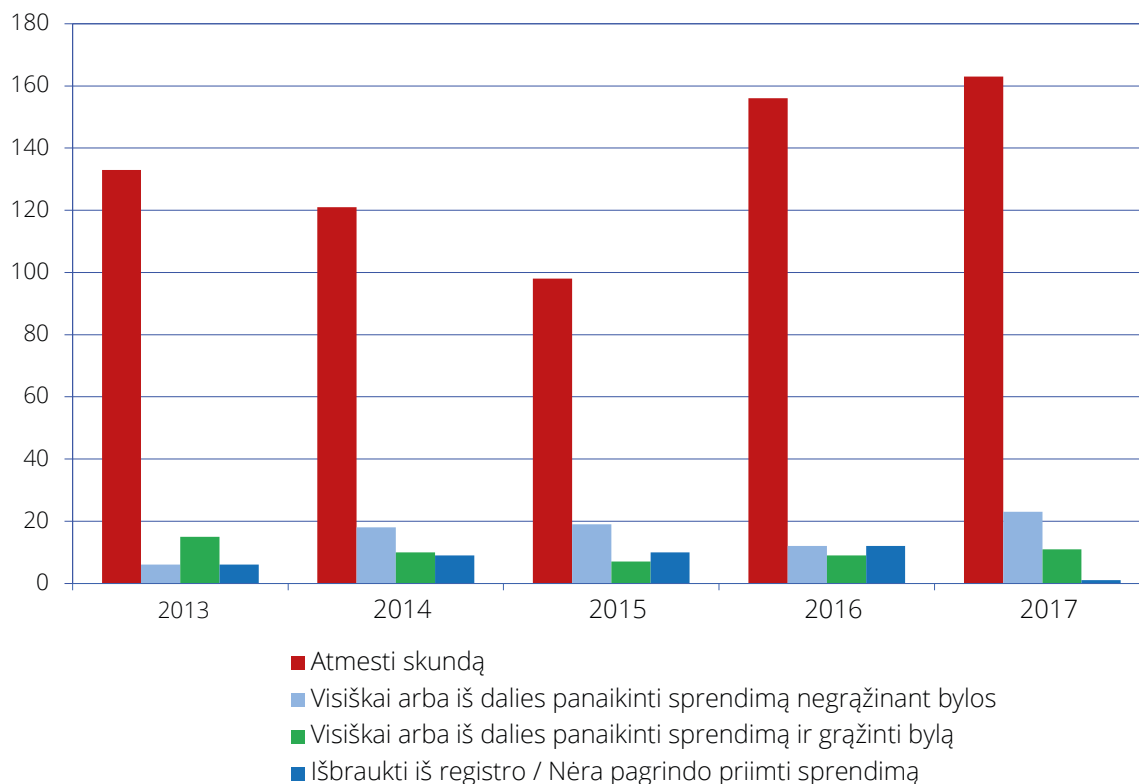
**XVII. KITA –
TEISINGUMO TEISMUI PATEIKTŲ APELIACINIŲ SKUNDŲ
PASISKIRSTYMAS PAGAL PROCEDŪROS POBŪDĮ (2013–2017)**

	2013			2014			2015			2016			2017		
	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	Apeliacinių skundų %	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	Apeliacinių skundų %	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	Apeliacinių skundų %	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	Apeliacinių skundų %	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	Apeliacinių skundų %
Apeliaciniai skundai							2								
Intelektinė nuosavybė	38	183	21 %	33	209	16 %	64	333	19 %	48	276	17 %	52	298	17 %
Kiti tiesioginiai ieškiniai	62	202	31 %	47	231	20 %	85	290	29 %	75	253	30 %	61	236	26 %
Konkurencija	28	73	38 %	15	44	34 %	32	61	52 %	17	41	41 %	5	17	29 %
Specialios procedūros													3	3	100 %
Valstybės pagalba	16	52	31 %	15	77	19 %	22	75	29 %	23	56	41 %	8	25	32 %
Viešoji tarnyba													8	37	22 %
Iš viso	144	510	28 %	110	561	20 %	203	761	27 %	163	626	26 %	137	616	22 %

**XVIII. KITA –
APELIACINIŲ SKUNDŲ NAGRINĖJIMO TEISINGUMO TEISME
REZULTATAI (2017)
(SPRENDIMAI IR NUTARTYS)**

	Atmesti skundą	Visiška arba iš dalies panaikinti sprendimą negrąžinant bylos	Visiška arba iš dalies panaikinti sprendimą ir grąžinti bylą	Išbraukti iš registro / Nėra pagrindo priimti sprendimą	Iš viso
Aplinka	1				1
Bendra užsienio ir saugumo politika	7		1		8
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	6				6
Ekonominė ir pinigų politika	1				1
Energetika			1		1
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė perspektyva, nuosavi išteklių, kova su sukčiavimu)	3				3
Institucinė teisė	17	2			19
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	39	2	1		42
Konkurencija	36	6	3		45
Moksliniai tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	2				2
Pareigūnų tarnybos nuostatai	1				1
Prekybos politika	8	4			12
Procedūra	3				3
Sąjungos teisės principai	1				1
Susipažinimas su dokumentais	8	1			9
Teisės aktų derinimas	1				1
Transportas	1				1
Valstybės pagalba	15	5	3	1	24
Vartotojų apsauga	1				1
Viešieji pirkimai		1			1
Visuomenės sveikata	3	1			4
Žemės ūkis	8	1	2		11
Žuvininkystės politika	1				1
Iš viso	163	23	11	1	198

**XIX. KITA –
APELIACINIŲ SKUNDŲ NAGRINĖJIMO TEISINGUMO
TEISME REZULTATAI (2013–2017)
(SPRENDIMAI IR NUTARTYS)**

	2013	2014	2015	2016	2017
Atmesti skundą	133	121	98	156	163
Visiškai arba iš dalies panaikinti sprendimą negrąžinant bylos	6	18	19	12	23
Visiškai arba iš dalies panaikinti sprendimą ir grąžinti bylą	15	10	7	9	11
Išbraukti iš registro / Nėra pagrindo priimti sprendimą	6	9	10	12	1
Iš viso	160	158	134	189	198

**XX. KITA –
BENDROJI RAIDA (1989–2017)
GAUTOS, BAIGTOS, DAR NEIŠNAGRINĖTOS BYLOS**

	Gautos bylos ¹	Baigtos bylos ²	Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1 117
1998	238	348	1 007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1 174
2005	469	610	1 033
2006	432	436	1 029
2007	522	397	1 154
2008	629	605	1 178
2009	568	555	1 191
2010	636	527	1 300
2011	722	714	1 308
2012	617	688	1 237
2013	790	702	1 325
2014	912	814	1 423
2015	831	987	1 267
2016	974	755	1 486
2017	917	895	1 508
Iš viso	14 374	12 866	

1/ 1989 m. naujai sukurtam Pirmosios instancijos teismui (dabar – Bendrasis Teismas) Teisingumo Teismas perdavė 153 bylas.
1993 m. pirmą kartą išplėtus šio teismo jurisdikciją, Teisingumo Teismas jam perdavė 451 bylą.
1994 m. antrą kartą išplėtus šio teismo jurisdikciją, Teisingumo Teismas jam perdavė 14 bylą.
2004–2005 m. trečią kartą išplėtus šio teismo jurisdikciją, Teisingumo Teismas jam perdavė 25 bylas.
2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotos 139 viešosios tarnybos bylos.

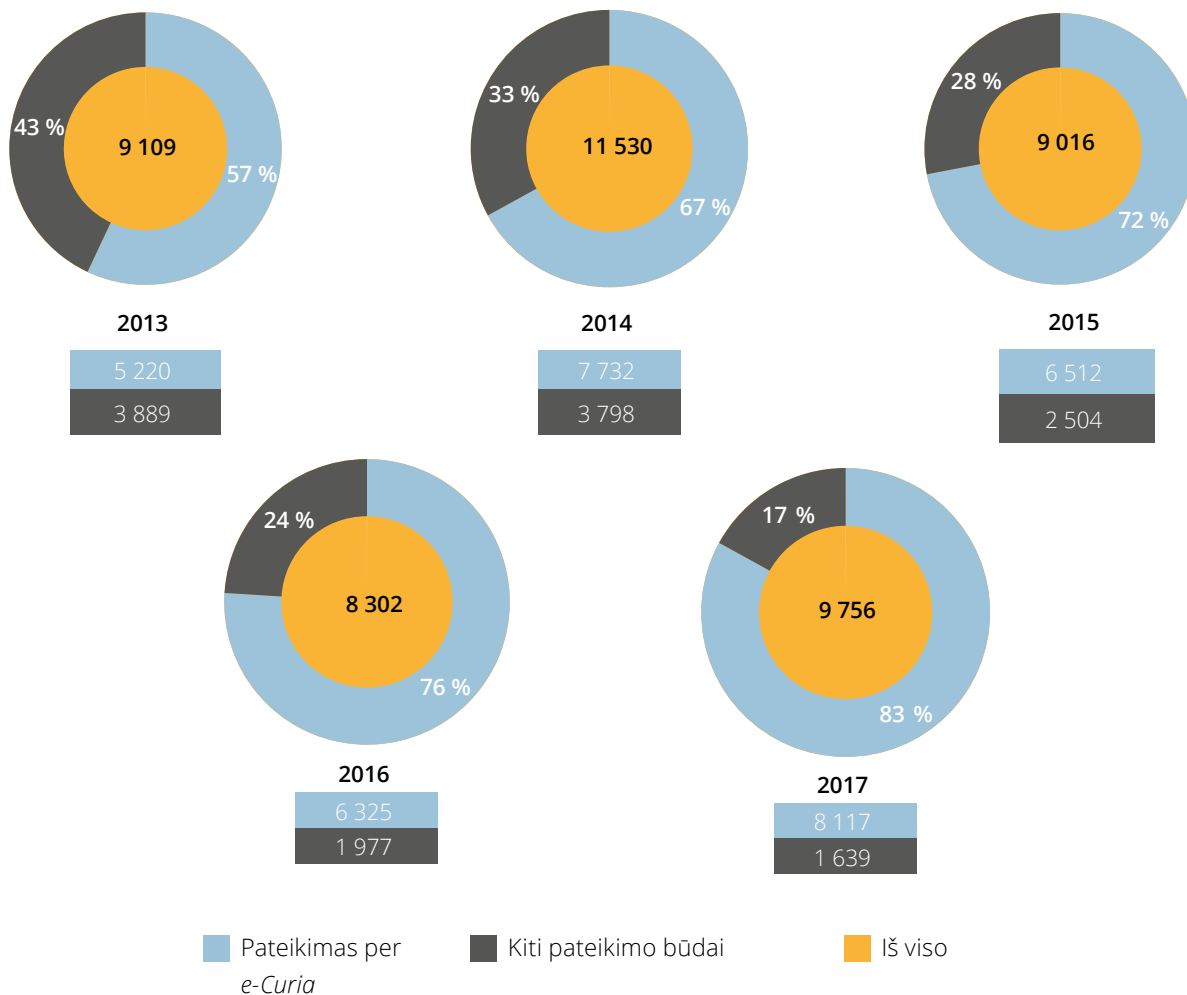
2/ 2005–2006 m. Pirmosios instancijos teismas (dabar – Bendrasis Teismas) perdavė 118 bylų naujai sukurtam Tarnautojų teismui.

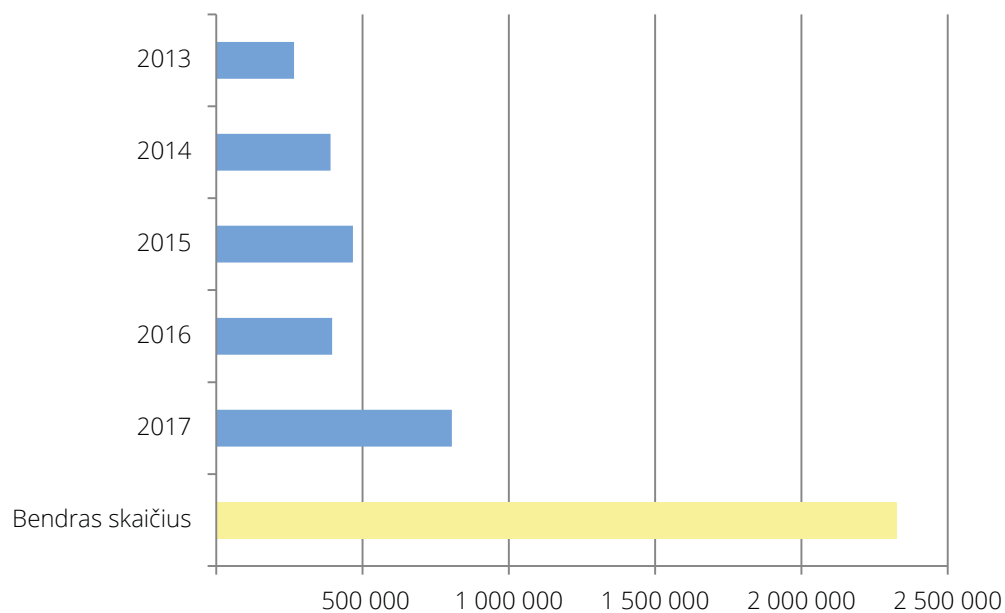
XXI. BENDROJO TEISMO KANCELIARIJOS VEIKLA (2015–2017)

Veiksmų rūšis	2015	2016	2017
Į kanceliarijos registrą įrašytų procesinių dokumentų skaičius ¹	46 432	49 771	55 070
Pareikštų ieškinių skaičius ²	831	835	917
Bendrajam Teismui perduotų viešosios tarnybos bylų skaičius ³	–	139	–
Pareikštų ieškinių trūkumų ištaisymo procentinė dalis ⁴	42,50 %	38,20 %	41,20 %
Rašytinių pareiškimų (kitų nei ieškiniai) skaičius	4 484	3 879	4 449
Prašymų įstoti į bylą skaičius	194	160	565
Prašymų konfidencialiai tvarkyti (procesiniuose dokumentuose esančius duomenis) skaičius ⁵	144	163	212
Nutarčių projektai, kuriuos parengė kanceliarija ⁶ (akivaizdus nepriimtumas iki įteikimo, bylos nagrinėjimo sustabdymas / atnaujinimas, bylų sujungimas, nepriimtumu grindžiamo prieštaravimo prijungimas prie bylos nagrinėjimo iš esmės, neužginčytas įstojimas į bylą, išbraukimas iš registro, pagrindo priimti sprendimą intelektinės nuosavybės bylose nebuvimas, žodinės proceso dalies atnaujinimas ir klaidų ištaisymas)	521	241	317
Kolegijos posėdžių (padedant kanceliarijai) skaičius	303	321	405
Teismo posėdžių protokolų ir teismo sprendimo paskelbimo įrašų skaičius	873	637	812

- 1/ Šis skaičius rodo tarnybos darbų apimtį, nes kiekvienas gautas ar išduotas dokumentas įrašomas į registrą. Į registrą įrašytų procesinių dokumentų skaičius turi būti vertinamas atsižvelgiant į jį šiame teisme vykdomų procedūrų pobūdį. Kadangi tiesioginių ieškinių atveju ginčo šalių skaičius yra ribotas (ieškovas, atsakovas ir prirėkus įstojusi (-ios) į bylą šalis (-ys)), dokumentai įteikiami tik šioms šalims.
- 2/ Kiekvienas pateiktas rašytinis pareiškimas (įskaitant ieškinį) turi būti įtrauktas į registrą, pridėtas prie bylos medžiagos, prirėkus ištaisyti jo trūkumai, apie jį turi būti pranešta teisėjų kabinetams kartu su lydraščiu (kartais išsamiau), vėliau prirėkus jis turi būti išverstas ir galiausiai įteiktas šalims.
- 3/ 2016 m. rugsėjo 1 d.
- 4/ Kai ieškinyje (tai galioja ir visiems kitiems rašytiniams pareiškimams) nesilaikoma tam tikrų reikalavimų, kanceliarija imasi priemonių ištaisyti jo trūkumus, kaip numatyta Procedūros reglamente.
- 5/ Prašymų konfidencialiai tvarkyti duomenis skaičius nesusijęs su viename ar daugiau rašytinių pareiškimų esančių duomenų, kuriuos prašoma tvarkyti konfidencialiai, skaičiumi.
- 6/ Nuo 2015 m. liepos 1 d. – naujojo Bendrojo Teismo procedūros reglamento įsigaliojimo dienos – kai kurie sprendimai, kurie anksčiau buvo priimami kaip nutartys (bylos nagrinėjimo sustabdymas / atnaujinimas, bylų sujungimas, valstybės narės ar institucijos įstojimas į bylą neprašant konfidencialiai tvarkyti duomenis) priimami kaip paprastas sprendimas, kuris pridėdamas prie bylos medžiagos.

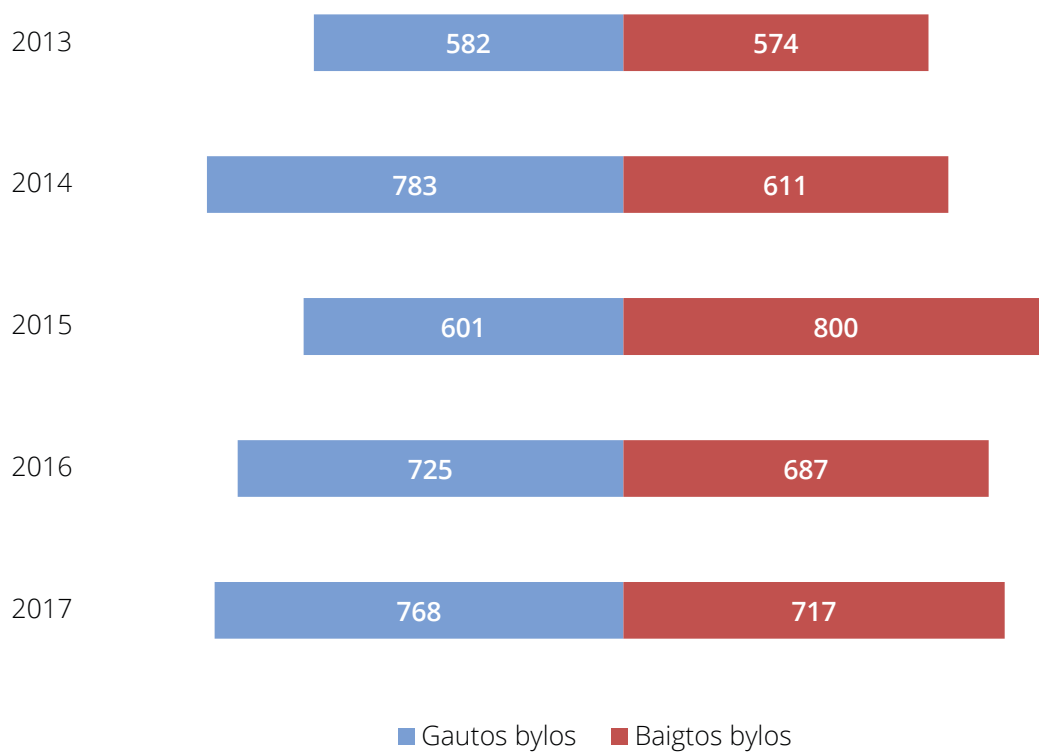
XXII. PROCESINIŲ DOKUMENTŲ PATEIKIMO BENDRAJAM TEISMUI BŪDAS

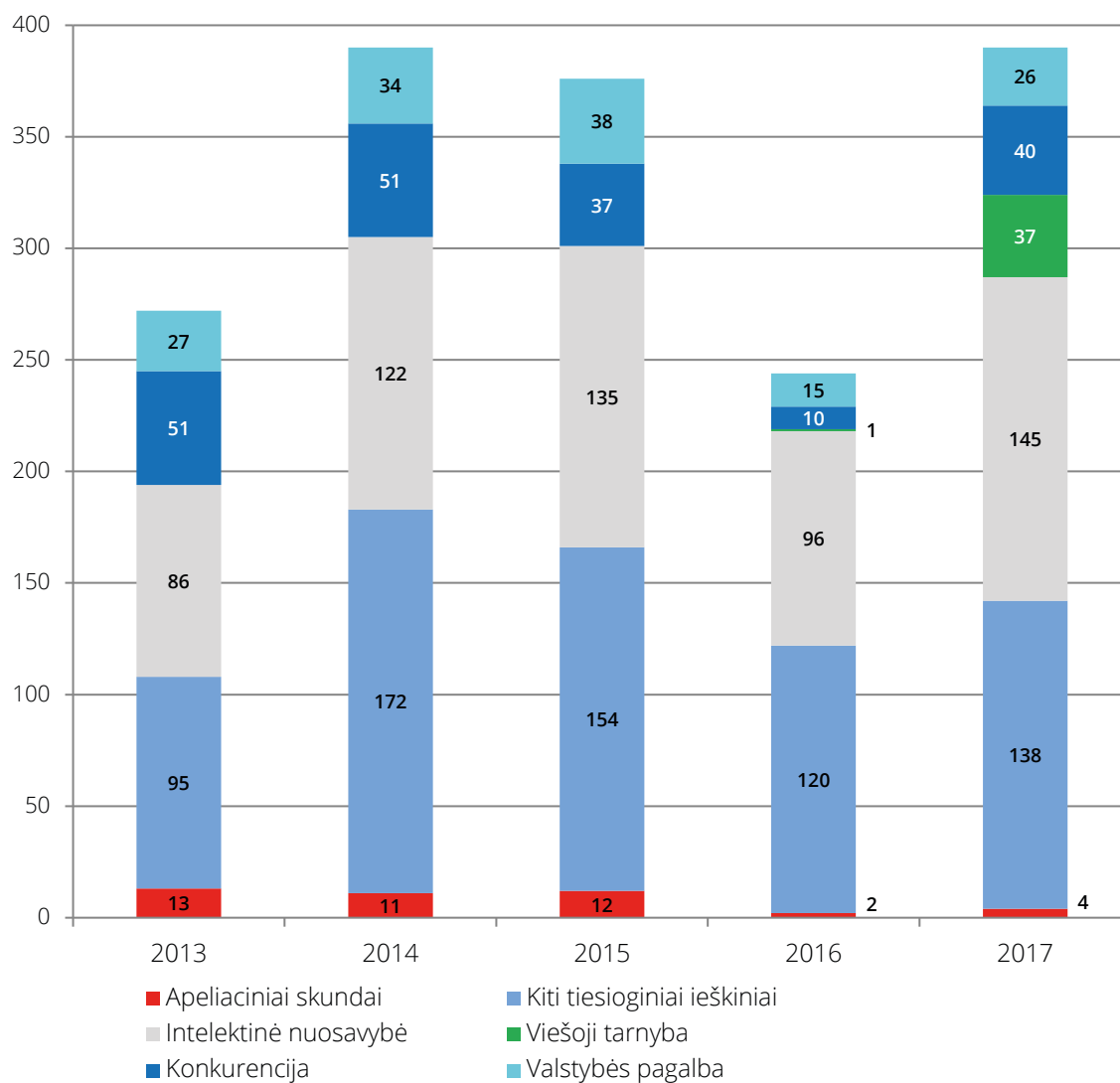
XXIII. PUSLAPIŲ, PATEIKTŲ PER *E-CURIA*, SKAIČIUS (2013–2017)¹

	2013	2014	2015	2016	2017	Bendras skaičius
Puslapių, pateiktų per <i>e-Curia</i> , skaičius	266 048	390 892	466 875	396 072	805 768	2 325 655

1/ Kiek tai susiję su 2013–2016 m., duomenys neapima bylos iškėlimo dokumentų puslapių skaičiaus.

**XXIV. PRANEŠIMAI EUROPOS SAJUNGOS OFICIALIAJAM LEIDINIUI
(2013–2017)**

XXV. NAGRINĖTŲ BYLŲ SKAIČIUS (2013–2017)

	2013	2014	2015	2016	2017
Iš viso	272	390	376	244	390

E/ BENDROJO TEISMO SUDĖTIS

(2017 m. gruodžio 31 d. vyresniškumo tvarka)

Pirmoje eilėje iš kairės į dešinę:

teisėja I. Labucka, kolegijos pirmininkas A. M. Collins, kolegijos pirmininkas G. Berardis, kolegijos pirmininkas H. Kanninen, kolegijos pirmininkas M. Prek, Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas M. van der Woude, Bendrojo Teismo pirmininkas M. Jaeger, kolegijos pirmininkė I. Pelikánová, kolegijos pirmininkas S. Frimodt Nielsen, kolegijos pirmininkas D. Gratsias, kolegijos pirmininkė V. Tomljenović, kolegijos pirmininkas S. Gervasoni, teisėjas S. Papasavvas

Antroje eilėje iš kairės į dešinę:

teisėjai C. Iliopoulos, L. Madise, V. Kreuschitz, E. Buttigieg, J. Schwarcz ir A. Dittrich, teisėja M. Kancheva, teisėjai E. Bieliūnas, I. Ulloa Rubio, I. S. Forrester ir L. Calvo-Sotelo Ibáñez-Martín

Trečioje eilėje iš kairės į dešinę:

teisėjai P. Nihoul ir R. Barents, teisėja I. Reine, teisėjas P. G. Xuereb, teisėja N. Póltorak, teisėjai V. Valančius, D. Spielmann ir Z. Csehi, teisėja A. Marcoulli, teisėjai F. Schalin, E. Perillo ir R. da Silva Passos

Ketvirtoje eilėje iš kairės į dešinę:

teisėjai G. De Baere, A. Kornezov G. ir J. Passer, teisėja O. Spineanu-Matei, teisėjai J. Svenningsen, B. Berke ir U. Öberg, teisėjos M. J. Costeira ir K. Kowalik-Bańczyk, teisėjas C. Mac Eochaidh, kancleris E. Coulon

1. BENDROJO TEISMO SUDĖTIES PASIKEITIMAI 2017 M.

Emmanuel Coulon, Bendrojo Teismo kancleris nuo 2005 m. spalio 6 d., kurio kadencija turėjo baigtis 2017 m. spalio 5 d., 2016 m. lapkričio 16 d. paskirtas naujai kadencijai nuo 2017 m. spalio 6 d. iki 2023 m. spalio 5 d.

2017 M. BIRŽELIO 8 D. IŠKILMINGAS POSĖDIS

2017 m. kovo 29 d. sprendimu Europos Sąjungos valstybių narių vyriausybės atstovai paskyrė Colm Mac Eochaidh Bendrojo Teismo teisėju laikotarpiui nuo 2017 m. balandžio 2 d. iki 2019 m. rugpjūčio 31 d.

2017 m. birželio 8 d. Teisingumo Teisme įvyko iškilmingas posėdis, kuriame prisiekė pradėjęs eiti pareigas naujasis Bendrojo Teismo teisėjas.

2017 M. SPALIO 4 D. IŠKILMINGAS POSĖDIS

2017 m. rugsėjo 6 d. sprendimu Europos Sąjungos valstybių narių vyriausybės atstovai paskyrė Geert De Baere Bendrojo Teismo teisėju laikotarpiui nuo 2017 m. rugsėjo 15 d. iki 2022 m. rugpjūčio 31 d.

2017 m. spalio 4 d. Teisingumo Teisme įvyko iškilmingas posėdis, kuriame prisiekė pradėjęs eiti pareigas naujasis teisėjas.

2. VYRESNIŠKUMO TVARKA

NUO 2011 M. SAUSIO 1 D. IKI 2017 M. BIRŽELIO 8 D.

Pirmininkas M. JAEGER
Pirmininko pavaduotojas M. van der WOUDE
Kolegijos pirmininkė I. PELIKÁNOVÁ
Kolegijos pirmininkas M. PREK
Kolegijos pirmininkas S. FRIMODT NIELSEN
Kolegijos pirmininkas H. KANNINEN
Kolegijos pirmininkas D. GRATSIAS
Kolegijos pirmininkas G. BERARDIS
Kolegijos pirmininkė V. TOMLJENović
Kolegijos pirmininkas A. M. COLLINS
Kolegijos pirmininkas S. GERVASONI
Teisėja I. LABUCKA
Teisėjas S. PAPASAVVAS
Teisėjas A. DITTRICH
Teisėjas J. Schwarcz
Teisėja M. KANCHEVA
Teisėjas E. BUTTIGIEG
Teisėjas E. BIELIŪNAS
Teisėjas V. KREUSCHITZ
Teisėjas I. ULLOA RUBIO
Teisėjas L. MADISE
Teisėjas I. S. FORRESTER
Teisėjas C. ILIOPOULOS
Teisėjas L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN
Teisėjas D. Spielmann
Teisėjas V. VALANČIUS
Teisėjas Z. CSEHI
Teisėja N. PÓŁTORAK
Teisėja A. MARCOULLI
Teisėjas P. G. XUEREB
Teisėjas F. SCHALIN
Teisėja I. REINE
Teisėjas E. PERILLO
Teisėjas R. BARENTS
Teisėjas R. da Silva Passos
Teisėjas P. NIHOUL
Teisėjas B. BERKE
Teisėjas J. SVENNINGSEN
Teisėjas U. ÖBERG
Teisėja O. SPINEANU-MATEI
Teisėja M. J. COSTEIRA
Teisėjas J. PASSER
Teisėja K. KOWALIK-BAŃCZYK
Teisėjas A. KORNEZOV

Kancleris E. COULON

NUO 2017 M. BIRŽELIO 8 D. IKI 2017 M. SPALIO 4 D.

Pirmininkas M. JAEGER
Pirmininko pavaduotojas M. van der WOUDE
Kolegijos pirmininkė I. PELIKÁNOVÁ
Kolegijos pirmininkas M. PREK
Kolegijos pirmininkas S. FRIMODT NIELSEN
Kolegijos pirmininkas H. KANNINEN
Kolegijos pirmininkas D. GRATSIAS
Kolegijos pirmininkas G. BERARDIS
Kolegijos pirmininkė V. TOMLJENović
Kolegijos pirmininkas A. M. COLLINS
Kolegijos pirmininkas S. GERVASONI
Teisėja I. LABUCKA
Teisėjas S. PAPASAVVAS
Teisėjas A. DITTRICH
Teisėjas J. SCHWARCZ
Teisėja M. KANCHEVA
Teisėjas E. BUTTIGIEG
Teisėjas E. BIELIŪNAS
Teisėjas V. KREUSCHITZ
Teisėjas I. ULLOA RUBIO
Teisėjas L. MADISE
Teisėjas I. S. FORRESTER
Teisėjas C. ILIOPOULOS
Teisėjas L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN
Teisėjas D. SPIELMANN
Teisėjas V. VALANČIUS
Teisėjas Z. CSEHI
Teisėja N. PÓŁTORAK
Teisėja A. MARCOULLI
Teisėjas P. G. XUEREB
Teisėjas F. SCHALIN
Teisėja I. REINE
Teisėjas E. PERILLO
Teisėjas R. BARENTS
Teisėjas R. da SILVA PASSOS
Teisėjas P. NIHOUL
Teisėjas B. BERKE
Teisėjas J. SVENNINGSEN
Teisėjas U. ÖBERG
Teisėja O. SPINEANU-MATEI
Teisėja M. J. COSTEIRA
Teisėjas J. PASSER
Teisėja K. KOWALIK-BAŃCZYK
Teisėjas A. KORNEZOV
Teisėjas C. MAC EOCHADH

Kancleris E. COULON

NUO 2017 M. SPALIO 4 D. IKI 2017 M. GRUODŽIO 31 D.

Pirmininkas M. JAEGER
Pirmininko pavaduotojas M. van der WOUDE
Kolegijos pirmininkė I. PELIKÁNOVÁ
Kolegijos pirmininkas M. PREK
Kolegijos pirmininkas S. FRIMODT NIELSEN
Kolegijos pirmininkas H. KANNINEN
Kolegijos pirmininkas D. GRATSIAS
Kolegijos pirmininkas G. BERARDIS
Kolegijos pirmininkė V. TOMLJENOVIC
Kolegijos pirmininkas A. M. COLLINS
Kolegijos pirmininkas S. GERVASONI
Teisėja I. LABUCKA
Teisėjas S. PAPASAVVAS
Teisėjas A. DITTRICH
Teisėjas J. SCHWARCZ
Teisėja M. KANCHEVA
Teisėjas E. BUTTIGIEG
Teisėjas E. BIELIŪNAS
Teisėjas V. KREUSCHITZ
Teisėjas I. ULLOA RUBIO
Teisėjas L. MADISE
Teisėjas I. S. FORRESTER
Teisėjas C. ILIOPOULOS
Teisėjas L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN
Teisėjas D. SPIELMANN
Teisėjas V. VALANČIUS
Teisėjas Z. CSEHI
Teisėja N. PÓŁTORAK
Teisėja A. MARCOULLI
Teisėjas P. G. XUEREB
Teisėjas F. SCHALIN
Teisėja I. REINE
Teisėjas E. PERILLO
Teisėjas R. BARENTS
Teisėjas R. da SILVA PASSOS
Teisėjas P. NIHOUL
Teisėjas B. BERKE
Teisėjas J. SVENNINGSEN
Teisėjas U. ÖBERG
Teisėja O. SPINEANU-MATEI
Teisėja M. J. COSTEIRA
Teisėjas J. PASSER
Teisėja K. KOWALIK-BAŃCZYK
Teisėjas A. KORNEZOV
Teisėjas C. MAC EOCHAIDH
Teisėjas G. DE BAERE

Kancleris E. COULON

3. BUVĘ BENDROJO TEISMO NARIAI

(pagal datą, kada pradėtos eiti pareigos)

TEISĖJAI

Donal Patrick Michael BARRINGTON (1989–1996 m.)(†)
 Antonio SAGGIO (1989–1998 m.), pirmininkas (1995–1998 m.) (†)
 David Alexander Ogilvy EDWARD (1989–1992 m.)
 Heinrich KIRSCHNER (1989–1997 m.)(†)
 Christos YERARIS (1989–1992 m.)
 Romain Alphonse SCHINTGEN (1989–1996 m.)
 Cornelis Paulus BRIËT (1989–1998 m.)
 José Luís DA CRUZ VILAÇA (1989–1995 m.), pirmininkas (1989–1995 m.)
 Bo VESTERDORF (1989–2007 m.), pirmininkas (1998–2007 m.)
 Rafael GARCÍA-VALDECASAS Y FERNÁNDEZ (1989–2007 m.)
 Jacques BIANCARELLI (1989–1995 m.)
 Koen LENAERTS (1989–2003 m.)
 Christopher William BELLAMY (1992–1999 m.)
 Andreas KALOGEROPOULOS (1992–1998 m.)
 Virpi TIILI (1995–2009 m.)
 Pernilla LINDH (1995–2006 m.)
 Josef AZIZI (1995–2013 m.)
 André POTOCKI (1995–2001 m.)
 Rui Manuel GENS de MOURA RAMOS (1995–2003 m.)
 John D. COOKE (1996–2008 m.)
 Jörg PIRRUNG (1997–2007 m.)
 Paolo MENGOZZI (1998–2006 m.)
 Arjen W. H. MEIJ (1998–2010 m.)
 Mihalis VILARAS (1998–2010 m.)
 Nicholas James FORWOOD (1999–2015 m.)
 Hubert LEGAL (2001–2007 m.)
 Maria Eugénia MARTINS de NAZARÉ RIBEIRO (2003–2016 m.)
 Franklin DEHOUSSE (2003–2016 m.)
 Ena CREMONA (2004–2012 m.)
 Ottó CZÚCZ (2004–2016 m.)
 Irena WISZNIEWSKA-BIAŁECKA (2004–2016 m.)
 Daniel ŠVÁBY (2004–2009 m.)
 Vilenas VADAPALAS (2004–2013 m.)
 Küllike JÜRIMÄE (2004–2013 m.)
 Verica TRSTENJAK (2004–2006 m.)
 Enzo MOAVERO MILANESI (2006–2011 m.)
 Nils WAHL (2006–2012 m.)
 Teodor TCHIPEV (2007–2010 m.)
 Valeriu CIUCĂ (2007–2010 m.)
 Santiago SOLDEVILA FRAGOSO (2007–2013 m.)
 Laurent TRUCHOT (2007–2013 m.)
 Kevin O’HIGGINS (2008–2013 m.)

Andrei POPESCU (2010–2016 m.)

Carl WETTER (2013–2016 m.)

PIRMININKAI

José Luis da CRUZ VILAÇA (1989–1995 m.)

Antonio SAGGIO (1995–1998 m.)

Bo VESTERDORF (1998–2007 m.)

KANCLERIS

Hans JUNG (1989–2005 m.)(†)

